

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1930: 25
JUSTITIEDEPARTEMENTET

FÖRSLAG

TILL

LAG OM UPPLAGSHUS MED
RÄTT ATT UTFÄRDA
UPPLAGSBEVIS

M. M.

AVGIVET AV INOM JUSTITIEDEPARTEMENTET
TILLKALLADE SAKKUNNIGA

S T O C K H O L M

1 9 3 0

Statens offentliga utredningar 1930

Kronologisk förteckning

1. Jordbruksutredningens betänkanden. 1. Betänkande angående åtgärder för vete- och rågmärknadens stödjande. Beckman. 76 s. **Jo.**
2. Jordbruksutredningens betänkanden. 2. Betänkande angående jordbrukets kreditförhållanden. Beckman. viij, 179 s. **Jo.**
3. Skydd för äldre kulturföremål. Idun. 191 s. **H.**
4. Jordbruksutredningens betänkanden. 3. Betänkande angående vissa åtgärder för mejerihanteringens och smör-exportens befrämjande. Beckman. viij, 129 s. 11 pl. **Jo.**
5. Förslag till vissa ändringar i vallagen för skyddande av partibeteckningar. Norstedt. (4), 38 s. **Ju.**
6. Gränsen för Sveriges territorialvatten. Av Torsten Gihl. Norstedt. 312 s. **U.**
7. Betänkande med förslag till lotsförordning samt andra författningar och föreskrifter rörande lotsverket. Marcus. xvj, 365 s. **II.**
8. Domänverkets omfattning, uppgifter och organisation. Tiden. 333 s. 1 karta. **FI.**
9. Betänkande med förslag angående ordnande av den lägre lantbruksundervisningen. Marcus. 727 s. **Jo.**
10. Utredning och förslag beträffande åtgärder för ökad användning av svenska lantbruksprodukter vid allmänna inrättningar m. m. Marcus. 21 s. 3 tab. **Jo.**
11. Utkast till lagbestämmelser om befraktning. Norstedt. 154 s. **Ju.**
12. Utredning rörande Sveriges försvarspolitiska läge samt behov av försvarskrafter. Beckman. vij, 325 s. **F6.**
13. Utredning angående kommunalförvaltningens ordnande i städerna efter processreformens genomförande. Marcus. 250 s. **S.**
14. Utredning och förslag rörande praktiska bildningslinjer på realskolans åldersstadium. Norstedt. 327 s. **E.**
15. 1928 års pensionsförsäkringskommitté och organisations-sakkunniga. Statistiska undersökningar samt kostnadsberäkningar. Norstedt. 402 s. **S.**
16. Betänkanden med förslag angående skärpta kontrollföreskrifter rörande landsfiskalers och med dem jämförda befattningshavares medelsförvaltning m. m. Beckman. 199 s. **S.**
17. 1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till allmänt avlöningsreglemente för ordinarie tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen. Norstedt. 346 s. **FI.**
18. Distriktsveterinärlönesakkunnigas utredning och förslag beträffande ordnandet av distriktsveterinärernas anställnings- och avlöningsförhållanden. Marcus. 111 s. **Jo.**
19. Utredning angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor och skolavdelningar. Heggström. (2), 88 s. **E.**
20. 1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till lönerreglering för befattningshavare vid undervisningsväsendet. Norstedt. vij, 371 s. **FI.**
21. Betänkande angående granskning av för vissa sjukhus gällande särbestämmelser. Norstedt. 97 s. **S.**
22. Medicinalstyrelsens utlåtande och förslag till epizootilag och epizootiförordning. Norstedt. 58 s. **Jo.**
23. Betänkande med förslag till ytterligare åtgärder för bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur. Beckman. 124 s. **Jo.**
24. Brott emot myndighet m. m. Förberedande utkast till strafflag. Speciella delen. 9. Av J. O. W. Thyrén. Lund, Berling. 217 s. **Ju.**
25. Förslag till lag om upplagshus med rätt att utfärda upplagsbevis m. m. Norstedt. 206 s. **Ju.**

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbrukdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgavs utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1930: 25
JUSTITIEDEPARTEMENTET

FÖRSLAG

TILL

LAG OM UPPLAGSHUS MED RÄTT ATT UTFÄRDA UPPLAGSBEVIS M. M.

*Avgivet av inom justitiedepartementet
tillkallade sakkunniga*

STOCKHOLM 1930
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
302285

Till KONUNGEN.

I skrivelse den 23 maj 1923 anhöll riksdagen, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och på vad sätt med vår lagstiftning må kunna införlivas bestämmelser angående upplagsbevis eller lagerbevis, re-

presenterande själva varan (warrants), samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Riksdagens skrivelse föredrogs inför Eders Kungl. Maj:t den 9 januari 1925, därvid dåvarande chefen för justitiedepartementet anförde: Den utredning, varom riksdagen hemställt, syntes lämpligen böra till en början uppdragas åt allenast en person, representerande den juridiska sakkunskapen. Det syntes emellertid vara lämpligt, att jämväl representanter för näringslivet eller andra på handelns område sakkunniga personer deltog i utredningen. Jämte det en sakkunnig då förordnades för utredningens verkställande ansåges därför bemyndigande böra meddelas chefen för justitiedepartementet att framdeles tillkalla ytterligare sakkunniga. Tillsviðare syntes kunna stå öppet, i vilken omfattning och på vilket stadium av utredningen dylika sakkunniga skulle anlitas för arbetet och i vad mån olika näringsgrenar borde vara företrädda vid utredningen. Då det emellertid kunde visa sig erforderligt att för frågans allsidiga utredning få anlita på olika områden sakkunniga personer, syntes en begränsning till antalet lämpligen böra ske endast på det sätt, att antalet samtidigt tillkallade sakkunniga icke finge överstiga två.

I anledning härav har Eders Kungl. Maj:t dels — sedan dåvarande revisionssekreteraren, numera presidenten Gunnar Bendz anhållit om entledigande från honom härutinnan givet förordnande — den 3 oktober 1927 förordnat undertecknad Wikander att i egenskap av sakkunnig inom justitiedepartementet verkställa utredning rörande lagbestämmelser om upplagsbevis eller lagerbevis, dels ock bemyndigat chefen för justitiedepartementet att för deltagande i utredningen tillkalla ytterligare två sakkunniga.

Med hänsyn därtill, att ifrågavarande lagstiftningsärende upptagits även på programmet för det skandinaviska lagstiftningsarbetet, lät Eders Kungl. Maj:t därefter till de danska, finska och norska regeringarna ställa förfrågan, huruvida å deras sida funnes benägenhet till samarbete för upprättande av förslag till lagstiftning om avtal och värdehandlingar, som föranledas av upplagshusrörelse. Tillika uttalades, att i fråga om ärendets behandling från svensk sida syntes lämpligt, att till en början tillkallades en person, representerande juridisk sakkunskap på området. Under arbetets fortgång ansåges i utredningen böra deltaga även representanter för näringslivet. Tillsviðare syntes emellertid kunna stå öppet, i vilken omfattning och på vilket stadium av utredningen biträde av dylika sakkunniga borde tagas i anspråk.

Den danska regeringen har därefter meddelat, att den vore beredd att deltaga i detta samarbete, dock under framhållande tillika därav, att ämnet för Danmark saknade större betydelse och att regeringen ansåge önskvärt, att det på programmet för det skandinaviska lagstiftningsarbetet upptagna ämnet »skuldebrev o. dyl. samt mortifikation», vilket för Danmark hade större intresse, upptoges till behandling, i varje fall i samband med förstnämnda fråga, i vilket avseende hänvisades även till de båda ämnenas nära sammanhang. Regeringen biträdde det svenska förslaget, att till en början en person, representerande den juridiska sakkunskapen, skulle tillkallas och att först senare representanter för näringslivet skulle utses att deltaga i arbetet. Såsom re-

presenterande den juridiska sakkunskapen hade av regeringen tillkallats professorn vid Köpenhamns universitet Carl Torp.

Den finska regeringen tillkännagav, att den funnit önskvärt, att frågan om avtal och värdehandlingar, som föranleddes av upplagshusrörelse, bleve föremål för behandling vid den nordiska lagstiftningen på obligationsrättens område, och att den till sin sakkunnige utsett professorn vid Helsingfors universitet Lauri Cederberg.

Den norska regeringen slutligen förklarade, att den funnit, att något deltagande från norsk sida i detta samarbete icke borde äga rum. Under alla omständigheter skulle beslut om deltagande däri icke kunna träffas, utan att frågan först varit förelagd stortinget med förslag om beviljande av därtill behöfvligt anslag. Enligt regeringens uppfattning vore emellertid ett deltagande i ifrågavarande förhandlingar icke av så väsentligt intresse för Norge, att tillräcklig anledning föreläge att för ändamålet begära anslag.

De sålunda tillkallade sakkunniga sammanträdde i Stockholm den 12—15 maj 1928 och uppdrogo därvid riktlinjerna för det ifrågavarande lagstiftningsarbetet.

Hösten 1928 utsågos därefter representanter för näringslivet. För Sverige tillkallades undertecknade Broman och Rooth, varjämte — efter det undertecknad Rooth anmält hinder att, i full utsträckning, under den närmaste tiden delta i arbetet — undertecknad Wallberg förordnades att vid förhinder för Rooth under sagda tid delta i utredningsarbetet ävensom att i övrigt under arbetets fortgång biträda de sakkunniga med upplysningar i den utsträckning, de funne erforderligt. Samtidigt förordnades undertecknad Wikander att i egenskap av ordförande leda de sakkunnigas arbete. Av den danska regeringen tillkallades grossereren Ernst Meyer och av den finska upplagshusdirektören A. Sulin.

Sammanträde med kommittéerna in pleno hölls i Stockholm den 8 oktober—1 november 1928, med t. f. hovrättsfiskalen T. Bergquist som sekreterare. Därvid utarbetades ett förberedande utkast till lagtext, vilket, sedan till detsamma fogats ett antal förklarande anmärkningar, trycktes och för yttrande remitterades till kommerskollegium, Statens lagerhus- och fryshusstyrelse, handelskamrarna, bankföreningen, frihamnarna, speditörsföreningarna m. fl.

Efter det tiden för avgivande av yttranden utgått, sammanträdde kommittéerna ånyo in pleno, nämligen i Köpenhamn och Tisvildeleje den 6—28 juni 1929, med sekretären C. C. Dybdal som sekreterare. Vid denna konferens utarbetades slutliga, i allt väsentligt med varandra överensstämmande danska, finska och svenska förslag till lag om upplagshus med rätt att utfärda upplagsbevis.

Den 17 september 1929 avled den danske kommittéordföranden. Detta föranledde ett visst uppskov med utarbetande av motiv och med förslagens justering. Sedan professorn vid Köpenhamns universitet Henry Ussing utsetts till ersättare för Torp samt nödiga förarbeten ägt rum, sammanträdde Cederberg och Ussing samt undertecknad Wikander till justeringsmöte i Helsingfors den 10—22 juni 1930, med justitiesekreteraren N. A. Lang som sekreterare. Före

sammanträdet hade man ömsesidigt delgivit varandra koncept till de blivande motiven till förslagen.

Såsom resultat av lagarbetet få undertecknade härmed i underdånighet avlämna av motiv åtföljda förslag till:

- 1) lag om upplagshus med rätt att utfärda upplagsbevis;
- 2) lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 12 maj 1897 (nr 27) för Sveriges riksbank; samt
- 3) förordning angående ändrad lydelse av 152 § tullstadgan den 7 oktober 1927 (nr 391).

Vid förslagens utarbetande har hänsyn tagits till, bland annat, riksdagens skrivelse den 6 maj 1871 angående utarbetande av en lag angående upplag av produkter och varor samt dess ovanberörda skrivelse den 23 maj 1923, vilken till undertecknade överlämnats.

Preliminära utkast till normalreglemente för upplagshus samt till formulär till upplagsbevis och till upplagsbevis jämte upplagspantbevis ävensom de danska och finska förslagen till lag om upplagshus med rätt att utfärda upplagsbevis bifogas.

Underdånigst

HUGO WIKANDER.

J. W. BROMAN.

IVAR ROOTH.

F. WALLBERG.

Stockholm den 27 september 1930.

LAGFÖRSLAG

Förslag

till

Lag

om upplagshus med rätt att utfärda upplagsbevis.

Härigenom förordnas som följer:

Om inrättande av upplagshus och om rörelsens drivande.

1 §.

Upplagshus med rätt att å upplagda varor utfärda upplagsbevis eller upplagsbevis jämte upplagspantbevis (warrants) må med Konungens tillstånd inrättas av kommun, bolag, förening eller enskild man, där betryggande säkerhet förefinnes för fullgörande av vad enligt denna lag åligger den, vilken driver upplagshusrörelse.

Den, som erhållit sådant tillstånd, kallas i denna lag upplagshållare, och den, som lämnar vara till uppläggning, benämnes uppläggare.

Konungen äger bestämma de villkor, som för tillståndets åtnjutande finnas erforderliga.

2 §.

Tillstånd, som i 1 § sägs, må icke överlåtas utan Konungens medgivande.

Avlider upplagshållare eller försättes han i konkurs, må rörelsen för boets räkning drivas under tre månader från dödsfallet eller, vid konkurs, från det beslut om egendomsavträde meddelades. Konungen äger medgiva förlängning av denna tid, i den mån det kräves för en ändamålsenlig utredning av boet.

3 §.

För upplagshus skall upprättas reglemente innefattande bestämmelser angående:

1. de varor som mottagas till uppläggning;
2. huruvida upplagshållaren äger förbehålla sig att i stället för mottagen vara utlämna lika mängd vara av samma art och beskaffenhet (samlagring);
3. formen för upplagsbevis och upplagspantbevis; samt
4. huruvida och mot vilka faror upplagd vara utan särskilt avtal försäkras av upplagshållaren.

Reglementet skall, efter prövning av dess överensstämmelse med vad i denna lag och eljest är stadgat, fastställas av kommerskollegium.

Upplagshållaren skall genom anslag eller annorledes hålla reglementet tillgängligt å lokal i upplagshuset, där allmänheten betjänas.

4 §.

Avgift för förvaring av upplagda varor skall utgå enligt taxa. Taxan bestämmes av upplagshållaren men skall, innan den må tillämpas, ingivas till kommerskollegium och göras tillgänglig, såsom om reglemente stadgas.

Ändring av taxan, som innebär höjning av avgift, må ej träda i kraft, förrän en månad förflutit sedan den sålunda offentliggjorts.

5 §.

Utan uppläggarens samtycke må icke de villkor, varunder vara mottagits till uppläggning, ändras av upplagshållaren under den för uppläggningsavtalade tiden.

6 §.

Upplagshållare må icke giva försträckning mot säkerhet av upplagd vara, ej heller idka handel med sådana varor, som av honom mottagas till uppläggning.

7 §.

Över upplagda varor skall upplagshållaren föra särskilt register. Om sättet för dettas förande må bestämmas i reglementet.

Om rättsförhållandet mellan upplagshållare och uppläggare.

8 §.

Finnes, då vara mottages till uppläggning, fel eller brist i varan, eller yppas sedermera fel eller brist däri, skall upplagshållaren underrätta uppläggaren därom. Försummar upplagshållaren att giva sådan underrättelse utan oskäligt uppehåll efter det han märkt eller bort märka felet eller bristen, vare han pliktig att ersätta den skada, som uppkommer genom underrättelsens uteblivande.

9 §.

Vara, som mottages till uppläggning, skall hållas avskild från annat gods, dock att om samlagring må anses avtalad olika uppläggares varor av samma art och beskaffenhet kunna tillsammans uppläggas.

Hava olika uppläggares varor samlagrats, äge uppläggarna del i det upplagda envar i förhållande till vad han lämnat till uppläggning.

10 §.

Uppläggare är på grund av uppläggningsavtalet berättigad att besiktiga varan, att därav taga prov och att vidtaga för dess bevarande nödiga åtgärder.

Om sättet för utövande av dessa befogenheter må bestämmas i reglementet.

11 §.

Efter det vara mottagits till uppläggning och till dess den avlämnats skall upplagshållaren hava noggrann vård om varan samt i övrigt iakttaga uppläggarens intresse.

För skada, som genom fel eller försummelse i tjänsten åstadkommes av någon, vilken på uppdrag av upplagshållaren utför arbete för denne, vare upplagshållaren ansvarig.

12 §.

Förkommer, minskas eller skadas vara, medan den är under upplagshållarens vård, vare han därför ansvarig, med mindre det må antagas, att förlusten, minskningen eller skadan orsakats av omständighet, som ej kan tillräknas honom såsom fel eller försummelse.

Lämnas till uppläggning vara, som fordrar särskild vård, skall sådant uppgivas för upplagshållaren. Försummas det, må ersättning ej fordras för förlust, minskning eller skada, som icke utan sådan vård kunnat användas.

13 §.

Vill den, som mottager vara, tala å minskning eller skada, give han upplagshållaren meddelande därom utan oskäligt uppehåll efter det han märkt eller bort märka minskningen eller skadan. Försummas det, vare han sin talan förlustig, med mindre upplagshållaren förfarit svikligen eller visat grov vårdslöshet.

Har mottagaren ej inom ett år från det avlämnande ägt rum eller, om varan förkommit, från det han fick kunskap därom anhängiggjort talan om ersättning för förlust, minskning eller skada, have sin rätt därtill förlorat, utan så är att upplagshållaren förfarit svikligen.

14 §.

Giver uppläggare oriktiga eller ofullständiga uppgifter om vara, som lämnas till uppläggning, och kan detta tillräknas honom såsom fel eller försummelse, svare uppläggaren för skada, som därigenom orsakas.

15 §.

Avgift och annat vederlag för uppläggning skola gäldas senast, då varan helt eller delvis uttages.

Utgift, för vilken upplagshållaren haft fog och som ej kan anses gottgjord genom det vederlag han äger uppbära, skall gäldas vid anfordran.

16 §.

Upplagshållare, som i anledning av avtal om uppläggning av vara har fordringsrätt hos uppläggaren, äge i varan panträtt till säkerhet för sådan fordran, såvida upplagshållaren själv eller genom annan är i besittning av varan eller av konossement eller fraktsedelsdublett därå.

17 §.

När den fordran, varför vara utgör pant, förfaller till betalning, äge upplagshållaren låta sälja så mycket av varan, att, utom kostnaderna, fordringen därmed betäcks. Finnes varan vid besiktning av ojäviga, sakkunniga män utsatt för förskämning eller snar förstörelse eller fordra alltför kostsam vård, må den, såvitt upplagshållarens säkerhet eljest skulle äventyras, säljas, ändå att fordringen icke är till betalning förfallen.

Försäljning, varom nu sagts, må ej äga rum annorledes än å offentlig auktion. Det åligger upplagshållaren att, där så ske kan, i god tid före försäljningen ej mindre anmana uppläggaren att erlægga betalning för fordringen, vid äventyr att varan eljest kommer att säljas, än även giva honom under rättelse om tid och plats för auktionen. Inlämnas försändelse, innehållande sådan anmaning eller underrättelse, för befordran med post eller telegraf, eller avsändes den eljest på ändamålsenligt sätt, må ej den omständigheten, att försändelsen försenas eller icke kommer fram, föranleda därtill att upplagshållaren icke anses hava fullgjort vad honom åligger.

18 §.

Uttages icke vara på den i avtalet bestämda tiden eller, om viss tid ej är däri nämnd och sex månader förflutit efter uppläggnings, inom en månad från det anmaning därefter skett, äge upplagshållaren sälja varan. Vad i 17 § andra stycket sägs skall i sådant fall äga motsvarande tillämpning.

Kan ej försäljning sålunda ske, eller är det uppenbart, att de med försäljningen förenade kostnaderna ej skulle kunna utgå ur köpeskillingen, äge upplagshållaren bortskaffa varan.

19 §.

Om vara uttages före den avtalade tidens utgång, äge upplagshållaren rätt till ersättning för den förlust, han därigenom lider.

Om upplagsbevis och upplagspantbevis.

Allmänna bestämmelser.

20 §.

Sedan vara mottagits till uppläggning, vare upplagshållaren pliktig att, när uppläggaren så begär och enligt dennes val, utfärda upplagsbevis eller upplagsbevis jämte upplagspantbevis.

21 §.

Bevisen skola innehålla, förutom beteckningen upplagsbevis eller upplagspantbevis samt tid och ort för utfärdandet och utfärdarens underskrift, uppgift å upplagshuset, varans art, dess vikt, mått eller stycketal samt till vem den skall avlämnas.

Där sådant fordras, skall i bevisen tillika angivas uppläggaren, det för uppläggningsutgående vederlaget, övriga för uppläggningsavtalade villkor, uppläggningstiden där denna är bestämd, huru varan är märkt, om och mot vilka faror varan försäkrats samt huruvida tullbehandling underkastad vara är förtullad eller oförtullad, så ock, vid samlagring, varans beskaffenhet.

Upplagshållaren äge anmärka, att uppgift är uppläggarens eller att dess riktighet är upplagshållarens okänd, eller göra annat sådant förbehåll beträffande uppgift av uppläggaren, vars riktighet han skäligen icke må anses pliktig att undersöka.

22 §.

Upplagsbevis och upplagspantbevis må ställas till viss man, till viss man eller order eller till innehavaren. Är sådant bevis ställt till viss man, anses utfärdaren hava givit lov att låta det komma i annans hand, såvida han icke genom orden »icke till order», eller dylikt, gjort förbehåll däremot.

23 §.

Den, som företer upplagsbevis eller upplagspantbevis och genom innehållet av dess text eller, vid orderbevis, genom behörigen sammanhängande och till honom fortgående följd av överlåtelse eller genom överlåtelse in blanco framträder såsom rätt innehavare av beviset, är på grund därav behörig att göra gällande den rätt, som grundas å beviset.

24 §.

Har någon med sådan åtkomst, som i 23 § sägs, genom överlåtelse fått upplagsbevis eller upplagspantbevis i händer, vare han ej pliktig att utlämna beviset till den, för vilken det förkommit, med mindre det visas att han vid dess förvärvande icke var i god tro.

25 §.

Upplagsbevis och upplagspantbevis bestämma rättsförhållandet mellan upplagshållaren och innehavaren av sådant bevis. Upplagshållaren äge dock, ehuru fordringen ej framgår av beviset, för tiden efter dess utfärdande kräva i taxan bestämd avgift för varans förvaring samt ersättning för utgift, till vilken han varit befogad utan särskilt uppdrag.

Förbehåll angående vederlag eller ersättning för utgift, som belöper å tiden före utfärdandet av upplagsbevis eller upplagsbevis jämte upplagspantbevis, må ej åberopas mot innehavaren av sådant bevis, med mindre det utvisar att fordringen är ogulden. Ej heller gälle mot honom panträtt i varan för sådan fordran.

26 §.

Har upplagshållare före utfärdandet av upplagsbevis eller upplagspantbevis insett eller med användande av vanlig uppmärksamhet kunnat inse, att uppgift av uppläggaren var oriktig, må förbehåll, som i 21 § tredje stycket

sägs, icke åberopas till upplagshållarens fritagande från ansvarighet, med mindre i beviset gjorts särskild anmärkning om uppgiftens oriktighet.

Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning, om skada å varan eller brist med avseende å dess förpackning ej anmärkts i upplagsbevis eller upplagspantbevis, oaktat upplagshållaren före utfärdandet uttrönt eller med användande av vanlig uppmärksamhet kunnat utröna skadan eller bristen.

27 §.

Har upplagsbevis utfärdats, må förbehåll, varigenom göres inskränkning i vad enligt denna lag åligger upplagshållare med avseende å ansvarigheten för vara, icke åberopas av upplagshållaren.

28 §.

De i 10 § angivna befogenheter tillkomme, då endast upplagsbevis utfärdats, innehavaren av sådant bevis. Då upplagsbevis jämte upplagspantbevis utfärdats, tillkomme befogenheterna den, som innehar båda dessa bevis, dock må rätten att besiktiga varan utövas jämväl av den, som innehar allenast ettdera av bevisen.

Meddelande, varom i 8, 17 och 18 §§ sägs, skall, då upplagsbevis utfärdats, givas även den senaste innehavare av sådant bevis, vilkens namn och hemvist uppgivits för upplagshållaren eller eljest äro av denne kända. Har upplagspantbevis tillika utfärdats, skall vad sålunda stadgats tillämpas jämväl med avseende å sådant bevis.

29 §.

Innehavaren av upplagsbeviset är ej berättigad att av upplagshållaren utfå varan, med mindre upplagsbeviset med påtecknat kvitto återställes till upplagshållaren. Kan genom utövande av annan befogenhet, som enligt denna lag tillkommer innehavare av upplagsbevis, för upplagshållaren inträda ansvarighet eller förlust av rätt efter vad i 25 § sägs, må utövandet ej äga rum utan att beviset företes för anteckning.

Har upplagspantbevis överlåtits till säkerhet för fordran, gälle vad i 38 § stadgas.

30 §.

Vad i lag finnes stadgat angående rätt för säljare att, på grund av köparens obestånd eller underlåtenhet att fullgöra vad honom i följd av köpet åligger, hindra det sålda godsets utgivande eller i visst fall kräva det åter av köparens borgenärer skall äga tillämpning, ändå att upplagsbevis å varan blivit överlämnat till köparen. Har på grund av överlåtelse från köparen upplagsbevis eller upplagspantbevis, som icke innehåller förbehåll mot överlåtelse, kommit i annan mans hand, äge säljaren ej gentemot denne den rätt nu är sagd, med mindre det visas att innehavaren av beviset vid dess förvärvande icke var i god tro.

Om överlåtelse till säkerhet för fordran.

31 §.

Till säkerhet för fordran må panträtt i upplagd vara upplåtas genom sådan överlåtelse av upplagspantbevis eller av upplagsbevis, som nedan sägs.

32 §.

Överlåtelse av upplagspantbevis till säkerhet för fordran skall tecknas å beviset och innehålla, förutom överlåtarens underskrift, uppgift å fordringens storlek till kapitalbelopp och ränta. Tillika skall överlåtelsen antecknas å upplagsbeviset och upplagshållaren förse upplagspantbeviset med intyg om anteckningen.

Överlåtelsen medföre ej panträtt, innan sådant intyg tecknats å upplagspantbeviset.

Upplagshållaren åligger att införa överlåtelsen i det för upplagshuset förda registret samt att därom å bevisen meddela intyg.

33 §.

Då annat icke framgår av upplagspantbeviset, anses den fordran, för vilken varan häftar, förfallen vid anfordran och utfäst ränta räknas från upplagspantbevisets överlåtelse, om tiden därför angivits, men eljest från bevisets utfärdande.

34 §.

Innehavaren av upplagsbeviset må betala den fordran, för vilken varan häftar, ändå att dess förfallotid ej är inne, så ock göra avbetalning å gälden.

35 §.

Vägrar innehavaren av upplagspantbeviset att mottaga erbjuden betalning, eller är på grund av hans bortovaro eller annan av honom beroende omständighet upplagsbevisets innehavare hindrad att verkställa betalning, äge han fullgöra betalningen genom att för borgenärens räkning nedsätta beloppet, på sätt om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar är stadgat. Samma lag vare, där upplagsbevisets innehavare ej vet eller bör veta vem som är borgenär, så ock där ovisshet råder om vem av två eller flera som är rätt borgenär samt gäldenären icke skäligen kan anses pliktig att på eget äventyr bedöma, till vilken av dem betalningen skall erläggas.

36 §.

Betalas ej senast å förfallotiden den fordran, för vilken varan häftar, eller är varan utsatt för förskämning eller snar förstörelse, så att panthavares säkerhet äventyras, äge upplagspantbevisets innehavare till fordringens gäldande få varan såld. Vad i 17 § stadgas skall i sådant fall äga motsvarande tillämpning.

Upplagspantbevisets innehavare njute betalning med den rätt, som tillkommer den vilken har lös pant i händer. Upplagshållaren äge dock framför honom utfå betalning för de fordringar, för vilka han enligt denna lag äger panträtt i varan.

37 §.

Vid betalning av den fordran, för vilken varan häftar, skall upplagspantbeviset avlämnas med påtecknat kvitto. Betalas en del av fordringen, varde avbetalningen tecknad å upplagspantbeviset och, om det fordras, särskilt kvitto meddelat.

38 §.

Då upplagspantbevis överlåtits till säkerhet för fordran, må innehavaren av upplagsbeviset ej utfå varan, med mindre jämväl upplagspantbeviset med påtecknat kvitto återställes till upplagshållaren eller ock jämlikt 35 § det belopp, för vilket varan häftar, nedsatts utan förbehåll om rätt till dess återtagande. Ej heller må i 29 § första stycket andra punkten avsedd befogenhet utövas utan att jämväl upplagspantbeviset företes för anteckning.

39 §.

Vad i 32—38 §§ stadgas skall äga motsvarande tillämpning, då endast upplagsbevis utfärdats och detta överlåtes till säkerhet för fordran.

Särskilda bestämmelser.

40 §.

Tillsyn över upplagshus utövas av kommerskollegium.

Kommerskollegium skall årligen beträffande varje upplagshus föranstalta om revision av dess förvaltning genom två av kommerskollegium utsedda revisorer. Av dessa skall den ena vara av handelskammare i riket eller på annat, av Konungen godkänt sätt auktoriserad revisor.

Konungen äger meddela närmare föreskrifter om tillsynens utövande.

41 §.

Prövas betryggande säkerhet ej längre förefinnas för fullgörande av de förpliktelser för upplagshållare, varom i denna lag stadgas, eller finnes upplagshållare hava åsidosatt här givna bestämmelser eller föreskrifterna i tillståndet att inrätta upplagshus eller i det för upplagshuset fastställda reglementet, äger Konungen förklara tillståndet förverkat.

Kungörelse om tillståndets förverkande skall införas i allmänna tidningarna och i tidning inom orten.

42 §.

Konungen äger förordna, att vad i 8—39 §§ är stadgat skall tillämpas, där staten driver sådan rörelse, som i denna lag avses.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 193 .

Förslag

till

Lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 12 maj 1897 (nr 27) för Sveriges riksbank.

Härigenom förordnas, att 13 § lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank, vilket lagrum senast ändrats genom lag den 28 februari 1930 (nr 35), skall i nedan angivna del hava följande ändrade lydelse:

Riksbanken äger att driva utlåningsrörelse medelst:

a) diskontering — — — — — växlar;

b) utlåning — — — — — förbindelse;

c) utlåning mot förbindelse till återbetalning å bestämd tid av högst sex månader samt mot panträtt upplåten genom sådan överlåtelse av upplagspantbevis eller av upplagsbevis, varom stadgas i lagen om upplagshus med rätt att utfärda upplagsbevis, eller ock i varor, liggande å allmän våg eller sätta i förvar hos tredje man, som förbundit sig att hålla dem eller deras värde riksbanken tillhanda, för såvitt den, som utfärdat beviset eller åtagit sig förbindelsen, prövas därför vederhäftig;

d) beviljande — — — — — kassakreditiv.

Från — — — — — sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 193 .

F ö r s l a g

till

Förordning angående ändrad lydelse av 152 § tullstadgan den 7 oktober 1927 (nr 391).

Härigenom förordnas, att 152 § tullstadgan den 7 oktober 1927 skall i nedan angivna del hava följande ändrade lydelse:

Gods, som förtullas, må icke från tullverket utbekommas förrän å godset belöpande tull och annan införselavgift, som tullverket uppbär, ävensom belopp, som på grund av föreskrift i 158 § belöper å godset, erlagts eller deponerats eller ock betryggande säkerhet därför ställts. Säkerheten skall bestå i sådan värdehandling eller av bank eller försäkringsbolag utfäst borgen, som generaltullstyrelsen prövat kunna för ändamålet godkännas. Belöper införselavgift eller annat belopp, varom nu nämnts, å gods, som förtullas från tullnederlag, må å tullnederlaget kvarliggande gods, vara icke utfärdats upplagsbevis eller upplagsbevis jämte upplagspantbevis, kunna i den omfattning och under de förutsättningar, generaltullstyrelsen bestämmer, få godtagas såsom säkerhet.

Betalning — — — — — postgirorörelsen.

För — — — — — frakten. _____

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 193 .

M O T I V

Inledning.

Frågan angående lagstiftning om upplagsbevis är i Sverige av gammalt datum.

Redan genom skrivelse den 6 maj 1871 hemställde riksdagen hos Kungl. *Riksdagens skrivelse den 6 maj 1871.* Maj:t om utarbetande av en lag angående upplag av produkter och varor. I skrivelsen framhölls, att hos riksdagen gjorts framställning om behovet av en lag angående så kallade upplagshus eller upplagsplatser, där en producent eller handlande kunde upplägga en vara emot kvitto av den beskaffenhet, att det representerade själva varan, så att denna ej kunde säljas eller pantsättas utan genom ett överflyttande av beviset, liksom ej heller tagas i mät eller beläggas med kvarstad, utan att sådan åtgärd träffade själva beviset. Det betonades i skrivelsen, att fördelen av sådana inrättningar vore dels att affärer underlättades genom sålunda beredd möjlighet att lägga upp en vara på ett ställe och sända upplagsbeviset till ett annat inom landet eller till och med utomlands till försäljning, varigenom överflödiga transporter och utgifter av flera slag kunde undvikas, dels ock att tillfälle bereddades varuägare att begagna varan såsom säkerhet för lån. Då i Sverige till följd av landets naturliga beskaffenhet avstånden vore stora, kommunikationsmedlen ännu ofullständiga och vattenvägarna under en icke obetydlig del av året stängda samt betydande marknadsplatser funnes endast till ringa antal, uppstode därstädes svårighet för producenten att, då han det önskade, avyttra sin vara. Behovet av sådana inrättningar vore därför i Sverige ännu mera kännbart än i andra länder, och genom fyllandet av detta behov skulle utan allt tvivel varuomsättningen underlättas och produktionen såmedelst befordras.

Riksdagen anförde vidare i skrivelsen, att det låge i sakens natur, att dylika inrättningar icke kunde vinna någon omfattning och motsvara affärlivets behov, med mindre lagliga innehavandet av de bevis, som utfärdades över inlämnade varor, gäve ovillkorlig rättighet att utbekomma själva varan. Riksdagen ansåge, att en sådan rättighet ej kunde härledas från gällande lag. Därjämte syntes för uppnående av det med ifrågavarande inrättningar avsedda ändamål jämväl bestämmelser i åtskilliga andra hänseenden vara av nöden, såsom att de upplagda varorna icke finge utmätas eller beläggas med kvarstad annorledes än genom utmätning av eller kvarstad å upplagsbeviset; att innehavare av upplagsbevis hade samma rätt till assurancesbeloppet för en för-lorad vara, som han haft till själva varan; att förkommet upplagsbevis med iakttagande av vissa formaliteter kunde dödas; och att upplagd vara under vissa förhållanden hemföлле till ägaren av upplagshuset.

På grund av vad sålunda anförts hemställde riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета en lag i huvudsaklig överensstämmelse med de av riksdagen angivna grunderna samt därom avlåta proposition till näst sammanträdande riksdag.

1872 års
förklaring
till 17 kap.
3 § handels-
balken.

Riksdagens skrivelse anmälades inför Kungl. Maj:t av justitiestatsministern den 9 november 1871. Justitiestatsministern framhöll därvid, att riksdagen vid bedömandet av de fördelar, som kunde tillskyndas producenter och handlande genom en författning om upplagshus, syntes hava lagt en icke ringa vikt därpå, att bevisen över upplagda varor skulle i fråga om köp och pantsättning representera själva varan. Ett lagstadgande i sådan syftning komme emellertid ostridigt att innebära en ganska väsentlig avvikelse från dittills i vår lagstiftning gällande grundsatser. Tillika åstadkommes den oegentligheten, att handlingar, utfärdade med enahanda ordalydelse och möjligen till och med av samma person, icke alltid inför lagen medförde samma verkan. De betänkligheter, som därav måste uppstå mot antagande av ett dylikt stadgande, syntes vara av beskaffenhet att kunna rubbas endast genom ett tydligt ådaga-lagt behov därav för våra näringar. Tvivel syntes emellertid vara berättigat om tillvaron av detta behov. Långt ifrån att vilja förneka den nytta, som eljest kunde vara att vänta av inrättande av upplagsmagasin, ansåge justitiestatsministern, att lagstiftningen i detta avseende medgäve all den frihet, varav efter våra näringsförhållanden gjordes behov. Endast i *en* omständighet syntes lagstiftningens mellankomst möjligen vara av nöden. Hos affärs män hade nämligen visat sig en viss tvekan, huruvida den företrädesrätt till betalning, vilken enligt lag tillkomme den, som hade lös pant i händer, även gällde för det fall, att gods, vari ägaren medgivit panträtt, innehades av tredje man, som förbundit sig att tillhandahålla panthavaren godset eller dess värde. Då en sådan tvekan kunde lägga hinder i vägen för bildande av upplagshus med syfte att i den upplagda varan bereda säkerhet för lån hos annan person, hade förslag upprättats till förklaring av 17 kap. 3 § handelsbalken.

Sedan Högsta Domstolens utlåtande inhämtats över förslaget, utfärdades kungl. förklaringen den 24 maj 1872, att med det i 17 kap. 3 § handelsbalken förekommande stadgande, att den som har lös pant i händer därutur njuter betalning framför gäldenärens övriga fordringsägare, avses även det fall, att gods vari panträtt är av ägaren medgiven innehaves av tredje man, som förbundit sig att godset eller dess värde panthavaren tillhandahålla.

I samband med frågan om inrättande av frilager upptogs spørsmålet om upplagsbevis av bevillningsutskottet vid 1891 års riksdag. Utskottet beto-nade, att i de fall, där kommuner eller stora privatbolag uppbyggde frilager-magasin, skulle en fördel för handeln vinnas därigenom, att de i dessa maga-sin upplagda varorna lättare än dittills skulle kunna av dess ägare försälgas eller pantsättas utan att dessförinnan undergå åtskilliga åtgärder hos tull-förvaltningen. Under det att formen för varans överlämnande åt köparen eller kreditgivaren för närvarande vore onödigtvis tung och omständlig, skulle man i attester från ett frilagers föreståndare, intygande att vissa till kvanti-tet och beskaffenhet bestämda varor där blivit upplagda och komme att till-

Bevillnings-
utskottet vid
1891 års
riksdag.

handahållas attestinnehavaren, hava vunnit den vigaste och bekvämaste formen för en varas försäljning eller förpantning, en form som — hos oss genom »magasinsbolagen» knappast mer än inledd — i England genom de så kallade warrants vunnit en oerhörd utsträckning.

*Frilagers-
och fri-
hamnskom-
mittén*

Sedan riksdagen i skrivelse den 13 april 1894 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, om och under vilka villkor frilagersinstitutionen lämpligen skulle kunna här i landet införas, ävensom möjligheten och lämpligheten av frihamnsanläggningar i Sverige, uppdrog Kungl. Maj:t den 5 oktober 1894 åt en kommitté att verkställa de utredningar och uppgöra de förslag, som avsåges i riksdagens skrivelse (frilagers- och frihamnskommittén). I sitt betänkande framhåller kommittén, att den för sin del ansett, att de fördelar, som avses med icke blott frilager utan ock frihamn, skulle i väsentlig mån föringas, därest icke den svenske lagstiftaren införde den viga och bekväma form för varas försäljning och förpantning, som bestode i utfärdande av de utav bevillningsutskottet avsedda upplags- och garantibevisen, de så kallade warrants. Denna institution — vilken införts icke blott i Storbritannien, Frankrike, Belgien, Tyskland med flera länder, utan även i Finland och, beträffande Köpenhamns frihamn, i Danmark — vore särskilt ägnad att bereda betydande lättnader för den stora internationella handeln, vad såväl export som import anginge. De lagstiftningsåtgärder, som för institutionens införande erfordrades, fölle emellertid inom det privaträttsliga området, varför kommittén icke ansett det tillhöra sig att i detta ämne avgiva förslag. Kommittén inskränkte sig därför till att bereda en grund för warrantinstitutionen och föreslog i sådant hänseende, att det skulle bero på Konungen att medgiva frilagers- och frihamnsägare tillstånd att angående där upplagt gods utfärda särskilda upplags- och garantibevis (warrants), på grund av vilka godset kunde, utan dess utlämnande eller förevisande av annat än prov därav, av godsägaren till annan överlåtas eller förpantas. Rätten att utfärda warrants skulle således enligt förslaget icke vara ovillkorligen förbunden med rätten att driva frilagers- eller frihamnsanstalt. Att Konungen och icke underordnad myndighet borde lämna sådant medgivande syntes kommittén betingat av vikten såväl därav, att frågan om fullt betryggande garantier till förebyggande av förluster för dem, som anlitate institutionen, erhöles en allsidigare prövning, som även av att svenska warrants skulle tillvinna sig förtroende på världsmarknaden.

Frågan angående lagstiftning om upplagshus och upplagsbevis berördes även i samband med planläggande av för Sverige, Danmark och Norge samfällt lagstiftningsarbete. I det uttalande, som efter konferens den 8—13 november 1909 avgavs av delegerade för nämnda länders regeringar, framhålles nämligen, att — jämte de ämnen, som funnes angivna i det år 1901 upprättade och av de tre rikernas regeringar godkända programmet för det skandinaviska lagstiftningsarbetet, — inom obligationsrätten funnes åtskilliga partier, beträffande vilka en för de tre skandinaviska rikena åtminstone väsentligen överensstämmande lagstiftning syntes möjlig, lämplig och önskvärd. Inom det vidsträckta område, som alltså enligt de delegerades mening kunde anvisas

*1909 års
program för
det skandi-
naviska
samarbetet.*

för en sådan överensstämmande lagstiftning, kunde framhållas vissa ämnen — däribland avtal och värdehandlingar, som föranledas av upplagshusrörelse —, vilka vore av aktuellt intresse och med avseende å vilka det syntes önskvärt, att lagstiftningsarbetet bleve så snart som möjligt upptaget och fullföljt. Det betonades tillika, att det vore en allmän förutsättning, att även de ämnen, som icke vore uttryckligen nämnda, upptoges till behandling, när sådant för sammanhangets och konsekvensens skull vore erforderligt.

*Sveriges
allmänna
lantbruks-
sällskaps
utredning.*

Den på världskriget följande ekonomiska krisen medförde, att kraven på rationalisering även på detta område gjorde sig gällande med ökad styrka och att allt flera röster höjdes för lagstiftningens mellankomst i nu ifrågavarande avseende.

Sålunda bragtes strax efter världskrigets slut frågan om upplagsbevis ånyo å bane av Sveriges allmänna lantbrukssällskap. På grund av en vid dess höstmöte 1919 väckt motion tillsatte sällskapets styrelse en kommitté med uppdrag att »närmare utreda frågan om spannmålshandelns ordnande och särskilt på vilka villkor och under vilka former lantmännen kunna övertaga statens nuvarande spannmålslagerhus, då handeln med brödsäd med nästa konsumtionsårs början blir fri». I kommitténs betänkande upptages även ämnet om spannmålsens belåning. Därvid framhålls, att i vårt land dittills icke varit möjligt att under praktiska former belåna spannmål. I följd därav hade dels lantmännen ofta varit nödsakade att företaga försäljning vid en olämplig tidpunkt, i stället för att belåna spannmålen och framdeles under gynnsammare konjunkturer försälja densamma, dels ock den egentliga spannmålshandeln saknat möjlighet att genom spannmålsens belåning på ett enkelt och billigt sätt åvägabringa rörelsekapital för sin handelsverksamhet. Orsaken till att i vårt land spannmål icke kunnat i någon nämnvärd utsträckning användas såsom kreditobjekt hade enligt kommitténs förmenande varit framför allt frånvaron av moderna upplagshus. Dessa måste organiseras såsom fullt självständiga företag. I betänkandet uppdragas därjämte vissa riktlinjer för upplagsbevisväsendet. Så framhålls, att upplagsbeviset alltid måste innehålla upplagshusets erkännande om spannmålsens mottagande samt dess förbindelse att å tid, som kunde på olika sätt bestämmas, till i vederbörlig ordning legitimerad innehavare av beviset åter utlämna den till förvaring mottagna varan eller däremot svarande kvantitet och kvalitet spannmål. Spannmålspartiet borde vidare i upplagsbeviset angivas på sådant sätt, att långivare med lätthet kunde utröna dess värde. I upplagsbeviset syntes än vidare lämpligen böra angivas den överenskomna magasinshyran samt tid och sätt för dess erläggande. Upplagsbeviset borde lämpligast ställas till viss man eller order. Upplagshuset syntes ock lämpligen böra i upplagsbeviset förbehålla sig rätt att genom försäljning ur spannmålen uttaga förfallna, oguldna magasinsavgifter, vilka borde sättas så höga, att de täckte även premier för brandförsäkring. Likaledes borde i upplagsbeviset göras förbehåll om rätt att, om spannmålen komme att försälgas för panthavares räkning, ur försäljningssumman framför panthavaren uttaga vid tiden för försäljningen upplupna, men oguldna magasinsavgifter. I val mellan »enkelbevissystemet» med

ett enda bevis, som användes både för spannmålens försäljning och för dess belåning, och »dubbelbevissystemet» med två bevis, av vilka det ena, äganderättscertifikatet, vore avsett för spannmålens försäljning och det andra, pantrettscertifikatet, för dess belåning, syntes det förra systemet genom sin enkelhet erbjuda stora praktiska fördelar framför dubbelbevissystemet.

I ett vid kommitténs betänkande fogat yttrande av bankdirektören Charles Dickson betonade denne, bland annat, dels att de bevis, som av upplagshusen komme att utfärdas över upplagd spannmål, borde få samma karaktär som i utlandet förekommande warrants, dels ock att, då bevisen skulle utställas till uppläggaren och icke till kreditgivaren, det kunde ifrågasättas, om 1872 års förut berörda förklaring gällde för dessa fall.

I skrivelse till Konungen den 17 augusti 1920 framställde Sveriges allmänna lantbrukssällskap vissa önskemål beträffande förvaltningen av statens spannmålslagerhus och hemställde, att anordningar måtte träffas för att däri upplagd spannmål måtte kunna i bank belånas mot av lagerhusförvaltningen utfärdade bevis.

*Sveriges
allmänna
lantbruks-
sällskaps
skrivelse till
Kungl.
Maj:t.*

Statens fryshusstyrelse, åt vilken Kungl. Maj:t uppdragit att omhändervärd förvaltningen av statens spannmålslagerhus, avgav den 4 september 1920 infortrat yttrande över Lantbrukssällskapets berörda framställning. Styrelsen hemställde, bland annat, dels att lagerhusen måtte upplåtas till allmänt begagnande och förvaltas av styrelsen genom särskilt tillsatta föreståndare, dels ock att Kungl. Maj:t täcktes fastställa formulär för upplagringsbevis samt, så snart sig göra låte, föranstalta om särskild lagstiftning angående upplagringsbevis för främjande av de med upplagshusens upprättande förenade syftena.

*Fryshus-
styrelsens
yttrande
den 4 sep-
tember 1920.*

Kungl. Maj:t förordnade därefter den 8 oktober 1920, att statens spannmåls-lagerhus skulle — under förvaltning av fryshusstyrelsen, som därefter skulle kallas Statens lagerhus- och fryshusstyrelse — upplåtas till allmänt begagnande för inlagring av spannmål såsom deposition mot avgift enligt av Kungl. Maj:t fastställd taxa. Tillika meddelade Kungl. Maj:t närmare föreskrifter angående formen för depositionen och innehållet i de utfärdade mottagningsbevisen.

I skrivelse den 21 oktober 1920 anhöll därefter chefen för jordbruksdepartementet, att chefen för justitiedepartementet måtte taga i övervägande de ytterligare åtgärder, som i lagstiftningsväg kunde finnas erforderliga för ett tillfredsställande ordnande av frågan om belåning av i upplagshus upplagd spannmål. Med anledning av denna skrivelse uppdrogs åt två sakkunniga att inom justitiedepartementet biträda vid behandlingen av denna fråga. De sakkunniga redogjorde i en den 11 mars 1921 avgiven promemoria för vad i frågan tidigare förekommit samt anförde vidare, bland annat, att enligt inhämtade upplysningar riksbanken sedan början av februari 1921 beviljade lån mot pant av spannmål, som enligt upplagsbevis mottagits till förvar i statens spannmåls-lagerhus och som enligt särskild förbindelse av Statens lagerhus- och fryshusstyrelse tillhandahölls riksbanken såsom pant. Den särskilda förbindelsen syntes, enligt vad för de sakkunniga framhållits, icke vålla riks-

*Särskilt
tillkallade
sakkunnigas
p. m. den 11
mars 1921
ang. upp-
lagsbevis.*

banken några särskilda olägenheter, om än det givetvis vore bättre, därest pantsättning kunde ske genom allenast upplagsbevisets överlämnande som pant. Olägenheterna med de två handlingarna syntes emellertid kunna undvikas genom den särskilda förbindelsens anbringande å själva upplagsbeviset. De sakkunniga erinrade vidare därom, att — sedan Kungl. Maj:t år 1909 tagit initiativ till återupptagande av samarbetet med Norge och Danmark för åstadkommande av överensstämmande lagstiftning å obligationsrättens område — delegerade från de tre länderna, som för sådant ändamål sammanträtt i Stockholm under november månad nämnda år, enats om ett program för det gemensamma lagstiftningsarbetet. Ett av de ämnen, som inginge i detta program, vore avtal och värdehandlingar, som föranledas av upplagshusrörelse. Man kunde sålunda antaga, att arbete i syfte att åstadkomma gemensamma nordiska lagar på detta område komme att upptagas i en icke alltför avlägsen framtid. Under sådana förhållanden, och då det syntes framgå, att man vid belåning av spannmål, upplagd i statens spannmålslagerhus, åtminstone tillsvidare kunde nödtorftigt reda sig med en tillämpning av gällande lag och de föreskrifter, som i anslutning därtill blivit utfärdade, uttalade de sakkunniga, att det syntes icke kunna ifrågasättas att i förväg hos oss lagstifta rörande en speciell del av ämnet, helst det vore önskvärt att vinna större erfarenhet om de eventuella bristerna i det system, för vilket man inrättat sig.

Ytterligare åtgärder i lagstiftningsväg föranleddes, efter denna promemoria, icke av Lantbrukssällskapets framställning.

*Lagerhus-
och fryshus-
kommittén.*

I det betänkande om »Lagerhusväsendet i Sverige och därmed sammanhängande förhållanden», som den 27 december 1922 avgavs av den s. k. Lagerhus- och kylhuskommittén, ägnas ett särskilt kapitel åt spörsmålet om belåning av spannmål, upplagd i lagerhus. Kommittén ansluter sig härvid, efter vad det vill synas, till den uppfattning, som i frågan omfattades av de på sin tid av Sveriges allmänna lantbrukssällskap tillkallade kommitterade.

*1923 års
riksdags-
skrivelse.*

Uti en vid 1923 års riksdag inom andra kammaren väckt motion hemställde herrar Röing och Nilsson i Tånga, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till lag om upplagsbevis, i syfte att upplagsbevisen måtte representera den vara, å vilken de lyda, och att rättshandlingar, avseende varan, måtte knytas vid upplagsbeviset. Till stöd för sin hemställan anförde motionärerna, bland annat, följande. Det rättsinstitut, som motionen avsåge att införliva med svensk rätt, hade i åtskilliga länder — framför allt i England, Nord-Amerikas förenta stater och Holland — visat sig vara till stor fördel för befordrandet av handeln och näringarna. Om upplagsbeviset representerade varan ungefär som ett konossement vid sjötransporter och om med köpenskap förenade rättshandlingar alltså kunde företagas, utan att varan behövde lämna upplagshuset, kunde transaktionerna ske på ett enklare och mindre omständligt sätt än för närvarande samt kostnader och tidsförlust undgås. För att upplagsbevisen skulle kunna rätt göra sina fruktbringande verkningar gällande krävdes visserligen, ej mindre att varuomsättningen nått ett visst omfång och att rörelsen i viss mån koncentrerade sig till särskilt gynn-

samt belägna platser, såsom de stora import- eller exporthamnarna, viktigare järnvägsknutpunkter m. fl., än även att det finnes företag, vilka hade till uppgift att mottaga främmande varor till uppläggning i därtill avsedda lämpliga lokaler och vore sådana, att de av dem utfärdade upplagsbevisen kunde mottagas med fullt förtroende. I dessa hänseenden hade emellertid förhållandena undergått en storartad utveckling sedan år 1872. Motionärerna ville därvid erinra dels om utvecklingen av handelsomsättningen och kommunikationsväsendet till lands och vatten samt om utbyggandet av våra hamnar, dels ock om inrättandet av statens upplagshus för spannmål samt om uppförandet av ett flertal kommunala och enskilda fryserier samt av upplagshusen i frihamnarna, vilka företag vore väl kvalificerade att utfärda upplagsbevis. Förutsättningarna för användning av upplagsbevis syntes sålunda nu vara mera än väl för handen. För att de med stor kostnad anlagda frihamnarna skulle kunna bli till verklig nytta för köpmän, bosatta å andra platser, vore det nödvändigt att sätta dessa i tillfälle att kunna disponera sina i frihamnarna befintliga varor på ett lätt, bekvämt och billigt sätt. Även för underlättandet av transitotrafiken från frihamnarna skulle en lagstiftning angående upplagsbevis vara mycket betydelsefull, liksom ock för spannmålsproducenterna för begagnandet av statens upplagshus för spannmål samt för andra livsmedelsproducenter och handlande för användandet av fryshusen.

Första lagutskottet framhöll i sitt utlåtande, att ett väl utvecklat upplagshusväsen kunde medföra betydande fördelar för näringslivet. De allmänna upplagsmagasinen möjliggjorde för producenter och köpmän att undvara stora och dyrbara magasinlokaler. Under det att de enskilda magasinerna droge stora kostnader, även då de icke eller endast till en del utnyttjades, erlades i de allmänna upplagshusen betalning endast för det utrymme, som vid varje tillfälle toges i anspråk. Genom att lagra sina varor i dessa magasin befriades varuägaren från omsorgen om varornas vård, vilken i regel bättre och billigare omhänderhades av vid magasinet anställd personal. I synnerhet bleve detta av betydelse, då fråga vore om varor, som för sin magasinering krävde särskilda anordningar eller viss teknisk behandling. De allmänna magasinerna vore sålunda, därest de förlades till i kommunikationshänseende lämpliga platser, ägnade att nedbringa de å varorna belöpande kostnaderna och bidrage i följd därav till såväl att sänka priserna inom landet som att öka konkurrenskraften å utländska marknader. Av än större betydelse för näringslivet bleve emellertid de allmänna upplagshusen, om med dem förenades en ändamålsenlig anordning i fråga om de bevis över upplagda varor, som utfärdades av upplagshusen.

De fördelar, som kunde vinnas genom ett utvecklat upplagshusväsen och ett därmed förenat, väl anordnat warrantsystem, hade vunnit beaktande och föranlett åtgärder i ett flertal främmande länder. Berörda fördelar syntes, enligt utskottets mening, tala för warrantinstitutets införande även i vårt land. Den av justitiestatsministern år 1872 omförmälda förutsättningen för en lagstiftning i detta syfte, eller ett tydligt ådagalagt behov därav för våra näringar, torde numera vara för handen. En närmare redogörelse för den stor-

artade utveckling, vårt näringsliv sedan nämnda år genomgått, syntes icke vara erforderlig. Att behovet av främmande magasin för uppläggning av varor genom omsättningens ökning avsevärt stegrats vore uppenbart. För att tillgodose nämnda behov hade magasin även uppförts såväl av staten som av kommuner och enskilda. Ett ändamålsenligt utnyttjande av dessa magasin krävde emellertid ett praktiskt och pålitligt upplagsbevissystem. Ett dylikt skulle enligt utskottets uppfattning medföra betydande fördelar för olika grenar av vårt näringsliv.

För storhandeln skulle upplagsbevisen säkerligen kunna bli av stor betydelse. Varje åtgärd, som vore ägnad att förenkla förfarandet och nedbringa kostnaderna, inverkade givetvis förmånligt på omsättningen och det allmänna prisläget. Såväl import som export droge fördel därav. Verkan av den i vårt land relativa kapitalknappheten, som ofta nödvändiggjorde anlita det av lånat rörelsekapital, skulle motarbetas, därest möjlighet finnes att under enkla former belåna upplagda varor. Särskilt för frihamnarna skulle ett upplagsbevissystem vara till gagn. För varor, som upplades i dessa hamnar för att re-exporteras eller förbrukas inom landet, framträdde tydligt behovet av bekväma former för omsättning och belåning. Även tidigare hade det framhållits, att ett utnyttjande av frihamnarna förutsatte möjligheten att utgiva warrants. Att för handeln föreläge ett behov av ett warrantinstitut hade även bestyrkts av framställningar från handelskamrarna i rikets två största städer. Jämväl för lösande av problemet om jordbrukets driftskredit syntes ett väl avvägt upplagsbevissystem vara av betydelse. Det hade vid olika tillfällen framhållits, att lantmännen för närvarande icke kunde under praktiska former belåna jordbrukets produkter och på grund därav nödgades vid viss tidpunkt sälja desamma utan hänsyn till marknadsläget. Den form, som nu finnes för belåning av i vissa upplagshus upplagd spannmål, torde icke vara fullt tillfredsställande. Med införande av warrantinstitutet skulle dessa olägenheter i avsevärd mån undanröjas. Möjlighet skulle därigenom öppnas att bekvämt belåna de lagrade produkterna och avvakta den gynnsamma konjunkturen för deras avyttrande. Särskilt skulle detta bli av betydelse vid uppläggning av spannmål. Anledning finnes till antagande, att därigenom ett ändamålsenligt ordnande av spannmålshandeln skulle underlättas; detta givetvis under förutsättning att ett tillräckligt antal upplagshus, utrustade med befogenhet att utgiva warrants, komme till stånd. Från olika håll hade även gjorts gällande, att de under senare år uppförda spannmålslagerhusen och fryshusen kunde bli till avsett gagn, först då av dem utfärdade upplagsbevis erhöles karaktären av warrants.

För anordnande i vårt land av ett warrantsystem krävdes emellertid lagstiftningens mellankomst. Att inom den nuvarande lagens ram inpassa ett dylikt system syntes icke vara möjligt. Den omständigheten, att — såsom de sakkunniga 1921 uttalat — möjlighet redan nu finnes att i vissa fall belåna upplagd spannmål och att man i detta avseende åtminstone tillsvidare kunde nödtorftigt reda sig med en tillämpning av gällande bestämmelser, syntes utskottet icke böra föranleda ett undanskjutande av berörda lagstiftningsfråga. Med hänsyn till utskottets ovan uttalade mening rörande lämpligheten av att i vårt land in-

föra ett warrantsystem funne utskottet frågan om dylik lagstiftning nu böra upptagas till prövning. Ett avgörande i denna fråga borde givetvis föregås av en allsidig utredning rörande systemets fördelar och olägenheter. Lämpligt syntes även vara, att problemet i enlighet med uppgjort program för det gemensamma lagstiftningsarbetet löstes under samverkan med våra grannländer. Givetvis kunde utskottet icke för närvarande närmare yttra sig rörande detaljerna av den ifrågasatta lagstiftningen. Utskottet saknade sålunda anledning att ingå på frågorna om eventuella begränsningar i rätten att utfärda upplagsbevis och om införande av enkel- eller dubbelbevissystem. Det syntes emellertid vara uppenbart, att lagstiftningen borde så anordnas, att den motsvarade näringslivets krav och icke insnörde detsamma i trånga former. Samtidigt borde givetvis de tillämnade bestämmelserna bereda erforderlig trygghet och, såvitt möjligt, hindra osund spekulation.

Då utskottet sålunda ansåge sig böra tillstyrka avlåtandet av en skrivelse i motionens syfte, förbisåge utskottet ingalunda, att lagstiftningen icke i och för sig kunde skapa gynnsamma förhållanden på detta område. Därför krävdes, bland annat, att de möjligheter, lagen öppnade, ändamålsenligt utnyttjades. Det fordrades emellertid även, att upplagshusen anordnades och dreves på ett sådant sätt, att de av dem utfärdade dokumenten erbjöde tillräcklig säkerhet. Utan det erforderliga underlaget i ett väl ordnat upplagshusväsen torde de ifrågasatta lagbestämmelserna bli endast en tom form.

På grund därav hemställde utskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och på vad sätt med vår lagstiftning må kunna införlivas bestämmelser angående upplagsbevis eller lagerbevis, representerande själva varan (warrants), samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

I skrivelse den 23 maj 1923 hemställde därefter riksdagen hos Kungl. Maj:t om sådan utredning.

Såsom framkallad av i viss mån samma motiv, som legat bakom det praktiska livets intresse för lagstiftning rörande upplagshusrörelsen, må i detta sammanhang erinras om 1924 års lagstiftning om viss panträtt i spannmål.

Genom skrivelse den 25 april 1927 till ministern för utrikes ärendena erinrade chefen för justitiedepartementet därom, att ifrågavarande lagstiftningsärende upptagits på programmet för det skandinaviska lagstiftningsarbetet. Till de danska, finska och norska regeringarna syntes därför böra ställas förfrågan, huruvida å deras sida finnes benägenhet till samarbete för upprättande av förslag till lagstiftning i ämnet. Tillika framhölls, att ifråga om ärendets bedrivande från svensk sida syntes lämpligt, att till en början tillkallades en person, representerande juridisk sakkunskap, och att under arbetets fortgång i utredningen syntes böra deltaga även representanter för näringslivet, men att det tills vidare syntes kunna stå öppet, i vilken omfattning och på vilket stadium av utredningen biträde av dylika sakkunniga borde tagas i anspråk. Justitieministern anhöll därför, att ministern för utrikes ärendena ville i angivet hänseende inhämta upplysning från förenämnda främmande regeringar.

Sedan i anledning därav förfrågan skett hos dessa regeringar, uttalade den

danska och den finska regeringen sin villighet att deltaga i sådant samarbete, varemot den norska regeringen förklarade sig hindrad att deltaga däri.

Lagstiftningens uppgift.

I det föregående har berörts det praktiska livets intresse för lagstiftning rörande upplagshusrörelsen. Att lagstiftningen på ifrågavarande område har en viktig uppgift att fylla synes även de sakkunniga vara uppenbart.

Såsom första lagutskottet vid 1923 års riksdag i sitt utlåtande betonade, måste nämligen de allmänna upplagshuset, därest de förläggas till platser, som äro lämpliga i kommunikationshänseende, anses ägnade, bland annat, att nedbringa de å varorna belöpande kostnaderna och att tillförsäkra dem en bättre och billigare behandling, än som eljest kan komma dem till del. Såsom synnerligen betydelsefull måste därför betecknas den utveckling, som upplagshusrörelsen hos oss under senare år undergått. Att denna utveckling skall ytterligare fortsätta har man all anledning att hoppas. Vikten av ett väl ordnat upplagshusväsen torde också numera vara allmänt erkänd såväl i Sverige som i andra länder. Att den hjälp, lagen i detta avseende kan giva, bör lämnas, lär nämligen kunna vara föremål för tvekan.

Olika meningar hava däremot gjort sig gällande vad angår frågan, i vilken omfattning upplagsbevis såsom sådana komma att utnyttjas i det praktiska livet. I detta avseende är det tydligen förenat med vissa svårigheter att på förhand bedöma läget. I Danmark har lagstiftningen om upplagsbevis i det väsentliga stannat på papperet. Man begagnar, efter vad det meddelas från Danmark, icke upplagsbevis i egentlig mening utan nöjer sig med att erhålla vanliga kvitton å de mottagna varorna. Även i Finland överväger visserligen, enligt vad de sakkunniga inhämtat, utfärdandet av vanliga kvitton vida utställandet av upplagsbevis. Upplagsbevisen betraktas emellertid i Finland det oaktat såsom av synnerlig vikt för det ekonomiska livet.

Av vad från olika håll framhållits synes det de sakkunniga vara sannolikt, att man här liksom i våra grannländer kommer att i stor utsträckning inskränka sig till att vid uppläggning av varor fordra endast kvitto, ej upplagsbevis. Måhända kommer detta att bliva regel, åtminstone när fråga ej är om belåning av varor. Vid belåning av varor åter torde upplagsbevisen komma att spela en icke oviktig roll här i landet liksom i Finland.

Att varubelåning i viss utsträckning är både nödvändig och legitim torde numera knappast vara föremål för delade meningar. Importören, som för att tillgodose kundkretsens olika önskningar och behov måste föra ett stort lager eller som, för att åstadkomma konkurrensdugliga pris, vill begagna fördelaktiga tillfällen till inköp och befraktningar, måste stundom komma i det läget, att det egna kapitalet och övriga till buds stående kreditmöjligheter behöva kompletteras genom varubelåning. Enahanda blir ofta förhållandet med en exporterande köpman, som önskar att successivt och på skilda håll »täcka sig» för en väntad leverans och sammanföra sålunda köpta partier i en utskeppningshamn. Om icke belåning företages av varan, i den mån densamma anländer till utskeppningshamnen, skulle avsevärda rörelsemedel bindas, intill dess skeppningen

äger rum. Liknande inträffar ofta för en producent, som själv säljer sin vara. För vårt land är vad nu framhållits av betydelse särskilt med avseende å trävaror, trämassa, papper, props, tackjärn m. m. Av vikt är belåningsmöjligheten även för jordbrukarna, vilka utan sådan möjlighet alltför ofta tvingas att på hösten till lågt pris sälja sina varor, i stället för att avvakta en senare, ur försäljningssynpunkt mera gynnsam tidpunkt.

Reguljär varubelåning förekommer sedan länge i stor utsträckning i utlandet. I Sverige rådande förhållanden torde snarast vara ägnade att göra behovet av belåning mera kännbart här än i utlandet. Det behöver blott erinras om de stora avstånden och de höga transportkostnaderna samt sjöfartens inskränkning under viss tid av året, förhållanden som göra sig gällande framför allt med avseende å Norrland.

Om det sålunda är tydligt, att varubelåningen i viss utsträckning måste anses nödvändig och legitim, kan uppenbarligen som ett vägande skäl mot belåningen icke anföras, att därigenom skapas även ökade möjligheter för en låntagare att kasta sig in i för honom möjligen för stora företag. Det ligger tydligen i långivarens eget intresse att noga pröva de olika fallen och att tillse, att nödig marginal beräknas mellan varornas dagsvärde och det, var till de belånas, samt att i övrigt erforderliga förutsättningar förefinnas.

Behovet av en ordnad varubelåning framträder för övrigt i Sverige i viss mån uti skärpt form därigenom, att våra banker för närvarande äro hindrade att lämna s. k. blankokrediter.

Svårigheterna att belåna varor hava emellertid hittills hos oss varit synnerligen stora i fråga om varor, lagrade här i landet. Beträffande flytande varor förekommer som bekant i samband med import- och exportaffärer en icke oetydlig direkt varubelåning från bankernas sida. Detta sker ofta i förbindelse med ställande av rembours och diskontering eller förskottering av växlar, åtföljda av dokument, vanligen konossement, sjöförsäkringspolis och faktura. Bankerna hava i sådana fall i konossementet ansett sig hava ett fullt tillfredsställande, varan representerande papper. I fråga om andra än flytande varor förekommer däremot icke någon full motsvarighet till belåningens omfattning, liksom ej heller till konossementet såsom representerande varan. Bankernas belåningsverksamhet torde beträffande icke flytande varor i huvudsak och med få undantag vara inskränkt till den indirekta varubelåning, som stundom kommer till stånd genom belåning av förlagsinteckningar. I dagligt bruk förekomma visserligen som »lagerbevis» betecknade dokument. I saknad av rättslig reglering hava dessa emellertid icke inbjudit till någon livligare användning. Ett större värde har visserligen tillmätts, tidigare vissa magasinsbolags upplagskvitton och numera frihamnarnas s. k. mottagningsbevis, vilkas användning emellertid är inskränkt redan därigenom, att därmed avses allenast i de tre frihamnarna befintliga varor. Därtill kommer, att dessa bevis icke i samma utsträckning som konossement representera varan. Över huvud har det vid dessa förhållanden varit förenat med besvär och omgång att ordna belåningen under sådana former, att den av lagstiftningen för en giltig pantsättning fordrade traditionen blivit på ett tillfredsställande sätt åvägabragt.

Sammanställer man förut berörda förhållanden, att varubelåning, å ena sidan, i stor omfattning äger rum beträffande flytande varor, representerade av konossement, men, å den andra, saknar större betydelse ifråga om lagrade varor, över vilkas förvaring icke kan utfärdas med konossement likställd handling, ligger det onekligen nära till hands att söka grunden till det olika utnyttjandet av belåningsmöjligheten i det ena och det andra fallet just i saknaden beträffande upplagda varor av en handling motsvarande konossementet. Det är framför allt på grund härav, som man synes hava anledning att räkna med att en tillfredsställande lagstiftning om upplagsbevis såsom sådana kommer att få en icke obetydlig uppgift att fylla i vårt ekonomiska liv.

De sakkunniga hava i det föregående haft sin uppmärksamhet riktad företrädesvis på bankernas belåning av upplagda varor. Som bekant företages varubelåning även av andra än våra banker, nämligen dels de rena pantbankerna eller företag, som stå dem nära, dels ock privata kapitalägare, vilka lockas av möjligheten att nå en hög ränteavkastning. Vad särskilt angår de privata kapitalägarna, förekommer det ej sällan, att dessa med mycket höga räntor hålla sig skadeslösa för att de eftergiva de ur säkerhetssynpunkt vid pantsättning för närvarande nödiga garantierna eller underkasta sig det besvär och de kostnader, som äro förbundna med deras iakttagande. Genom bristande sakkunskap hos parterna eller endera av dem uppstå härvid ofta svårlösta tvister. Erfarenheten från senare år giver tyvärr som bekant även vid handen, att denna art av långivning stundom urartar till manipulationer, som tangeras eller överskrida det brottsligas gräns. Svårigheten att vid behov snabbt finna långivare eller låntagare leder för övrigt härvid stundom till kreditförmedling av tvivelaktig art. I öppen dag ligger, att det för en sund utveckling av varubelåningen är av vikt, att denna kommer att äga rum med det omdöme och den försiktighet, som man har rätt att förutsätta hos de reguljära kreditanstalterna. Om — såsom förut antagits — skapandet av en möjlighet att belåna upplagda varor ungefär på samma sätt som nu förekommer med avseende å sådana varor, beträffande vilka konossement utfärdats, kommer att medföra, det belåning av upplagda varor ter sig likartad med belåning av konossement och sålunda i större utsträckning än hittills införlivas med bankernas kreditformer, måste detta även ur denna synpunkt hälsas med tillfredsställelse.

Är vad i det föregående anförts riktigt, skulle sålunda en efter de rådande förhållandena lämpad reglering av upplagsbeviset vara ägnad, bl. a., dels att underlätta en ekonomiskt nyttig belåning av varor dels ock att garantera, att denna belåning äger rum på ett mera betryggande sätt än hittills varit fallet.

*Översikt av
förslaget.*

Av vad redan anförts torde framgå, att det för de sakkunniga även oberoende av det nordiska samarbetet stått klart, att ifrågavarande lagstiftning icke kan begränsas till att blott röra upplagsbevisen såsom representerande själva varan eller med andra ord till vad inom teorien brukar benämnas upplagsbevisens sakrättsliga verkningar. För att fylla sitt syfte måste lagstiftningen sträcka sig därutöver i olika avseenden.

Såsom lagutskottet vid 1923 års riksdag betonade, är det först och främst av vikt att, i den mån detta genom lagstiftning är möjligt, sörja för att upplagshusen anordnas och drivas på sådant sätt, att de av dem utfärdade dokumenten erbjuda tillräcklig säkerhet. I enlighet med denna uppfattning upptagas i förslaget *första avdelning*, under rubriken *om inrättande av upplagshus och om rörelsens drivande*, vissa regler av mera allmän karaktär angående drivandet av upplagshusrörelse, för såvitt med drivandet av densamma skall vara förenad rätt att utfärda upplagsbevis.

Genom dessa bestämmelser lämnas det till Konungens avgörande, vem som äger inrätta upplagshus med rätt att å upplagda varor utfärda upplagsbevis och upplagspantbevis. Vidare meddelas stadgande om upprättande av reglemente för upplagshus och av taxa för förvaringen av upplagda varor samt förbud mot ändring under uppläggningstiden av de villkor, varunder vara mottagits till uppläggning. Till tryggnad av uppläggarens ställning förbjuder lagen upplagshållaren att giva försträckning mot säkerhet av upplagd vara och att idka handel med sådana varor, som av honom mottagas till uppläggning. Särskilt stadgande har meddelats om skyldighet att föra register över upplagda varor.

I förslaget *andra avdelning* regleras *rättsförhållandet mellan upplagshållare och uppläggare*, bortsett från de särskilda frågor, som anknyta till utställandet av upplagsbevis och upplagspantbevis. Upplagshållaren är enligt förslaget pliktig att underrätta uppläggaren om fel eller brist i vara, som mottages till uppläggning. Förslaget bestämmer vidare, under vilka förhållanden samlagring av olika varor är tillåten, samt om rätt till besiktning, provtagning och vidtagande av för godsets bevarande nödiga åtgärder. En viktig del i denna avdelning av förslaget är den, som avhandlar vårdnaden av varan samt följderna därav, att talan icke i rätt tid anhängiggöres med anledning av att upplagshållaren åsidosatt vad honom i sådant avseende åligger. I avdelningen regleras vidare uppläggarens skyldigheter. Hit höra bestämmelserna dels om påföljden av att han lämnar oriktiga eller ofullständiga uppgifter om den vara, som upplägges, dels ock om avgifter med mera för uppläggning samt om panträtt till säkerhet därför. Slutligen innehållas i denna avdelning några regler om avtalets upphörande. Upplagshållaren är sålunda under vissa förhållanden berättigad att bringa avtalet till upphörande. Uppläggaren är å sin sida befogad att i förtid uttaga den upplagda varan, låt vara mot skyldighet att ersätta upplagshållaren den förlust, han därigenom lider.

Förslaget *tredje avdelning* är ägnad *upplagsbevis och upplagspantbevis*. Bestämmelserna hava sammanförts i två underavdelningar, den ena om utställande och rättsverkningar i allmänhet och den andra om pantsättning genom upplagspantbevis eller upplagsbevis.

Förslaget utgår i den förra underavdelningen därifrån, att när vara mottagits till uppläggning, upplagshållaren är pliktig att på uppläggarens begäran utfärda upplagsbevis. Uppläggaren äger välja mellan enkelt bevis, upplagsbevis, eller dubbelt bevis, upplagsbevis jämte upplagspantbevis.

Beträffande bevisens innehåll skiljer förslaget, liksom sjörätten beträffande konossementet, mellan vad som för dem är obligatoriskt och det som fakultativt

kan inflyta i desamma. På grund av olika förhållanden har förslaget tilldelat det obligatoriska innehållet en något större betydelse än vad fallet är beträffande konossement. Förslaget har sökt genom en allmän regel angiva, i vilken utsträckning upplagshållaren är berättigad att göra förbehåll beträffande i upplagsbevis intagen uppgift.

Förslaget utgår därifrån, att upplagsbeviset, liksom konossementet, i regel är löpande. För att motsatsen skall bli förhållandet kräves, att utfärdaren genom orden »icke till order» eller dylikt gjort förbehåll däremot.

Förslaget gör upplagsbeviset — på samma sätt som sjölagen konossementet — till ett presentationspapper i betydelsen av en handling av den beskaffenhet, att den förpliktades prestationsskyldighet är beroende av att handlingen återställes. Därmed sammanhänger, att upplagsbeviset kommer att liksom konossementet representera varan, så att innehavet av upplagsbevis i viss mån kan likställas med innehav av själva varan.

I likhet med vad som gäller beträffande växel och konossement fastslår förslaget beträffande upplagsbeviset, att legitimerad innehavare därav ej är pliktig att utlämna detsamma, med mindre det visas, att han vid bevisets förvärfvande icke var i god tro.

Av synnerlig betydelse äro de paragrafer i förslaget, 25 och 26 §§, vilka reglera vad man stundom kallar upplagsbevisets skrifträttsliga natur. Förslaget utgår — i likhet med sjölagen beträffande konossementet — därifrån, att upplagsbeviset icke är ett »bevismedel» angående rättsförhållandet mellan upplagshållaren och uppläggaren, utan fastmera en »utfästelse» av upplagshållaren till den, till vilken varan skall utlämnas. Utfästelsen är — såsom det sagts i fråga om konossementet — principiellt självständig, oberoende av förhållandet till den, som avlämnat varan. Önskar man, att något av detta äldre förhållande skall ingå i det nya, måste sådant angivas i beviset. Med denna upplagsbevisets egenskap av en utfästelse sammanhänger, att upplagshållaren gentemot bevisets innehavare principiellt är ansvarig för riktigheten av de uppgifter om varan, som meddelas i beviset.

Den andra underavdelningen av tredje avsnittet rör, såsom redan antytts, överlåtelse av upplagsbevis till säkerhet för fordran. En sådan överlåtelse är möjlig antingen så, att då upplagsbevis utställts dubbelt, upplagspantbeviset överlåtes, eller ock så, att då endast upplagsbevis utställts, detta överlåtes. För att upplåta panträtt i vara är det sålunda icke nödigt att begagna sig av dubbelbevis. Jämväl det enkla beviset kan i detta avseende användas. Bakom denna anordning ligger, att man icke velat föregripa utvecklingen i det praktiska livet. Det är visserligen ej helt uteslutet, att det praktiska livet kommer att finna övervägande fördelar i att begagna dubbelbevissystemet med dess teoretiskt överlägsna klarhet. Men å den andra sidan är det måhända mera sannolikt, att man kommer att nöja sig med enkelbevis, åtminstone till dess praktiken hunnit sätta sig in i dubbelbevissystemet. I enlighet härmed angiver förslaget först vad som är att iakttaga, för den händelse dubbelbevis användes, varefter i en särskild paragraf förordnas angående det fall, att endast enkelbevis utställts.

Angående det närmare innehållet i förslaget i denna del må för övrigt anmärkas allenast, att man genom de föreslagna bestämmelserna sökt sörja för att såväl varuägaren som panthavaren tryggas i sin rätt.

Förslagets *fjärde avdelning* upptager *särskilda bestämmelser*. I detta sammanhang regleras tillsynen över upplagshusen och återkallande av meddelad koncession. Tillika gives en särskild bestämmelse för det fall, att staten idkar upplagshusrörelse.

Förslag till lag om upplagshus med rätt att utfärda upplagsbevis.

*Vilken
rörelse
avses?*

Förslaget antyder genom sin rubrik, att detsamma avser allenast upplagshus med rätt att utgiva upplagsbevis. Å den andra sidan är förslagens mening den, att av sådana upplagshus företagna rättshandlingar falla in under förslaget oberoende därav, om i det särskilda fallet upplagsbevis utfärdas över de upplagda varorna eller icke.

I detta sammanhang må först och främst anmärkas, att en med den i förslaget avsedda magasineringsrörelsen i viss mån överensstämmande verksamhet naturligtvis kan utövas även av annan än den, som önskar förvärva rätt att utfärda upplagsbevis. En dylik verksamhet företer, då den drives i större omfattning, påtagliga beröringspunkter med den egentliga upplagshusrörelsen. Å den andra sidan åter närmar den sig, då den utövas allenast i obetydlig omfattning, det vanliga civilrättsliga inlagsavtalet. Att draga en bestämd gräns mellan rörelse, som bör omfattas av den nu föreslagna lagen, och annan sådan är därför förenat med svårighet. Med hänsyn härtill har man i förslaget stannat vid att begränsa den föreslagna lagens tillämpning till sådana upplagshus, som äga rätt att utfärda upplagsbevis. Bortsett från den klarhet, som vinnes genom denna begränsning, talar för densamma, att bland representanterna för det praktiska livet rått en bestämd uppfattning i den riktningen, att åtminstone för närvarande något egentligt behov ej förefinnes av lagstiftning beträffande annan magasineringsrörelse än den, med vilken är förenad rätt att utfärda upplagsbevis. Under förutsättning, att den nya lagstiftningen blir smidig och ej alltför betungande, torde man — enligt den uppfattning, som råder bland näringslivets män — kunna räkna med att de större företag, som idka magasineringsrörelse, i allmänhet komma att finna det för sig fördelaktigt att söka utverka rätt att utfärda upplagsbevis och därigenom bliva underkastade den föreslagna lagstiftningen. Allenast beträffande en gren av magasineringsrörelsen, nämligen den som utövas i sammanhang med speditjonsverksamhet, har en viss tveksamhet gjort sig gällande. Det har emellertid ansetts, att om i detta avseende särskild lagstiftning visar sig av nöden, ämnet rätteligen bör upptagas i samband med en allmän reglering av speditjonsverksamheten.

Genom lagens rubrik kommer vidare, såsom redan antytts, till synes, att förslagens mening är, att de med avseende å rättsförhållandet mellan upplagshållaren och uppläggaren meddelade reglerna skola äga tillämpning på varje uppläggningsavtal, som ingås av den, som erhållit tillstånd att till uppläggning mottaga varor med rätt att därå utfärda upplagsbevis. Den omstän-

digheten, att i ett visst fall upplagsbevis ej utfärdas, bör uppenbarligen icke i och för sig få vara av betydelse för frågan om reglernas tillämplighet. Så tillvida göres emellertid undantag härifrån, som lagens regler i viss utsträckning äro tvingande, då upplagsbevis utfärdats.

I samband med lagens rubrik bör måhända även beröras den av förslaget begagnade terminologien: upplagshus, upplagshållare, uppläggare och upplagsbevis. Denna terminologi har, ehuru tydligen av mera underordnad betydelse, dock bland de sakkunniga varit föremål för överläggning. Allmänt känt är, att åtminstone i mellersta Sverige terminologien lagerhus, lagerhållare, inlagrare och lagerbevis numera är den vanliga. Under ett tidigare stadium av arbetet har man också varit betänkt på att begagna denna senare terminologi.

Terminologien upplagsbevis m. m.

När man stannat för den först berörda terminologien, har detta skett huvudsakligen av följande skäl. Denna terminologi är den äldre och, enligt vad de sakkunniga från språkvetenskapligt håll inhämtat, den ur svensk språklig synpunkt riktigare. Den senare terminologien har, enligt vad som upplysts, tillkommit under inflytande av tyskt språkbruk. Viktigare hava emellertid de sakliga skäl ansetts vara, som tala för den äldre terminologien. Förslagets innebörd är — såsom nedan närmare behandlas — att i förslaget avsedda bevis icke skola kunna utgivas av andra än dem, som därtill erhållit Konungens bemyndigande. Ur denna synpunkt måste det betraktas som en avgjord fördel, om för sådana bevis fastställs en beteckning, som för närvarande icke brukas i alltför stor utsträckning. Uppenbarligen föreligger det nämligen en större utsikt, att obehöriga ej komma att begagna beteckningen upplagsbevis vid förvaring av varor, än vad förhållandet vore, om förslaget rörde sig med en sådan term som lagerbevis. Härtill kommer det ytterligare skälet, att man genom att begagna terminologien upplagshus, upplagshållare, uppläggare och upplagsbevis vinner överensstämmelse med det danska och det finska språkbruket. Anmärkas må för övrigt beträffande detta terminologiska spörsmål, att i de över det förberedande utkastet inkomna yttrandena visserligen ej saknats förord för terminologien lagerbevis m. m. Å den andra sidan har dock från vissa håll betonats, att trots de invändningar, som kunna framställas mot den av förslaget begagnade terminologien, lämpligare sådan ej torde stå att finna.

Första huvudavdelningen.

Om inrättande av upplagshus och om rörelsens drivande.

1 §.

Såsom redan ovan framhållits, betonade första lagutskottet vid 1923 års riksdag, att en lagstiftning om upplagsbevis icke i och för sig kunde skapa gynnsamma förhållanden på detta område. Därför krävdes, bland annat, att upplagshusen anordnades och dreves på ett sådant sätt, att de av dem utfärdade dokumenten utgjorde tillräcklig säkerhet. Utan det erforderliga under-

Koncessions-system.

laget i ett väl ordnat upplagshusväsen syntes de ifrågasatta lagbestämmelserna bliva endast en tom form. Utan att närmare ingå på spörsmålet berörde lagutskottet i detta sammanhang frågan om eventuella begränsningar i rätten att utgiva upplagsbevis.

I den *utländska* lagstiftningen förekomma i stor utsträckning inskränkningar i rätten att inrätta upplagshus med befogenhet att utfärda upplagsbevis.

Den *finska* rätten utgår visserligen därifrån, att ansökan om tillstånd att inrätta upplagsmagasin med rätt att å insätta varor utfärda upplagsbevis och warrants principiellt skall bifallas, om inlämnat förslag till reglemente för inrättningen finnes överensstämma med lag och författningar. Härutinnan gäller emellertid den utomordentligt viktiga modifikation, att vid ansökningens bifallande må föreskrivas de ytterligare bestämmelser, vilka tilläventyrs kunna anses erforderliga. Bakom detta stadgande ligger, enligt förarbetena därtill, den uppfattningen, att svaga eller oredliga magasinsföretag lätt skulle kunna dels bringa hela upplagshusinstitutionen i vanrykte, dels ock åstadkomma osäkerhet och oreda i affärslivet. De allmänna upplagsmagasinen utgjorde nämligen ett slags garantiinrättning, vars bevis skulle i handel ochandel konstatera tillvaron av viss vara. I följd av, bland annat, det nu anförda ansåg man sig vid tillkomsten av den finska upplagsbevislagstiftningen böra i viss mån upptaga ett koncessionssystem, även med fara att antalet allmänna upplagsmagasin på grund därav ej komme att bliva så stort, som fallet annars möjligen bleve. Särskilt må i detta sammanhang anmärkas, att man vid utarbetandet av den gällande finska förordningen diskuterade men avvisade tanken på att ordna frågan om inrättande av upplagshus genom upptagande av ett normativsystem.

Även den *danska* rätten ansluter sig till koncessionssystemet. Redan genom 1866 års lag om upplagshus fastslogs nödvändigheten av särskilt tillstånd för rätten att utfärda upplagsbevis. Man utgick nämligen vid lagens tillkomst därifrån, att sådan rätt vore så betydande och i händelse av missbruk kunde medföra så omfattande olägenheter, att en effektiv kontroll från statsmaktens sida vore oeftergivlig. Erinras må tillika, att 1894 års lag om upplagsbevis och garantibevis för varor, som uppläggas i Köpenhamns frihamn, åsyftar endast den tid, då den Köpenhamns frihamnsaktiebolag meddelade koncessionen på driften av Köpenhamns frihamn är i kraft. Indirekt tillämpas således även i denna lag koncessionssystemet.

Den *franska* och den *österrikiska* rätten omfatta ävenledes koncessionssystemet, under det att däremot *England* och *Nederländerna* pläga anföras som exempel på länder, där upprättande av upplagshus med befogenhet att utgiva upplagsbevis är fritt och icke underkastat särskilt tillstånd av statsmakterna.

Vad *Tyskland* angår, är visserligen grundandet av upplagshus fritt. Indossabla upplagsbevis kunna emellertid utfärdas allenast av därtill statligt bemyndigade anstalter.

Liknande förhållande som i Tyskland gäller enligt den *schweiziska* rätten. Särskilda inskränkningar förefinnas nämligen icke i rätten att grunda upplagshus. Upplagshus, som önskar förvärva rätt att utgiva »varupapper»

(»Waarenpapiere»), har emellertid att hos vederbörlig myndighet ansöka där-om. Bestämmandet av vilken myndighet som är behörig, av villkoren för med-givande av tillstånd, av förfarandet därvid och av grunderna för medgivandets upphörande tillkommer den kantonala rätten.

Upplagsbevisen, sådana de föreslås reglerade enligt *förslaget*, förete i och för sig påtagliga likheter med konossementen på sjörättens område. Det kunde därför vid ett första påseende synas ligga nära till hands att lika litet som i fråga om konossement uppställa särskilda fordringar för rätten att utfärda upplagsbevis. Erfarenheten giver emellertid vid handen, att förhållandena vid magasineringsrörelsen åtminstone i vårt land ligga väsentligen olika mot vad fallet är i fråga om befordring av gods till sjöss. Det har därför synts de sakkunniga uteslutet att för Sveriges del omfatta det i England och Neder-länderna antagna systemet. I överensstämmelse med den uppfattning, som synes hava gjort sig gällande hos första lagutskottet vid 1923 års riksdag, hava sålunda de sakkunniga funnit det nödigt att företaga vissa begränsningar i rätten att idka upplagshusrörelse med befogenhet att å de upplagda varorna utfärda upplagsbevis. Endast på sådant sätt torde man kunna uppnå erforderlig trygghet och förekomma upprepande av de betänkliga erfarenheter, man under senare år gjort i fråga om magasineringsrörelsen. Genom paragrafens formulering i det svenska förslaget, som i någon mån avviker från de danska och finska förslagen, har man sökt så tydligt som möjligt betona här förekom-mande begränsning.

Medan de sakkunniga sålunda funnit det uppenbart, att begränsning måste företagas i rätten att utfärda upplagsbevis, har det synts dem vida svårare att taga ståndpunkt till frågan om sättet för genomförande av sådan. Re-dan av den förut lämnade redogörelsen framgår i viss mån, att valet står mellan koncessionssystemet och normativsystemet. Normativsystemet med dess i lagen fastslagna regler erbjuder tydligen ur vissa synpunkter påtagliga för-delar. Genom detsamma uteslutas godtycke och möjlighet, att korporationer eller enskilda bliva gynnade vid meddelande av tillstånd att idka upplagshus-rörelse. Däremot föreligger den risken, att detta system icke verkar tillräck-ligt smidigt och effektivt. Efter övervägande av de båda systemens fördelar och nackdelar har man sålunda i förslaget stannat vid att förorda koncessions-systemet. I de yttranden, som avgivits över de sakkunnigas förberedande ut-kast — vilket likaledes upptog koncessionssystemet —, hava även alldeles över-vägande sympatier uttalats för den av de sakkunniga intagna ståndpunkten. Till koncessionssystemet ansluta sig ock det danska och det finska förslaget.

Genom paragrafens formulering kommer emellertid till uttryck, att man ut-gått från att den, som uppfyller de här angivna fordringarna, icke må för-vägras koncession, t. ex. därför att kommun eller annan redan erhållit sådan för ett företag i orten av ifrågavarande slag.

Mellan de tre förslagen förefinnes överensstämmelse även därutinnan, att meddelandet av koncession ansetts böra förläggas till högsta instans. Det sven-ska förslaget lägger sålunda meddelandet av koncession i Konungens hand, under det att frågan avgöres enligt det danska förslaget av Justitsministeriet

och enligt det finska av Statsrådet. Under öfvervägande av de sakkunniga har varit en i vissa av de över det förberedande utkastet inkomna yttrandena förordad tanke att uppdraga prövningen av ansökan av ifrågavarande art till kommerskollegium. I överensstämmelse med den uppfattning, som i ämnet framförts av, bland annat, kommerskollegium, hava de sakkunniga emellertid funnit riktigast, att koncessionsfrågan avgöres av Konungen.

Från vissa håll har ifrågasatts uttryckligt stadgande, att före avgörandet av ansökan om tillstånd att inrätta upplagshus kommerskollegium och vederbörande handelskammare skulle höras i frågan. Då stadgande därom ej upptagits i förslaget, beror detta därpå, att sådant förfarande torde vara så självklart, att därom icke behöver särskilt lagstadgas. Av liknande skäl har ej heller upptagits ett ifrågasatt stadgande om upprättande av register över koncessionerade företag. Givet torde vara, att sådant kommer att uppläggas antingen i vederbörande departement eller i kommerskollegium eller ock måhända på bägge dessa ställen. Jämföras må i detta sammanhang vad i 40 § stadgas.

*Vem kan
erhålla
koncession?*

Genom 1 § i förslaget regleras jämväl spörsmålet, vilka under i öfrigt givna förutsättningar må vara berättigade att erhålla koncession. Förslaget nämner i sådant avseende kommun, bolag, förening och enskild man.

Vad först beträffar kommun, är i detta sammanhang att erinra om stadgandet i 6 § i förslaget, att upplagshållare icke äger idka handel med sådana varor, som av honom mottagas till uppläggning. Detta stadgande lär under vissa förhållanden föranleda, att kommun finner det fördelaktigt att driva upplagsrörelsen på det sätt, att därför bildas ett särskilt rättssubjekt.

Då förslaget särskilt omnämner föreningar, har detta skett med tanke särskilt på de sammanslutningar, som dels inom jordbruket dels inom konsumentkooperationen kunna antagas komma att intressera sig för att driva upplagshusrörelse.

Förslaget upptager i detta sammanhang icke staten såsom idkande upplagshusrörelse. Som bekant har emellertid i Sverige staten under en följd av år idkat ett slag av sådan rörelse, som avses i förslaget, nämligen genom Statens lagerhus- och fryshusstyrelse. Genom 42 § i förslaget inrymmes också åt Konungen befogenhet att förordna om tillämplighet av 8—39 §§ i förslaget för det fall, att staten idkar sådan rörelse, som avses i förslaget.

De danska och finska förslagen upptaga däremot öfverhuvud icke några särskilda regler angående staten såsom idkande upplagshusrörelse. Frågan har nämligen för de båda ländernas del ansetts åtminstone för närvarande sakna betydelse.

*Fortbestånd
av förutsätt-
ningarna
för rörelsen.*

Enligt tredje stycket av förevarande paragraf i förslaget äger Konungen bestämma de villkor, som finnas erforderliga för tillståndets åtnjutande. Därmed åsyftas, såsom av formuleringen framgår, ej blott verksamhetens börjande utan även dess fortsättande. Förslaget fastslår i överensstämmelse härmed i 41 §, bland annat, att om betryggande säkerhet prövas ej längre förefinnas för fullgörande av de förpliktelser för upplagshållare, varom i denna lag stadgas, eller om upplagshållare finnes hava åsidosatt föreskrifterna i tillståndet

att inrätta upplagshus, Konungen äger förklara tillståndet förverkat. En liknande bestämmelse finnes i det finska förslaget. Det danska förslaget, som icke upptager särskilda bestämmelser om tillsynen, utgår åter från att det icke behöver i lagen utsägas, att tillståndet kan återkallas, om de för dess åtnjutande uppställda villkoren icke uppfyllas.

I samband med 1 § må anmärkas, att förslaget icke upptager någon definition på det för upplagshusrörelsen karakteristiska. Rörelsen torde emellertid få anses vara tillräckligt betecknad därigenom, att den enligt förslagets ordalydelse går ut på att upplägga varor och att därmed är förenad befogenhet att å de upplagda varorna utförda upplagsbevis. Framhållas må dock, att man vid förslagets utarbetande utgått därifrån, att varorna ingalunda alltid måste mottagas till förvaring i själva magasinerna. Även förvaring i det fria inom upplagshusets område har ansetts kunna falla inom den av förslaget avsedda rörelsen. Vilken art av förvaring, i magasinerna eller i det fria, som åsyftas, blir själfvallet att avgöra mellan uppläggare och upplagshållare vid ingåendet av uppläggningsavtalet. En fråga, som uppenbarligen måste avgöras i samband med koncessionens meddelande, är däremot den, inom vilket område upplagshållarens rörelse kommer att bedrivas. En nära liggande analogi erbjuder i detta avseende frihamnsförordningen, som föreskriver, att ansökan om tillstånd att inrätta frihamn skall vara åtföljd av, bland annat, handlingar till styrkande av sökandens rätt att förfoga över det område med byggnader och upplagsplatser, som avses för frihamnen. Skulle under rörelsens drivande behov yppas att, varaktigt eller tillfälligt, utöva densamma utanför det vid koncessionens meddelande bestämda området, bör alltså ett tilläggs-tillstånd begäras.

Tilläggas må slutligen, att någon viss tid icke förutsättes för uppläggning. I själva begreppet uppläggning ligger emellertid, att förvaringen icke avses skola gälla för en fullkomligt obetydlig tidsperiod.

2 §.

Då det för inrättande av upplagshus med befogenhet att å upplagda varor utfärda upplagsbevis och upplagspantbevis, såsom av 1 § i förslaget framgår, kräves tillstånd av Konungen, lär det visserligen ligga i sakens natur, att tillståndet ej heller kan utan Konungens medgivande överlätas till annan. Uttryckligt stadgande härom har emellertid ansetts böra upptagas i förevarande paragraf första stycket. Motsvarande bestämmelse förekommer även i frihamnsförordningen.

I 60 § konkurslagen är stadgat, att om gäldenär idkat rörelse, förvaltaren äger efter gäldenärens hörande och inhämtande av samtycke av rättens ombudsman låta rörelsen, där sådant enligt lag kan ske, fortsättas för konkursboets räkning, i den mån det är nödvändigt för en ändamålsenlig utredning av boet. Vägrar ombudsmannen sitt samtycke eller yrkar någon borgenär eller gäldenären, att rörelse, som fortgår med ombudsmannens samtycke, skall nedläggas, skola borgenärerna kallas till sammanträde för att besluta i ärendet. Tillika stadgas, att rörelsen icke må fortsättas längre tid än ett år från första

*Det för
upplagshus-
rörelsen
utmärkande.*

*Överlåtelse
av konces-
sion.*

*Förhållan-
dena vid
konkurs.*

borgenärssammanträdet, där ej borgenärer, vilkas fordringar uppgå till minst fyra femtedelar av de i ärendets prövning deltagande borgenärernas fordringar, därom äro ense samt dessa borgenärer därjämte utgöra minst en fjärdedel av de röstande.

Med hänsyn till vikten av fullt betryggande förhållanden har det ansetts riktigast att, såsom i andra stycket sker, fastslå en tid av tre månader som den längsta, under vilken vid konkurs rörelsen må i vanlig ordning fortsättas. Att denna tid, då sådant kräves för en ändamålsenlig utredning av boet, av Konungen kan förlängas torde emellertid icke finnas vara förenat med betänklighet. Sådan befogenhet för Konungen har därför, då densamma i åtskilliga fall torde vara av praktisk vikt, även stadgats i andra stycket. Det bör måhända framhållas, att då rörelsen sålunda fortsättes med Konungens medgivande, allenast en förlängning av den gamla koncessionen föreligger, icke någon ny sådan.

Upplagshållarens dödsfall.

I andra stycket av 2 § har upptagits viss bestämmelse jämväl för det fall, att upplagshållaren dör. Enligt § 5 i näringsfrihetsförordningen gäller, att efter näringsidkares död rörelsen må för stärbhusdelägarnas räkning fortsättas under ett år. Beträffande rörelse, som avses i denna lag, torde det visserligen komma att tillhöra undantagsfallen, att sådan drives av enskild man. För rörelsens bedrivande i den relativt stora omfattning, som torde visa sig erforderlig för att densamma skall leda till ett ur teknisk och ekonomisk synpunkt tillfredsställande resultat, kräves en kapitalinsats, som, om man bortser från statliga och kommunala företag, i regel torde förutsätta att förenings- eller bolagsformen anlitas. Då det dock icke är uteslutet, att i något fall rörelsen kan komma att drivas av enskild man, har man ansett bestämmelse för sådant fall böra upptagas i lagen. Att denna bestämmelse avfattats i nära överensstämmelse med vad som stadgats för det fall, att upplagshållare försättes i konkurs, torde finnas naturligt och lämpligt.

3 §.

Reglemente för upplagshus.

I denna paragraf behandlas frågan om reglemente för upplagshus.

Beträffande den *utländska* lagstiftningens ståndpunkt i detta avseende har det ofta betonats, hurusom åtskilliga spörsmål rörande upplagshusrörelsen äro av den beskaffenhet, att de icke lämpligen böra regleras en gång för alla genom lagen. Därigenom riskerades nämligen, att vederbörlig hänsyn icke kunde tagas till exempelvis sådana olikheter mellan de särskilda upplagshusen, som bero på ortsförhållandena, på upplagshusens storlek och dylikt. Å den andra sidan erkännes det, att vissa av dessa frågor dock kunna vara av den stora vikt för allmänheten, att de för det särskilda upplagshuset böra fastslås på ett för upplagshållaren bindande sätt.

I enlighet därmed utgår den utländska lagstiftningen i stor utsträckning därifrån, att dessa frågor böra lösas så, att för varje upplagshus upprättas ett särskilt reglemente.

1894 års *danska* lag innehåller sålunda stadgande, att inrikesministeriet ut-

färddar erforderliga reglementariska bestämmelser om användningen av upplagsbevis och garantibevis.

Liknande gäller i *finsk* rätt. Enligt 1892 års förordning skall ansökan om tillstånd att inrätta upplagsmagasin åtföljas av förslag till reglemente för inrättningen. Sådant förslag skall innehålla uppgift om den, som skall ansvara för inrättningens förbindelser; orten, där upplagsmagasinet kommer att inrättas; de förpliktelser i avseende å varors emottagande, vård och utlämnande, vilka upplagsmagasinet ikläder sig, varvid särskilt bör angivas, huruvida inrättningen beträffande något visst slag av varor förbehåller sig att få återlämna antingen den insatta varan eller annan därmed jämnogod; ävensom formen för de upplagsbevis och warrants, som utfärdas av inrättningen. Ändring i reglemente äger ej giltighet, med mindre den stadfästes i den ordning, som är stadgad för fastställande av reglemente. Enligt vad i motiven till nämnda förordning framhålles har man utgått därifrån, att i det reglemente, som vid koncessionens beviljande fastställes av regeringen, böra upptagas endast de för bestämmande av inrättningens förpliktelser mot publiken nödvändigaste uppgifterna. Såsom synnerligen viktigt har nämligen ansetts att i möjligaste mån för inrättningens förvaltning bevara dess handlingsfrihet.

Samma ståndpunkt intages ock av åtskilliga andra rättssystem.

De sakkunniga hava likaledes ansett riktigast att för den svenska rättens del föreslå ett motsvarande förfaringssätt. Förslaget utgår sålunda därifrån, att på förevarande område åtskilliga spörsmål föreligga, som visserligen icke äro av den beskaffenhet, att de böra regleras genom lagen, men dock äga den vikt för allmänheten, att de böra för det särskilda upplagshuset ordnas på ett allmängiltigt och betryggande sätt. I enlighet därmed bestämmes i förevarande paragraf, att *för varje upplagshus skall upprättas ett reglemente*.

I sakens natur ligger, att reglementet, för att det därmed åsyftade ändamålet skall uppnås, icke får ensidigt bestämmas av upplagshållaren utan måste göras till föremål för prövning och *godkännande av offentlig myndighet*. Åt vilken myndighet denna prövning och fastställelse lämpligen bör anförtros kan däremot vara föremål för olika meningar.

Enligt det danska förslaget överlämnas frågan åt Justitsministeriet och enligt det finska åt handelsministeriet. I det svenska förberedande utkastet åter föreslogs, att prövning och fastställande av reglementet skulle anförtros åt Konungens befallningshavande, något som skulle stå i överensstämmelse med vad som gäller enligt t. ex. lagen om sparbanker. I de motiv, som vid remissen till näringslivets representanter åtföljde detta utkast, framhölls emellertid, att det varit under diskussion bland de sakkunniga att centralisera prövningen hos t. ex. kommerskollegium.

I ett flertal av de yttranden, som avgivits över det förberedande utkastet, har sistnämnda tanke vunnit anslutning. Av bankföreningen har sålunda uttalats, bland annat, att länsstyrelserna icke hade nödig sakkunskap till sitt förfogande för ändamålet samt att deras handläggning lätteligen kunde giva anledning till uppkomsten av olämpligt skiftande praxis i olika landsdelar. I samma riktning yttrade sig flera handelskammare. Under hänvisning till des-

sa yttranden uttalar kommerskollegium, att kollegium funne det avgjort fördelaktigast, att hithörande ärenden bleve behandlade av en central myndighet. På reglementenas ändamålsenliga utformning syntes nämligen till ej ringa del komma att bero, huruvida lagens omsättning i praktiken komme att gå i en lycklig riktning. Många detaljer av vikt rörande upplagshusens verksamhet och arbetsformer komme att bestämmas i reglementena. Det vore säkerligen icke till fördel, om lösningen av därvid uppkommande mer eller mindre viktiga principfrågor bleve beroende av olika åsikter, som i detta stycke kunde komma att göra sig gällande hos vederbörande länsstyrelser. Då det under sådana förhållanden syntes ligga nära till hands, att ifrågavarande förvaltningsuppgift anförtröddes åt kommerskollegium, finge kollegium förklara, att kollegium icke ansåge något hinder föreligga att åtaga sig denna uppgift. Givet vore, att samma myndighet, som hade att granska och fastställa reglemente för upplagshus, helst även borde handhava den tillsyn över verksamheten, som från det allmännas sida syntes böra äga rum. Även denna kontrollerande uppgift borde alltså tillkomma kollegium, i händelse kollegium funnes böra anförtröas den nyssnämnda befattningen med reglementena.

De sakkunniga, vilka — såsom redan antytts — vid utarbetandet av det förberedande utkastet tagit i övervägande, huruvida prövningen och fastställandet av reglementet lämpligen borde läggas i länsstyrelsernas eller i t. ex. kommerskollegii hand, hava i det föreliggande förslaget anslutit sig till den uppfattning, som tagit sig uttryck i förberörda uttalanden. Det föreslås sålunda i andra stycket av 3 §, att reglementet skall fastställas av kommerskollegium. De fördelar, som därigenom stå att vinna med avseende å *enhetlighet* i upplagshusväsendet, äro oförnekliga och behöva icke närmare uppvisas. Mot denna lösning kan visserligen anföras, att länsstyrelserna skulle vara i högre grad kompetenta att bedöma förhållandena i de särskilda fallen. Man lär emellertid ej behöva befara, att kommerskollegium icke skall taga vederbörlig hänsyn till särskilda lokala förhållanden. Givet torde t. ex. vara, att kommerskollegium före reglementes fastställande bereder handelskammaren inom det distrikt, för vilket upplagshuset i främsta rummet får betydelse, tillfälle att yttra sig i ärendet.

Vad angår *reglementets* närmare *inhåll*, ligger det i viss mån i vad redan anförts, att det icke kan allmängiltigt fastslås, vad däri bör upptagas. Med hänsyn till de växlande förhållandena måste detta i stor utsträckning överlämnas till kommerskollegii egen prövning.

Av 3 § och förslagets innehåll i övrigt framgår emellertid i viss utsträckning vad som hör till reglementets normala innehåll.

I 3 § nämnes till en början under 1., att reglementet skall innehålla bestämmelse om de varor som mottagas till uppläggning. En dylik bestämmelse har uppenbarligen alltid betydelse för allmänheten. Alldeles särskilt framträder emellertid dess vikt för det fall, att upplagshållaren är pliktig att på begäran mottaga varor till uppläggning, en fråga som kommer att närmare beröras i sammanhang med 5 § i förslaget. Angivandet av vilka varor, som mottagas till uppläggning, kan naturligtvis ske helt allmänt, t. ex. sålunda att i

reglementet förklaras »till uppläggning mottagas inhemska och utländska, förtullade eller oförtullade, varor, dock icke sådana, som kunna skada magasinrummen eller andra varor eller som eljest äro olämpliga för uppläggning».

Av det under 2. upptagna stadgandet framgår, att det, för att rätt till samlagring skall föreligga, förutsättes, att särskild bestämmelse i sådant avseende upptagits i reglementet. Att en dylik bestämmelse icke utan vidare i det särskilda fallet medför befogenhet för upplagshållaren till samlagring framgår emellertid av 9 § i förslaget.

Med föreskriften under 3., att i reglementet skall bestämmas formen för de upplagsbevis och upplagspantbevis, som utfärdas av inrättningen, må jämföras stadgandet i 21 §.

Under 4. föreskrives, att i reglementet skall upptagas bestämmelse, huruvida och mot vilka faror upplagd vara utan särskilt avtal försäkras av upplagshållaren. Jämföras må härmed 21 § andra stycket i förslaget. Enligt 10 § andra stycket kommissionslagen åligger det handelskommissionär att hålla det av honom omhändertagna godset brandförsäkrat, där ej med hänsyn till godsets beskaffenhet eller andra omständigheter försäkring kan anses opåkallad. Huruvida en kommissionär är skyldig att försäkra godset mot annan risk än brandskada, är däremot icke avgjort av kommissionslagen. En motsvarande bestämmelse har antagits icke lämpligen kunna upptagas i förslaget med hänsyn till den utveckling, försäkringsväsendet numera vunnit och för framtiden kan tänkas ytterligare vinna. Frågan har därför ansetts för upplagshusrörelsens del icke kunna allmängiltigt besvaras och därför hänvisats till reglementet.

Det yttrades här ovan, att ej blott av 3 § utan även av förslagets innehåll i övrigt i viss utsträckning framginge, vad som hör till ett reglementes normala innehåll. Som exempel på andra av förslaget berörda frågor, i vilka reglementet kan innehålla bestämmelser, må påpekas bokföringen, på sätt framgår av 7 § i förslaget, samt rätten att besiktiga varan, att därav taga prov och att vidtaga för dess bevarande nödiga åtgärder, vilken i viss omfattning regleras, bland annat, genom 10 § i förslaget.

I detta sammanhang må vidare erinras om stadgandet i 6 § med förbud för upplagshållaren att giva försträckning mot säkerhet av upplagd vara och att idka handel med sådana varor, som av honom mottagas till uppläggning. Som av motiven till denna paragraf kommer att framgå, har det varit under de sakkunnigas övervägande att föreslå längre gående förbud. Man har emellertid stannat vid att icke i förslaget upptaga sådant förbud. Å den andra sidan har man dock räknat med att även i detta avseende lagen kan kompletteras genom koncession och reglemente. I detta sammanhang har även frågan om upplagshållarens rättighet och skyldighet att åtaga sig uppdrag varit föremål för särskild uppmärksamhet.

Jämföras må ock vad nedan yttras vid 4 § om möjlighet att föreskriva, att taxan skall innehålla bestämmelse även om annan avgift än lagerhyran, vid 5 och 18 §§ om stadgande i reglementet angående lagringstvång samt angående förtursrätt för vissa uppläggare, vid 8 § om vidtagande av åtgärder för god-

sets bevarande och om undersökningsrätt samt vid 20 § om karaktären av vanligt mottagningskvitto och om kopia av utfärdade bevis.

Det torde icke behöva framhållas, att kommerskollegium såsom villkor för fastställande av reglementet äger uppställa krav på ändringar i och tillägg till vad av upplagshållaren föreslagits. Till ledning vid ifrågavarande prövning hava de sakkunniga uppgjort ett utkast till normalreglemente (s. 163). De sakkunniga hava däremot ansett det falla utanför deras uppdrag att ingå på de ändringar i frihamnsreglementena, som äro påkallade, för den händelse frihamnarna önska förvärva rätt att utfärda upplagsbevis och upplagspantbevis.

Att *ändring* i det av kommerskollegium fastställda reglementet för sin giltighet kräver kommerskollegii godkännande ligger i sakens natur. Det har därför ansetts överflödigt att därom i lagtexten intaga uttryckligt stadgande. Givet är för övrigt, att ändring i reglementet kan fordras även av uppsiktsmyndigheten.

Stadgandet i tredje stycket av nu förevarande paragraf överensstämmer med t. ex. § 12 första punkten i järnvägstrafikstadgan, att denna stadga skall hållas kostnadsfritt tillgänglig för allmänheten. Det har däremot ansetts överflödigt och mindre lämpligt att upptaga föreskrift, svarande mot andra punkten i nyssnämnda paragraf, att stadgan skall kunna erhållas tryckt och till därå angivet pris.

4 §.

Bestämmande av upplagshållarens vederlag.

Beträffande frågan om storleken av det vederlag, en upplagshållare må äga uppbära av uppläggaren för utförande av det åt honom anförtrodda uppläggningsuppdraget, intaga de olika rättssystemen skilda ståndpunkter. Enligt vissa rättssystem är nämligen förut offentliggjord taxa därvid principiellt avgörande, enligt andra åter beror vederlagets storlek på parternas överenskommelse i det särskilda fallet.

På den förra ståndpunkten stå, bland annat, *österrikisk* och *finsk* rätt. Enligt finsk rätt gäller sålunda, att upplagshållaren är pliktig att fastställa tariff för de avgifter, vilka skola erläggas för upplag av varor, och för de uppdrag, inrättningen i avseende å desamma åtager sig. Tariffen skall, innan den får tillämpas, i avseende å kännedom inlämnas såväl till »vederbörande expedition i Senaten» som ock till magistrat eller kronofogde i den ort, där upplagsmagasinet är beläget. Därjämte föreskrives, att den bör ansås uti inrättningens lokaler och därstädes finnas i tryckta exemplar för allmänheten tillgänglig. Förändringar i tariffen, som innebära en förhöjning av avgifterna, få icke träda i gällande kraft, förrän två månader förflutit, efter det de kungjorts, och kunna icke tillämpas på tidigare insättningar. Genom dessa stadganden har man, å ena sidan, velat lämna upplagshuset full frihet med avseende å avgifternas storlek, då man förmenat det egna intresset till fyllest komma att förebygga för rörelsens utveckling hinderliga åtgärder. Å den andra sidan åter har man velat förebygga, att uppläggare oförmodat överraskades med nya och för honom ofördelaktiga bestämmelser.

En motsatt ståndpunkt intages däremot av t. ex. den *tyska* rätten. Enligt tysk rätt har nämligen upplagshållaren anspråk på avtalat eller på orten vanligt vederlag («Lagergeld»).

I de anmärkningar, som voro fogade vid de sakkunnigas *förberedande utkast*, framhölls, att övervägande stämning inom de nordiska upplagsbevislagstiftningskommittéerna förefunnits för att avgifterna i viss utsträckning borde utgå enligt offentliggjord taxa; att viss tveksamhet däremot gjort sig gällande, i huru stor utsträckning regeln lämpligen kunde tillämpas; samt att det ifrågasatts att låta taxan verka reglerande blott med avseende å själva förvaringen samt möjligen in- och uttagning av varorna och att i övrigt låta vederlaget fritt bestämmas av parterna.

Bland dem, som avgivit yttranden över det förberedande utkastet, hava meningarna varit i hög grad delade.

Bankföreningen understryker det olämpliga däri, att det fria näringslivet bleve besvärat genom obehöfelig monopolbildning. Från denna synpunkt och i betraktande av vikten därav, att affärsmässighetens och det fria avtalets intressen icke undanskjutas, håller bankföreningen före, att i lagen icke bör upptagas bestämmelse angående taxa för uppläggning av varor. Bankföreningen förklarar sig visserligen anse, att det understundom kan vara riktigt, att bestämmelser i nu nämnda avseenden meddelas, men förmenar, att detta i sådant fall bör ske i reglementet för visst upplagshus, beträffande vilket särskilda omständigheter föreligga, som äro speciellt ägnade att gynna uppkomsten av ett monopol inom orten. Sådana omständigheter kunde enligt föreningens förmenande vara förhanden exempelvis, då det vore kommun, som anlade och dreve upplagshus.

I samma riktning har jämväl Stockholms handelskammare uttalat sig.

Bankföreningen och Stockholms handelskammare stå emellertid bland de hörda näringsorganisationerna ensamma om sin uppfattning. Smålands och Blekinge handelskammare uttalar, att saken syntes ligga så, att till allmänhetens säkerhet åtminstone förvaringsavgift samt ersättning för besvär med in- och uttagning av godset borde ingå i taxan. Huruvida taxan skulle omfatta endast förvaringsavgift och ersättning för intagning och uttagning eller också ersättning jämväl för annat besvär, borde däremot kunna lämnas öppet och göras beroende av den fastställande myndighetens prövning. Göteborgs speditörförening yttrar, att taxan syntes föreningen böra omfatta allenast avgifterna för själva förvaringen. In- och uttagning av varorna samt, i ännu högre grad, övriga åtgärder med desamma, som kunde tänkas förekomma, syntes nämligen vara så mångskiftande och, med hänsyn till arbetet därmed, av så växlande art med avseende å svårigheten att utföra desamma, att några generella normer näppeligen borde eller ens kunde fastslås. På liknande sätt förklaras i Malmö frihamns yttrande, att lagerhyrorna i allmänhet nog kunde fastställas enhetligt, men att det däremot näppeligen bleve lyckligt att fastställa fasta pris för handräckning och diverse olika uppdrag. Anmärkas må i detta sammanhang, att av Stockholms frihamn uttalats, att då taxan skulle vara ett skydd för uppläggaren och en upplysning till trafikanterna, det

lagring kunde erhållas till taxans pris, av lagens motivering borde tydligt framgå, att den fastställda taxan vore en maximitaxa och att upplagshållaren hade rätt att lämna billigare pris.

Anmärkas må vidare, att endast en av de hörda organisationerna, nämligen Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare, velat gå längre med avseende å taxans tillämpningsområde. Handelskammaren avvisar med bestämdhet den förut berörda tanken, att bestämmelser om skyldighet att till vederbörande tillsynsmyndighet ingiva taxa å avgifter för uppläggning av varor och dylikt skulle utgå ur förslaget samt sådan skyldighet åläggas icke sådana enskilda magasinsinrättningar, som vore att betrakta som enskilda affärsföretag, utan endast större upplagshus av mera offentlig natur, beträffande vilka, där så vore nödvändigt, bestämmelser i berörda avseende i stället skulle meddelas i reglementet för vederbörande upplagshus. Handelskammaren förmenade, att enär det sannolikt rätt ofta komme att inträffa, det endast en upplagshållare auktoriserades å en och samma plats, vilken i sådant fall möjligen skulle vilja uttaga högre avgifter än nödvändigt, varigenom hela institutionens berättigande skulle äventyras, taxan alltid borde icke blott rent formellt ingivas till tillsynsmyndigheten, utan även sakligt prövas och fastställas av denna, oavsett om den intoges i reglementet eller icke. Därtill komme svårigheten att uppdraga någon bestämd gräns mellan de kategorier av upplagshållare, å ena sidan, vilka skulle vara skyldiga att ingiva taxan, och å den andra, dem, som skulle vara befriade därifrån.

Kommerskollegium har i sitt yttrande uttalat, att vederbörligen fastställda och offentliggjord taxa lämpligen och riktigast borde finnas, då det gällde större upplagshus av mera offentlig natur. Däremot syntes sådan vara mindre behöfelig och sannolikt praktiskt oläglig beträffande enskilda magasinsinrättningar, vilka i högre grad hade karaktären av rena affärsföretag. På grund därav ifrågasatte kollegium, att den generella bestämmelsen angående skyldighet för upplagshus att hava av myndighet fastställd taxa måtte utgå ur lagen samt att föreskrifter därom i lämpliga fall intoges i vederbörande reglementen.

Den förut lämnade redogörelsen giver vid handen, att en ganska stor meningsskiljaktighet i detta ämne förefinnes mellan representanterna för näringslivet. Mot varandra bryta sig dels affärssynpunkter, dels uppfattningen om behov av lagstiftningens ingripande. De sakkunniga hava, om ock efter viss tvekan, såtillvida anslutit sig till sistnämnda uppfattning, som de i enlighet med den mening, vilken i överbärande grad gjort sig gällande hos näringsorganisationerna, i förevarande paragraf föreslå, att avgift för själva förvaringen, eller vad som plägar kallas lagerhyran, skall utgå enligt taxa. Därutinnan, att åtminstone i denna utsträckning taxan bör vara avgörande överensstämma de danska och finska förslagen med det svenska. Det har från olika håll vitsordats, att några större svårigheter att i detta avseende uppställa på förhand gjorda beräkningar icke föreligga. Vid sådant förhållande hava de sakkunniga ansett avgörande betydelse böra tillmätas den trygghet, som genom taxan onekligen beredes allmänheten och som måste anses av betydelse särskilt för upplagshusens smärre kunder, vilka icke på samma sätt

som de större äga förmåga att mot upplagshållaren tillvarataga sina intressen. I samma riktning har ansetts tala betydelsen av ett sådant stadgande för bevisens omsättlighet.

Däremot inskränker sig förslaget till skyldighet för upplagshållaren att fastställa taxa för själva förvaringen. Vad angår annat än själva förvaringen, har man nämligen ansett förhållandena så växlande och svårberäkneliga, att ett allmänt stadgande i lagen om skyldighet för upplagshållaren att uppställa taxa skulle vara förenat med vissa betänkligheter. I dessa avseenden har man ock i Finland vid tillämpningen av där gällande stadgande nöjt sig med en bestämmelse om ersättning för självkostnad + 20 % förhöjning. Anmärkas må för övrigt, att hinder naturligen icke föreligger för t. ex. Konungen att, om så i ett särskilt fall skulle prövas lämpligt, i koncessionen föreskriva, att upplagshusets taxa skall innehålla bestämmelse även om annan avgift än lagerhyran. Föreskrift i sådant avseende kan ock upptagas i reglementet.

Taxan bestämmes, såsom av 4 § första stycket andra punkten framgår, av upplagshållaren. Då det i punkten föreskrives, att taxan skall ingivas till kommerskollegium, avses icke, att någon egentlig materiell prövning skulle tillkomma kommerskollegium. En annan däriifrån skild sak är, att ett i högre grad olämpligt förfarande av upplagshållaren med avseende å avgifterna kan vara en omständighet av beskaffenhet att böra föranleda anmälan om indragande av den honom meddelade koncessionen.

Anmärkas må slutligen, att samtliga förslagen utgå däriifrån, att taxan är att anse blott såsom en maximitaxa. Ätminstone teoretiskt föreligger härutinnan en avsevärd olikhet mot den svenska järnvägsrätten. I järnvägstrafikstadgan föreskrives nämligen, att nedsättning av de i taxan fastställda avgifterna skall, även om den kommer trafikant till godo genom efteråt skeende återbetalning av en del av den i taxan fastställda avgiften, gälla för alla, som fullgöra de för nedsättningen fastställda villkor. Bakom detta stadgande ligger visserligen den i hög grad berättigade avsikten att förebygga, bland annat, gynnande av de stora kunderna på de smås bekostnad. Vid överbägande av detta spörsmål hava emellertid de sakkunniga ansett alltför många möjligheter på detta område förefinnas för kringgående av ett dylikt stadgande, för att detsamma skulle kunna tillmätas större betydelse. De hava därför underlåtit att i förslaget upptaga stadgande i sådan riktning.

I 5 § innehålles en allmän bestämmelse, att de villkor, varunder vara mottagits till uppläggning, icke må utan uppläggarens samtycke ändras under den för uppläggningsavtalade tiden. Denna bestämmelse, till vilken senare återkommes, har tydligen betydelse jämväl med hänsyn till de avgifter, som utgå för uppläggnings. Den bereder dock icke en uppläggare trygghet i alla avseenden. Att beakta är härvid nämligen, bland annat, det fallet, att vara upplagts på obestämd tid. För sådant fall står det enligt lagen när som helst upplagshållaren fritt att bringa avtalet till upphörande, låt vara med den begränsning, som följer av 18 §. Upplagshållaren skulle således vid saknad av särskilt avtal helt oförmodat genom en uppsägning kunna bringa en högre taxa i tillämpning. Uppläggaren är därför i behov av viss tid för

Ikraftträdande av höjning av taxan.

att kunna ordna med varans uttagning och uppläggning på annat håll. På grund därav bestämmes i andra stycket av förevarande paragraf, att ändring av taxan, som innebär höjning av avgift, ej må träda i kraft, förrän en månad förflutit efter det den blivit vederbörligen offentliggjord.

Den sålunda fastställda tiden understiger visserligen med en månad den tid, som i detta avseende gäller enligt finsk rätt. Av yttranden från näringsorganisationerna torde emellertid framgå, att densamma fullt motsvarar vad i det praktiska livet kräves. Vissa näringsorganisationer hava t. o. m. föreslagit en än kortare tid. De sakkunniga hava emellertid ansett det förenat med betänklighet att uppställa en alltför kort tid. I frågan har av en handelskammare uttalats, att det för vissa delar av vårt land med hänsyn till kommunikationsväsendets ringa utveckling möjligen kan anses erforderligt att stadga så lång tid som den föreslagna och att likartade bestämmelser för hela landet i detta stycke synas önskvärda. Härtill ansluta sig jämväl de sakkunniga.

I den danska texten göres ett undantag från den uppställda regeln beträffande ändringar i taxan, som »ifölge særlig Hjemmel er godkendt av en offentlig Myndighed». Undantaget har motiverats därmed, att beträffande vissa avgifter i Danmark fordras prövning av dels hamnmyndighet dels ock Ministeriet for offentlige Arbeider, i följd varav ikraftträdandet av en höjning i sådana fall kräver så lång tid, att uppläggarens intresse redan därigenom är fullt tillgodosett.

5 §.

Frågan om
lagrings-
tvång.

I åtskilliga utländska rättssystem förekommer stadgande, att upplagshållare är pliktig att, i enlighet med reglementet och i den mån utrymmet medgiver, till uppläggning mottaga varor i den ordning, de erbjudas, utan att en uppläggare därvid må gynnas framför en annan. Så är förhållandet t. ex. enligt fransk, österrikisk och finsk rätt. Motsvarighet härtill finnes på vissa områden även enligt svensk rätt. Enligt gällande järnvägstrafikstadga är sålunda järnväg skyldig att mot vederbörligen fastställda avgifter mellan järnvägens för allmän trafik upplåtna stationer befordra personer, resgoods, lik levande djur och gods under de villkor och enligt de bestämmelser, som innehållas i trafikstadgan eller äro eller kunna bliva av Kungl. Maj:t för järnvägen särskilt fastställda, allt under förutsättning, att befordringen icke är enligt gällande författningar förbjuden, att befordringen kan ske med tillgängliga transportmedel samt att befordringen icke må anses utesluten till följd av förhållande, som järnvägen ej föranlett eller förmått avvärja. Tillika bestämmes dock, att järnvägen icke är skyldig att till befordring mottaga föremål, som, i följd av det sätt varpå någon av de i transportleden ingående järnvägarna är byggd eller driften därå är anordnad, icke lämpar sig för befordring å järnvägen. Dessutom stadgas, att järnväg, som åsidosätter densamma sålunda åvilande skyldighet, är pliktig ersätta den skada, som därigenom må uppkomma.

Något motsvarande gäller även enligt frihamnsreglementena. Dessa förklara nämligen frihamnsförvaltningarna berättigade att vägra mottaga vara till uppläggning, endast när allmänt giltig anledning därtill prövas föreligga. Dessutom bestämmes i frihamnsreglementena, att frihamnsförvaltning är skyldig att, där vederbörandes adress är för förvaltningen känd, snarast möjligt efter erhållandet av anmälan, att denne önskar få gods för lagring upplagt hos frihamnsförvaltningen, till honom avsända underrättelse om sådan vägran.

I vissa andra rättssystem — såsom t. ex. tysk rätt — har man däremot ansett det icke vara påkallat att upptaga några bestämmelser om lagringstväng.

Vid remissen av det *förberedande utkastet* framhölls, att den riktning, i vilken frågan, huruvida i lagen skulle upptagas bestämmelse om lagringstväng, borde besvaras, uppenbarligen intimt sammanhängde med ett annat spörsmål, nämligen huruvida upplagshuset kunde tänkas komma att få en faktisk monopolställning, som gjorde skydd i förevarande avseende erforderligt. Endast under sådan förutsättning syntes bestämmelse böra upptagas i lagen. Det antyddes ock, att i sakens natur syntes ligga, att om en bestämmelse upptoges i lagen, densamma måste givas en så smidig avfattning, att därigenom icke äventyrades upplagshållarens möjlighet att avvisa mindre lämpliga uppläggare, att tillgodose den fasta kundkretsen o. s. v.

Av de över det förberedande utkastet hörda näringsorganisationerna hava några ställt sig helt avvisande mot tanken att i lagen upptaga bestämmelse om lagringstväng. Bankföreningen och Stockholms handelskammare intaga sålunda beträffande detta spörsmål samma ställning som i fråga om taxa. I betraktande av vikten av att affärsmässighetens och det fria avtalets intressen icke undanskjutas uttalas av dessa korporationer, att i lagen icke bör upptagas bestämmelse om lagringstväng utan att sådan bör inflyta blott i reglementet för de upplagshus, beträffande vilka särskilda omständigheter föreligga, som äro speciellt ägnade att gynna uppkomsten av ett monopol inom orten. Av Sveriges allmänna lantbrukssällskap har ock förordats, att frågan löses genom reglementet, dock utan att sällskapet därför anför någon närmare motivering.

Uttalande i samma riktning har slutligen gjorts även av kommerskollegium.

Flertalet av de hörda näringsorganisationerna har däremot uttalat sig för lagringstväng, mestadels dock under framhållande av nödvändigheten att underkasta detsamma mer eller mindre långt gående modifikationer.

Längst i sådan riktning går Smålands och Blekinge handelskammare. Handelskammaren förordar principiellt lagringstväng såsom en naturlig konsekvens av koncessionssystemet. Den erinrar vidare därom, att järnvägstrafikstadgan söker att närmare specificera de omständigheter, som må anses utgöra skäl för transportvägran. Handelskammaren ifrågasätter slutligen, huruvida icke ett klart lagringstväng bör uppställas i lagen.

För skyldighet att mottaga vara till uppläggning, *med mindre allmänt giltig*

anledning annat föranleder, hava uttalat sig: Stockholms frihamn, Skånes handelskammare, Handelskammaren i Gävle, Göteborgs speditörförening, Malmö frihamnsaktiebolag, Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län samt Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare. Beträffande Malmö frihamnsaktiebolag må emellertid anmärkas, att bolaget dels förordar rätt för upplagshållare att vägra mottaga vara, så snart *giltig* anledning sådant föranleder, dels ock ifrågasätter, huruvida icke upplagshållare möjligen borde vara berättigad att själv avgöra, huruvida han önskade mottaga varan eller icke. I detta sammanhang kan för övrigt omnämnas, att den finska Centralhandelskammaren har uttalat, att det visserligen såsom allmän regel måste anses vara på sin plats, att upplagshus är förpliktat att mottaga varor i den ordning, de erbjudas, utan att en insättare gynnas framför en annan. I praktiken kunde emellertid inträffa fall, där innehavare av upplagshus, med hänsyn till möjligheterna att förvara till uppläggning avsedda varor och kundkretsens intressen, borde vara obetaget att bestämma, vilka varor mottoges till uppläggning i hans magasin. Med hänsyn därtill har Centralhandelskammaren uttalat, att den ansåge påkallat, att upplagshållaren fritoges från lagringstvång, då allmänt giltig anledning föreläge till vägran att mottaga erbjudet gods.

I det föreliggande *förslaget* har varken i den svenska eller den danska texten, men väl i den finska, upptagits stadgande om lagringstvång. Såsom redan av anmärkningarna till det förberedande utkastet framgår, ligger häri ingalunda, att man velat underkänna riktigheten av den uppfattning, som i allmänhet kommit till uttryck hos näringsorganisationerna, nämligen att lagringstvång i viss utsträckning bör bestämmas. Så snart ett faktiskt monopol för en upplagshållare förefinnes, bör detta enligt de sakkunnigas mening bliva händelsen. Om däremot för vissa upplagshållare ett faktiskt monopol ej skulle komma att föreligga, vore det enligt de sakkunnigas uppfattning förenat med viss betänklighet, om lagen uppställde en allmän plikt för upplagshållare att mottaga erbjudna varor. I likhet med de flesta näringsorganisationer, som principiellt förordat lagringstvång, hysa för övrigt de sakkunniga den uppfattningen, att detta lagringstvång icke skulle kunna göras absolut, utan måste underkastas vissa modifikationer. Det kan sålunda t. ex. icke anses såsom annat än befogat, att en upplagshållare vid uppkommen brist på utrymme i främsta rummet tillgodoser sin fasta kundkrets. Såsom förtjänt av visst beaktande måste ock anses den av praktikens män påpekade möjligheten, att den, som erbjuder varor till uppläggning, är känd som mindre redbar i sina affärstransaktioner. Särskilt den förra omständigheten gör sig med styrka gällande, när fråga är om ett mindre affärsföretag. Om man i lagen uppställde ett principiellt lagringstvång, måste därför enligt de sakkunnigas förmenande i detta tvång göras så starka modifikationer, att regeln i viss mån förlorade sitt värde. Med hänsyn härtill har man ansett lämpligast, att frågan om lagringstvång löses genom reglementet. Genom reglementet kan ock tillgodoses det stundom framhållna behovet av stadgande om förtursrätt för vissa uppläggare.

Den i 5 § i det svenska och det danska förslaget samt i 5 § andra stycket i det finska förslaget upptagna bestämmelsen, att utan uppläggarens samtycke de villkor, varunder vara mottagits till uppläggning, icke må ändras av upplagshållaren under den för uppläggningsavtalet avtalade tiden, torde icke behöva närmare motiveras. Såsom redan förut framhållits, har stadgandet betydelse med hänsyn även till ändringar i taxan. Såsom ett annat exempel på stadgandets tillämpning kan anföras, att reglementet blir föremål för ändringar under den för uppläggningsavtalet avtalade tiden. Mot dylika ändringar är uppläggaren tryggad genom paragrafen. Självklart är emellertid, att stadgandet icke i någon mån utgör hinder för upplagshållaren att genomföra sådana ändringar, som föranledas av lagens föreskrifter i den allmänna säkerhetens intresse, t. ex. för förekommande av eldfara och dylikt. Ej heller hindrar stadgandet utan vidare upplagshållaren att när som helst uppsäga ett på obestämd tid ingånget avtal, låt vara med iakttagande av eventuellt överenskommen uppsägningstid. Med bestämmelsen må för övrigt jämföras 18 § i förslaget, varav framgår, att om viss tid ej är i avtalet bestämd för varans uttagande, upplagshållaren i regel först sedan sju månader förflutit från uppläggningsavtalet kan göra sig av med densamma.

6 §.

I den gällande finska förordningen om allmänna upplagsmagasin med rätt att utgiva warrants förbjödes upplagsmagasin att utgiva lån mot säkerhet av insatta varor och att med sådana idka handel. Vid tillkomsten av förordningen var särskilt låneförbudet föremål för mycket ingående övervägande såväl av den kommitté, som utarbetade förslag till förordning i ämnet, som ock under riksdagsbehandlingen. Å ena sidan ansåg man, att ett berättigande att belåna upplagda varor skulle dels vara till fördel för varukrediten genom ökandet av antalet kreditanstalter för varubelåning, dels ock medföra en inkomstkälla för upplagshuset, vilken i någon mån skulle underlätta uppkomsten av sådana inrättningar. Å den andra sidan åter uttalades vissa farhågor med avseende å inrymmandet av en sådan rätt. Man fruktade sålunda, att möjligheten till en dylik lånerörelse lätt skulle förleda upplagshuset till gynnande av de insättare, vilka även toge kredit i anspråk, och till spekulationsaffärer, vilka kunde äventyra deras bestånd och minska säkerheten för insättarna. Likaså uttalades, att upplagshuset därigenom komme att antaga karaktären av penninganstalt, som borde underkastas helt andra stadganden och annan kontroll, något som i sin ordning vore hinderligt för fullgörande av inrättningarnas huvudsyfte. Sistnämnda skäl ansågs böra tillmätas avgörande betydelse, varför upplagshuset förbjöds att sysselsätta sig med belåning av varor. Än mera uppenbart ansågs det vara, att handel med varor borde förbjudas upplagshuset, då dels en dylik verksamhet ännu lättare kunde förleda upplagshållarna till operationer, som vore vådliga för uppläggarna, dels ock dylik handel förbjodits till och med i länder, där varubelåning vore upplagshuset medgiven.

Liknande förbud möta i åtskilliga andra utländska rättssystem. Enligt

österrikisk rätt gäller sålunda, att det är offentliga upplagshus, vid äventyr av förlust av koncessionen, förbjudet att för egen eller andras räkning driva handel med varor, vilka enligt sin art äro ägnade att lagras i upplagshus, liksom att för egen eller andras räkning belåna i upplagshuset upplagda varor. Enligt *fransk* rätt åter gäller, att det är innehavare av offentliga upplagshus förbjudet att omedelbart eller medelbart för egen eller främmande räkning deltaga i någon handel eller spekulation angående upplagda varor.

I 6 § av *förslaget* har stadgats förbud för upplagshållare mot att giva försträckning mot säkerhet av upplagd vara och att idka handel med sådana varor, som av honom mottagas till uppläggning. Starka skäl hava nämligen synts tala först och främst för uppställande av förbud mot handel med sådana varor, som av upplagshållaren mottagas till uppläggning. Upplagshållaren kommer genom sin verksamhet ofta i besittning av yrkeshemligheter, som lätt kunde missbrukas, därest han ägde befogenhet att idka handel med varor av den art, som uppläggas hos honom. Frestelsen kunde för övrigt ligga nära att till fullgörande av ett köpeavtal använda upplagd vara i förlitande på att kunna i rätt tid sätta annan i dess ställe. Naturligen skulle dylik verksamhet även i någon mån kunna äventyra upplagshållarens soliditet. Uppläggarens säkerhet synes sålunda till fullo motivera förbud mot att idka handel med sådana varor, som av upplagshållaren mottagas till uppläggning.

Jämväl genom rätt för upplagshållaren att belåna upplagd vara kan emellertid uppläggarens säkerhet väsentligen äventyras. I varje fall skulle enligt de sakkunnigas förmenande en dylik belåningsrätt nödvändiggöra skapande av kontroll över upplagshuset i en omfattning, som eljest icke är påkallad. Även i sådant avseende hava öfvervägande skäl ansetts tala för uppställande av ett förbud.

Den av de sakkunniga i nämnda avseenden intagna ståndpunkten har i allmänhet vunnit även näringsorganisationernas gillande.

I fråga om förbudet mot att idka handel har t. o. m. från ett par håll förordats utsträckning därav. En handelskammare uttalar sålunda, att upplagshållare borde förbjudas att överhuvud idka handel, detta med hänsyn till risken, att han eljest kunde råka på obestånd. Än längre går bankföreningen. I säkerhetens och kontrollens intresse finner föreningen det påkallat, att upplagshållare, med undantag av kommuner, förbjudes att yrkesmässigt utöva annan verksamhet, av vad slag det vara må. Sådant förbud anser föreningen så mycket hellre kunna uppställas, som det för yrkesidkare inom det enskilda näringslivet, vilken önskade vid sidan av sin övriga verksamhet idka upplagshusrörelse, i allmänhet icke torde möta svårighet att för ändamålet bilda en separat juridisk person, som bleve innehavare av upplagshuset.

De sakkunniga vilja ingalunda förneka, att skäl kunna anföras för utsträckning av ifrågasatt förbud. Då man emellertid ansett sig ej böra gå så långt, som sålunda ifrågasatts, har detta till en del berott därpå, att det i åtskilliga fall torde vara lämpligt, att upplagshållaren vid sidan av själva upplagshusrörelsen driver t. ex. verksamhet som speditör och försäkringsagentur. I betraktande har emellertid även tagits, att i erforderliga fall reg-

lementet kan och bör upptaga bestämmelser därom, vilken verksamhet vid sidan av upplagshusrörelsen upplagshållaren är berättigad eller pliktig att utöva.

Beträffande förbudet mot belåning av upplagda varor är att nämna, att det samma icke å något håll föranlett erinran. Därvid bortses emellertid från en å ett håll uttalad farhåga, att med förbudet möjligen åsyftades även hinder för en upplagshållare att med uppläggaren träffa överenskommelse, att hans kvarliggande varor, på vilka upplagsbevis icke utfärdats, skulle utgöra säkerhet för upplagshållarens fordringar mot uppläggaren. Denna farhåga är uppenbarligen ogrundad. Det bör här måhända även omnämnas, att kommerskollegium för sin del uttalat, det stadgandet innefattade en viktig princip, vars upprätthållande måste anses vara av betydelse för att bevara tilliten till upplagshusrörelsens sundhet och för att hindra spekulativ urartning.

Med avseende å förevarande paragraf må slutligen anmärkas, att man icke ansett det påkallat att från dess tillämpningsområde undantaga kommuner. Därest så anses erforderligt, står det tydligen kommun fritt att för upplagshusrörelsens bedrivande konstituera en särskild juridisk person.

7 §.

Jämlikt bokföringslagen den 31 maj 1929 åligger bokföringsskyldighet, bland annat, den, som yrkesmässigt driver magasineringsrörelse, dock att stat och kommun icke äro underkastade bokföringsskyldighet enligt samma lag. Bokföringen skall enligt bokföringslagen ske i överensstämmelse med allmänna bokföringsgrunder och med iakttagande av god köpmannased. Den bokföringsskyldige skall dels över rörelsens gång föra dagbok och de övriga handelsböcker, vilka med hänsyn till rörelsens omfattning och beskaffenhet erfordras i den löpande bokföringen, dels ock över sin ekonomiska ställning upprätta och i inventariebok införa inventarium och balansräkning. Handelsbok skall, där den icke består av betryggande lösblads- eller kortsystem, vara bunden och hava sidorna eller uppslagen numrerade i löpande sifferföljd. Dagbok och inventariebok må dock icke utgöras av lösblads- eller kortsystem.

Redan på grundvalen av anförda bestämmelser är det måhända klart, att upplagshållaren bör anses skyldig att föra särskilt register över upplagda varor. Detta har emellertid ansetts vara av den betydelse, att det — såsom flerstädes skett i den utländska lagstiftningen — bort uttryckligen utsägas i förslaget.

Av bokföringslagen framgår, såsom redan antytts, att bokföringen skall ske i överensstämmelse med allmänna bokföringsgrunder och med iakttagande av god köpmannased. Det har emellertid syntts lämpligt framhålla, att reglementet i detta avseende kan meddela särskilda bestämmelser. Sådana hava ock upptagits i det vid detta betänkande fogade normalreglementet.

Givet är även, att reglementet också i andra avseenden kan upptaga supplerande bestämmelser. Bland annat kan detta vara av vikt beträffande upplagshusrörelse, som drives av kommun.

Andra huvudavdelningen.

Om rättsförhållandet mellan upplagshållare och uppläggare.

8 §.

Inledning.

Med denna paragraf inledes, såsom redan ovan framhållits, raden av de stadganden, som reglera rättsförhållandet mellan upplagshållaren och uppläggaren, bortsett från de särskilda frågor, som anknyta till utställandet av upplagsbevis och upplagspantbevis. Med dessa stadganden, kompletterade på sätt nyss sagts, har man sökt fylla, bland annat, det redan vid 1872 års riksdag framhållna behovet av lagbestämmelser angående »vad upplagsmagasinens styrelser hade, i egenskap av depositarier, att iakttaga till bevakande av godsägarens, hans rättsinnehavares, hans fordringsägares eller tredje mans rätt». I öppen dag ligger nämligen, att upplagshusen, ehuru ett slags depositarier, dock i åtskilliga avseenden måste underkastas andra och strängare bestämmelser än dem, som gälla enligt den civilrättsliga inlagsrätten. Å den andra sidan behöver det knappast framhållas, att det allmänna inlagsavtalets regler äga supplementär betydelse.

Upplagshållarens under- rättelseplikt.

Genom förevarande paragraf ålägges upplagshållaren viss skyldighet att underrätta vederbörande rättsägare om fel och brist i upplagd vara. Att meddela stadganden i detta avseende ligger så mycket närmare, som ämnet upptagits till reglering på ett närliggande område, *kommissionslagens*. Enligt 12 § sagda lag åligger det nämligen kommissionär att, om det finnes fel eller brist i gods som lämnas honom till försäljning, då detta kommer honom till handa, eller om sedermera fel eller brist yppas däri, lämna kommittenten underrättelse därom. Giver han icke sådan underrättelse utan oskäligt uppehåll, efter det han märkt eller bort märka felet eller bristen, är han, efter ty i 17 § sägs, pliktig ersätta den skada, som genom underrättelsens uteblivande tillskyndas kommittenten. I motiven till lagrummet framhålles, att vad sålunda uttalats strängt taget följer därav, att en kommissionär är pliktig att vid fullgörande av sitt uppdrag iakttaga kommittentens intresse, men att ifrågavarande skyldighet dock ansetts böra ytterligare inskräpas genom stadgandet i 12 §. Stadgandet hade — betonas det — betydelse även därutinnan, att kommittenten sålunda sattes i tillfälle att tillvarataga sitt intresse mot fraktförare eller annan, som kunde göras ansvarig för skadan eller minskningen. Effektiviteten av kommissionärens undersökningsplikt skärptes, såsom i motiven anmärkes, genom den skyldighet att undersöka kommissionsgodset, som enligt 11 och 12 §§ i *kommissionslagen* ålåg kommissionären. I fråga om handelskommission voro dylik skyldighet uttryckligen stadgad i 11 §. Att även vid civil kommission en viss undersökningsplikt ålåg kommissionären framginge därav, att den i 12 § stadgade påföljden drabbade envar kommissionär — således även civil kommissionär —, som icke gäve underrättelse, oaktat han bort märka fel eller brist. Såsom ävenledes framhålles i motiven till *kommissionslagen*, hade man ansett det så mycket mindre möta betänklighet att ålägga kommissionären undersökningsplikt, som det i allmänhet låge i hans eget intresse att undersöka godset. En

undersökning av godset redan vid dess ankomst vore nämligen det bästa sättet för kommissionären att skaffa sig bevis om godsets beskaffenhet, då han fått det om händer, och därigenom freda sig mot ett eventuellt påstående av kommittenten, att skadan hade sin grund i bristande tillsyn från kommissionärens sida.

Det befogade i att för upplagshållaren stadga en skyldighet, motsvarande den som åligger kommissionär, torde finnas uppenbart. Endast på detta sätt blir uppläggarens intresse vederbörligen tillgodosett. En viss undersökning av det upplagda godset måste även beträffande uppläggningsavtalet anses ligga i vederbörandes eget välförstådda intresse. Upplagshållaren befinner sig härutinnan icke i någon annan ställning, än vad förhållandet är med kommissionären vid kommissionsavtalet. I den utländska lagstiftningen — t. ex. den tyska handelslagen — finnes ock motsvarighet till ett likställande i förevarande avseende av upplagshållare och kommissionär. Mot vad förslaget i denna del innehåller har någon anmärkning ej heller framkommit i de yttranden, som afgivits över det förberedande utkastet. Omnämnas må emellertid, att en frihamnsförvaltning förklarat sig lämna nu ifrågavarande stadgande utan anmärkning, dock med den erinran att de krav, som i denna paragraf pålagts upplagshållaren, syntes vara de största, som rimligen kunde ifrågakomma. Å ett annat håll har betonats, att man icke ansett billigt att påyrka en viss i och för sig som önskvärd betraktad skärpning av upplagshållarens skyldighet.

Beträffande innehållet i paragrafen kan i huvudsak hänvisas till vad ovan anförts ur motiven till motsvarande stadgande i kommissionslagen. Anmärkas må särskilt, att för inträdandet av ersättningsskyldighet kräves, att försumelse ligger upplagshållaren till last. Då upplagshållaren i normala fall måste anses hava fullgjort sin underrättelseplikt, om han inom den i paragrafen angivna tiden inlämnar meddelande för befordran med post eller telegraf eller eljest avsänder det på ändamålsenligt sätt, bör den omständigheten, att meddelandet försenas eller icke kommer fram, icke föranleda därtill, att upplagshållaren blir ersättningsskyldig.

I anledning av en å praktiskt håll framkommen tvekan må tillika framhållas, att genom stadgandet icke är avsett att uttala, det upplagshållaren skulle vara förhindrad att utan tillsägelse till uppläggaren företaga t. ex. reparationsarbete, som är av beskaffenhet att böra omedelbart verkställas. Däri ligger, att det utan tvivel är fullt berättigat att, i likhet med vad som skett i frihamnsreglementena, i reglementet för ett upplagshus upptaga ett stadgande därom, att sådana åtgärder, som finnas oundgängligen erforderliga för godsets bevarande, utan inhämtande av tillstånd från godsets ägare må vidtagas för dennes räkning och senare till honom anmälas. I själva verket måste på grund av stadgandet i 11 § om upplagshållarens skyldighet att iakttaga uppläggarens intresse till och med skyldighet i sådant avseende anses i viss utsträckning åvila upplagshållaren. Att upplagshållaren är berättigad att för dylik åtgärd åtnjuta särskild ersättning framgår av 15 § i förslaget.

Med fel eller brist i själva varan är tydligen att likställa bristfällighet med avseende på förpackningen av varan.

Av stadgandets formulering följer, att en viss undersökningsplikt med hän-

syn till det upplagda godset måste anses åvila upplagshållaren, på samma sätt som motsvarande skyldighet åligger en kommissionär med avseende å kommissionsgodset.

Att såsom ifrågasatts i lagen upptaga stadgande om *rätt* att undersöka den upplagda varan har vid sådant förhållande ansetts icke vara påkallat. Därest särskilda bestämmelser i sådant avseende skulle finnas erforderliga, hava de samma uppenbarligen sin plats ej i lagen, utan i reglementet. Att märka är emellertid, att tysthetsplikt i förhållande till allmänheten åligger upplagshållaren med avseende å vad han på det ena eller andra sättet inhämtar angående den upplagda varan. Detta följer av det allmänna stadgandet i 11 § om hans skyldighet att iakttaga uppläggarens intresse.

Angående meddelande till annan än uppläggaren hänvisas till 28 § andra stycket i förslaget.

Ytterligare må i detta sammanhang erinras om de av andra skäl upptagna bestämmelserna i 26 § i förslaget, varigenom med hänsyn till upplagsbevisets »skriftträttsliga» karaktär undersökningsplikt i viss omfattning ålägges upplagshållaren.

I samband med denna inledande paragraf må slutligen omnämnas, att under övervägande varit att upptaga stadgande, att uppläggningsavtal skall upprättas skriftligen, så vida någondera parten det äskar. På grund av den ringa praktiska betydelsen av ett sådant stadgande har man dock ansett detsamma kunna undvaras i lagen.

9 §.

Skyldighet att hålla upplagd vara avskild. Med denna paragraf avses att besvara frågan, huruvida en upplagshållare bör anses pliktig att hålla upplagd vara avskild från andra varor eller om, och under vilka villkor, åt honom bör inrymmas rätt att i stället för mottagen vara till uppläggaren utlämna lika mängd vara av samma art och beskaffenhet.

De *utländska* lagarna utgå i allmänhet därifrån, att rätt till samlagring förutsätter uttryckligt medgivande från uppläggarens sida.

Den *danska* 1894 års lag stadgar sålunda, att de i lagen givna bestämmelserna endast om Konungen så förordnar äro tillämpliga på bevis, som lyda på viss mängd varor, betecknade allenast till art och beskaffenhet, och detta blott med de avvikelser och modifikationer, som följa av bevisens ovannämnda särskilda beskaffenhet.

I den *finska* rätten förklaras upplagshållaren skyldig att upplägga godset så, att uppläggaren kan utbekomma det han i magasinet upplagt, därest upplagshållaren icke i avseende å något visst slag av varor förbehållit sig rätt att till uppläggaren utgiva antingen den upplagda varan eller annan därmed jämnod, i vilken händelse olika uppläggares varor av enahanda beskaffenhet kunna tillsammans uppläggas.

Sammalunda är förhållandet i *tyisk* och *schweizisk* rätt.

I den *svenska* lagstiftningen har detta ämne varit föremål för uppmärksamhet i samband med kommissionslagens tillkomst. I motiven till 10 § nämnda lag

framhålles, att det i allmänhet ligger i kommittentens intresse, att kommissionsgodset förvaras på sådant sätt, att det när som helst kan hållas honom tillhanda. Då kommissionären mottoge gods till försäljning från ett flertal kommittenter eller inköpte samma slags gods för olika kommittenters räkning, vore detta av betydelse för att förebygga förväxling eller sammanblandning med därav följande förvecklingar. Av icke mindre vikt vore, att kommissionsgods icke sammanblandades med kommissionärens eget gods på sådant sätt, att det sedan icke kunde avgöras, vad som tillhörde den ene eller den andre. Därigenom ginge nämligen kommittenten förlustig sin äganderätt till godset och kunde således, om kommissionären skulle göra konkurs, icke uttaga det ur konkursboet, utan måste nöja sig med att i konkursen bevaka sitt anspråk att i stället utbekomma godsets värde. I betraktande därav hade man ansett nödigt att genom en uttrycklig föreskrift fastslå, att kommissionären vore pliktig att hålla kommissionsgods avskilt från annat gods. Det betonas ytterligare i motiven, att om kommissionären åsidosätter denna plikt, detta medför icke blott skadeståndsskyldighet, utan under vissa förhållanden kriminellt ansvar för förskingring enligt 22 kap. 11 § strafflagen.

Inom upplagsbevislagstiftningskommittéerna har man utan tvekan utgått därifrån, att upplagshållaren principiellt bör anses pliktig att hålla upplagd vara avskild från annat gods. Såsom redan ovan berörts, förutsättes, för att samlagring skall få äga rum, särskilt förbehåll därom i reglementet. Men än vidare har det ansetts böra krävas, att samlagring i det särskilda fallet må anses avtalad. Avgörande för de sakkunnigas uppfattning har därvid varit, att det i regel måste vara förenat med vida större risker för uppläggaren, om samlagring äger rum, än om varan hålles avskild från annat gods. Samlagringen ställer för visso stora fordringar på upplagshållaren, bland annat, med avseende å fixerandet av olika kvalitéer och kan därför lätt medföra depreciering av en god varas värde. Därtill kommer, att möjligheterna till underslev äro avgjort större vid samlagring, än när varan hålles avskild. Det behöver icke framhållas, att med det sagda på intet sätt är förnekadt, att samlagringen har sina stora fördelar därutinnan, att arbets- och lagringskostnader därigenom väsentligen reduceras.

I enlighet med vad sålunda anförts föreslås i 9 § första stycket, att vara, som mottages till uppläggning, skall hållas avskild från annat gods, dock att om samlagring må anses avtalad, olika uppläggares varor av samma art och beskaffenhet kunna tillsammans uppläggas. Samlagring med upplagshållarens gods är städse utesluten.

De sakkunnigas i detta avseende intagna ståndpunkt överensstämmer också i det väsentliga med den uppfattning, som kommit till uttryck från det praktiska livets sida. I allmänhet framhäves sålunda i de inkomna yttrandena med styrka nödvändigheten av att för samlagring kräves medgivande av uppläggaren. En särställning intager en handelskammare, som med hänsyn till riskerna vid samlagring går så långt, att den förmenar, det samlagring över huvud ej borde få förekomma, en uppfattning som dock näppeligen kan godtagas. Från annat håll åter har gjorts gällande, att för samlagring städse borde fordras uttryckligt

medgivande. De sakkunniga hava, å ena sidan, ansett risken för obehörig samlagring väsentligen minskad genom den föreskrift beträffande samlagring, som enligt 3 § 2. måste intagas i upplagshusets reglemente, om samlagring över huvud skall få förekomma. Å den andra sidan åter har man emellertid förmenat den sålunda ifrågasatta föreskriften olämplig t. ex. för det fall, att spannmål upplägges i upplagshus, avsett uteslutande för samlagring.

Med hänsyn till en på vissa håll framkommen tvekan angående innebörden av uttrycket, att vara skall hållas »avskild» från andra varor — vilken tvekan, såvitt känt är, ej gjort sig gällande med avseende å tolkningen av kommissionslagen — må allenast erinras, att denna tvekan i varje händelse torde vara tillräckligt undanröjd genom motsatsförhållandet till samlagring. Meningen med uttrycket avskild är uppenbarligen, att varan bör uppläggas så, att dess identitet fullt bevaras.

Äganderätten till den upplagda varan.

I tydlighetens intresse har i andra stycket av paragrafen i den svenska texten uttalats, att om olika uppläggares varor samlagrats, uppläggarna äga del i det upplagda, envar i förhållande till vad han upplagt. Avsikten med uppläggningsavtalet är uppenbarligen även vid samlagring, att uppläggaren skall bibehålla sin äganderätt. S. k. depositum irregulare faller m. a. o. utanför uppläggningsavtalets ram. För det fall, att det upplagda godset hålles avskilt, har det ansetts opåkallat att fastslå fortbeståndet av uppläggarens äganderätt.

I det danska förslaget saknas emellertid bestämmelse i detta avseende, då man förmenat sagda förhållande alltför självklart för att behöva uttalas i lagtexten.

Förmånsrätt.

Under överbägande har varit att i förslaget upptaga stadgande om förmånsrätt för uppläggare vid upplagshållares konkurs.

Enligt finsk rätt gäller, att om vara, som upplagts i ett med vederbörigt tillstånd inrättat allmänt upplagsmagasin, därstädes skadats eller ej finnes i behåll, den ersättning, som inrättningen i sådant fall är skyldig att utgiva, utgår med förmånsrätt närmast efter fordran, för vilken borgenär »sitter i fast pant». Med samma rätt utgå ock medel, vilka vid försäljning av upplagd vara genom offentlig auktion uppburits av upplagsmagasinet eller hos dylik inrättning deponerats till betäckande av warrantinnehavares fordran.

Med hänsyn dels till den låga plats i förmånsrättsordningen, som härvid kan ifrågakomma, dels ock därtill, att någon motsvarighet till sådant stadgande ej ansetts erforderlig vid t. ex. kommissionsavtalet, har någon bestämmelse därutinnan ej upptagits i det svenska förslaget.

Förhållandena vid utmätning.

Särskilda regler hava ej ansetts påkallade beträffande förhållandena vid utmätning. Någon regel, motsvarande 131 § sjölagen, har sålunda icke upptagits i förslaget.

10 §.

Rätt till besiktning m. m.

För en uppläggare är det ur många synpunkter av vikt att kunna besiktiga den upplagda varan och taga prov av densamma. Likaså kan det för honom vara av intresse att få vidtaga för dess bevarande nödiga åtgärder.

Ifrågavarande spörsmål äro också i stor utsträckning föremål för uppmärksamhet i den *utländska* upplagsbevislagstiftningen.

I den *finska* lagstiftningen åläggas sålunda upplagshållare att bereda innehavare av upplagsbevis och warrants tillfälle att besiktiga den upplagda varan, vid samlagring dock endast efter i magasinet befintliga prov.

Den *tyska* rätten inrymmer åt uppläggaren befogenhet icke blott att besiktiga varan utan även att därav taga prov och att företaga för varans bevarande nödiga handlingar under vanlig affärstid.

Även om uppläggarens intressen i detta avseende äro oförnekliga, måste det, å den andra sidan, beaktas, att en obegränsad rätt för honom att utöva dessa befogenheter lätt kan medföra vissa risker för andra berättigade intressen. Mest framträdande är härvid måhända faran, att ordningen i upplagshuset störes t. ex. i det viktiga avseendet, att en uppläggare obehörigen skaffar sig inblick i en annan uppläggares affärshemligheter. Helt och hållet kan ej heller bortses från möjligheten, att direkt fysisk skadegörelse företages. Rätten att vidtaga för godsets bevarande nödiga åtgärder kan uppenbarligen, om den utövas av en icke tillräckligt sakkunnig person, vara förenad med avsevärd fara. Befogenheten att taga prov kan medföra, dels att de i upplagsbevis och upplagspantbevis lämnade uppgifterna bliva missvisande, dels ock att t. ex. upplagshållarens säkerhetsrätt äventyras.

Betänkligheter av nu berörda art — på vilka uppmärksamheten fästes vid remissen av det förberedande utkastet — hava också framkommit i de *ytt-randen*, som i ämnet avgivits av *näringslivets organisationer*. Handelskammaren i Göteborg betonar sålunda, att det under vissa omständigheter torde vara förenat med stora olägenheter att medgiva uppläggaren rätt att själv vidtaga de för en varas bevarande nödiga åtgärderna. Därför borde dylika åtgärder få av uppläggaren företagas, blott där detta utan olägenhet kunde ske, och i övriga fall borde upplagshållaren endast vara skyldig att efter uppläggarens anvisningar och på dennes bekostnad vidtaga de önskade och behövlige åtgärderna. Statens lagerhus- och fryshusstyrelse framhåller likaledes, att, åtminstone vid samlagring, ifrågavarande befogenheter kunna vålla upplagshållaren avsevärd olägenhet. Vid vissa tillfällen skulle, om dessa befogenheter medgäves, samtidigt ett flertal personer kunna bereda sig tillträde till upplagshuset. Utom det att sådant ur brandsäkerhetssynpunkt vore mindre lämpligt, skulle det lätteligen kunna föranleda till att uppläggarna vidtog åtgärder beträffande upplagt gods, som stode i strid med vad upplagshållaren själv ansåge lämpligt. Därjämte kunde lätt konflikter uppstå mellan olika uppläggare samt hinder möta för spannmålsens behandling med användande av upplagshusens maskinella anordningar. Från åtskilliga håll har vidare, under framhållande av stundom mötande svårigheter, ifrågasatts, att uppläggarens nu ifrågasatta rätt borde sålunda inskränkas, att honom blott medgäves befogenhet att *beordra* vidtagande av för varans bevarande nödiga åtgärder. I varje händelse borde sådan inskränkning stadgas för de fall, då det skulle kunna medföra olägenhet för upplagshållaren, att uppläggaren själv finge vidtaga åtgärden. Nämnas må ytterligare, att av kommerskollegium

ifrågasatts, att vid samlagring borde tagas prov av varan, att förvaras under gemensam försegling av uppläggare och upplagshållare, samt att i sådant fall besiktningen skulle gälla allenast provet, såvida icke av tekniska grunder besiktning av själva varan finge anses oundgänglig. Anmärkas må slutligen, att Stockholms speditörförening uttalat, att upplagshållaren borde vara berättigad att efter provtagning av upplagd vara därom göra anteckning å upplagsbeviset och upplagspantbeviset.

De *sakkunniga* hava utan meningsskiljaktighet utgått därifrån, att med hänsyn till sakens stora praktiska betydelse lagen bör upptaga bestämmelse om uppläggarens rätt att besiktiga varan, att därav taga prov och att vidtaga för dess bevarande nödiga åtgärder. Bestämmelser i sådant avseende möta i 10 § av förslaget. I första hand tillkomma dessa befogenheter uppläggaren i denna hans egenskap. Om upplagsbevis eller upplagspantbevis utställts, gälla emellertid, enligt 28 § första stycket, särskilda regler angående vem som äger utöva de befogenheter i ifrågavarande avseende, som enligt 10 § tillkomma uppläggare.

I öppen dag ligger, att upplagshållaren, för att vederbörande skall få utöva befogenheterna, bör äga fordra bevisens företeende, och att han bör vara berättigad att å desamma göra anmärkning t. ex. om skedd provtagning. Särskilda bestämmelser härom äro upptagna i 29 och 38 §§ i förslaget.

Övriga mot ifrågavarande befogenheter framförda betänkligheter låta sig däremot icke utan vidare avvisas. Med hänsyn härtill har det ansetts riktigast att i 10 § *andra stycket* av förslaget begränsa den åt uppläggaren inrymda rätten genom föreskrift, att i reglementet må meddelas bestämmelser om utövande av densamma.

Till belysning kan anföras vad till reglering av denna fråga förekommer i reglementet för Helsingfors upplagsmagasin. Visserligen finnes däri ett allmänt stadgande, att envar, som hos upplagsmagasinet upplagt vara, är berättigad att å de tider, då magasinet hålles öppet, efter anmälan besiktiga varan och därav taga prov. I fråga om samlagring bestämmes emellertid, att besiktningsrätten hänför sig endast till det i magasinet befintliga provet. Beträffande vara, varå upplagsbevis utfärdats, förklaras uttryckligen, att provtagning kan äga rum endast mot avskrivning av det uttagna å såväl upplagsbeviset som upplagspantbeviset, såvida icke provet är så ringa, att det icke inverkar å den upplagda varans värde. Härmed nära överensstämmande regler hava uppställts i det av de sakkunniga utarbetade normalreglementet.

I det föregående hava beaktats uteslutande de inskränkningar i uppläggarens befogenheter, som föreligga på grund av förhållandet mellan honom och upplagshållaren. De inskränkningar, som må förefinnas på grund av särskilda författningar, t. ex. angående gifter, rusdrycker, tullpliktiga varor m. m., beröras uppenbarligen icke av här meddelade bestämmelser angående rättsförhållandet mellan uppläggare och upplagshållare.

11 §.

Genom förevarande paragraf uttalas till en början upplagshållarens skyldighet att, efter det vara mottagits till uppläggning och till dess den avlämnats, hava noggrann *vård* om varan. Den närmare innebörden av detta stadgande framgår av vad i samband med 12 § här nedan anføres. Någon skillnad i sak är icke åsyftad mellan det svenska uttrycket »hava noggrann *vård* om varan» och den danska termen »drage Omsorg for Varene».

Till detta stadgande om upplagshållarens skyldighet att hava *vård* om den upplagda varan har i förslaget anknutits en bestämmelse om hans *plikt att i övrigt iakttaga uppläggarens intresse*.

En liknande bestämmelse innehålles som bekant i 7 § kommissionslagen. I motiven till nämnda paragraf framhålles, efter uppräknning av en del kommissionären åvilande skyldigheter, att dessa egentligen äro endast olika sidor av hans plikt att iakttaga kommittentens intresse. Därjämte betonas, att det så mycket mindre kan ifrågakomma att i lag på ett utömmande sätt angiva vad kommissionären i olika avseenden har att iakttaga, som dessa skyldigheter i hög grad äro beroende av omständigheterna i det särskilda fallet och man är berättigad att i vissa avseenden ställa större anspråk på en handelskommissionär än på en civil kommissionär.

De sakkunniga hava utgått därför, att liknande synpunkter i viss omfattning göra sig gällande även med avseende på upplagshållarens förpliktelser i följd av uppläggningsavtalet. Dessa kunna näppeligen i lagen på ett utömmande sätt angivas. I åtskilliga av dessa av lagen icke reglerade fall måste det emellertid anses åligga upplagshållaren att handla så, att uppläggarens intresse däriigenom i bästa mån tillgodoses. Betydelsen i vissa avseenden av denna rättssats kommer att framgå av vad i det följande i motiven anføres. Redan i detta sammanhang må emellertid anmärkas en tillämpning av rättssatsen, nämligen att upplagshållaren icke får företaga förflyttning av vara inom upplagshuset på sådant sätt, att uppläggares rätt till försäkringssumma däriigenom äventyras. En annan tillämpning därav, nämligen att upplagshållaren är förbjudet att lämna upplysningar angående upplagd vara till annan än den, som visar sig vara behörig att erhålla sådana, har redan i det föregående berörts.

Någon egentlig invändning mot vad i detta avseende föreslagits har icke förekommit å det praktiska livets sida. Visserligen har från ett håll gjorts gällande, att »det varit riktigare, om kommitterade vid sitt övervägande sökt ledning från rättsreglerna angående deposition (inlagsfä) i stället för, såsom skett, från lagstiftningen angående kommission». Avsikten med det föreslagna stadgandet är emellertid att *komplettera* lagstiftningen om inlag på en punkt, där denna icke lämnar någon ledning. På ett liknande förbiseende torde även få anses bero en från annat håll gjord erinran, att paragrafen vore för sträng och att stadgandet i § 21 frihamnsreglementena, det upplagshållaren svarar för den upplagda varan såsom för i förvar satt gods, vore rättvisare avvägt. Påpekas må, att från en av frihamnarna anförts, att paragrafen lämnades utan

Upplagshållarens skyldighet att värda varan och att i övrigt iakttaga uppläggarens intresse.

erinran, dock med den anmärkningen att de krav, som i denna paragraf pålagts upplagshållaren, syntes vara de största, som rimligen kunde ifrågakomma.

Ansvar för underordnade. I andra stycket av förevarande paragraf har upptagits ett stadgande, att upplagshållaren är ansvarig för skada, som genom fel eller försummelse i tjänsten åstadkommes av någon, vilken på uppdrag av upplagshållaren utför arbete för denne. Stadgandet har motsvarighet i, bland annat, 8 § sjölagen. Om det berättigade i detta stadgande lära meningarna näppeligen kunna vara delade i betraktande av den stora utsträckning, i vilken numera ansvar för medhjälpare antages.

Den danska texten går så till vida något längre än den svenska och den finska, som i den förra saknas begränsningen »på uppdrag av upplagshållaren». Samma skillnad förefinnes mellan den svenska och den danska sjölagen.

Av stadgandets placering framgår, att här avses blott kontraktsförhållanden, ej utomobligatorisk skada.

12 §.

Ansvar för den upplagda varan. Denna paragraf har till uppgift att lösa ett av upplagsbevislagstiftningens viktigaste spörsmål: det ansvar för den upplagda varan, som åligger upplagshållaren.

Den *utländska* lagstiftningen ålägger ofta upplagshållaren en åtminstone på papperet synnerligen sträng ansvarighet.

I den *finska* rätten göres upplagshållaren ansvarig för skada, som träffar upplagd vara, där ej visas kan, att skadan föranletts av »övermäktig tilldragelse», varans egen beskaffenhet eller sådant fel i förpackningen, som vid emottagandet ej av det yttre kunnat varnas, eller ock vållats av varuinsättaren eller hans folk. Därjämte bestämmes, att vid samlagring upplagshållaren i alla händelser är skyldig att ersätta skadan, såvida den ej föranletts av »övermäktig tilldragelse». I den finska doktrinen har emellertid gjorts gällande, att uttrycket »övermäktig tilldragelse» icke finge tolkas såsom en principiell avvikelse från, utan fastmer såsom en tillämpning av grundsatsen om »culpa levis in abstracto», med andra ord om skyldighet att fullgöra sin förbindelse med iakttagande av all den omsorg, som en klok och förständig man plägar nedlägga på sina egna angelägenheter.

Enligt 1894 års *danska* lag förklaras upplagshållaren ansvarig, med mindre det göres antagligt, att skadan eller minskningen orsakats genom krig, uppror, eldsvåda eller annan olyckshändelse, som det icke stått i upplagshållarens makt att avvärja, eller ock tillkommit genom brister med avseende å förpackningen, inre fördärv, svinn, sedvanlig utläkning eller eljest på grund av varans egen beskaffenhet. Anmärkas må emellertid, att ursprungligen föreslagits, att såsom ansvarsfrihetsgrund skulle, vid sidan av godsets egen beskaffenhet, upptagas allenast »krig, uppror eller annan utomordentlig tilldragelse (vis major)». Under departementsbehandlingen av förslaget ansågs emellertid den tilltänkta lydelsen för sträng och företogs därför en ändring, var-

med avsågs att uppnå saklig överensstämmelse med 142 § i den danska sjölagen. Det äger på grund därav sitt intresse att omnämna, att angående det i sagda paragraf av sjölagen använda uttrycket »ulyckelig Hændelse, som det ikke har staaet i Skippers eller Mandskabs Magt at afværge», i de danska motiven till sjölagen uttalas, att man icke velat upptaga det i teorien mycket omtvistade begreppet »höhere Gewalt». Man hade fastmera därmed velat angiva, att bortfraktaren bleve fri från ansvar, om olyckan och dess följder icke kunnat förebyggas eller avvärjas genom sådana mått och steg, som, med hänsyn till det praktiska livets krav och uppfattning, med rimlighet och billighet kunde fordras iakttaga. Det bör emellertid tilläggas, att enligt »Anordning» den 15 februari 1895 angående upplagsbevis, lydande på en viss mängd varor betecknade blott till art och beskaffenhet, gäller, att upplagshållaren står obetingat i ansvar, när han icke å avtalsenlig tid kan utlämna varor av samma art, beskaffenhet och mängd som de i beviset beskrivna.

Å den andra sidan är emellertid att beakta, att ett flertal rättssystem övergått till en klar »culpa»-ståndpunkt med avseende å upplagshållarens ansvarighet.

Så skedde i *österrikisk* rätt redan genom 1889 års upplagshuslag. I den samma stadgas, att upplagshållaren är ansvarig för all skada, som uppkommer genom bristande i »en ordentlig köpmans omsorg» vid de förrättningar, som uppstå vid upplagshusdriften, och att upplagshållaren är skyldig visa, att han använt sådan omsorg. Därjämte förordnas, att upplagshållaren är ansvarig för sin personal och för andra personer, som han begagnar vid rörelsen.

Enligt *tysk* rätt gälla i förevarande avseende samma regler för uppläggningsavtalet som med hänsyn till kommission. Upplagshållaren är med andra ord ansvarig för förlust och skada, som tima medan godset är i hans vård, utan så är att förlusten eller skadan beror på omständigheter, som icke kunnat användas genom en ordentlig köpmans omsorg.

Motsvarande gäller enligt lagstiftningen i vissa av *Nord-Amerikas förenta stater*. Enligt denna blir nämligen en upplagshållare ansvarig för varje förlust av eller skada å gods, som orsakas därigenom, att han underlåter att behandla det med den omsorg, som en omsorgsfull ägare skulle använda med avseende å gods av ifrågavarande art. Till yttermera visso tillägges i lagen, att han, såvida annat avtal ej träffats, icke är ansvarig för förlust och skada, som icke kunnat användas genom användande av dylik omsorg.

Inom den svenska kommittén var man ursprungligen betänkt på att upptaga ett stadgande i nära överensstämmelse med 142 § sjölagen. I det *förebredande utkastet* uttalades sålunda, att om, efter det vara mottagits till uppläggning och innan den avlämnats, varan förkommit, minskats eller skadats, upplagshållaren vore därför ansvarig, där det ej finge antagas, att förlusten, skadan eller minskningen tillkommit genom olyckshändelse, som det ej stått i upplagshållarens makt att avvärja, eller, såvitt fråga vore om vara, som hölles avskild från annat gods, orsakats av varans egen beskaffenhet att lätt fördärvas eller minskas eller av bristfällighet i dess förpackning, som icke bort iakttagas av upplagshållaren.

Vid uppställandet av denna regel hade man naturligen klart för sig, att i de svenska motiven till sjölagen göres gällande en uppfattning i någon mån olika den, som återfinnes i de danska motiven till samma lag. I de svenska motiven till sjölagen framhålles nämligen, att man med fraktavtalet sedan äldsta tid förbundet en ansvarighet, som går utöver den, som eljest i obligatoriska förhållanden är den vanliga. Bortfraktaren ansvarade ej endast för fel eller försummelse från sin egen eller sitt folks sida, utan även för skada vars orsak under andra förhållanden skulle uppfattas såsom olyckshändelse. För upptagande av ett stadgande i stil med sjölagens ansågs för övrigt tala även det förhållandet, att därigenom i viss mån skulle nås likformighet med vad som principiellt gäller på järnvägsrättens område.

I de anmärkningar, som åtföljde remissen av det förberedande utkastet, framhölls emellertid, att det varit under övervägande att antaga ansvar för allenast fel och försummelse. Det betonades, att viss betänksamhet mot en reglering av förut berörda art gjorde sig gällande med hänsyn till gods, beträffande vilket visst förvaringssätt avtalats eller som skulle förvaras t. ex. i det fria, men att det för de sakkunniga varit avgörande att upprätthålla överensstämmelse med reglerna på sjö- och järnvägsrättens områden.

I de *yttranden*, som avgivits *över det förberedande utkastet*, har en alldeles övervägande stämning gjort sig gällande till förmån för ett culpa-ansvar. Detta har ingalunda varit fallet blott med yttranden från organisationer, som närmast representera upplagshållarnas intressen.

Stockholms handelskammare uttalar i ämnet, att i fråga om upplagshållarens ansvar en »uppmjukning» av utkastet syntes vara av behovet påkallad. Handelskammaren funne det önskvärt, att ersättningsskyldighet inträdde endast vid fel eller försummelse, vållande, från upplagshållarens sida.

Till samma uppfattning har även kommerskollegium anslutit sig. Med hänsyn till önskvärdheten av att föreskrifterna angående upplagshållares skyldigheter ej gjordes så stränga, att lagens bringande i tillämpning äventyrades, förordar kollegium till övervägande att något mildra bestämmelserna rörande vårdnadsplikten i avseende å upplagt gods, bland annat för det fall att gods förvaras i det fria.

Påpekas må emellertid, att av en handelskammare framhålles, att vid utkastets prövning inom kammaren från visst håll gjorts gällande, att upplagshållarens vårdnadsplikt vore alltför omfattande. I realiteten vore emellertid denna vårdnadsplikt enligt handelskammarens förmenande knappast strängare än t. ex. den, som enligt frihamnsreglementena åligger frihamnarna. Det vore för övrigt att märka, att hela upplagsinstitutets värde berodde därav, att man i beviset skapade ett omsättnings- och kreditpapper, som vore ägnat att ingiva förtroende. Detta vore åter i sin ordning i hög grad avhängigt av att tillräckliga garantier föreläge för en tillfredsställande vård av den vara, beviset representerade.

Efter utarbetandet av det förberedande utkastet har ett i viss mån ändrat läge inträtt därigenom, att fråga uppkommit om de skandinaviska ländernas anslutning till den i Bryssel den 25 augusti 1924 avslutade *konventionen* rö-

rande fastställande av vissa gemensamma bestämmelser ifråga om *konossement* (de s. k. Haagreglerna). Enligt denna konvention föreligger för bortfraktaren icke längre gående ansvar än för fel och försummelse. I händelse konventionen införlivas med svensk sjörätt, förefinnes därför icke anledning att ur likformighetens synpunkt upprätthålla en strängare ansvarighet än för fel och försummelse. För övergivande av sjölagens formulering talar ock den olika tolkning, vartill densamma givit anledning i de skilda nordiska länderna. Det torde för övrigt hava intresse att anmärka, att i det förslag till befraktningskapitel, som sedan år 1924 föreligger som ett resultat av de nordiska sjölagstiftningskommittéernas arbete, man övergått till en culpa-regel i fråga om bortfraktarens ansvar.

Med hänsyn till förut anförda skäl föreslås i 12 § av *förslaget*, att om vara förkommer, minskas eller skadas, medan den är under upplagshållarens vård, upplagshållaren skall vara därför ansvarig, med mindre det må antagas, att förlusten, minskningen eller skadan orsakats av omständighet, som icke kan tillräknas honom såsom fel eller försummelse. Därav framgår, å ena sidan, att för ansvarigheten är avgörande en ren culpa-måttstock. Å den andra sidan följer av stadgandet, att upplagshållaren är pliktig att föra bevis, det han icke gjort sig skyldig till fel och försummelse, utan att förlusten, minskningen eller skadan orsakats av annan omständighet. När förslaget liksom sjölagen begagnar termen »må antagas», beror detta därpå, att man nu, liksom vid avfattandet av sjölagen, ansett det lämpligt att antyda den fria prövning av beviset, som här är av nöden.

På prövning i det särskilda fallet måste tydligen här liksom på sjörättens område bliva beroende, huru lång tid efter en varas efterfrågande skall förflyta, för att vederbörande bör äga anse den som förlorad.

Den svenska lagtexten företer med avseende å *samlagring* en viss ej blott formell avvikelse från den finska texten. Det svenska förslaget upptager nämligen ej någon motsvarighet till stadgandet i den finska texten, att då *samlagring* må anses avtalad, upplagshållaren är ansvarig, med mindre han gitter visa, att förlusten, minskningen eller skadan orsakats av »övermäktig tilldragelse». Med detta tillägg lärers å finsk sida hava åsyftats att vid *samlagring* göra upplagshållaren ansvarig utom för det fall, att verklig force majeure föreligger. Å svensk sida har man visserligen ansett, att ett dylikt tillägg vore fullt berättigat, för såvitt fråga vid *samlagring* vore om ett s. k. depositum irregulare. Då detta emellertid, såsom förut vid 9 § framhållits, icke är förhållandet, har man förmenat det vara riktigare att tillämpa huvudregeln även vid *samlagring*. Särskilt för såvitt berörda tillägg skulle medföra, att ansvarsfrihet icke kunde göras gällande ens med hänsyn till förlust, minskning eller skada, som orsakats av varans egen beskaffenhet, har detsamma ansetts vara förenat med betänklighet. Såsom Statens lagerhus- och fryshusstyrelse betonat, skulle nämligen därav bliva en följd, att vid *samlagring* avdrag för s. k. svinn ej finge göras. Detta skulle i sin ordning medföra, att de uppläggare, som sist uttog sin spannmål, icke skulle få den upplagda kvantiteten, då spannmålen minskade i vikt under lagringen.

Ansvarigheten vid samlagring.

Lagerhus- och fryshusstyrelsen har i detta sammanhang erinrat, att i lagringsbestämmelserna för statens lagerhus vore införd den bestämmelsen, att till uppläggaren utlämnades den spannmålssort, klass och mängd, som vore angivna i upplagsbeviset, med avdrag av tre procent. Styrelsen har för den skull uttalat önskvärdheten av att i förevarande fråga icke med avseende å samlagring uppställdes annan regel, än då varan skall hållas avskild från annat gods.

I detta sammanhang har varit under överbäggande att göra upplagshållaren ansvarig vid samlagring, såvida han icke ådagalägger, att skadan icke beror på fel och försummelse av vare sig honom eller uppläggarna av de övriga samlagrade varorna, med andra ord att ikläda honom garanti för fel och försummelse hos övriga uppläggare. Då upplagshållaren emellertid måste anses pliktig undersöka de varor, som skola samlagras, och en försummelse därutinnan medför ansvar för honom, har en längre gående ansvarighet ansetts dels i allmänhet sakna större betydelse, dels beträffande vissa fall icke vara alldeles utan betänklighet.

*Gods, som
kräver sär-
skild vård,
m. m.*

Stadgandet i andra stycket av 12 § äger viss motsvarighet i 143 § första stycket sjölagen. Bestämmelsen vilar på samma grundtanke som detta lagrum, nämligen att om gods, som anförtros en annan, kräver särskild vård, den, som avlämnar detsamma, rimligen bör göra mottagaren uppmärksam därpå, så att han må kunna inrätta sig därefter. I följd därav utgår sjölagen från att, om sådant underlåtits och vårdaren av godset därför saknar tillräcklig upplysning om behovet av särskild vård, den skada, som drabbar godset, bör gå ut över godsets avlämnare. Även om allmänna rättsregler om »compensatio culpæ» leda till alldeles samma resultat, har det dock syntts vara av vikt att genom särskilt lagstadgande, här liksom i sjölagen, giva uttryck åt den uppfattning, man ansett vara den riktiga. Att de sakkunnigas ståndpunkt i detta avseende står i överensstämmelse med uppfattningen i det praktiska livet, där om vittna flera uttalanden från näringsorganisationerna, i vilka en dylik bestämmelse förordats.

Stadgandet är för övrigt att förstå sålunda, att det kräves uppgift ej blott samtidigt med att varorna överlämnas till upplagshållaren, utan understundom även senare, t. ex. om oförutsedda ändringar i väderleken påkalla särskilda åtgärder med varan, vilka upplagshållaren icke utan vidare kan förutsättas inse vara erforderliga.

I detta sammanhang har av de sakkunniga tagits under överbäggande även spörsmålet, huruvida med ifrågavarande lagstiftning borde införlivas stadgande motsvarande 143 § första stycket sjölagen om skyldighet att, där gods fordrar särskild vård, *utmärka det tydligt å godset*. Angående denna bestämmelse framhålles i motiven till sjölagen, att det icke ansetts nog, att uppgift om behövligheten av särskild vård meddelades bortfraktaren vid inlastningen, utan borde därjämte å godset utmärkas, att sådan vård erfordrades. Utan ett sådant yttre kännemärke torde nämligen förblandning av olika kolli lätteligen äga rum. Det kunde icke anses åligga bortfraktaren att genom anbringande av märke förekomma sådan förblandning. Tillräckliga skäl att för upplägg-

ningsavtalets del upptaga ett motsvarande stadgande hava emellertid förmenats icke förefinnas. Förhållandena äro vid uppläggning i viss mån olika mot dem vid befraktning. Den koncentration till vissa starkt begränsade tider och därav uppkommande brådska, som med nödvändighet åtfölja ett fartygs anlöpande av vissa hamnar, hava vid uppläggningsavtalet ej full motsvarighet. Iakttagandet av sjölagens föreskrift möter ock, enligt vad den praktiska sakkunskapen upplyst, vissa svårigheter. Från dem, som närmast representera upplagshållarna, hava ej heller framkommit några yrkanden i sådant avseende.

Såsom överflödigt har ock ansetts att i denna lag upptaga bestämmelse svarande mot 143 § andra stycket sjölagen.

Likaså har i detta sammanhang under överbäggande varit, huruvida i lagen borde fastställas vissa normer angående storleken av den ersättning, som skall utgivas vid förlust eller minskning av eller skada å upplagt gods. Åt detta spörsmål skänker gällande sjölag som bekant uppmärksamhet, i det att i 149 § stadgas, att om bortfraktare skall jämlikt 142 § ersätta felande, skadat eller minskat gods, ersättningen skall bestämmas efter ty i 200 och 201 §§ stadgas angående ersättande av gods i gemensamt haveri. På grund härav utgår ersättningen efter en rent objektiv måttstock, nämligen varans marknadsvärde med vissa avdrag. Någon hänsyn tages icke därtill, att befraktaren möjligen kan hava lidit en väsentligen större skada i följd av att han urständsättes att fullgöra åtagna förpliktelser. Även i 1924 års konossementskonvention sker viss begränsning, nämligen såtillvida att bortfraktaren förklaras icke vara ansvarig för ett större belopp än 100 pund sterling för kolli eller enhet, med mindre godsets beskaffenhet och värde uppgivits av avlastaren före inlastningen och denna uppgift intagits i konossementet.

Bland de *utländska* lagarna om uppläggningsavtalet har åtminstone den finska att uppvisa en hithörande bestämmelse, nämligen att ersättning, som skall utgivas på grund av förlust eller minskning av eller skada å upplagd vara, skall beräknas efter värdet för oskadad vara enligt gängbart pris på orten vid den tid, då varan bort till uppläggaren utlämnas.

Inom *kommittéerna* har rätt den uppfattningen, att det vore tillräckligt att i detta avseende låta allenast allmänna privaträttsliga regler vara avgörande. Något yrkande om reglering av spörsmålet har icke heller framkommit från det praktiska livets sida. Upplagshållaren blir ju ock genom frånvaron av särskilt stadgande allenast likställd med en vanlig depositarie. Även beträffande uppläggningsavtalet läser man för övrigt få tillämpa regeln, att gäldenären icke kan göras ansvarig för skada, som hans borgenär genom kontraktsbrottet lidit, där skadan framstår såsom en så osedvanlig och osannolik följd av kontraktsbrottet, att den icke skäligen bort av gäldenären tagas i beräkning.

Angående upplagshållarens rätt att befria sig från gods vid dröjsmål med dess uttagande, se 18 § i förslaget.

Beträffande upplagshållarens ansvar för medhjälpare hänvisas till 11 § andra stycket i förslaget.

*Ersätt-
ningens
storlek.*

Att vårdnadsreglerna i viss utsträckning äro tvingande framgår av 27 § i förslaget.

13 §.

Reklama-
tions- och
preskrip-
tionsbestäm-
melser.

I den *utländska* upplagsbevislagstiftningen uppställas i stor utsträckning särskilda reklamations- och preskriptionsbestämmelser med hänsyn till rätten att föra talan på grund av förlust, minskning eller skada.

Enligt *tyisk* rätt gäller, att i fråga om *preskription* av anspråk mot upplagshållaren på grund av förlust, minskning, skada eller dröjsmål bestämmelserna om spedition skola äga motsvarande tillämpning, dock att vid totalförlust preskriptionstiden börjar med utgången av den dag, upplagshållaren giver uppläggaren meddelande om förlusten.

I *österrikisk* rätt stadgas, bland annat, att i fråga om förlust eller minskning av eller skada å gods, som vid utlämnandet icke var utåt märkbar, upplagshållaren kan göras ansvarig, endast om förlusten, skadan eller minskningen på visst närmare föreskrivet sätt *fastställes* utan dröjsmål efter upptäckandet och det därjämte visas, att förlusten, skadan eller minskningen uppkommit under tiden mellan godsets mottagande och dess avlämnande.

Den *japanska* lagen förordnar, att vad i densamma är stadgat om upphörande av fraktförarens ansvar skall äga motsvarande tillämpning, därest mottagaren utan *förbehåll* mottager godset samt betalar frakt och övriga kostnader, dock att detta icke skall gälla dels beträffande skada eller minskning, som icke kan märkas på stället, förutsatt att mottagaren gör anmälan inom två veckor från dagen för avlämnandet, dels ock vid förekomsten av dolus.

I den *svenska* lagstiftningen har man på angränsande rättsområden genomfört både reklamationssskyldighet och preskription. Med avseende på detaljerna variera emellertid bestämmelserna.

Enligt *sjölagen* gäller, att om gods utan förutgången besiktning blivit utlämnat till lastemottagaren och han vill göra anmärkning angående godsets tillstånd, det åligger honom att före utgången av nästa söckendag efter utfäendet anordna besiktning å godset. Påföljden av underlåtande härav är, att lastemottagaren ej äger fordra ersättning för skada eller minskning, som icke bevisligen tillkommit genom fel eller försummelse av bortfraktare, befälhavare eller besättning. Därjämte uppställas i *sjölagen* för fordran å ersättning för bortkommet eller skadat gods en preskriptionstid av ett år efter slutad lossning.

I *köplagen* åter är föreskrivet, att om fel eller brist yppas i godset och köparen vill tala därå, han har att giva säljaren meddelande därom, vid handelsköp genast och vid annat köp utan oskäligt uppehåll. Giver ej sådant meddelande, änskönt köparen märkt eller bort märka felet eller bristen, går köparen all talan förlustig. Häri göres dock i *köplagen* den inskränkningen, att det sagda förklaras ej äga tillämpning, där säljaren svikligen förfarit eller där han visat grov vårdslöshet och felet eller bristen länder köparen till märklig skada. Dessutom stadgas i *köplagen*, att köparen förlorar sin talan, om han ej inom ett år från godsets mottagande givit säljaren meddelande, att han vill

tala å fel eller brist, därvid dock göres undantag för det fall, att säljaren åtagit sig att jämväl efter nämnda tid svara för godset eller svikligt förfarande ligger säljaren till last.

Köplagens regler hava i sin ordning tjänat till ledning vid avfattandet av motsvarande, i någon mån avvikande bestämmelser i *kommissionslagen*.

I detta sammanhang må anmärkas, att i 1924 års *konossementskonvention* vissa egenartade stadganden förekomma i detta ämne. Konventionen utgår därifrån, att underrättelse rörande minskning eller skada och den allmänna beskaffenheten därav skriftligen skall tillställas motparten vid tidpunkten för godsets avhämtning och övergång i dens vård, som med stöd av fraktavtalet äger få godset till sig utlämnat, dock att om förlusten eller skadan icke är uppenbar, underrättelsen må tillställas motparten inom tre dagar efter utlämnandet. Påföljden av underlåtenhet härutinnan är emellertid blott, att avhämtningen, tills motsatsen ådagaläggas, gäller som bevis, att godset utlämnats sådant, som det beskrivits i konossementet. Undantag från presumptionen uppställes för det fall, att vid godsets mottagande dess tillstånd fastställts av parterna gemensamt.

Att reklimations- och preskriptionsbestämmelser böra upptagas även i denna lag har synts de sakkunniga vara uppenbart. I de anmärkningar, som åtföljde det *förberedande utkastet* vid remissen till näringsorganisationerna, framhölls, att under övervägande varit, huruvida man i detta avseende borde upptaga stadgande i ungefärlig överensstämmelse med sjölagens förut berörda regel eller tillämpa en uppfattning, motsvarande den som kommit till uttryck i köplagen, samt att man valt den senare vägen.

Den av de sakkunniga valda vägen synes i allmänhet hava vunnit gillande från det praktiska livets sida. I allenast ett av de över utkastet avgivna yttrandena har nämligen, dock utan någon motivering, gjorts ett bestämt uttalande till förmån för den i sjölagens upptagna regeln. I ett annat yttrande göres visserligen en viss erinran mot utkastets ståndpunkt. Denna består dock allenast däri, att det uttalas, att när i 148 § sjölagens bestämmes, det anmärkning skall framställas inom viss tid, samt i 52 § köplagen stadgas, att vid handelsköp anmärkning skall ske genast, det syntes skäligt, att anmärkning i föreliggande fall borde framställas antingen genast eller ock inom viss kortare bestämd tid.

Den lösning av ifrågavarande spörsmål, som gjorts i köplagen och senare i kommissionslagen, synes de sakkunniga vara den mest rationella och smidiga. Mot upptagande av en föreskrift om besiktning som en oeftergivlig fordran talar för övrigt även i någon mån det förhållandet, att, såsom redan antytts, på ett så närliggande område konossementskonventionen icke upptager sådan föreskrift. På denna punkt företer emellertid den danska texten den avvikelser, att möjlighet öppnas att i reglementet bestämma, att mottagaren av varorna, när fel däri kan upptäckas vid utlämnandet, skall låta fastslå felet genom skön eller upplagshusets personal, innan varorna bortföras. Då förslaget i likhet med köplagen, men i olikhet mot sjölagens och konossementskonventionen, låter fristens försittande medföra förlust av all talerätt, försåvida icke upplagshål-

laren förfarit svikligen eller visat grov vårdslöshet, är det uppenbarligen förenat med viss betänklighet att, såsom sjölagen och konossementskonventionen, uppställa en till *vissa dagar* fixerad reklamationsfrist. Påföljden av ett sådant försittande blir då lätt alltför betungande. Anmärkas må, att det med hänsyn till upplagshållarens ställning ansetts utan praktisk betydelse att upptaga den i kommissionslagen gjorda reservationen för vad kommissionären må hava att fordra av säljaren, fraktföraren eller annan.

Genom uppställande av reklamationsskyldighet, på sätt i 13 § första stycket av förslaget skett, blir naturligen betydelsen av en särskild preskriptionsbestämmelse väsentligen minskad. Uteslutet är emellertid icke, att förhållandena kunna vara sådana, att ännu på ett sent stadium den, som mottagit godset, kan framkomma med anspråk på grund av skada eller minskning. Att beakta äro jämväl fall av totalförlust. I saknad av särskilt lagstadgande skulle i sådana fall för rätten att föra talan ej finnas annan tidsbegränsning än den tioåriga preskriptionen. Olämpligheten av så långt utsträckt befogenhet hava de sakkunniga ansett kunna förnekas lika litet på detta rättsområde som på de angränsande. På grund därav har i förslaget, såsom förhållandet är i köplagen och enligt såväl nu gällande sjölag som 1928 års lagstiftning om redarens ansvar, upptagits en preskriptionstid, bestämd till ett år. I likhet med vad fallet är på sjörettens område, har som förutsättning för preskriptionens avbrytande uppställts anhängiggörande av talan. Därigenom uppnår upplagshållaren en i viss mån förmånligare ställning än en säljare. Från vissa håll har emellertid ifrågasatts, att preskriptionstiden skulle ytterligare nedsättas. Med hänsyn till såväl att ettårspreskriptionen är den inom privaträtten sedvanliga, då preskriptionstiden nedsättes, som ock därtill, att man här kräver ej blott meddelande, att man vill tala å förlusten, minskningen eller skadan, utan anhängiggörande av talan, har det dock ansetts riktigast att även här bestämma preskriptionstiden till ett år.

14 §.

*Upplägga-
rens ansvar
för skada
genom
varan.*

I nu gällande *frihamnsreglementen* stadgas i § 23, att den, som anmält gods till uppläggning, gentemot upplagshållaren är ansvarig för skada, som genom godsets förvaring orsakas å upplaget, för såvitt skadan ej är av beskaffenhet att i allmänhet vara förbunden med uppläggning av gods av liknande slag.

Ett stadgande av liknande art möter även i 115 § *sjölagen*. Den, som inlastar gods, vars förande kan medföra äventyr för fartyget eller för den övriga lasten, utan att angiva denna godsets beskaffenhet eller utan att iakttaga de föreskrifter, som för försändande av sådant gods må vara givna, har att svara för all kostnad och skada, som därigenom tillskyndas annan. Enahanda är förhållandet med den, som oriktigt anger gods, som inlastas.

Även i 1924 års *konossementskonvention* ägnas uppmärksamhet åt detta ämne. Enligt konventionen gäller dels som allmän regel, att om skada orsakas av avlämnat gods, avlastaren är därför ansvarig, för såvitt fel eller försummelse ligger honom eller någon, för vilken han svarar, till last, dels ock särskilt bekräftande *farligt* gods, att om skada orsakats av sådant och godset *inlastats*,

utan att bortfraktaren med kännedom om dess beskaffenhet samtyckt till inlastningen, avlastaren är ansvarig, ändock att fel eller försummelse ej föreligger.

I det *förberedande utkastet* upptogos icke några bestämmelser i detta avseende. Det framhölls emellertid, att sådana varit under övervägande, men att man förmenat ämnet för upplagshusrörelsen äga så pass ringa vikt, att särskild reglering ej vore av nöden.

I de yttranden, som avgivits över det förberedande utkastet, har emellertid å vissa håll framhävts önskvärdheten av ett lagstadgande i ämnet. Så är förhållandet i det yttrande, som avgivits av Stockholms frihamn. Av en handelskammare har likaledes gjorts erinran i anledning av att i utkastet saknades bestämmelse i förevarande hänseende. Visserligen — framhålles det — torde ersättningsskyldighet det oaktat åvila uppläggaren. Lämplighetsskäl syntes emellertid tala för att en bestämmelse därutinnan upptoges i lagen. I samma riktning har även kommerskollegium uttalat sig. Det syntes kollegium, att i lagen måhända borde uttryckligen stadgas, att uppläggare gentemot upplagshållare svarade för skada, som tillskyndades upplagshuset eller där upplagt gods genom av honom avgivna oriktiga uppgifter angående upplagd varas beskaffenhet.

Med hänsyn därtill, att sålunda från olika praktiska håll gjorts gällande, att här, liksom på sjörättens område, förefunnes behov av reglering i ifrågavarande avseende, har i *förslaget* ansetts böra upptagas bestämmelse härutinnan. Även om behovet här ej är fullt detsamma som för sjörättens del, där särskilda säkerhetshänsyn på grund av sakens natur framträda, torde det dock böra erkännas, att det kan vara av viss vikt, att ämnet blir klargjort genom en uttrycklig lagbestämmelse. Svaret på frågan, huruvida en varas ägare är ansvarig endast vid förekomsten av fel och försummelse eller oberoende därav, lär icke vara alldeles utan tvekan. Allmänna rättsregler torde icke vara fullt säkert vägledande. Såsom framgår av vad förut anförts om konossementskonventionen, uppställs visserligen i denna som allmän regel, att det kräves fel och försummelse, för att varans ägare skall bli ansvarig. Denna regel gäller i viss utsträckning även beträffande i egentlig mening farligt gods. För den händelse sådant gods *inlastats*, utan att bortfraktaren med kännedom om dess beskaffenhet samtyckt till inlastningen, är emellertid avlastaren ansvarig, ändock att fel eller försummelse ej föreligger. Vid tolkningen av 115 § sjölagen hava ävenledes olika meningar gjort sig gällande.

I viss anslutning till den allmänna regeln i konossementskonventionen uttalas i förevarande paragraf, att om uppläggare giver oriktiga eller ofullständiga uppgifter om vara, som lämnas till uppläggning, och detta kan tillräknas honom såsom fel eller försummelse, uppläggaren är ansvarig för skada, som därigenom orsakas. En konsekvens av den sålunda uppställda regeln är, att om ett ämne, som tidigare icke ansetts explosionsfarligt, orsakar skada genom explosion, uppläggaren icke är ansvarig därför. Likaledes lär uppläggaren icke bli ansvarig, om han t. ex. köpt en viss riskfri vara, men säljaren sänder en vara av annat slag, vars uppläggande orsakar skada.

Av rubriken till förevarande avdelning framgår, att stadgandet närmast avser rättsförhållandet mellan upplagshållare och uppläggare. Att detsamma indirekt kan få betydelse även med hänsyn till annan uppläggare torde icke behöva framhållas.

15 §.

Upplagshållarens rätt till vederlag och till ersättning för utgifter.

I förevarande paragraf beröras vissa spörsmål, sammanhängande med upplagshållarens rätt dels till avgifter och annat vederlag för uppläggnngen, dels ock till ersättning för särskilda utgifter.

Vad först angår *vederlaget*, framgår av 4 § i förslaget, att avgift för själva förvaringen av upplagda varor skall utgå enligt taxa. På skäl, som vid nämnda paragraf anförts, regleras däremot annat vederlags storlek icke obligatoriskt av taxan. Angående sådant annat vederlag framställer sig därför spörsmålet om dess storlek. Beträffande båda slagen av vederlag kan ock fråga uppstå om förfallotiden.

Bland de *utländska* rättssystemen hava dessa spörsmål beaktats särskilt av tysk och schweizisk rätt. I tysk rätt — där, såsom av det förut anförda framgår, vederlaget är helt fritt — förklaras upplagshållaren berättigad att åtnjuta avtalat eller på orten vanligt vederlag (*»Lagergeld»*). Motsvarande gäller ock enligt den schweiziska obligationsrätten. Vad åter angår förfallotiden för vederlaget, bestämmes i tysk rätt, att detsamma förfaller var tredje månad efter uppläggandet eller, om godset återtages under mellantiden, vid återtagandet. Även i detta avseende innehåller den schweiziska rätten en bestämmelse, som motsvarar den tyska.

Vad därefter beträffar den *svenska* rätten, må från angränsande rättsområden erinras dels att sjölagen förklarar, att om befälhavare tagit gods ombord, utan att avtal skett om fraktens belopp, frakt erlägges efter vad vid tiden för inlastningen var gångbar frakt å lastningsorten, dels ock att i köplagen stadgas, att om köp slutits, utan att priset blivit bestämt, köparen har att erlagga vad säljaren fordrar, där det ej kan anses oskäligt.

Beträffande åter förfallotiden, är denna i sjölagen reglerad på det sätt, att sjölagen giver uttryck för den dispositiva regeln, att bortfraktaren ej kan åläggas utlämna godset förr, än han erhållit betalning för de fordringar, som därå häfta, ej heller befraktaren förpliktas att betala samma fordringar, innan han fått godset i sin hand. Enligt köplagen gäller, att om tid ej är utsatt för fullgörande av vad enligt köpet åligger säljaren eller köparen och det ej framgår av omständigheterna, att det skall verkställas utan uppskov, fullgörandet skall ske vid anfordran. I frihamnsreglementena åter bestämmes i § 28, att avgift för begagnande av byggnad, magasinsrum eller upplagsplats inom frihamnen eller av där befintliga anordningar skall, där så påfordras, erläggas i förskott.

På förevarande område har särskild regel angående vederlagets storlek ansetts kunna undvaras. Däremot har det syntes lämpligt att, i första stycket av denna paragraf, uttryckligen uttala, det vederlaget skall gäldas senast, då varan helt eller delvis uttages. Regeln är dispositiv. I den mån reglementet

icke lägger hinder i vägen, står det sålunda upplagshållaren fritt att med uppläggaren avtala annan förfallotid. Då förslaget förutsätter, att ett delvis återtagande av varan kan medföra, att vederlaget i dess helhet förfaller till betalning, beror detta därpå, att det återstående partiet möjligen ej erbjuder full säkerhet för upplagshållaren. Av gällande rättsregler om ränta blir en följd, att om vederlaget ej gäldas å bestämd förfallodag, uppläggaren är skyldig att därå erlägga ränta.

I andra stycket behandlas upplagshållarens rätt till *ersättning för utgifter*. Även detta ämne har upptagits till reglering i, bland annat, *tysk lagstiftning*. Enligt tysk rätt är upplagshållaren berättigad till ersättning för utgifter till frakt och tull samt för eljest å godset gjorda kostnader, såvida han med hänsyn till omständigheterna hade fog anse dem för erforderliga. På liknande sätt är enligt *schweizisk* rätt upplagshållaren berättigad till ersättning för utgifter, som icke uppkommit på grund av själva förvaringen, t. ex. för frakt, tull och reparation. Såväl tysk som schweizisk rätt utgår från att utgifterna skola gäldas genast. *Rätten till ersättning för utgifter.*

I den *svenska* lagstiftningen möter flerstädes försök att reglera spørgsmålet om rätt till ersättning för nu ifrågavarande slags utgifter. Av intresse i detta sammanhang är framför allt kommissionslagen. Enligt 29 § kommissionslagen skola avgifter för brev, telegram och telefonsamtal, premier för försäkring av godset och övriga utgifter, för vilka kommissionär haft fog, särskilt gottgöras honom, såvitt ej provision eller annan ersättning, som han äger uppbära, är avsedd att innefatta gottgörelse jämväl för dem. För forsling, förvaring eller annan dylik åtgärd med godset äger kommissionären tillgodoföra sig gottgörelse, ändå att han icke fått vidkännas särskild utgift därför. Grunden till detta stadgande är, enligt vad i motiven till kommissionslagen framhålles, den, att enligt merkantil uppfattning provisionen utgör ersättning allenast för kommissionärens egen verksamhet i och för uppdragets fullgörande samt för sådana allmänna omkostnader i och för hans rörelse, som äga omedelbart sammanhang med godsets försäljning eller inköp, t. ex. utgifter för kontorslokal och kontorspersonal. Kostnaden för arbetsfolk, dragare och vagnar, magasin m. m. för kommissionsgodsets förvaring och förflyttning tillhörde, såsom i motiven betonas, icke i egentlig mening hans verksamhet såsom säljare eller köpare, utan kunde han lika väl förhyra lokaler eller transportmedel var gång, han behövde använda sådana. Förfore han på det senare sättet, ägde han naturligtvis påföra kommittenten kostnaden för förhyrandet såsom en utgift i och för kommissionsuppdraget, och han borde då icke vara sämre ställd, därför att han använde eget folk och egen materiel.

Såsom utgående från en i viss mån annan uppfattning framhålles bestämmelsen i 153 § sjölagen.

Förslaget intager, genom stadgandet i 15 § andra stycket, med avseende på rätten till ersättning för utgifter i sak samma ståndpunkt som kommissionslagen. I likhet med regleringen i nämnda lag har det ansetts lämpligt att i förslaget antyda, att upplagshållaren är berättigad till ersättning i sådant hänseende. Behovet av ett klagörande i detta avseende understrykes i flera av

de över det förberedande utkastet avgivna yttrandena. Närmast har detta skett på det sättet, att man betonat nödvändigheten av att upplagshållaren berättigades att på uppläggarens bekostnad vidtaga vissa åtgärder. Upplagshållarens rätt i detta avseende är, som förut antytts, en viss motsvarighet till hans plikt att iakttaga uppläggarens intresse. Att, såsom ifrågasatts, mera i detalj reglera spörsmålet är emellertid icke möjligt. Man har därför måst inskränka sig till att som förutsättningar för rätten till ersättning angiva, dels att upplagshållaren haft fog för åtgärden, dels ock att den ej kan anses gottgjord genom det vederlag, han äger uppbära. Förslaget bestämmer därjämte, att utgiften skall gäldas vid anfordran, vilket naturligtvis icke hindrar, att annan förfallodag kan avtalas, från vilken i sådant fall ränta löper.

I formen företer förslaget en viss skillnad från kommissionslagen därutinnan, att upplagshållaren icke förklarats berättigad till gottgörelse för särskilda åtgärder med godset, även om han icke fått vidkännas särskild utgift därför. Detta sammanhänger emellertid därmed, att i 15 § första stycket i förslaget nämnes, förutom avgift, även annat vederlag. Någon tvekan i sak angående upplagshållarens rätt att utfå vederlag för sina tjänster i detta avseende råder ej heller i det praktiska livet.

Den upplagda varans undergång.

I samband med denna paragraf har under förarbetena till förslaget dryftats de spörsmål, som för sjörätten besvaras i 151 § sjölagen. Enligt sistnämnda paragraf gäller, att för gods, som icke finnes i behåll vid resans slut, frakt icke utgår, såvida icke godset förlorats till följd av sin egen beskaffenhet att lätt fördärvas eller till följd av bristfällig inpackning eller eljest till följd av avlastarens vållande eller godset blivit under resan sålt för ägarens räkning. Dessa spörsmål hava emellertid ansetts för uppläggningsavtalets del hava så underordnad betydelse, att desamma kunnat lämnas oreglerade av förslaget.

16 §.

Upplagshållarens säkerhetsrätt.

Upplagshållarens trygghet kräver med nödvändighet, att lagstiftningen giver honom viss säkerhet i den upplagda varan för honom i följd av uppläggningsavtalet tillkommande fordringar. Sådan säkerhet för upplagshållaren är ock i stor utsträckning genomförd i den *utländska* lagstiftningen.

Den *tyska* rätten skiljer i detta avseende mellan s. k. »Lagerkosten» och andra fordringar. Under »Lagerkosten» inbegriper lagen dels »Lagergeld» — vederlaget för upplagshållarens prestationer —, dels ock ersättning för frakt, tull och andra för godset gjorda utgifter. För dessa »lagerkostnader» har upplagshållaren panträtt i godset, så länge han har det i besittning, enkannerligen kan förfoga däröver genom konossement, s. k. Ladeschein eller upplagsbevis. Vad åter angår andra upplagshållarens fordringar, äger upplagshållaren icke på grund av lagens stadgande för desamma utöva panträtt i godset. Under vissa förutsättningar åtnjuter han däremot retentionsrätt i godset för desamma.

I *schweizisk* rätt bestämmes, att upplagshållaren för sina fordringar på vederlag och ersättning har retentionsrätt, så länge han är i besittning av godset eller kan förfoga däröver medelst »varupapper». Skillnaden i förhållande till

tysk rätt är dock jämförelsevis ringa i betraktande därav, att schweizisk rätt under vissa förutsättningar medgiver försäljningsrätt även åt innehavare av retentionsrätt.

Enligt 1894 års *danska* lag gäller, att om upplagsavgifter eller utgifter, gjorda för varornas transport, bevaring eller försäkring, icke betalas å de tidpunkter, som bestämmas i reglementet, upplagshuset har rätt att låta sälja varorna.

Den *finska* rätten åter förklarar, att upplagshållaren, även i händelse av varuägarens konkurs, icke är skyldig att utgiva upplagd vara, innan upplagshållarens tillgodohavande för förskjutna kostnader, för varans uppläggning och vård samt för de övriga uppdrag, upplagshållaren i och för samma vara utfört, blivit till fullo guldett. Den finska rätten uppfattar alltså upplagshållarens säkerhetsrätt närmast såsom en retentionsrätt.

Vad därefter den *svenska* rätten angår, är på angränsande rättsområden särskilt kommissionslagens och sjölagens reglering av motsvarande spörsmål belysande.

Enligt 31 § *kommissionslagen* äger försäljningskommissionär, som givit kommittenten förskott å köpeskillingen eller som eljest i anledning av uppdraget har fordringsrätt hos kommittenten, i det gods, som lämnats honom till försäljning, panträtt till säkerhet för sådan fordran, såvida han själv eller genom annan är i besittning av godset eller sådan fraktsedel därå, att avsändaren icke utan företeende av densamma äger förfoga över godset. Enligt denna paragraf har således kommissionären säkerhet i godset icke blott för lämnat förskott och för kostnader i och för uppdraget, utan för alla sina fordringar hos kommittenten i anledning av uppdraget, således även för provision eller annan ersättning för uppdragets fullgörande. Det framhålles i motiven, att man ansett giltig anledning saknas att fränkänna kommissionären säkerhet i godset för dylika fordringar; så snart hans fordran grundade sig å det honom givna uppdraget, borde han hava säkerhet för densamma. Huruvida fordringen vore av den beskaffenhet, som omförmäldes i 27—30 §§ kommissionslagen, eller t. ex. grundade sig därå, att kommittenten i något avseende efter-satt sina skyldigheter mot kommissionären och av sådan anledning vore pliktig att utgiva skadestånd, saknade därvid betydelse. Därjämte medgives honom emellertid i viss utsträckning retentionsrätt. Har han i följd av uppdraget fått mottaga prover, mönster eller annat, som tillhör kommittenten och icke är avsett till försäljning, äger han nämligen enligt 39 § kommissionslagen, såvitt hans säkerhet för vad han på grund av uppdraget har att fordra eljest skulle äventyras, innehålla det mottagna, till dess kommittenten gäldar hans ifrågavarande fordran eller för dess gäldande ställer betryggande säkerhet.

I 155 § *sjölagen* åter uttalas regeln, att befälhavaren ej är pliktig att utlämna godset, innan lastemottagaren guldit frakt samt vad bortfraktaren eljest äger att fordra av befraktaren enligt konossement eller annan handling, enligt vilken godset mottages, ävensom ersättning för överliggedagar och annat uppehåll vid lossningen, så ock haveribidrag samt annan fordran, för vilken godset må häfta, eller ock i allmänt förvar eller hos enskild man, som av

befälhavaren godkännes, nedsatt fordringsbeloppet, att av befälhavaren lyftas efter godsets avlämnande. Denna retentionsrätt är emellertid av sjölagen i stor utsträckning utvecklad till en panträtt. Enligt 276 § sjölagen gäller nämligen, att sjöpanträtt i inlastat gods tillkommer en mängd fordringar. För övrigt stadgas i 157 § sjölagen, att om gods upplagts, bland annat, av anledning, som i 156 § sägs, befälhavaren äger låta genom offentlig auktion sälja så mycket av godset, att de i 155 § omförmälda fordringar därmed betäckas.

Redan i det *förberedande utkastet* intog man å svensk sida en ståndpunkt överensstämmande med den, som omfattas av kommissionslagen.

Behovet av en säkerhetsrätt i detta avseende är, såsom redan antytts, otvivelaktigt. För det civilrättsliga inlagsavtalets del stadgas även i 12 kap. 8 § handelsbalken, att om man å nedsatt gods nödig kostnad gjort eller betalt hyra för det rum, där i godset förvaras, ägaren bör det gälda, förrän godset återbäres. Däremot kan tvekan göra sig gällande, i vilken utsträckning upplagshållarens säkerhetsrätt bör gestaltas såsom en panträtt. Det synes visserligen uppenbart, att upplagshållaren bör åtnjuta panträtt, ej blott retentionsrätt, för honom tillkommande vederlag och ersättning för utgifter, som han haft fog att göra för uppläggarens räkning. För ett stadgande i sådan riktning kan åberopas ej blott analogien med vad som gäller enligt kommissionslagen utan även förhållandena på frakträttens område. Vad tveksamheten gäller är däremot, huruvida säkerhetsrätten bör utvecklas till en panträtt jämväl med avseende å andra upplagshållarens fordringar mot uppläggaren, t. ex. hans fordran på ersättning för skada, som upplagd vara kan orsaka på upplagshuset eller på andra varor. För vinnande av enkelhet och överensstämmelse med förhållandena på kommissionsrättens område medges emellertid i förslaget genom paragrafen panträtt till säkerhet överhuvud för upplagshållarens fordran mot uppläggaren i anledning av avtal om uppläggning av vara. Att genomföra denna ståndpunkt torde finnas så mycket mera berättigat, som risken, att panträtten utövas i tvivelaktiga fall, med hänsyn till den soliditet, man har anledning förvänta hos upplagshållaren, torde vara skärligen ringa. Erinras må ock om att upplagshållaren jämlikt 6 § i förslaget måste anses hindrad att lämna förskott på vara.

Innebörden därav, att upplagshållaren åtnjuter panträtt, kommer att i visst avseende närmare belysas av vad vid 17 § anföres.

Att märka är emellertid, att det blott är till säkerhet för fordran, vilken upplagshållaren i anledning av *avtal om uppläggning av vara* har gentemot uppläggaren, som nu föreslagen panträtt äger rum. Uppläggningsen måste med andra ord framstå som det principala. Åtager sig upplagshållaren utan samband med själva uppläggningsen t. ex. ett speditionsuppdrag, vilket sålunda icke framträder som ett accessorium till uppläggningsen, medger honom förslaget icke för fordran i anledning därav panträtt i den upplagda varan. Förslaget läser härutinnan stå i viss motsättning till exempelvis hittills gällande finsk rätt, som utan vidare tillerkänner upplagshållaren retentionsrätt i varan, till dess dennes tillgodohavande för de övriga uppdrag, han i och för samma vara utfört, blivit till fulla guld. Man har emellertid utgått där-

ifrån, att det icke tillkommer nu ifrågavarande lagstiftning att reglera detta ämne med avseende å åtaganden av upplagshållaren, som icke kunna betraktas som accessorium till uppläggningsen. Det synes — för att hålla sig t. ex. till speditjonsverksamheten — allenast rimligt, att en upplagshållare, som utövar sådan verksamhet, principiellt åtnjuter alldeles samma ställning som varje annan speditör.

Att beakta är även, att stadgandet är så formulerat, att upplagshållaren icke på grund av ett uppläggningsavtal kan utöva panträtt i vara, som upplagts enligt ett annat avtal.

Kommissionslagen tillerkänner kommissionär i viss utsträckning panträtt även i gods, som han ej har i sin omedelbara besittning. I överensstämmelse med 1848 års förordning inrymmer, som antytt, kommissionslagen försäljningskommissionär panträtt, om han är innehavare av konossement å gods, som sjöledes försänts till honom, men ännu icke kommit honom tillhanda. Orsaken därtill är, enligt motiven till kommissionslagen, att förfoganderätten över sådant gods är knuten vid konossementet, så att fartygets befälhavare icke får utlämna godset till annan än den, som är behörig innehavare av konossementet, i följd varav avsändaren i denna sin egenskap icke har någon dispositionsrätt över godset, sedan han fränhänt sig konossementet. Beträffande fraktsedel erinras i motiven till kommissionslagen, hurusom i 16 § köplagen vissa i den internationella järnvägstrafiken brukliga s. k. fraktsedelsdubletter så till vida äro likställda med konossement, att vid handelsköp köparen är pliktig att erlägga betalning mot sådan handling. I allmänhet — heter det vidare i motiven — ägde den, som avsände gods med järnväg, dispositionsrätt över godset, ända tills det avlämnades till den av honom uppgivne mottagaren. Att fraktsedeln företeddes av avsändaren, vore icke nödvändigt. Om emellertid en fraktsedelsdublett av berörda slag blivit utfärdad, vore avsändarens dispositionsrätt knuten vid det villkor, att han fortfarande vore innehavare av densamma. En kommissionär, som erhållit fraktsedelsdublett beträffande det till honom avsända godset, vore så till vida i samma ställning, som om han erhållit konossement därå. Man hade därför även i förevarande paragraf likställt dessa båda slag av handlingar. Det framhålles slutligen i nämnda motiv, att bestämmelsen torde bliva av betydelse jämväl för inrikes järnvägs- trafik, då i det vid motivens avfattande nyligen utarbetade — och som bekant i detta avseende sedermera antagna — förslaget till ny trafikstadga upptagits enahanda föreskrifter om fraktsedelsdubletter, som förut gällde i fråga om försändelser till eller från utrikes ort.

Beträffande inköpskommissionär bestämmes i 36 § kommissionslagen, bland annat, att vad i 31—35 §§ är för försäljningskommissionär stadgat om pant- rätt i gods, som lämnats honom till försäljning, skall äga motsvarande till- lämpning beträffande inköpskommissionär i fråga om gods, som av honom för kommittentens räkning inköpts. Motiven inlåta sig emellertid icke närmare på frågan, i vilken utsträckning en inköpskommissionär kan hava panträtt i det gods, som av honom inköpts för kommittentens räkning. Det uttalas emel- lertid, att lika litet, som en försäljningskommissionär har panträtt i godset,

*Panträtt i
vara, som
upplags-
hållaren ej
omedelbart
besitter.*

sedan det utgivits till köparen, en inköpskommissionär kan göra sådan rätt gällande, innan »säljaren avlämnat något gods till fullgörande av det ingångna avtalet».

Under förarbetena till förslaget har man ansett upplagshållaren på liknande sätt som en kommissionär böra i vissa fall beredas säkerhet i varan, fastän han icke är i omedelbar besittning av densamma. Sådana fall kunna tänkas dels då varan sändes till uppläggning, dels ock då en vara, som varit upplagd, försändes av upplagshållaren. För att beteckna de fall, då panträtt kan utövas i på järnväg försänt gods, användes i det förberedande utkastet, liksom i kommissionslagen, termen »sådan fraktsedel därå, att avsändaren icke utan företeende av densamma äger förfoga över godset». Då detta uttryck emellertid visat sig ägnat att framkalla missförstånd för de fall, då godset försändes av upplagshållaren, talas i förslaget om fraktsedelsdubblett. På liknande sätt, som här skett, likställas i 56 och 57 §§ försäkringsavtalslagen konossement och fraktsedelsdubblett. Det torde emellertid böra erinras om att enligt § 71 mom. 4 i järnvägstrafikstadgan avsändares förfoganderätt principiellt upphör, så snart fraktsedeln efter godsets ankomst till bestämmelsestationen blivit utlämnad till mottagaren eller denne på grund av bestämmelserna i § 74 i järnvägstrafikstadgan gjort sina av fraktavtalet härrörande rättigheter gällande mot järnvägen. På ett alldeles liknande sätt måste bestämmelsen om panträtt genom konossement ses i belysning av sjölagens regler om konossement.

158 § sjölagen m. m.

I samband med förevarande paragraf må anmärkas, att i förslaget icke upptagits motsvarighet till 158 § *sjölagen*. Enligt denna gäller, att om gods utlämnas till lastemottagarens förfogande, bortfraktaren ej äger vidare talan mot befraktaren för fordran, som bort av mottagaren gäldas, dock att det står honom öppet att hos befraktaren utsöka vad denne till bortfraktarens skada skulle vinna, om fordringen upphörde. *Sjölagen* utgår härvidlag från den uppfattningen, att befälhavaren är befraktarens naturlige representant i förhållande till lastemottagaren och bör se till, att den senare icke kommer i besittning av godset utan att betala de fordringar, för vilka det häftar. Man har ansett det så mycket mera onödigt att i förevarande lag reglera ämnet, som upplagshållaren enligt 11 § i förslaget åligger att iakttaga uppläggarens intresse.

Med hänsyn till förhållandena i det särskilda fallet har ansetts böra avgöras, om vid uppläggningsavtalet bör antagas gälla vad 154 § *sjölagen* uttalar med avseende på befraktning.

För övrigt må hänvisas till 25 § andra stycket i förslaget, vad angår pantrettens *giltighet mot innehavare av upplagsbevis och upplagspantbevis*, samt till 36 § andra stycket vad beträffar viss *företrädesrätt* för upplagshållarens panträtt.

17 §.

Upplagshållarens försäljningsrätt.

I 1894 års *danska lag* innehålles — jämte stadgande, att upplagshållaren blott är pliktig att utlämna varorna mot betalning av upplagsavgifter samt

av de på varornas transport, bevarande eller försäkring lovligen nedlagda utgifterna — även bestämmelse angående rätt för upplagshållaren att sälja varorna, om upplagsavgifterna eller utgifterna icke betalas på de tider, som föreskrivas i reglementet, eller om beloppet av avgifter och utgifter överstiger tre fjärdedelar av det värde, vartill av Sö- og Handelsretten utsedda sakkunniga anslå de upplagda varorna, eller om varorna eller en del av dem efter sådana sakkunnigas skön hota att fördärvas.

Den *finska* rätten åter upptager stadgande om försäljningsrätt för det fall, då vara, som upplagts på viss tid, icke uttages på bestämd tid eller då vara, som upplagts på obestämd tid, icke blivit uttagen inom sex månader från den dag, den upplades. Jämföras må för övrigt vad vid 18 § anföres.

Redan i samband med 16 § har i viss utsträckning berörts den *svenska* rätts ställning till detta spörsmål på några angränsande områden. I detta sammanhang må emellertid framhållas, hurusom i 34 § kommissionslagen stadgas, att försäljningskommissionär äger, när den fordran, varför godset utgör pant, förfaller till betalning, låta till fordringens gäldande sälja godset. Bakom detta stadgande ligger, enligt motiven till kommissionslagen, den uppfattningen, att om kommissionärens säkerhetsrätt bestode blott i befogenhet att hålla godset kvar och därigenom utöva ett tryck på kommittenten att betala den fordran, varför det utgör säkerhet, godset ofta komme att kvarligga osålt hos kommissionären, särskilt i sådana fall, då den fordran, för vilken han gjorde anspråk på säkerhet, vore tvistig. Vidare hade man, enligt berörda motiv, tagit i betraktande, att en undantagsbestämmelse om försäljningsrätt, lärest godset vore utsatt för förskämning eller snar förstörelse eller eljest hastigt fölle i värde, näppeligen skulle kunna undvaras. Därigenom vore emellertid kommissionärens intresse icke tillräckligt tillgodosett. Enligt kommitténs mening borde det tillåtas kommissionären att — under för kommittenten betryggande former — sälja godset, så snart han hos denne hade en förfallen fordran, för vilken godset utgjorde säkerhet. Då kommissionärens säkerhetsrätt sålunda innefattade befogenhet att genom försäljning av godset skaffa sig betalning för sin fordran, hade den i förslaget betecknats såsom panträtt. Därav följde också, att de stadganden, som utsöknings- och konkurslagarna innehölle angående borgenär, som hade lös egendom under pant, rätt i handom, bleve direkt tillämpliga å en kommissionär. Även i övrigt skulle, såvitt ej annat föranleddes av förslagets bestämmelser, å kommissionärens panträtt tillämpas de för handpant gällande rättsregler.

Såsom redan av 16 § i *förslaget* framgår, uppfattas i detsamma upplagshållarens säkerhetsrätt som en panträtt. Detta har skett, bland annat, just för att utmärka, att upplagshållaren äger försäljningsrätt. I förevarande paragraf åter bestämmas de närmare villkoren och sättet för utövande av försäljningsrätten.

Likasom kommissionslagen, och i överensstämmelse med allmänna rättsregler om panträtt, utgår förslaget, i första stycket av 17 §, därifrån, att upplagshållaren i allmänhet icke får realisera sin panträtt genom försäljning av varan, innan den fordran, varför den utgör pant, förfallit till betalning. Å

den andra sidan har man, ävenledes i överensstämmelse med kommissionslagen, dock ansett, att ett obetingat fasthållande av grundsatsen under vissa förhållanden skulle leda till hårdhet mot upplagshållaren. På grund därav medgives upplagshållaren, fastän fordringen icke är till betalning förfallen, genom första stycket av 17 § försäljningsrätt för den händelse, att varan vid besiktning av ojäviga, sakkunniga män finnes utsatt för förskämning eller snar förstörelse eller fordra alltför kostsam vård. För tillämpning av detta undantagsstadgande kräves alltså — liksom enligt kommissionslagen —, att godsets beskaffenhet hastigt försämrats eller att dess vårdande kräver alltför dryga kostnader. Bestämmelsen äger således icke tillämpning i fråga om varor, som, utan att undergå någon kvalitativ förändring, hastigt falla i värde.

Av stadgandenas avfattning framgår, att försäljning må äga rum endast i den utsträckning, som betingas av syftet med försäljningen. I första punkten av stadgandet uttalas nämligen, att försäljning må äga rum av så mycket av varan, att utom kostnaderna fordringen därmed betäckes. Enligt den andra punkten åter får försäljning äga rum endast, såvitt kommissionärens säkerhet eljest skulle äventyras.

I fråga om *sättet för panträttens realisation* innehåller andra stycket i denna paragraf bestämmelser överensstämmande med dem, som upptagas i kommissionslagen.

Kommissionslagens bestämmelser åter ansluta sig — såsom i motiven till lagen framhålles — nära till köplagens stadganden för sådana fall, då säljare i anledning av köparens underlåtenhet att disponera över sålt gods säljer det för dennes räkning eller då köpare, som avvisar till honom levererat gods, säljer detta för säljarens räkning. Försäljningen skall alltså — fortsättes det i motiven till kommissionslagen — äga rum å offentlig auktion, och kommissionären skall, såvitt ske kan, i god tid dessförinnan avfordra kommittenten betalning vid äventyr, att godset eljest kommer att säljas, samt underrätta honom om tid och plats för auktionen. En försäljning under hand genom mäklare av vare sig värdepapper eller varor hade icke ansetts tillräckligt betryggande för kommittenten. Giltig anledning att frångå den svenska köplagens ståndpunkt i fråga om nödvändigheten att anlita auktion föreläge enligt kommitténs mening icke. Sant vore visserligen, att här vore fråga om försäljning av varor eller värdepapper, vilka kommissionären fått i uppdrag att sälja, men då försäljningen skedde i kommissionärens intresse — kanske i strid med ett uttryckligt förbud av kommittenten eller efter det denne återkallat sitt uppdrag —, syntes denna omständighet icke böra föranleda, att man tilläte försäljning under mindre betryggande former än i andra fall, när någon vore berättigad att i eget intresse sälja annan tillhörigt gods. Därtill komme, att det vore önskligt att få samma regler rörande sättet för realisation av inköpskommissionärens panträtt, och för honom kunde rätt till försäljning under hand icke grundas å något försäljningsuppdrag av kommittenten.

Det behöver icke framhållas, att beträffande uppläggningsavtalet ännu mindre än med avseende å kommissionsförhållandet skäl finnes att avvika från den reglering av försäljningsrätten, som upptagits i köplagen. Enär uppläggnings-

avtalet avser godsets bevarande för uppläggaren, föreligger här uppenbarligen icke det förhållande, som vid försäljningskommission skulle kunna åberopas till frångående av köplagens ståndpunkt. Att man på detta område måste framgå med synnerlig försiktighet, kommer till uttryck även i den avvikelse, som det danska förslaget till lag om upplagshus i detta avseende innebär i förhållande till kommissionslagens danska text. Enligt den danska kommissionslagen behöver försäljning ej ovillkorligen ske å auktion eller genom mäklare, utan kommissionären kan sälja även under hand. Att försäljningen sker å auktion eller genom auktoriserad mäklare medför för kommissionären blott den fördelen, att kommittenten icke kan göra någon anmärkning om, att godset bort vid försäljningen betinga högre pris. Enligt det danska förslaget till lag om upplagshus kräves däremot obetingat, att försäljningen skall ske å offentlig auktion eller genom auktoriserad mäklare. Det finska förslaget upptager, liksom den svenska texten, ovillkorlig föreskrift, att försäljningen skall äga rum å offentlig auktion.

Under det att beträffande kommissionsförhållandet, som bekant, på sin tid viss meningsskiljaktighet gjorde sig gällande från det praktiska livets sida, har någon erinran mot den av de sakkunniga i detta avseende intagna ståndpunkten ej framkommit.

Genom tredje punkten i andra stycket fastslås, att om försändelse, innehållande i andra punkten avsedd anmaning eller underrättelse, inlämnas för befordran med post eller telegraf eller eljest avsändes på ändamålsenligt sätt, den omständigheten, att försändelsen försenas eller icke kommer fram, ej må föranleda därtill, att upplagshållaren icke anses hava fullgjort vad honom åligger. Motsvarighet härtill möter, bland annat, i 40 § avtalslagen samt i §§ 45 och 47 växellagen. Med hänsyn till den ställning, upplagshållaren intager, har det icke ansetts förenat med praktisk betänklighet att låta meddelandet gå på adressatens risk, ehuru upplagshållaren därigenom torde erhålla en något förmånligare ställning än den, som i motsvarande fall tillkommer en säljare och en kommissionär.

Att då *upplagsbevis* eller *upplagsbevis jämte upplagspantbevis* utfärdats, meddelande, varom här sägs, skall givas jämväl innehavare av sådant bevis, framgår av 28 § andra stycket i förslaget.

Angående rätt för upplagshållaren att i vissa fall *bortskaffa godset* hänvisas till 18 § andra stycket i förslaget.

Att upplagshållaren enligt förevarande paragraf tillkommande *försäljningsrätt* understundom jämväl kan gestalta sig som en *försäljningsplikt* följer av upplagshållarens skyldighet att iakttaga uppläggarens intresse och har ansetts icke behöva utsägas i förslaget.

18 §.

I den *utländska* lagstiftningen meddelas i regel särskilda bestämmelser angående rätt för upplagshållaren att bringa uppläggningsavtalet till upphörande och att befria sig från varorna.

Enligt *tysk* rätt gäller i detta avseende, att upplagshållaren icke kan fordra,

Underrättelse till innehavare av upplagsbevis m. m.

Upplagshållarens rätt att bringa uppläggningsavtalet till upphörande.

det uppläggaren återtager varan, om denna upplagts för bestämd tid, före utgången därav samt, om bestämd tid för uppläggningsen icke avtalats, före utgången av tre månader, efter det varan lämnats till uppläggning. Det är därjämte föreskrivet, att om viss tid ej avtalats för uppläggningsen eller om upplagshållaren låter varan kvarligga efter utgången av den avtalade uppläggningstiden, upplagshållaren kan fordra varans återtagande blott efter föregående uppsägning, varvid uppläggaren äger åtnjuta en uppsägningstid av en månad. I dessa regler göres dock den modifikation, att upplagshållaren kan fordra varans återtagande före uppläggningstidens utgång och utan iakttagande av viss uppsägningstid, om en »viktig grund» därtill föreligger. Såsom sådan viktig grund angives i litteraturen, att varan visar sig vara av farlig beskaffenhet eller befinnes utgöra stulet gods eller att upplagslokalen blir otillfredsställande för varans fortsatta förvaring.

Den *schweiziska* rätten förklarar, att upplagshållaren har att återställa varan på samma sätt som en depositarie, dock att han är bunden vid den för förvaringen överenskomna tiden, även om till följd av oförutsedda omständigheter en vanlig depositarie skulle vara berättigad att återlämna varan före utgången av den bestämda tiden.

I *österrikisk* rätt stadgas, att upplagshållaren är berättigad att, efter förut till uppläggaren riktad anmaning, låta försälja den upplagda varan, därest afhämtande icke sker av på bestämd tid upplagd vara vid utgången av den bestämda uppläggningstiden samt av på obestämd tid upplagd vara inom ett år från uppläggningsen och, om upplagsbevis utställts, från utställandet av det samma. Samma befogenhet tillerkännes upplagshållaren, därest den upplagda varan hotar att fördärras.

Den *danska* och den *finska* lagstiftningen hava ävenledes beaktat nu ifrågasvarande fall.

I 1866 års danska lag stadgas sålunda rättighet för upplagshållaren att, om icke inom 5 år från uppläggandet någon anmält sig för att få varorna utlämnade, låta efter förut skedd kungörelse försälja varorna. I 1894 års danska lag däremot finnes ingen motsvarande bestämmelse. I motiven till lagen omnämnas, att man med hänsyn till innehållet i den förut berörda 16 § i lagen ansett sådant överflödigt.

Den *finska* rätten innehåller stadgande, att om vara, som är i allmänt upplagsmagasin för viss tid insatt, icke uttages på bestämd tid eller om vara, som är inlämnad till förvar på obestämd tid, ej blivit uttagen inom sex månader från den dag, den insattes, upplagsmagasinet är berättigat att, efter förloppet av ytterligare åtta dagar, vidtaga åtgärd för varans försäljning. Angående detta stadgande framhålles i motiven, att även upplagsmagasinet måste berättigas att i vissa fall för egen räkning vidtaga åtgärd för försäljning av insatt vara, nämligen för att göra sig betäckt för sitt tillgodohavande, då varan utöver en viss tid lämnas kvarliggande i magasinet samt då densamma är utsatt för fara att förskämmas. Tillika betonas, att med avseende å finska handelsförhållanden den längsta upplagstiden ansetts kunna fastställas till sex månader, dock att självfallet efter denna tids förlopp nytt avtal om upplaget kan äga rum.

Det är således med viss hänsyn tagen till upplagshållarens säkerhetsrätt i den upplagda varan, som stadgandet fått sin avfattning. För den händelse att varan är delbar förordnas, att blott så mycket får därav försälas, att köpeskillingen förslår till täckande av upplagshusets fordringar jämte försäljningskostnaderna. I samband med stadgandet förklaras emellertid, att upplagshållaren även kan vidtaga åtgärd för försäljning av varan eller del därav, ifall varan under upplagstiden är utsatt för fara att förskämmas, dock att försäljning ej får utsättas att äga rum, innan sakkunnig, ojävig person intygat, att slik fara förefinnes, varom underrättelse, såvitt möjligt, genast bör till uppläggaren avlätas.

Vid utarbetandet både av det *förberedande utkastet* och senare av *förslaget* hava de sakkunniga utgått från att man bestämt borde skilja mellan, å ena sidan, upplagshållarens ställning för den händelse, att hans fordran mot uppläggaren förfallit till betalning eller hans säkerhet i den upplagda varan äventyras, och, å den andra, hans befogenheter för det fall, att upplagd vara ej i rätt tid uttages. Förslaget utgår nämligen därifrån, att upplagshållaren i sistnämnda fall, alldeles oberoende av om hans säkerhet på något sätt äventyras, bör äga möjlighet att befria sig från den upplagda varan. Under det att bestämmelse i förstnämnda avseende gives i 17 §, regleras sistnämnda fall i förevarande paragraf.

Om vara upplagts för bestämd tid, är uppläggaren enligt *första* stycket i 18 § pliktig att vid utgången av denna tid uttaga varan. Är ingen tid bestämd i avtalet, äger upplagshållaren, sedan sex månader förflutit efter varans uppläggande, uppsäga avtalet till upphörande. Uppläggaren äger dock härvid åtnjuta en uppsägningstid av en månad. Påföljden av att vara icke uttages på i avtalet bestämd tid eller därav, att — då vara upplagts utan att viss tid nämnts i avtalet och sex månader förflutit efter dess uppläggande — uppläggaren trots anmaning icke inom en månad efter skedd anmaning uttagit varan, är enligt förslaget den, att upplagshållaren äger låta sälja varan med iakttagande i tillämpliga delar av vad i 17 § andra stycket stadgas.

Av vad under förarbetena förekommit har framgått, att varor i allmänhet torde komma att uppläggas antingen för viss tid, t. ex. sju månader, eller ock för helt obestämd tid, t. ex. tillsvidare. Det har upplysts, att t. ex. i Helsingfors upplagsmagasin icke förekommer, att vara upplägges att utlämnas, resp. uttagas viss tid efter anfordran. På de mellanformer, som kunna tänkas mellan uppläggning av ovan angivna slag, torde därför icke vara av nöden att här närmare ingå.

I *andra* stycket av 18 § stadgas, att om försäljning ej kan sålunda ske eller om det är uppenbart, att de med försäljningen förenade kostnaderna ej skulle kunna utgå ur köpeskillingen, upplagshållaren äger bortskaffa varan.

Bortsett från de särskilda av uppläggningsavtalets natur föranledda tidsbestämmelserna intager alltså förslaget i förevarande avseende en standpunkt, som nära överensstämmer med reglerna i köplagen för det fall, att köpare underlåter att i rätt tid avhämta eller mottaga godset eller i följd av annat dröjsmål från hans sida godset ej varder till honom utgivet. Enligt köplagen gäller näm-

ligen som bekant, att om säljaren i ifrågavarande fall ej kan utan väsentlig kostnad eller olägenhet fortfara med godsets vårdande eller om köparen ej förfogar över godset inom skälig tid, efter det han blivit därom tillsagd, säljaren äger låta det för köparens räkning säljas å offentlig auktion. Syftet med köplagens stadgande är att förekomma, att säljarens skyldighet att taga vård om gods, som köparen icke enligt köpeavtalet omhändertager, icke blir oskäligt betungande. Rätt att i vissa fall sälja godset för köparens räkning tillerkännes honom sålunda i första rummet, därest godsets fortsatta vårdande skulle medföra väsentlig kostnad eller olägenhet för säljaren. Med hänsyn till att det ofta kan vara vanskligt att beräkna vad i en blivande rättegång kan komma att betraktas såsom en väsentlig olägenhet för säljaren har köplagen emellertid berett honom utväg att genom en tillsägelse till köparen att förfoga över godset förvärva rätt till försäljning. Om sådan tillsägelse ej efterkommes, inträder nämligen säljarens rätt att låta försälja godset oberoende av, huruvida säljaren visar, att dess vårdande medför väsentlig kostnad eller olägenhet.

Liksom förslaget inrymmer köplagen rättighet för säljaren att, om ej försäljning kan sålunda ske eller om det är uppenbart, att de med försäljningen förenade kostnaderna ej skulle kunna utgå ur köpeskillingen, bortskaffa godset.

Köplagens bestämmelser i detta avseende hava som bekant efterbildats i kommissionslagen samt äga vissa motsvarigheter på sjörättens område.

De i det föreliggande förslaget i förevarande avseenden upptagna stadgandena överensstämma i det väsentliga med dem, som innehöllos i det förberedande utkastet. Dessa hava i de *yttranden*, som avgivits *över det förberedande utkastet*, i allmänhet blivit erkända såsom riktiga och lämpliga till sina grunder, var emot med hänsyn till detaljerna vissa erinringar framställts.

Mot att, då vara upplägges utan att viss tid i avtalet bestämts för dess varaktighet, stadga rättighet för upplagshållaren att uppsäga avtalet, sedan sex månader förflutit från varans uppläggning, anmärktes sålunda av en handelskammare, att den funne denna tidrymd alltför knapp och förordade, att den fastställdes till tolv månader. Liknande anmärkning har ej gjorts från något annat håll. En tidrymd av sex månader uppställes, såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen, av den finska rätten. Såsom ävenledes förut berörts, utgör motsvarande tidrymd i tysk rätt tre månader. Med hänsyn till dessa förhållanden har man ej funnit anledning att i detta avseende intaga en annan ståndpunkt i det slutliga förslaget. Å den andra sidan har man i det svenska förslaget icke ansett sig kunna upptaga en genom det danska förslaget medgiven möjlighet att genom reglementet förkorta sexmånadersfristen.

På en punkt företer emellertid det föreliggande förslaget en avvikelse från det förberedande utkastet. Detta utgick nämligen från skyldighet för upplaggharen att i nu ifrågavarande fall, sedan sex månader förflutit efter det varan upplades, avhämta den efter anmaning och utan åtnjutande av viss respittid.

Mot det förberedande utkastets ståndpunkt i detta avseende gjordes emellertid vissa erinringar i ett flertal av de däröver inkomna yttrandena. Det förmenades nämligen, att en respittid av en månad efter uppsägningen borde medgivas

uppläggaren. Så uttalar t. ex. Handelskammaren i Göteborg, att det enligt dess uppfattning skulle bidraga till åstadkommande av reda och ordning, därest i lagen finge inflyta bestämmelse om viss tid — en månad —, som skulle förflyta, innan försäljning finge ske, efter det meddelande om uppsägning avsänts. Samma uppfattning har även gjorts gällande å håll, där man närmast företrätt upplagshållarens intressen. Så förordar Göteborgs speditörförening vid uppläggning på obestämd tid en tid av en månad efter verkställd uppsägning, innan upplagshållaren äger försälja under sex månader lagrat gods, som ej avhämtats, sedan anmodan därom skett. I samma riktning, ehuru mera obestämt, uttalar sig en handelskammare, som förordar upptagande av bestämmelse angående den tid, som skall förflyta, innan försäljning får ske, efter det anmaning om varans avhämtande ägt rum.

Ehuru den i det förberedande utkastet intagna ståndpunkten kan sägas hava viss motsvarighet i köplagen, har i överensstämmelse med de önskemål, som härutinnan framkommit från det praktiska livets sida, i förslaget medgivits en respittid av en månad.

I detta sammanhang må även anmärkas ett uttalande, som i ämnet gjorts av Handelskammaren i Gävle. Handelskammaren framhåller, att på grund av förslagens innehåll i övrigt det får antagas, att sexmånaderstiden blir maximitid även för uppläggningsavtal på bestämd tid. Handelskammaren anmärker vidare, att förslaget icke giver en förutvarande uppläggare någon förtursrätt till fortsatt uppläggning på nya villkor. Otivelaktigt vore emellertid, att förhållandena kunde vara sådana, att uppläggaren hade ett starkt intresse av att varan finge kvarligga hos upplagshållaren. Om varan vore pantförskriven, finge den ej utlämnas, med mindre panthavarens fordran guldits. Uppläggaren kunde sålunda tvingas till varans försäljning på en tidpunkt, som vore olämplig för uppläggaren och även kunde vara det för panthavaren. Å den andra sidan kunde icke rimligen fordras, att en uppläggare skulle äga till tiden obegränsad förtursrätt att hava de en gång upplagda varorna kvarliggande. En viss längre tid syntes därför böra stadgas, efter vars förlopp en förutvarande uppläggare finge vika för varuägare, som före utgången av den för den förre avtalade uppläggningstiden ansökt om plats för uppläggande av varor.

Med den ståndpunkt, som förslaget intager ifråga om s. k. lagringstväng, torde det ligga i sakens natur, att man i förslaget ej upptagit någon bestämmelse i nyss angivna, av handelskammaren med visst fog förordade riktning. Man har emellertid utgått från att liksom beträffande lagringstvängset även i detta avseende bestämmelse kan intagas i reglementet för upplagshuset.

Det i förslaget upptagna stadgandet om rätt för upplagshållaren att under vissa omständigheter bortskaffa varan har från det praktiska livets sida vitsordats fylla ett känt behov. Det har sålunda omtalats, att av ett upplagsmagasin understundom måst tillgripas utvägen att försälja varan till en bulvan, som sedan medgivit dess bortskaffande. Givet torde vara, att det är lämpligare, att sådan befogenhet direkt medgives av lagen än att densamma ordnas genom ett bulvanförfarande.

Att, då upplagsbevis eller upplagsbevis jämte upplagspantbevis utfärdats,

underrättelse skall givas även innehavare av sådant bevis, framgår av 28 § andra stycket i förslaget.

19 §.

*Uppläggar-
rens uppsäg-
ningsrätt.* I förevarande paragraf av förslaget regleras spörsmålet om uppläggarens rätt att i förtid uttaga den upplagda varan och om påföljderna av sådant förtida uttagande.

De *utländska* rättssystemen hava i allmänhet icke upptagit detta spörsmål till särskild behandling.

Under det att den *tyska* handelslagen reglerar upplagshållarens uppsägningsrätt, inrymmes däremot icke uttryckligen sådan rätt för uppläggaren. Avgörande för spörsmålets besvarande blir vid sådant förhållande civilagens stadgande beträffande inlagsavtalet, att en deponent städse kan återfordra det deponerade godset, även om viss tid bestämts för förvaringen. Inom doktrinen framhålles såsom självklart, att dessförinnan måste regleras de förbindelser, för vilka upplagshållaren åtnjuter pant- eller rententionsrätt i det upplagda godset.

Liknande är förhållandet i den *schweiziska* rätten. Den allmänna regeln om deposition är avgörande i förevarande avseende. Enligt denna kan deponenten när som helst återfordra den deponerade saken, även om en bestämd tid avtalats för förvaringen, men är skyldig att gottgöra upplagshållaren den kostnad, som denne haft med hänsyn till den överenskomna tiden.

En undantagsställning i förevarande avseende intager i viss mån den *finska* rätten. I denna uttalas, att innehavare av upplagsbevis jämte därtill hörande warrant äger, när helst han sådant åstundar, hos upplagsmagasinet för egen räkning utverka försäljning av den upplagda varan. Angående avgifterna bestämmes i reglementet för Helsingfors upplagsmagasin, att dessa beräknas efter månad från och med den dag, från vilken insättningsrätt förbehållits, till och med den dag, då varan av uppläggaren uttages. Därvid gäller del av månad lika med hel månad. Uttages varan inom förra hälften av påbörjad ny månad, beräknas likväl för den månaden blott halv avgift.

Vad angår *svensk* rätt, innehåller lagen i detta avseende inga bestämmelser rörande inlagsavtalet. I doktrinen har framhållits, att i detta avtals natur ligger, att deponenten är berättigad att efter gottfinnande återfordra den deponerade saken, och att denna regel, som för lagstiftaren framstått så klar, att det icke ansetts erforderligt att särskilt uttala den, gäller, vare sig ersättning för förvaringen utfästs eller icke, och utan hänsyn därtill, om förvaringen avsett bestämd eller obestämd tid. Samtidigt har dock betonats, att denna deponentens befogenhet att när som helst återtaga saken icke är utan begränsning. Härvid vore nämligen att beakta depositariens säkerhetsrätt i den deponerade varan. Beträffande rätten till ersättning har i doktrinen gjorts gällande, att även om viss tid bestämts för depositionen, depositarien i allmänhet icke kan anses berättigad till ersättning för hela tiden, utan att sådan rätt måste, om icke anorledes överenskommits, antagas hava gjorts beroende därav, att han under hela den överenskomna tiden skulle komma att förvara saken. Härvid har dock

betonats, att överenskommelse härutinnan naturligtvis kan ske även tyst och att en sådan tyst överenskommelse ofta torde få anses vara för handen, då depositarien yrkesmässigt mottager gods till förvaring.

Till belysning må även i detta sammanhang erinras om den reglering av i viss mån motsvarande spörsmål, som skett på angränsande rättsområden, nämligen kommissions- och sjörätten.

Gällande *kommissionslag* utgår därifrån, att även då ett kommissionsuppdrag givits för viss bestämd tid eller eljest under sådana förhållanden, att det kan anses hava blivit kommissionären tillförsäkrat att i viss utsträckning få handhava uppdraget, det dock står kommittenten fritt att genom återkallande av uppdraget förhindra, att kommissionären för hans räkning sluter avtal, som han icke önskar få till stånd. Kommissionären är däremot i sådant fall berättigad att *hållas skadeslös* för den förlust, som han lider därigenom, att hans uppdrag återkallas. Undantag göres dock för det fall, att kommittenten i kommissionärens underlåtenhet att fullgöra uppdraget eller annan särskild omständighet hade giltig anledning till återkallelsen.

En delvis väsentligen annan ståndpunkt intaga däremot de skandinaviska *sjölagarna*. Visserligen tillerkännes befraktare principiellt rätt att uppsäga befraktningsavtalet, och underlåtenhet att avlämna last betraktas under vissa förhållanden såsom en uppsägning av avtalet. Befraktarens uppsägning medför emellertid icke, att han befrias från sin skyldighet att betala frakt eller att han blir skyldig att utan vidare gälda ersättning till bortfraktaren för den skada, denne lider därigenom, att last icke levereras. I stället har sjölagen som bekant upptagit särskilda regler om *faut- och dödfrakt*. I detta sammanhang erinras om att härvid utgår än en fjärdedels, än halv, än tre fjärdedels, än slutligen full frakt. Av särskilt intresse är stadgandet, att om befraktare är pliktig att gälda full frakt för gods, som icke med fartyget föres fram till bestämmelseorten, han äger åtnjuta avdrag å frakten för de särskilda utgifter, vilka av sådan anledning varda bortfraktaren besparade, varjämte det bestämmes, att om befälhavaren i stället medtager annat gods, av den frakt, som därför betingas, hälften skall gå i avräkning å befraktarens skuld. Ehuru genomförd på ett egenartat sätt står denna sjörättens reglering till sin princip i överensstämmelse med den tankegång, som i åtskilliga rättssystem kommit till uttryck med avseende å arbetsbetsingsavtalet. Karakteristiskt är i detta ämne den tyska civilagens stadgande, att beställaren, ända till arbetets fullbordande, när som helst kan uppsäga avtalet och att i sådant fall arbetstagaren är berättigad att fordra det överenskomna vederlaget men är skyldig att därifrån avräkna dels vad han i följd av avtalets hävande sparar i kostnader dels ock vad han förtjänar eller mot bättre vetande underlåter att förtjäna.

Vid såväl det *förberedande utkastets* som det föreliggande *förslagets* utarbetande har man utgått från att uppläggaren naturligen bör äga befogenhet att uttaga varan i förtid. Genom den formulering, som begagnats, har man velat antyda även detta, ehuru väl, med hänsyn till vad vid inlag i allmänhet gäller, ett direkt uttalande ansetts icke vara behövt. Vad åter angår påföljderna av ett återtagande i förtid, tillerkännes upplagshållaren genom 19 § i försla-

get i dylikt fall rätt till ersättning för den förlust, han därigenom lider. Förslaget uppställer alltså i detta avseende en regel, motsvarande den som omfattas av kommissionslagen. Enahanda är förhållandet med de danska och finska förslagen.

Under det att det föreberedande utkastets danska och svenska texter i detta avseende gävo uttryck åt samma uppfattning som det föreliggande förslaget intog däremot dess finska text en annan ståndpunkt. Uppläggaren tillerkändes visserligen rätt att, änskönt varan upplagts på bestämd tid, vid anfordran utbekomma den från upplagshuset. Enligt det förberedande finska utkastet var emellertid uppläggaren pliktig att i sådant fall enligt förut behandlade regler gälda avgifter och ersättning för utgifter. Man utgick sålunda från att uppläggaren borde vara skyldig att betala full avgift för den avtalade tiden. Motivet därtill var, att det eljest vore svårt för upplagshållaren att uppgiva och styrka omfattningen av den skada, som tillfogades honom genom det förtida uttagandet.

Den av det förberedande finska utkastet intagna ståndpunkten har vunnit förespråkare hos flera av de organisationer, som närmast företräda upplagshållarnas intressen.

Stockholms frihamn uttalar sålunda, att den upplagshållaren tillförsäkrade ersättningen i detta fall icke borde hänföras till det svårdefinierbara uttrycket »den förlust, han därigenom lider», utan i stället utgå för hela den överenskomna upplägnings tiden, därest ej annat avtalats. I samma riktning uttalar sig även Stockholms speditörförening. Föreningen framhåller, att när varan uttages i förtid, upplagshållaren icke kan bestämma den förlust, som därigenom kan komma att drabba honom, enär han då ej vet, om och för vilken tid han kan ånyo uthyra det ledigblivna utrymmet. På grund därav skulle den danska och den svenska texten i större utsträckning än den finska giva anledning till tvister. Malmö frihamn förordar, att upplagshållaren, om varan återtages i förtid, skall äga rätt till ersättning för hela den bestämda tiden, såvida icke särskild överenskommelse träffats.

Även från organisationer, som ej direkt representera upplagshållarnas intressen, har emellertid det finska förberedande utkastet förordats, om ock med viss tvekan. Bankföreningen finner det sålunda böra ifrågasättas, huruvida icke det finska utkastets lösning vore »praktiskt lämpligare». Kommerskollegium uttalar i ämnet, att de danska och svenska texterna genom sin obestämde formulering torde kunna giva anledning till tvister, varför kollegium av praktiska skäl ansåge sig hellre böra förordad den finska texten. Örebro och Västmanlands läns handelskammare finner det visserligen kunna invändas mot det finska utkastet, att upplagshållaren enligt detsamma kunde komma att erhålla dubbel betalning. Å den andra sidan borde det emellertid vara uppläggarens sak att stå risken för att ett ingånget avtal upphörde att gälla. Härtill fogar handelskammaren det tillägget, att rätten att erhålla omedelbar betalning och att ej hava blott en framtida möjlighet därtill framstode ännu klarare, om man betänkte, att upplagshållaren hade panträtt blott för den faktiska fordringsrätt, han ägde hos uppläggaren, och uppenbarligen ej kunde

utöva denna panträtt, då det endast gällde ersättning för en förlust, som icke kunde beräknas i det ögonblick, då kravet på dess utlämnande framställdes. Rätten till ersättning för förlusten kunde under sådana omständigheter bliva fullkomligt illusorisk.

Såsom framgår av vad redan ovan anförts, ansluter sig även det finska föreliggande förslaget i förevarande avseende till samma ståndpunkt, som intages av de danska och svenska texterna, nämligen att ersättning skall utgå för den förlust, som tillskyndas upplagshållaren genom att varan uttages i förtid. Det kan enligt de sakkunnigas uppfattning uppenbarligen icke anses ur rättvisans synpunkt fullt tillfredsställande att giva upplagshållaren rätt att behålla hela förmånen av avtalet utan skyldighet för honom att därå vidkännas något avdrag. Huruvida skyldigheten att vidkännas avdrag utformas på det sättet, att upplagshållaren berättigas erhålla ersättning för den förlust, som han lider genom varans återtagande i förtid, eller så, att upplagshållaren förklaras vara berättigad att fordra det överenskomna vederlaget, men med skyldighet att därifrån avräkna dels vad han i följd av avtalets hävande sparar i kostnader dels ock vad han förtjänar eller mot bättre vetande underlåter att förtjäna, är i förhållande till det nyss anförda ett spörsmål av mera underordnad praktisk vikt. Denna skyldighet att — på det ena eller andra sättet — vara underkastad avdrag har synts de sakkunniga icke böra förnekas, även om därmed obestriddligen är förenad risk av en eller annan rättegång. Lagens bestämmelser äro för övrigt i detta avseende ej av tvingande natur. Hinder finnes således icke, att genom avtal mellan upplagshållaren och uppläggaren förhållandet regleras t. ex. så, som skett genom den förut berörda bestämmelsen i reglementet för Helsingfors upplagsmagasin. Det torde slutligen böra anmärkas, att upplagshållaren äger panträtt i den upplagda varan jämväl för sin fordran på ersättning. Om vad en handelskammare, såsom ovan erinrats, i detta avseende anført är att tolka i motsatt riktning, överensstämmer detta icke med förslagets innebörd.

Tredje huvudavdelningen.

Om upplagsbevis och upplagspantbevis.

Allmänna bestämmelser.

Förevarande avdelning av förslaget, omfattande dess 20—39 §§, behandlar de särskilda obligations- och sakrättsliga verkningar, som äro knutna vid upplagsbevis och upplagspantbevis.

I överskådlighetens intresse hava bestämmelserna om överlåtelse av upplagspantbevis eller upplagsbevis till säkerhet för fordran upptagits i en särskild underavdelning: »Om överlåtelse till säkerhet för fordran», under det att övriga bestämmelser sammanförts under rubriken »Allmänna bestämmelser».

*Dubbel- eller
enkelbevis?*

Ett av de mest centrala frågorna i läran om avtal och värdehandlingar, som föranledas av upplagshusrörelse, rör de bevis, som utställas över uppläggningsen av varor. Liksom konossementet i viss mån representerar det fraktade godset och därigenom är av betydelse för överlåtelse av äganderätt och stiftande av panträtt i godset, är upplagsbeviset avsett att utöva en motsvarande funktion vid uppläggningsen av varor.

Vid utformningen av reglerna hava *de skilda rättssystemen* gått olika vägar. Läget kan emellertid i stort återgivas så, att man anslutit sig antingen till det s. k. enkelbevissystemet eller ock till det s. k. dubbelbevissystemet.

Bland lagstiftningar, som anslutit sig till *enkelbevissystemet*, pläga anföras framför allt de engelska och nederländska.

I *England* uppgives det vanligaste förhållandet vara, att för upplagda varor utställas allenast »warrants». Dessa warrants representera, från det de utgivits, helt och hållet varan. Innehavaren av sådant bevis behöver därför för varans utbekommande icke något annat dokument än den behörigen indosserade warranten. Vid sidan av dessa enkla warrants förekomma emellertid, bland annat, även warrants med s. k. viktnota, vilka utställas för varor, som antingen genom auktion eller enskilt säljas med längre betalningstid mot erläggande av en viss handpenning. Säljaren behåller i sådant fall warranten, och köparen får allenast viktnotan, som i huvudsak har samma innehåll som warranten, men skiljer sig från densamma genom sin beteckning. Genom viktnotan berättigas köparen att inom viss fastställd tid, benämnd prompt, mot erläggande av den återstående köpeskillingen avfordra säljaren, dennes mäklare eller agent warranten, och den mäklare, som verkställt försäljningen, förbinder sig att intill utgången av den bestämda betalningstiden utlämna warranten mot erläggande av den återstående köpeskillingen och fullgörande av övriga fastställda köpevillkor. Under betalningstiden är innehavaren av viktnotan berättigad att när som helst inlösa warranten, men kan icke utbekomma varan från upplagshållaren blott på grund av viktnotan. Hans rätt är nämligen inskränkt av warrantinnehavarens panträtt i varan för den återstående köpeskillingen. Efter utgången av betalningstiden åter är det blott warranten, som berättigar till varans utbekommande. Har köparen icke vid denna tidpunkt inlöst warranten genom erläggande av den resterande köpeskillingen, återgår nämligen äganderätten till säljaren, i det att varan anses såld under det resolutiva villkoret, att köpeskillingen gäldas i rätt tid. Viktnotan åter har med nämnda tidpunkt förlorat all betydelse.

I och med detta system med warrant och viktnota förekommer sålunda i *England* en viss tillämpning av ett dubbelbevissystem.

I *Nederländerna* åter torde för närvarande blott enkelbevissystemet tillämpas. Upplagsbevisen ställas enligt vad det uppgives på viss man, »bevijs van opslag», eller ock på innehavaren, »ontvangedulle aan toonder» eller »bevijs van opslag aan toonder». Ontvangedullen berättigar innehavaren att disponera över varan, men överför icke med nödvändighet äganderätt till densamma. Be-

låning av upplagd vara uppgives ske sålunda, att till långivaren överlämnas jämte cedullen en särskild urkund över pantsättningen.

I detta sammanhang må anmärkas, att 1866 års *danska* lag om upplagshus utgår från utfärdande av allenast ett bevis. I motiven till denna lag framhålles, att man ursprungligen ansett lämpligast, att tvenne bevis utfärdades, av vilka det ena vore bestämt att representera varorna, när dessa användes för belåning i form av handpant. Denna tanke uppgavs emellertid på grund av motstånd av handelsståndet. Man uttalade nämligen från denna sida, att systemet vore alltför invecklat och skulle medföra svårigheter för en allmänare tillämpning i handelsvärlden, varjämte den vikt, detsamma lade vid varornas belåning, innebure den faran, att institutet uppfattades »mera som en låneanstalt än som ett medel att främja den reella handelsomsättningen». Man antog inom handelsståndet, att utfärdandet av ett bevis vore tillräckligt och att erforderliga regler angående pantsättning av upplagda varor skulle utbilda sig i praxis utan lagstiftningsmaktens mellankomst. Det uttalas vidare i motiven, att man visserligen icke ansåge de mot dubbelbeviset resta invändningarna innebära något avgörande skäl mot införande av detsamma, vilket i andra avseenden skulle medföra en icke obetydlig fördel. Då med förslaget emellertid åsyftades närmast att tillgodose handelsståndets intresse, sådant detta uppfattades av detsamma, hade man vid utarbetandet av förslaget ansett sig böra inskränka sig till utställandet av ett bevis, som i handel ochandel representerade varan.

I flertalet utländska rättssystem förekommer emellertid *dubbelbevissystemet* obligatoriskt eller åtminstone fakultativt.

Enligt *fransk* rätt, som på förevarande område utövat ett mycket betydande inflytande på rättsutvecklingen i åtskilliga andra länder, gäller, att vid varje mottagningsbevis över varor skall, med beteckningen warrant, fogas ett pantbevis, innehållande samma uppgifter som mottagningsbeviset.

Enahanda är förhållandet i *österrikisk* rätt. Upplagshållaren är enligt den österrikiska lagen pliktig att till uppläggaren, på dennes begäran, över den i hans upplagshus upplagda varan utställa ett upplagsbevis, som skall utgöra ett utdrag ur den bok (»Juxtenbuch»), vilken upplagshållaren har att föra i fortlöpande följd. Beviset skall bestå av två sammanhängande, men från varandra skiljbara delar, nämligen upplagsbesittningsbeviset (»Lager-Besitzschein, Recepisse») och upplagspantbeviset (»Lager-Pfandschein, Warrant»).

Även i den *belgiska*, den *italienska* och den *japanska* lagstiftningen har dubbelbevissystemet upptagits som obligatoriskt.

Enligt den för *Bremen* gällande lagen om upplagsbevis och warrants medges åter fakultativt utställande av upplagspantbevis.

Liknande är förhållandet i *Danmark* enligt 1894 års lag om upplagsbevis och garantibevis för varor, som uppläggas i Köpenhamns frihamn. För de upplagda varorna kan nämligen fordras utställande av antingen endast ett upplagsbevis eller ock därjämte, samtidigt eller senare, av ett garantibevis. Införande av valrätt motiveras med det tvivelaktiga däri, om man i praxis kom-

me att använda garantibeviset eller måhända snarare nöjde sig med utställande av allenast upplagsbevis.

Enligt *finsk* rätt tillämpas blott dubbelbevissystemet. Den, som till förvar i allmänt upplagsmagasin insatt vara, äger däröver av inrättningen utbekomma upplagsbevis och warrant.

I förarbetena till den finska lagstiftningen lämnas en ingående utredning varför dubbelbevissystemet upptagits. Det engelska systemet förklaras trots dess fördelar så sammanvuxet med mäklareinstitutionen och andra egendommigheter inom den engelska handelsvärlden, att dess överförande till helt andra förhållanden uppenbarligen icke skulle leda till ett gynnsamt resultat. Mot enkelbevissystemet anföres, att det i den utländska lagstiftningen i stor utsträckning blivit utträngt av systemet med två bevis, förnämligast på grund av den svårighet det erbjuder i avseende å försäljning av en vara, som blivit pantsatt. Då samma bevis skulle begagnas vid båda dessa operationer, nödgades en varuägare, som överlämnade beviset såsom säkerhet åt en långivare, att alltid inlösa detsamma, innan han kunde försälja varan. Nödvändigheten för varuägaren att sålunda hålla reda på, vem som för ögonblicket innehade beviset, måste självfallet i hög grad minska dess gångbarhet och värde som kreditmedel. Därtill komme, att ett dylikt bevis även för långivaren medförde särskilda besvärligheter. Emedan blott innehavaren av beviset kunde vara berättigad att vidtaga nödiga manipulationer med varan, provtagning m. m., måste varuägaren även för sådant ändamål uppsöka långivaren för att av honom bliva därtill bemyndigad, och denne bleve sålunda ofta betungad med uppdrag, vilka ej anginge honom. Även såtillvida hade enkelbevissystemet givit anledning till klagan, att enär långivaren hellre betraktades såsom ägare än panthavare, följden, då nödig konkurrens ej förefunnits och särskilt då upplagshållarna själva uppträtt som långivare, blivit den, att varuägaren nödgats indossera beviset, såsom om förflyttning av äganderätten åsyftats, churu han endast som försträckning uppburit en del av varuvärdet. Detta förfarande underhjälppte uppenbarligen svek och bedrägeri. Med hänsyn till, bland annat, nu anförda omständigheter ansåges systemet med tvenne bevis erbjuda de största utsikterna för en gynnsam utveckling av ifrågavarande institut. Så länge dessa bevis vore förenade, ägde innehavaren fullständig dispositionsrätt till varan, inskränkt endast genom upplagshållarens retentionsrätt. Önskade han pantsätta varan, kunde han överlåta warranten, men behålla upplagsbeviset, varigenom han fortfarande kunde disponera över varan, men med förbehåll för warrantinnehavarens med panträtt förenade fordran. Ville han försälja varan på kredit, kunde han överlåta upplagsbeviset, men själv behålla warranten såsom säkerhet för den resterande köpeskillingen.

Det omnämnes därjämte i förarbetena till den finska lagstiftningen, att det varit ifrågasatt, huruvida icke jämte systemet med tvenne bevis kunde medgivas det med enkla dylika. Då man emellertid icke ansett sig kunna tillstyrka utställandet av upplagsbevis och warrants till innehavaren, hade fördelen av ett supplementärt system med enkla bevis syntes alltför ringa för att uppväga den osäkerhet och den fara för misstag, som hos allmänheten upp-

stode, om man vid införandet av ett så fullkomligt nytt system som det ifråga-
varande skulle medgiva användandet av olika former.

Vad angår *Tyskland*, har ifrågavarande ämne vid två olika tillfällen disku-
terats av den tyska juristdagen. På den tjuguförsta tyska juristdagen före-
kom som diskussionsämne frågan, vilka rättsverkningar, särskilt med hänsyn
till regressen, vore att knyta till indosseringen av upplagsbevis (warrants).
Från åtskilliga håll uttalades sympatier för dubbelbevissystemet. Därvid be-
tonades möjligheten enligt detta system att pantsätta vara på sådant sätt, att
borgenären finge blott panträtt, icke som vid enkelbevissystemet hela förfogan-
derätten över varan, ehuru det vore meningen, att han icke skulle fullt ut an-
vända den. Likaså underströks möjligheten att använda *en* urkund för över-
låtelse av äganderätt och *en* för panträtt. Majoriteten på mötet uttalade sig
emellertid *mot* införande av upplagspantbevis. Avgörande för majoritetens
ståndpunkt synes hava varit dels den ringa utsträckning, vari upplagspantbe-
visen kommit till användning i de länder, vilkas lagstiftning upptagit dubbel-
bevissystemet, dels köpmännens motvilja mot att offentligen upptaga lån mot
pant, dels ock den ofta uppkommande stora ränteförlusten. Jämväl på tjugu-
nionde tyska juristdagen var ämnet föremål för ingående överläggning. Som
diskussionsämne förelåg spörsmålet, huruvida upplagsbevis- och upplagspant-
bevisrätten borde regleras genom rikslagstiftning. Referenten förordade här-
vid dubbelbevissystemet, dock under medgivande att även enkelbevissystemet
vore möjligt och skulle bringa handeln stora fördelar. Korreferenten hävdade,
att man ej på grund av dittills gjorda erfarenheter kunde våga något fullt be-
stämt uttalande angående det ena eller det andra systemets praktiska överläg-
senhet, varför lagstiftningen blott borde öppna möjlighet att begagna dubbel-
bevissystemet. Juristdagen uttalade sig därefter, bland annat, för att upp-
lagsbevisrätten (warranträtten) borde ordnas genom rikslagstiftning. Den-
na reglering borde ske i förbindelse med en sammanhängande lagstiftning om
uppläggningsavtalet överhuvud. Regleringen borde vidare ske sålunda, att veder-
börande bereddes *möjlighet* att begagna sig av dubbelbevis (med självstän-
digt indossabelt upplagspantbevis och regress på grund av indossamentet).

I *vårt* land var frågan om dubbelbevis eller enkelbevis, som redan påpekats,
föremål för uppmärksamhet av den förut omtalade, av Sveriges allmänna lant-
brukssällskap tillkallade kommittén. Denna framhåller i sitt betänkande, att
om lån upptagits på ett parti spannmål, som upplagts i ett upplagshus, för
den förpantade spannmålsens ägare vissa svårigheter mötte för spannmålsens för-
säljning, då han icke längre innehade det på spannmålspartiet utfärdade upp-
lagsbeviset. Av denna anledning hade man i vissa länder, i stället för ett enda
bevis som skulle användas för både försäljning och belåning, upptagit
två bevis, det ena för försäljning och det andra för belåning. Kommittén an-
slöte sig emellertid till enkelbevissystemet. Den, som önskade sälja ett honom
tillhörigt, i upplagshus upplagt och i bank belånat parti spannmål, kunde där-
vid, om han disponerade därför nödiga medel, givetvis förfara på det sättet,
att han först utlöste upplagsbeviset i banken och sedan överlät detsamma till
köparen. Då i många fall först försäljningen av den pantsatta spannmålen

beredde dess ägare möjlighet att gälda förpantningssumman, syntes den nyss angivna vägen för spannmåls försäljning icke bliva den oftast anlitade. Enklast och bäst förmenades frågorna om försäljning och friköpning av belånad och pantsatt spannmål lösas, om i den slutsedel, som upprättades mellan spannmålsens säljare och dess köpare, intoges en klausul, varigenom säljaren bemyndigade köparen att i banken, givetvis mot förpantningssummans sam den därå upplupna räntans gäldande, utlösa upplagsbeviset, vilket bevis han dessutom i samma slutsedel transporterade å köparen. Köparen hade att betala säljaren skillnaden mellan den avtalade köpeskillingen och förpantningssumman samt att övertaga ansvarigheten för förpantningssumman jämte därå upplupen ränta. Köparen kunde sedermera låta banklånet inestå, till dess han önskade från upplagshuset uttaga sin spannmål.

Första lagutskottet vid 1923 års riksdag framhöll, såsom förut erinrats, att utskottet icke för närvarande kunde närmare yttra sig rörande detaljerna av den ifrågasatta lagstiftningen. Utskottet saknade sålunda anledning att ingå på, bland annat, spörsmålen om införande av enkel- eller dubbelbevissystem. Utskottet framhöll blott, att det vore uppenbart, att lagstiftningen borde så anordnas, att den motsvarade näringslivets krav och icke insnörde detsamma i trånga former, men, å den andra sidan, beredde erforderlig trygghet.

I det *förberedande utkastet* gick man den vägen, att valrätt medgavs mellan enkla och dubbla upplagsbevis. I 19 § av utkastet stadgades nämligen, att upplagsbeviset, där uppläggaren det äskade, skulle utfärdas i två exemplar: 1) upplagsbeviset och 2) upplagspantbeviset (warranten). Å vissa håll hade under förarbetena sympatier uttalats för enkelbevissystemet. Å den andra sidan hade, bland annat, Finlands representanter framhållit dubbelbevissystemets fördelar och betonat, att man i Finland därav gjort de bästa erfarenheter. Även den uppfattningen var företrädd, att man näppeligen på grund av erfarenheten i andra länder kunde våga något fullt bestämt uttalande angående det ena eller det andra systemets praktiska överlägsenhet, varför det lämpligaste syntes vara att, såsom skett i åtskilliga utländska rättssystem, medgiva valrätt.

Frågan om enkel- eller dubbelbevissystem har varit ett av de spörsmål, åt vilka man ägnat en större uppmärksamhet i de *yttranden*, som avgivits *över det förberedande utkastet*.

I några av dessa yttranden förordas mer eller mindre bestämt enkelbevissystemet.

Bankföreningen erkänner det vara sant, att dubbelbevissystemet erbjuder vissa fördelar utöver dem, som äro att vinna genom enkelbevis. Föreningen finner emellertid dubbelbevissystemet förenat med svagheter i fråga om säkerheten samt betydligt mera komplicerat än enkelbevissystemet. Rätten att alternativt begagna dubbla bevis komme enligt föreningens förmenande icke att i praktiken begagnas. Nöjde man sig med endast enkla bevis, bleve lagstiftningen synnerligen enkel och lättförståelig, medan den genom upptagande jämväl av de dubbla bevisen bleve mera än lämpligt invecklad. Föreningen förordade därför, att den svenska lagstiftningen uppbyggdes uteslutande på enkelbevissystemet.

Ett med bankföreningens nära överensstämmande yttrande har avgivits av Stockholms handelskammare. För enkelbevissystem uttalar sig ock Stockholms speditorförening deciderat.

Mera svävande förord för enkelbevissystemet gives av Sveriges allmänna lantbrukssällskap. Sällskapet yttrar, att det syntes kunna ifrågasättas, om de fördelar från omsättningens synpunkt, som otvivelaktigt vore att vinna med utfärdandet av upplagsbeviset i två exemplar, upplagsbevis och upplagspantbevis, vore av den betydelse, att de icke mer än väl motvägdes av de olägenheter i form av rättsförhållandenas tillkrånglande, som därav bleve en följd. Det vore att befara, att dessa olägenheter kunde komma att hindra upplagshusrörelsens utveckling till vad den eljest kunde bliva.

Statens lagerhus- och fryshusstyrelse förklarar, att den för sin del helst sett, att lagen strängt tillämpat enkelbevissystemet.

Anmärkas må slutligen, att Handelskammaren i Karlstad yttrat, att tvekan enligt kammarens mening kunde råda om lämpligheten att utfärda både upplagsbevis och upplagspantbevis, vilket kunde giva anledning till onödiga skrivelser och missförstånd. Särskilt betonas i kammarens yttrande svårigheten vid dubbla bevis att få varan uppdelad på flera mindre bevis.

I övriga avgivna yttranden förordas emellertid förslagets ståndpunkt eller lämnas densamma åtminstone utan erinran.

Handelskammaren i Gävle uttalar, att enkelbevissystemet måste anses ägnat att förebygga en del komplikationer och tvister, som kunde följa, om dubbla bevis utfärdades. Man behövde endast erinra om den möjligheten, att upplagshållaren försummade att i sitt register anteckna uppgift om till honom anmäld överlåtelse av upplagspantbevis eller att anmälan om dylik överlåtelse icke gjordes. Då det emellertid snart nog i praxis torde visa sig, vilket system vore ändamålsenligast, syntes ingen erinran vara att göra mot den i utkastet föreslagna valfriheten.

Den finska Centralhandelskammaren upplyser, att man i Finland efter kriget i allmänhet övergått till det förfarandet, att såväl upplagsbeviset som warranten transporterades på kreditgivaren. Det rådde icke något tvivel om, att man även i Finland kunde komma till rätta med användandet av enkelbevissystemet. Likväl borde bemärkas, att dubbelbeviset vore till uppenbart gagn för varuägaren, enär upplagsbeviset i och för sig, sedan därtill hörande warrant blivit begagnad som pant, fortfarande representerade ett visst varuvärde, som av varuägaren tilläventyrs kunde utnyttjas. Då dubbelbevissystemet från varuägarens synpunkt sett alltså måste anses vara av betydelse och detta för närvarande gällande system i framtiden åter kunde bliva nödigt, syntes det föreliggande skäl att förorda detta systems bibehållande i förevarande lagstiftning.

Kommerskollegium slutligen betonar, att dubbelbevissystemet onekligen erbjuder vissa, ej föraktliga fördelar med hänsyn till bevisens tvåfaldiga uppgift att tjäna dels som omsättnings-, dels som kreditpapper. Då enkelt upplagsbevis utfärdats och detta överlämnats till kreditgivare som säkerhet för lån, kunde ju ägaren av beviset icke förfoga däröver för försäljning, med mindre

lånet inbetalades eller kreditgivaren medgäve dess kvarstående och godkände den nye ägaren såsom kredittagare. Emellertid hade de näringsorganisationer, vilka yttrat sig över förslaget, ganska allmänt förklarat, att enkelbevissystemet vore det för svenska förhållanden bäst lämpade samt att, därest valfrihet komme att medgivas, endast enkla bevis kunde förväntas komma till användning. Kommerskollegium antog, att den omständigheten, att inom bankvärlden förefunnnes en bestämd förkärlek för enkelbevissystemet, säkerligen framför allt berodde därpå, att genom detta system den personliga förbindelsen bevarades mellan långivaren och den verkliga låntagaren, varigenom den inom affärslivet viktiga hänsynen till den personliga kreditvärdigheten icke ginge helt förlorad. Vid valet mellan de båda systemen syntes även böra beaktas, att det vore såsom kreditinstrument, som upplagsbeviset i vårt land torde komma att få sin huvudsakliga betydelse. Detta talade onekligen till förmån för enkelbeviset, då det enligt kollegiets förmenande egentligen vore den lättare möjligheten att till försäljning disponera pantsatt gods, som skulle motivera användningen av dubbla bevis. Då det emellertid vore svårt att på förhand överblicka, i vilken riktning utvecklingen kunde komma att gå, syntes intet vara att invända mot att lagen lämnade valet mellan de båda systemen öppet för intressenterna, bortsett från olägenheten att lagstiftningen därigenom bleve av mera invecklad beskaffenhet. Lämpligt vore dock, att för det fall, att endast enkelt upplagsbevis utgäves, detta bleve uttryckligen angivet i beviset.

Kommittéerna, inom vilka fortfarande olika uppfattningar varit företrädade, hava ansett sig i det föreliggande *förslaget* böra intaga samma ståndpunkt i förevarande fråga som i det förberedande utkastet. Enligt 20 § är sålunda upplagshållaren, när vara mottagits till uppläggning, pliktig att, på uppläggarens begäran och enligt dennes val, utfärda enkelt upplagsbevis eller upplagsbevis jämte upplagspantbevis.

Att det dubbla beviset i vissa avseenden åtminstone teoretiskt erbjuder fördelar framför det enkla beviset, har av de sakkunniga ansetts icke kunna förnekas. Detta torde i allmänhet medgivas även av dem, som av ett eller annat skäl förorda systemet med enkelbevis. Vad i förarbetena till den finska lagen i detta avseende anföres har berörts i det föregående och torde i det hela svårligen kunna bestridas. Enkelbevissystemet medför uppenbarligen för varans ägare vissa svårigheter att förfoga över äganderätten till densamma, sedan varan blivit genom det enkla beviset pantsatt. Desslikes medför detta system lätt den möjligen för långivaren förmånliga, men för varuägaren betänkliga tendensen, att pantsättningen utåt ter sig som en äganderättsöverlåtelse. Dubbelbevissystemet åter är fritt från dessa svagheter.

Betydelsen av att jämte det bevis, varigenom panträtt stiftas, äga ett, varigenom äganderätt kan tryggas, framträder naturligen med större styrka i ett rättssystem, som kräver tradition för äganderättens övergång, än i ett annat, där detta icke är fallet. Erfarenheterna från länder med rättssystem av den senare arten kunna därför icke utan vidare åberopas som avgörande beträffande länder med traditionssystem. Då i svensk rätt lär föreligga åtminstone

en tendens i riktning mot traditionssystemet, har även detta syns för Sveriges del vara ett visst skäl till förmån för dubbelbevissystemet.

Förkärleken för enkelbevissystemet har stundom antagits bero framför allt därpå, att genom detta system den personliga förbindelsen bevarades mellan långivaren och den verkliga låntagaren samt att därigenom den inom affärslivet viktiga hänsynen till den personliga kreditvärdigheten icke ginge helt förlorad. Denna personliga förbindelse behöver dock icke upphöra därigenom, att äganderätten till den pantsatta varan övergår till annan man. Långgivarens rätt att hålla sig till låntagaren personligen beröres nämligen därigenom lika litet, som motsvarande rätt för den, vilken givit lån mot inteckning i fast egendom, influeras av att fastigheten överlåtes.

I den mån åter ståndpunktstagandet beror på en allmän, oklar benägenhet att kläda pantsättning i formen av en fiduciarisk äganderättsöverlåtelse, synes sådan benägenhet icke kunna av lagstiftningen uppmuntras mera på detta än på andra rättsområden. Om lagstiftaren kringgårdat pantsättning med vissa strängare garantier än dem, som uppställts med avseende på äganderättsöverlåtelse, är det naturligen icke utan betänklighet, att dessa garantier illuderas genom att vad som i realiteten är en pantsättning i formen uppträder som en äganderättsöverlåtelse. Det lär icke kunna förnekas, att det ligger ett visst mått av sanning i det förut refererade påståendet, att det fiduciariska systemet är ägnat att uppmuntra svek och bedrägeri. Av denna allmänna benägenhet att begagna fiduciarisk överlåtelse torde även bero det från Finland omnämnda förhållandet, att man därstädes efter kriget i allmänhet övergått till det förfarandet, att såväl upplagsbeviset som warranten transporteras på kreditgivaren. På grund av det anförda lär, även om enkelbevissystemet infördes, detta näppeligen böra ske, utan att lagstiftaren samtidigt bereder visst skydd för låntagaren. Att antaga, det ett av lagstiftaren i sådant avseende skapat skydd städse komme att av låntagaren begagnas, vore visserligen att hoppas för mycket av lagstiftningens förmåga. Möjligt är nämligen, att kreditgivaren det oaktat begagnade sig av sin ekonomiska överlägsenhet och framtvingade en fiduciarisk överlåtelse i stället för pantsättning. I samma riktning kunde för övrigt medverka även den från flera håll vitsordade obenägenheten hos köpmännen att utåt framträda som låntagare ävensom farhågan, att om upplagspantbeviset kommer i annan mans hand, därav kan uppkomma svårighet vid dess inlösning och därmed sammanhängande ränteförlust.

Som åtminstone teoretiska fördelar med dubbelbevissystemet kan ock framhållas, dels att om varuägaren vill försälja varan på kredit, han kan överlåta upplagsbeviset, men själv behålla upplagspantbeviset till säkerhet för den resterande köpeskillingen, dels ock att varans belåning icke medför svårigheter för varuägaren att t. ex. besiktiga varan.

Vad nu anförts kunde visserligen synas tala för att, likt den finska rätten, i lagstiftningen upptaga allenast dubbelbevissystemet. Från åtskilliga håll inom kommittéerna har emellertid gjorts gällande, att praxis här i landet med all sannolikhet komme att åtminstone tillsvidare inrätta sig efter enkelbevis-systemet. Likaså har en viss stämning onekligen i det praktiska livet gjort sig

gällande till förmån för enkla bevis. Det måste ock erkännas, att i lagstiftningar med dubbla bevis dessa ej kommit till större användning. Vid dessa förhållanden har det ansetts lämpligast att medgiva valrätt mellan dubbla och enkla bevis. Detta står — såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår — i överensstämmelse med, bland annat, 1894 års danska lags ståndpunkt och med den uppfattning, som segrade, då frågan senast behandlades på den tyska juristdagen. För en sådan lösning talar även, att fall naturligtvis finnas, då uppläggaren är fullt betjänt med allenast enkelbevis. Att i sådana fall tvinga till användande av dubbla bevis är uppenbarligen så mycket mera opåkallat, som en av anledningarna till motståndet mot dubbelbevissystemet är den, att med detta system ansetts förenad den faran, att uppläggningslagstiftningen uppfattas mera som ett medel för varors belåning än som avsedd att främja den reella omsättningen. Om praxis här — liksom för närvarande i Finland — skulle komma att gå i den riktningen, att både upplagsbevis och upplagspantbevis transporterats på kreditgivaren, är det självfallet minst lika lämpligt, att endast ett bevis utfärdas. Det synes för övrigt med all rätt hava framhållits av kommerskollegium, att då det är svårt att på förhand överblicka, i vilken riktning utvecklingen kan komma att gå, intet i och för sig är att invända mot att lagen lämnar valet mellan de båda systemen öppet för intressenterna.

I detta sammanhang kan icke lämnas oanmärkt, att, såsom redan antytts, vid tillkomsten av den finska lagen avvisades förslaget att medgiva valrätt mellan enkelbevis och dubbelbevis. Det huvudsakliga skälet till denna ståndpunkt var emellertid, såsom ock redan framhållits, att man ej ansett sig kunna tillstyrka utställandet av upplagsbevis och upplagspantbevis till innehavaren. Detta förhållande sammanhänge i sin ordning med den finska lagens regressrättsregler, vilka beröras i annat sammanhang. Sedan man under det nu pågående lagstiftningsarbetet intagit en annan ståndpunkt i dessa avseenden, avsluter sig jämväl det finska förslaget därtill, att valrätt bör förefinnas mellan användande av enkla och dubbla bevis.

Det enda, som med fog kan anföras mot ett system med valrätt, torde vara, att lagstiftningen skulle bli enklare, om den rörde sig med allenast ettdera systemet. Det synes emellertid, som om den förenkling, vilken på sådant sätt skulle kunna uppnås, icke skulle bli särdeles betydande under annan förutsättning, än att man helt underlåte att i lagen reglera pantsättning genom upplagsbevis. Detta skulle emellertid innebära, att pantsättningen skulle helt ske i formen av fiduciarisk överlåtelse, om vilket förfaringsätt de sakkunniga ovan yttrat sig. Under förslagets utarbetande har man även sökt att göra de uppställda reglerna i möjligaste mån enkla.

Efter att i det föregående hava tagit ståndpunkt till det principiella huvudspörsmål, som möter i detta sammanhang, övergå de sakkunniga till besvarandet av några smärre frågor, som anknyta till förevarande paragraf.

Paragrafen uttalar, att bevisen skola utställas *på uppläggarens begäran*. Däri ligger, å ena sidan, att uppläggaren kan avstå därifrån och nöja sig med utfärdande av blott kvitto. Erfarenheten från grannländerna giver, som re-

Upplagsbevis endast på begäran, m. m.

dan antytts, anledning antaga, att detta sannolikt även hos oss i stor utsträckning kommer att bliva fallet, ehuru uppläggaren därigenom går förlustig förmånen av de särskilda rättsverkningar, som äro knutna vid upplagsbevis och upplagspantbevis. Å den andra sidan är upplagshållaren obetingat skyldig att villfara uppläggarens begäran om utfärdande av sådana bevis. Påföljden av underlåtenhet i sådant avseende kan bliva koncessionens förverkande.

Självfallet är, att med uppläggaren i förevarande avseende är att likställa den, som blivit innehavare av hans rätt.

Såsom paragrafens ordalydelse giver vid handen, kan begäran ske när som helst efter varans mottagande. I enlighet därmed måste också innehavare av upplagsbevis anses berättigad att utbyta upplagsbeviset mot upplagsbevis jämte upplagspantbevis. Någon meningsskiljaktighet i sak föreligger därför icke, då i den finska och den svenska texten, i motsats till den danska, icke upptagits uttryckligt stadgande i sådant avseende.

Motsvarighet till stadgandet i 124 § sjölagen om *återställande av lastkvitto*, när konossement undertecknas, har icke upptagits i förslaget. Med hänsyn därtill, att kvittot icke är något omsättningspapper — vilket ock bör framgå av dess lydelse och måhända även angivas i upplagshusets reglemente —, har det ansetts icke vara av nöden att uppställa särskild föreskrift i ämnet.

Att *kopia* av utfärdat upplagsbevis tages och behålles av upplagshållaren har visserligen förmenats vara önskvärt och även böra framhållas i reglementet. Ämnet har dock ansetts icke vara av den vikt, att det borde regleras i lagen.

Under övervägande har även varit att i lagen upptaga stadgande om rätt för uppläggaren att få *upplagsbevis på delar av den upplagda varan*. Under det att gällande sjölag meddelar sådan bestämmelse med avseende å konossement, en bestämmelse som dock i praktiken visat sig mindre tillfredsställande, har man vid förslagets utarbetande utgått därifrån, att ämnet lämpligen borde överlämnas till uppgörelse mellan parterna i det särskilda fallet. I visst samband därmed står, att man genom förslaget ej heller ansett sig böra närmare behandla spörsmålet om *uttagande av del* av upplagd vara.

21 §.

Genom första stycket i förevarande paragraf meddelas föreskrift vad ett upplagsbevis *skall* innehålla.

Vid avfattandet av ifrågavarande stycke har uppmärksamheten varit riktad, bland annat, därpå, att upplagsbevis och upplagspantbevis enligt 22 § i förslaget äro att behandla som löpande papper, ej blott då sådant bevis är ställt till innehavaren eller till viss man eller order, utan jämväl när det är ställt till viss man, såvida utfärdaren icke genom orden »icke till order», eller dylikt, gjort förbehåll däremot. Förslaget intager således med avseende på upplagsbevis och upplagspantbevis samma ståndpunkt som den, vartill den svenska rätten, med avvikelse från skuldebrevsreglerna, anslutit sig tidigare i fråga om växel och senare beträffande konossement. Orsaken är ock densamma som till motsvarande steg på växelrättens och sjörettens områden, nämligen önskan att utjämna den motsättning, som förefinnes mellan den svenska — och finska —

*Upplags-
bevisets
innehåll.*

rätten, å ena, samt den dansk-norska rätten, å andra sidan, med avseende därå, vilka invändningar som kunna framställas i fråga om skuldebrev. Vid införlivandet med svensk sjö rätt av berörda grundsats framhölls, att ett oeftergivligt villkor för att detta undantagsstadgande i svensk rätt skulle kunna upptagas vore, att det läte sig noga bestämmas, på vilka papper det skulle äga tillämpning. Det vore nödvändigt att göra konossementet, likasom växeln, till en *formell* utfästelse, att bestämma vad konossementet *skulle* innehålla för att gälla såsom konossement. En handling, som saknade någon av de uppgifter, vilka enligt sjölagens stadganden vore för konossementet väsentliga, vore däremot icke underkastad nämnda regel. På samma rätt har det under förarbetena till förslaget ansetts, att upptagande av en sådan regel bör, liksom det skett beträffande konossement, föranleda, att även nu ifrågavarande bevis bliva formbundna.

I enlighet härmed föreskrives i första stycket av 21 § i förslaget, att upplagsbevis och upplagspantbevis *skola* innehålla följande, nämligen beteckningen upplagsbevis eller upplagspantbevis, tiden för utfärdandet, orten för utfärdandet, utfärdarens underskrift, uppgift å upplagshuset, å varans art, å dess vikt, mått eller stycketal samt till vem varan skall avlämnas.

En jämförelse mellan vad sålunda upptagits som obligatoriskt innehåll i upplagsbevis och upplagspantbevis, å ena sidan, och, å den andra, det för konossement i sådant avseende gällande giver vid handen, att upplagsbevis och upplagspantbevis i något högre grad än konossement gjorts till formbundna papper. Fordringen på uppgift om upplagshuset har visserligen motsvarighet i sjölagens krav på angivande av fartyget. Fordringen på angivande i upplagsbevis och upplagspantbevis dels av varans art, dels ock av dess vikt, mått eller stycketal motsvaras i sjölagen av allenast krav på angivande av det inlastade godset. Av endast fakultativ art är enligt sjölagen angivandet av lastens art och beskaffenhet samt vikt och mängd. Helt och hållet utan motsvarighet beträffande konossement är stadgandet, att upplagsbevis och upplagspantbevis skola såsom *sådana* betecknas.

När, på sätt av det föregående framgår, upplagsbevis och upplagspantbevis i något högre grad än konossement gjorts till formbundna handlingar, minskar detta naturligen i sin mån betänkligheterna mot att göra dem in dubio löpande. Ur rent praktisk synpunkt har det därjämte ansetts av betydelse, att dessa handlingar städse innehålla de nu föreslagna uppgifterna, då därigenom onekligen deras förmåga ökas att »representera» den upplagda varan. Å den andra sidan åter har måst beaktas vikten av att icke genom uppställandet av alltför många formfordringar fall framkallas, då dessa icke iakttagits och en handlingar karaktär av upplagsbevis eller upplagspantbevis i följd därav kan bliva föremål för tvist. Faran härutinnan har emellertid ansetts vara väsentligen mindre än med avseende å konossement, i betraktande därav att, enligt 3 § i förslaget, i reglementet för upplagshus skall upptagas bestämmelse, bland annat, angående formen för upplagsbevis och upplagspantbevis. På grund därav torde åtminstone i regel upplagsbevis och upplagspantbevis komma att utfärdas enligt tryckta formulär.

Med avseende å det, som upptagits som formfordringar för upplagsbevis och upplagspantbevis, stå de tre förslagen i överensstämmelse med varandra.

I andra stycket av 21 § i förslaget angivas vissa uppgifter, som, *där så fordras*, skola intagas i upplagsbevis och upplagspantbevis, nämligen angående uppläggaren, det för uppläggningsutgående vederlaget, övriga för uppläggningsavtalade villkor, uppläggningsstiden där denna är bestämd, huru varan är märkt, om och mot vilka faror varan försäkrats samt huruvida tullbehandling underkastad vara är förtullad eller oförtullad, så ock, vid samlagring, varans beskaffenhet.

När dessa uppgifter i viss utsträckning skilja sig från dem, som i sjölagen angivits som *fakultativa* beträffande konossement, beror detta delvis på den större omfattning, i vilken upplagsbevis och upplagspantbevis gjorts till formbundna handlingar. I detta avseende hänvisas till vad förut anförts angående första stycket i förevarande paragraf. Att, i motsats till vad i sjölagen skett beträffande konossement, i förslaget icke upptagits stadgande om rätt att fordra intagen hänvisning till uppläggningsavtalet i dess helhet eller i vissa delar, beror därpå, att man ansett en dylik mer eller mindre allmän hänvisning ingalunda alltid vara till gagn. En viss, efter vad man förmenat, mera lämplig motsvarighet erbjuder emellertid bestämmelsen om rätt att få i upplagsbeviset intagna »övriga för uppläggningsavtalade villkor». Därmed åsyftas naturligen icke bestämmelser i lagen eller reglementet, utan det, varom parterna träffat särskild överenskommelse. Av de speciella förhållandena vid uppläggningsmotiveringade äro föreskrifterna om rätt att i upplagsbevis och upplagspantbevis få intagna uppgifter, om och mot vilka faror varan försäkrats samt huruvida tullbehandling underkastad vara är förtullad eller oförtullad.

De sakkunniga hava i sistnämnda avseende haft uppmärksamheten fästad särskilt vid uppläggningsavseende å gods å tullnederlag samt införande av gods i frihamn.

Å *tullnederlag* förvaras gods under såväl tullverkets som varuhavarens lås. Tulltaxering skall visserligen verkställas, ej blott då gods förtullas i omedelbar anslutning till införseln, utan även då det upplägges å tullnederlag, förtullas från transitupplag eller överföres från transitupplag till tullnederlag. Förtullning åter skall äga rum, då godset införes, dock att om godset upplägges å tullnederlag eller transitupplag, förtullning skall ske först då godset uttages därförån. På tullnederlag eller transitupplag upplagt gods må, utan att förtullning sker, överlåtas, förpantas, förflyttas till tullager av samma slag å annan ort, utföras från tullområdet eller, där godset är upplagt å transitupplag, överföres till tullnederlag å samma ort. Gods, som förtullas, må icke från tullverket utbekommas, förrän å godset belöpande tull och annan införselavgift, som tullverket uppbär, ävensom eventuella anståndspenningar erlagts eller deponerats eller ock betryggande säkerhet därför ställts. Belöper belopp å gods, som förtullas från tullnederlag, må å tullnederlaget kvarvarande gods jämväl kunna i den omfattning och under de förutsättningar, generaltullstyrelsen bestämmer, få godtagas såsom säkerhet. Under vissa förutsättningar är försäljningsrätt inrymd åt tullverket. Beträffande *frihamn* gäller, att denna i

fråga om tull är att anse såsom utrikes ort, i följd varav såväl fartyg som gods inom frihamn icke skola vara underkastade vidare tillsyn från tullverkets sida än som erfordras för utövande av kontroll å efterlevnaden av de angående frihamn meddelade allmänna eller särskilda föreskrifter. Bestämmelser äro meddelade, bland annat, med avseende å tullbehandlingen vid införande av gods från frihamnen till tullinlandet.

I öppen dag ligger, att beträffande oförtullade tullpliktiga varor upplagsbevisets värde kan i hög grad influeras av tullverkets säkerhetsrätt. Av förslaget till normalreglemente framgår, huru man beträffande varor, som förvaras å tullnederlag, tänkt sig varans frigörande från berörda säkerhetsrätt före utfärdandet av upplagsbevis.

Då förslaget i angiven utsträckning gör upplagsbevis och upplagspantbevis till formbundna handlingar, står detta i viss överensstämmelse med vad som iakttagits i *dansk* och *finsk* rätt. I själva verket genomföres formbundenheten i dessa rättssystem i större utsträckning än i förslaget.

Enligt 1866 års danska lag skall upplagsbeviset angiva uppläggarens namn och yrke, de upplagda varornas art, stycketal, mått, vikt, märken och uppgivna värde. I 1894 års danska lag föreskrives, att upplagsbevisen och upplagspantbevisen skola dels innehålla likalydande uppgift om uppläggarens namn, yrke och boningsort eller affärslokal, den upplagda varans namn, mängd och märke, det vid uppläggningsdagen för varan uppgivna värdet, anmärkning huruvida varan är eller skall försäkras av upplagshållaren för bevisinnehavares räkning, uppläggningsdagen och dagen för utställandet, dels ock vara underskrifna av upplagshållaren. I motiven betonas uttryckligen, att bevisen måste innehålla uppgift i alla de angivna avseendena och att föreskrifterna alltså äga karaktären av formregler.

I finsk rätt stadgas, att upplagsbeviset och warranten, vilka av upplagsmagasinet böra utgivas sammanhängande, men så att de kunna avskiljas från varandra, vardera *skola*, förutom sin benämning, angiva: 1. det upplagsmagasin, som mottagit varan; 2. insättningsens registernummer; 3. insättarens namn eller firma och boningsort; 4. varans slag ävensom vikt eller mått samt, där varan är fördelad i stycken, märke och stycketal; dock att för vara, vilken intagits med förbehållen rätt för magasinet att återlämna antingen den insatta varan eller annan därmed jämngod, beskaffenheten tillika tydligt anges; 5. de avtal, som möjligen ägt rum beträffande inrättningens skyldighet att ansvara för skada, som föranletts av varans egen beskaffenhet eller av fel i förpackningen; 6. tiden för vilken varan är i magasinet upplagd, där denna är bestämd, ävensom dagen, från vilken avgiften för upplaget löper; 7. huruvida varan är försäkrad samt, om detta är fallet, försäkringsanstalten, försäkringsbeloppet och försäkringstiden; 8. de efterkrav och utlägg, för vilka varan vid upplagsbevisets utfärdande häftar till magasinet, ävensom huruvida tull och övriga allmänna avgifter äro obetalda; samt 9. dagen för bevisets utfärdande. Tillika föreskrives, att både upplagsbeviset och warranten skola å upplagsmagasinets vägnar undertecknas av behörig person.

Vad angår övriga utländska rättssystem, gäller enligt *österrikisk* rätt, att

både upplagsbevis och upplagspantbevis måste lyda till order och hava (»haben»), under ömsesidigt refererande till varandra, att innehålla följande: 1. uppgift om upplagshuset, datum för utställandet och vederbörande tjänstemans underskrift; 2. löpande nummer i upplagsboken; 3. uppläggarens namn och hemvist; 4. noggranna uppgifter om de upplagda varornas mängd och art samt eventuella särskilda kännemärken; 5. uppgift hos vem och till vilket värde försäkring tagits; 6. på förhand eventuellt bestämd tid för förvaringen; 7. uppgift, om varan häftar för tull, skatt eller annan offentlig pålaga eller för avgift till eller utlägg av upplagshållaren. I doktrinen har hävdats, att de av lagen sålunda meddelade bestämmelserna icke finge åtminstone samtliga tolkas såsom formföreskrifter i egentlig mening.

Den för *Bremen* gällande lagen stadgar, att upplagsbeviset innehåller (»enthält»): varuuppläggarens namn och hemvist, varornas beteckning, mängd och märken, dagen för utställandet och upplagshållarens underskrift. Genom användande av uttrycket »innehåller», som överensstämmer med den beträffande konossement brukade beteckningen, torde man hava åsyftat att undvika, att ett bevis genom saknad av någon av de i lagen omnämnda uppgifterna berövas karaktären av upplagsbevis i egentlig mening.

Slutligen må i detta sammanhang anmärkas, att i lagstiftningen för vissa av *Nord-Amerikas förenta stater* uttalas, å ena sidan, att upplagsbevis icke kräver viss form. Å den andra sidan föreskrives emellertid såsom »essential terms», att varje upplagsbevis bland sina skrivna eller tryckta bestämmelser måste innehålla följande: 1. belägenheten av det upplagshus, i vilket varorna upplagts; 2. dagen för utfärdandet; 3. bevisets nummer; 4. huruvida de upplagda varorna skola avlämnas till bevisets innehavare, till viss man eller till viss man eller order; 5. upplagshusavgiften; 6. beskrivning av varorna eller deras förpackning; 7. underskrift av upplagshållaren eller av hans därtill bemyndigade agent; 8. i den händelse upplagsbevis utställts för varor, till vilka upplagshållaren ensam eller jämte annan är ägare, angivande av detta förhållande; 9. fastställande av beloppet av lämnade förskott och åtagna förpliktelser, för vilka upplagshållaren gör gällande panträtt, dock att, om vid bevisets utställande det exakta beloppet ej är känt, det är tillräckligt att angiva, att och för vilket ändamål förskott lämnats eller förpliktelser åtagits. Tillika föreskrives, att upplagshållaren gentemot tredje man svarar för varje skada, som denne lider genom saknaden i ett negotiabelt upplagsbevis av någon sålunda stadgad uppgift. Därjämte medges intagande i upplagsbeviset av ytterligare uppgifter.

Innan de sakkunniga lämna detta ämne, må anmärkas, att förslagets ståndpunkt i allt väsentligt står i överensstämmelse med uppfattningen i det praktiska livet, sådan denna tagit sig uttryck i de *yttranden*, som avgivits över det förberedande utkastet.

Från olika håll har framhållits vikten av att det *obligatoriska* innehållet i upplagsbevis och upplagspantbevis inskränktes till det minsta möjliga och att uppgifterna i övrigt bleve fakultativa. Å den andra sidan har av en handelskammare betonats, att farhågan för risk av att uppställa formfordringar ej borde överdrivas. Tryckta formulär komme givetvis att användas för ifråga-

varande bevis, vilka självfallet komme att uppställas så, att alla formella fordringar tydligt angåves. Formulären borde lämpligen förses med anteckning, att samtliga däri angivna uppgifter måste avgivas, för att beviset skulle betraktas som upplagsbevis, resp. upplagspantbevis och medföra i lagen bestämda verkningar. Genom en dylik anteckning syntes allmänhetens uppmärksamhet i tillräckligt hög grad fästas på vådan av att icke lämna alla de i formuläret angivna uppgifterna.

De sakkunnigas ståndpunkt att, ehuru de utgått från att vad i första stycket upptagits är att betrakta såsom en formföreskrift, dock låta detta framgå allenast av stadgandets formulering och motsättningen till andra stycket har i allmänhet icke föranlett erinran. Bankföreningen och Stockholms handelskammare hava emellertid — under erinran att avsikten vore, att beviset skulle, liksom växeln, checken och konossementet, vara en formell utfästelse, som för ernående av de i lagen angivna rättsverkningarna icke finge sakna något av det angivna innehållet — anfört, att ehuru den svenska lagstiftningen om check och konossement, i motsats till växellagen, icke ansett erforderligt att uttryckligt betona detta krav, ifråga om upplagsbevisen av praktiska skäl syntes böra tillrådas, att i lagen uttryckligen framhöles, i vilka avseenden bevisets innehåll skulle vara obligatoriskt. Det bör emellertid måhända anmärkas, att detta ämne berördes vid checklagens tillkomst. Vid granskningen i H. D. av förslaget till nämnda lag hemställdes av *en* ledamot, att till förebyggande av tvekan, huru en handling borde bedömas, som i ett eller annat hänseende avveke från de föreslagna bestämmelserna om vad en check borde innehålla, i lagen måtte införas ett stadgande, motsvarande § 5 växellagen. I anledning därav yttrade departementschefen, att inom H. D. ifrågasatts, att i lagen borde inryckas ett stadgande, som motsvarade § 5 växellagen, att ordalagen i förslaget emellertid syntes ej lämna rum för något tvivel därom, att bestämmelserna om check ägde tillämpning å penninganvisning endast under förutsättning, att denna hade den i förslaget föreskrivna lydelsen, samt att den föreslagna ändringen därför syntes ej vara erforderlig.

Beträffande de särskilda uppgifterna i upplagsbevis och upplagspantbevis har från vissa håll ifrågasatts, att såsom obligatorisk uppgift borde upptagas angivande av att upplagshållaren erhållit tillstånd att å upplagda varor utfärda upplagsbevis och upplagspantbevis, enär endast genom dylik uppgift vunnas säkerhet för att de med särskilda rättsverkningar utrustade upplagsbevis, som utfärdades av koncessionerade upplagshus, kunde hållas åtskilda från de måhända i övrigt lika lydande lagringsbevis, som utfärdades av icke koncessionerade upplagshus. De sakkunniga hava, såsom av det förberedande utkastet framgår, visserligen icke stått främmande för denna tankegång. Att sålunda ifrågasatt stadgande ej föreslagits beror emellertid därpå, att beteckningen upplagsbevis och upplagspantbevis måste upptagas i och är förbehållen för ifrågavarande slags bevis. I samma riktning har verkat, att man förmodat större behov i praktiken icke komma att göra sig gällande av sådant stadgande.

I övrigt har i de över det förberedande utkastet inkomna yttrandena i allmän-

het ej påyrkats utvidgning av antalet obligatoriska uppgifter. Ett undantag härifrån utgör, att två handelskammare föreslagit, att obligatoriskt borde i upplagsbevis och upplagspantbevis intagas uppgift, huruvida tull och övriga allmänna avgifter vore betalade samt huruvida och mot vilka risker varan vore försäkrad. Ehuru de sakkunniga — såsom av det föregående framgår — ingalunda förbisett betydelsen i många fall av dessa uppgifter, hava de emellertid icke ansett riktigt att göra dem till obligatoriska, då de i andra fall kunna sakna sådan.

Anmärkas må, att i förslaget, i motsats till vad som var förhållandet i det förberedande utkastet, angivandet av uppläggaren uppställles blott som en *fakultativ* uppgift. Enligt vad under förarbetena upplysts kan det nämligen understundom av praktiska skäl vara av intresse, att uppläggarens namn ej blir känt.

I förslaget har, som av det föregående framgår, överhuvud taget icke upptagits något stadgande om hänvisning till uppläggningsavtalet eller uppgift beträffande varans värde. Skälen till, att stadgande om hänvisning till uppläggningsavtalet ej upptagits, äro angivna i det föregående. Vad åter angår uppgift om värde, upptogs sådan som fakultativ i det förberedande utkastet. Mot upptagande överhuvud av sådan uppgift har emellertid från näringsorganisationernas sida rests motstånd. I främsta rummet har detta varit förhållandet med organisationer, som närmast representera upplagshållarnas intressen. Så anför Stockholms frihamn, att en upplagshållare icke borde inblandas i en uppläggares försök att giva en vara sken av så högt värde som möjligt och att uppgiften vore utan betydelse för upplagsbeviset som sådant. Stockholms speditörförening anmärker, att det syntes olämpligt att ålägga upplagshållaren att på anfordran upptaga varans värde. Då denne ej skäligen kunde anses pliktig undersöka uppgift om varas värde, bleve följden av sådant stadgande blott, att vid uppgiften alltid anmärktes, att den vore uppläggarens. I liknande riktning har även Malmö frihamn uttalat sig. Invändning har emellertid framkommit även från andra håll. Skånes handelskammare har utan motivering framhållit såsom mindre lämpligt, att upplagshållaren vore skyldig att i beviset på begäran angiva varans värde. Handelskammaren i Gävle åter uttalar, att beviset syntes icke böra innehålla uppgift om den upplagda varans värde, enär den kunde vilseleda en blivande förvärfvare eller långgivare. Till denna uppfattning har jämväl kommerskollegium anslutit sig. Ehuru vissa rättssystem bland uppgifter i upplagsbevis nämna varans värde, hava de sakkunniga anslutit sig till den mening, som i detta avseende framkommit från näringsorganisationerna. Det kan i detta sammanhang anmärkas, att i det nordiska fraktavtalslagstiftningsutkastet uppgift i konossement om varas värde givits en särställning i förhållande till andra konossementsuppgifter, i det att den betraktas blott som bevis om varas värde, till dess annat visas.

Genom tredje stycket i 21 § i förslaget har man sökt besvara spørsmålet, huruvida upplagshållare är berättigad att göra *förbehåll angående de i upplagsbevis och upplagspantbevis intagna uppgifterna*.

Alldeles samma spørsmål har påkallat lagstiftarens uppmärksamhet på sjö-

Upplagshållarens rätt att göra förbehåll mot uppgift.

rättens område. I gällande sjölag innehålles stadgande i 145 § om rätt att göra anmärkning i konossement vid inlastning av gods, som är slutet i packor, kistor eller kärl, så att innehållet är befälhavaren obekant, ävensom beträffande gods, som uppgivits till mått, vikt eller antal, men icke mottagits efter mätning, vägning eller räkning. Påföljden av sådan anmärkning är principiellt, att bortfraktaren är utan ansvarighet, där uppgiften angående godsets art och beskaffenhet eller dess myckenhet finnes oriktig. Stadgandet vilar på uppfattningen, att det vore obilligt, om någon skulle tvingas att ikläda sig ansvar för en uppgift, utan att han själv haft tillfälle försäkra sig om att den vore riktig. Man utgick — enligt vad i motiven till sjölagen framhålles — därifrån, att bortfraktaren mot avlastarens bestridande icke vore berättigad att göra sådant förbehåll i annat fall, än då han icke vore i tillfälle att säkert utröna, huruvida uppgiften vore riktig eller icke. Vad i lagen stadgades vore att förstå som exempel å de vanligast förekommande fallen. Även i andra fall, där en meddelad uppgifts riktighet vore svår att kontrollera, borde samma rätt åtnjutas, ty kostnad eller uppehåll behövde bortfraktaren icke underkasta sig för att gå avlastaren tillhanda med bestyrkande av dennes uppgifter om lasten. En liknande bestämmelse möter i 146 § sjölagen, varigenom inrymmes befogenhet att, då vid inlastning av gods icke kunnat säkert utrönas, om det var i oskadat skick och försett med behörig beklädnad, i konossementet upptaga klausulen »fri från läck, bräck eller skada» eller annat dylikt förbehåll. Även denna rätt förklaras i motiven vara dikterad av billighetshänsyn till bortfraktaren.

Under det att gällande sjölag sålunda kasuistiskt, men med avsikt att dess bestämmelser skola analogivis tillämpas, angiver, när en bortfraktare är gentemot befraktaren berättigad att göra inskränkning i ansvaret för uppgifterna i ett konossement, hava de sakkunniga försökt att i förevarande stycke uppställa en allmän regel. En förebild härvid har varit det nordiska fraktavtalslagstiftningsutkastet. Avfattningen av motsvarande bestämmelse i detta utkast har skett i viss överensstämmelse med 1924 års konossementskonvention, som förklarar fraktförare, befälhavare eller fraktförarens agent icke vara pliktig att angiva eller upptaga i konossement märken, antal, mått eller vikt, vilka han har allvarlig anledning misstänka icke noggrant återgiva de varor, han verkligen mottagit, eller vilka han saknat skäliga medel att undersöka. De sakkunniga få vid 26 § i förslaget — vilken liksom 25 § i viss omfattning kompletterar 21 § — anledning att återkomma till viss del av nyss anförda stadgande.

Av formuleringen av stadgandet i 21 § tredje stycket framgår, att den sedvanliga anteckningen »enligt uppläggarens uppgift» är att anse som sådant förbehåll, som här åsyftas.

Underlåtenhet av upplagshållare att ställa sig de i paragrafen givna föreskrifterna till efterrättelse kan för honom medföra förverkande av koncessionen. Med hänsyn därtill har det icke ansetts nödvändigt att upptaga stadgande om deras tvingande karaktär.

22 §.

Med denna paragraf avses att besvara utom frågan om betecknande av den, *Löpande och icke-löpande upplagsbevis och upplagspantbevis* äro att anse som *löpande* eller som *icke-löpande*.

Vad först angår den *utländska* rättens ställning till dessa frågor, må anmärkas, att i 1866 års *danska* lag bestämmes, att upplagsbevis kunna överlåtas genom indossament, vilket kan ske antingen till bestämt angiven person eller in blanco, varjämte tillägges, att om beviset indosserats in blanco, godtroende förvärfvare anses som ägare i överensstämmelse med de regler, som gälla för skuldebrev, ställda på innehavaren. I 1894 års *danska* lag förklaras likaledes, att upplagsbevis och upplagspantbevis kunna överlåtas genom transport (indossament) till bestämd person eller in blanco. Tillika stadgas emellertid, att överlåtligheten av ett upplagsbevis kan uteslutas genom en därå av utställaren efter mottagarens begäran gjord anteckning därom. I ingendera lagen nämnas upplagsbevis utställda på innehavaren. Det kan emellertid anmärkas, att 1894 års lag såsom legitimerad att fordra varornas avlämnande helt allmänt upptager den, som genom innehållet av bevisets text eller genom en behörigen sammanhängande och till honom fortgående följd av överlåtelser (indossament) eller genom överlåtelse in blanco står såsom rätt innehavare av beviset.

1892 års *finska* förordning angiver såsom berättigad att förfoga över upplagd vara den, som i egenskap av uppläggare eller genom överlåtelse in blanco eller en till honom fortgående följd av överlåtelser innehar upplagsbevis och därtill hörande warrant. I annat sammanhang förklaras, att upplagsbevis och warrant kunna antingen förenade eller avskilda från varandra överlåtas såväl till viss person som genom indossament in blanco och att det står innehavare fritt att fylla blancoindossament genom insättande av dens namn, till vilken ny överlåtelse sker. Upplagsbevis direkt utställda på viss annan man än uppläggararen eller på innehavaren synas ej vara erkända av den *finska* lagen.

Den *österrikiska* upplagshuslagen föreskriver, att upplagsbevisets båda delar, upplagsbeviset och upplagspantbeviset, måste vara ställda till order.

Enligt den *tyska* rikslagstiftningen intaga orderupplagsbevisen en särställning. Endast med avseende å orderupplagsbevisen gives nämligen i § 424 i handelslagen en regel om de sakrättsliga verkningarna av utfärdande av upplagsbevis. I praxis förekomma emellertid jämte orderupplagsbevisen både rekta- och innehavareupplagsbevis.

Den *schweiziska* obligationsrätten innehåller, jämte bestämmelse om tillstånd av vederbörlig myndighet för att upplagshållare skall äga utfärda »varupapper» på den upplagda varan, tillika stadgande, att dessa kunna utställas såsom namn-, order- eller innehavarepapper.

Redan i annat sammanhang har omtalats, hurusom den *holländska* rätten känner dels på viss man ställda bevis, bevijs van opslag, dels ock till innehavaren ställda sådana, ontvangedulle aan toonder eller bevijs van opslag aan toonder.

I *italiensk* rätt utsäges uttryckligen, att upplagsbevis och upplagspantbevis kunna utställas på uppläggarens eller tredje mans namn. Det förklaras vidare, att bevisen äro överlåtliga, och detta jämväl in blanco.

I lagstiftningen i vissa av *Nord-Amerikas förenta stater* skiljes mellan *non-negotiable receipt*, vilket definieras såsom ett upplagsbevis, vari angives att den upplagda varan skall avlämnas till uppläggaren eller en annan, bestämt angiven person, och *negotiable receipt*, d. v. s. ett upplagsbevis, vari angives att den upplagda varan skall avlämnas till innehavaren av beviset eller till order av någon i beviset angiven person. Det icke-löpande upplagsbeviset skall angivas såsom sådant genom upptagande å framsidan av orden »non-negotiable» eller »not-negotiable», vid äventyr att förvärvaren äger behandla det såsom vore det löpande.

Omnämnas må slutligen, att i den *japanska* handelslagen föreskrives, att upplagsbevis och upplagspantbevis kunna, även om de utställts på bestämd person, överlåtas och pantsättas genom indossament, såvida icke indossering förbjudits på själva beviset.

Inom den *svenska* lagstiftningen hava, såsom redan i det föregående antytts, motsvarande spörsmål varit föremål för uppmärksamhet vid tillkomsten av, bland annat, växellagen och sjölagen.

Beträffande *växel* gäller, att den skall innehålla dens namn, till vilken betalning skall ske. Växeln må överlåtas till annan, ändå att ej något därom är nämnt i växeln.

Med avseende åter å *konossement* stadgas i 134 § sjölagen, att det må ställas till viss man eller till innehavaren. Är konossementet ställt till viss man, må det överlåtas till annan, ändå att ej något därom är i konossementet nämnt, dock att om utfärdaren genom orden »icke till order», eller dylikt, gjort förbehåll mot överlåtelse, den, till vilken konossementet överlåtes, ej äger bättre rätt än den, till vilken konossementet är ställt.

Bakom formuleringen av 134 § sjölagen ligger, såsom redan förut antytts, motsättningen mellan de nordiska rättssystemen med avseende å frågan, vilka invändningar kunna framställas mot ett skuldebrev. Konossementet — framhålles det i motiven till sjölagen — vore en *utfästelse* av befälhavaren, och det vore därför naturligt, att de särskilda länderna på denna utfästelse tillämpade den gällande obligationsrättens allmänna grundsatser. I ett väsentligt avseende avveke där den svenska rätten från den norsk-danska. Enligt den i Norge och Danmark gällande förordningen den 9 februari 1798 vore det i viss mån likgiltigt, huruvida ett skuldebrev vore ställt till viss man eller till viss man eller order, i det att jämväl i det förra fallet den, som genom transport blivit innehavare av förbindelsen, icke behövde låta gälla emot sig andra invändningar än sådana, som grundade sig på själva handlingen, under det att den svenska rätten i detta fall läte varje senare innehavares rätt vara underkastad samma inskränkningar som överlåtarens. Då denna olikhet redan med avseende på en art av utfästelser — växeln — kunnat i den gemensamma lagstiftningen utjämnas, hade kommittén trott sig böra beträda samma väg i avseende på konossementet. Detta vore till sin natur ett omsättningspapper och

borde därför liksom växeln giva innehavaren säkerhet mot inskränkningar i fordringsrätten, såvitt handlingen icke därom gäve någon antydning. I 134 § sjölagen vore på konossementet tillämpad den i § 9 växellagen givna regeln om överlåtelse, varigenom konossementet sålunda gjorts till ett orderpapper, utan att en orderklausul vore behöfvig.

Såsom redan vid 21 § framhållits, har även i förevarande förslag till utjämning av motsättningen mellan svensk-finsk rätt, å ena, samt dansk-norsk rätt, å andra sidan, med avseende å frågan, vilka invändningar kunna framställas mot en utfästelse, upptagits en regel av i huvudsak samma innehåll som den, vilken i samma syfte tidigare införlivats med skandinavisk växelrätt och sjörrätt.

Genom 22 § i förslaget göras sålunda upplagsbevis och upplagspantbevis till löpande papper, såvida icke utfärdaren genom orden »icke till order», eller dylikt, gjort förbehåll däremot. Stadgandet skiljer sig till formuleringen i någon mån från motsvarande bestämmelse i sjölagen. I stället för sjölagens bestämmelse, att om utfärdaren genom orden »icke till order», eller dylikt, gjort förbehåll mot överlåtelse, den, till vilken konossementet överlåtes, ej äger bättre rätt än den, till vilken konossementet är ställt, användes i förslaget, liksom även i det nordiska fraktavtalslagstiftningsutkastet, en något avvikande formulering. Detta beror därpå, att regeln, att en förvärfvare av ett icke-löpande papper ej har bättre rätt än överlåtaren, efter avtalslagens tillkomst icke är utan undantag. Uttrycket, att utgivaren av beviset »givit lov att låta det komma i annans hand», är hämtat från K. F. den 10 aug. 1877 om nya utökningslagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall 10 § 1.

Mot att göra upplagsbevis och upplagspantbevis löpande, såvida utfärdaren icke gjort förbehåll däremot, har icke någon invändning gjorts från det praktiska livets sida.

Tilläggas må, att man särskilt å svensk sida ansett det vara önskvärt att i fråga om ett papper, som överensstämmer så nära med konossement som vad fallet är med upplagsbevis och upplagspantbevis, använda en med sjölagens lydelse i huvudsak överensstämmande formulering. Även om det utan särskilt lagstadgande får anses tydligt, att utfärdaren av ett till viss man ställt upplagsbevis genom förbehåll däri kan göra det till icke-löpande, har ett uttryckligt uttalande därom ansetts önskvärt, bland annat, därför, att i § 5 växellagen innehålles — jämte förklaring att växel må överlåtas till annan (indossatarie), ändå att ej något därom är i växeln nämnt — bestämmelse, att om växelgivaren i växlens text med orden »icke till order», eller dylikt, förbjudit överlåtelse, överlåtelse, som ändå sker, icke giver någon växelrätt. Den danska sjölagen stadgar ock, att konossement kan överlåtas genom transport (indossament) till bestämd person eller in blanco, med mindre dess överlåtlighet förbjudits genom orden »ikke til Ordre» eller genom annat uttryckligt förbehåll.

23 §.

Genom utfärdandet av upplagsbevis och upplagspantbevis kommer frågan om upplagshållarens rätt och plikt att utlämna den upplagda varan i ett vä-

Legitimation för utfäende av varan m. m.

sentligt ändrat läge. Förhållandena ställa sig, sedan upplagsbevis och upplagspantbevis utställts, uppenbarligen på väsentligen samma sätt, som då konossement utställts på grund av ett fraktavtal. I följd därav kan ock ifrågasättas att här bringa i tillämpning i huvudsak liknande regler som på sjörätstens område.

Sjölagen uppställer i förevarande avseende i 134 § regler angående vem på grund av konossement »äger fordra godsets utlämnande». Sådan behörighet tillkommer envar, som genom innehållet av konossementets text eller genom behörigen sammanhängande och till honom fortgående följd av överlåtelse eller genom överlåtelse in blanco visar sig vara rätt innehavare av konossementet. Envar sådan innehavare vore — framhålles det i motiven — i förhållande till befälhavaren att anse »såsom legitimerad konossementsinnehavare». Befälhavaren vore icke skyldig att pröva möjligen befintliga överlåtelser materiella giltighet. Endast för det fall, att konossement, som enligt uttryckligt förbehåll vore ställt till viss man, företeddes av någon annan än denne, ålåge det befälhavaren att pröva giltigheten av innehavarens åtkomst. Avlämnades lasten till behörig konossementsinnehavare, vore befälhavaren fri från sin förbindelse. Liknande uttalanden göras även i de danska och de norska motiven till sjölagen.

Beträffande den *utländska* rätten må framhållas, att i 1894 års *danska* lag stadgas, att kvittering av mottagen vara skall ske av den, som genom innehållet av de utfärdade bevisens text eller genom en behörigen sammanhängande och till honom fortgående följd av överlåtelser eller genom överlåtelse in blanco står som rätt innehavare av bevisen. Sådan innehavare förklaras i lagen berättigad att utfå varorna. Upplagshållaren är dock befogad men icke pliktig att pröva giltigheten av överlåtelserna och kvitteringarna.

Den *finska* förordningen uttalar — förutom att upplagsbevis och warrant kunna överlätas såväl till viss person som genom indossament in blanco —, att upplagshållare eller annan, vilken någon förpliktelse åligger på grund av upplagsbevis eller warrant, icke är förbunden att pröva, om överlåtelserna äro äkta.

Det bör måhända i detta sammanhang anmärkas, att i *Tyskland* är synnerligen vanligt i det praktiska livet att i upplagsbevis intaga en s. k. »hinkende Inhaberklausel», med andra ord en bestämmelse att upplagshållaren är berättigad men icke pliktig att pröva legitimationen hos den, som företer upplagsbeviset och med stöd därav gör rätt gällande.

I viss anslutning till 134 § sjölagen upptages i förevarande paragraf i *förslaget* bestämmelse därom, att den, som företer upplagsbevis eller upplagspantbevis och genom innehållet av dess text eller, vid orderbevis, genom behörigen sammanhängande och till honom fortgående följd av överlåtelser eller genom överlåtelse in blanco framträder såsom rätt innehavare av beviset, på grund därav är behörig att göra gällande den rätt, som grundas å beviset.

I det förberedande utkastet ifrågasattes tillika i den svenska och den finska texten bestämmelse svarande mot § 39 växellagen, att upplagshållaren icke vore förbunden att pröva, om överlåtelserna vore äkta, och i den danska

texten stadgades, att upplagshållaren vore berättigad men icke pliktig att pröva giltigheten av indossament och kvittering.

Mot vad sålunda ifrågasattes framkom ingen egentlig erinran från de svenska näringsorganisationerna. Från ett håll har emellertid förordats att utsäga, att upplagshållaren vore berättigad men icke pliktig pröva, huruvida överlåtelseerna äro äkta. Å en annan sida har uttalats, att grundsatsen, att upplagshållaren ej skall vara förbunden pröva, om överlåtelserna å indosserat upplagsbevis äro äkta, syntes, om ock ej nödvändig, lämpligen böra kvarstå för att understryka upplagsbevisets karaktär av negotiabelt dokument. I Danmark åter har från visst håll den danska formuleringen angripits, enär ett positivt uttalande om upplagshållarens rätt att pröva indossamentens giltighet kunde tänkas medföra, att sådan prövning företoges även vid tillfällen, då den skulle taga tid och då det vore av betydelse för innehavaren av upplagsbeviset att hastigt få disponera de upplagda varorna. Dessutom vore en sådan rätt icke helt förenlig med reglerna i 24 § i förslaget om godtrosförvärf av upplagsbevis, av vilka följde, att även om ett indossament icke vore giltigt, innehavaren av upplagsbeviset dock icke kunde angripas i sin besittning därav, då han vid dess förvärfvande var i god tro.

I förslaget har emellertid den särskilda legitimationsregeln, att upplagshållaren icke är förbunden pröva, om överlåtelserna äro äkta, icke upptagits. Vid växellagens tillkomst var ifrågasatt att begränsa regeln om frihet från skyldighet att pröva överlåtelsernas äkthet till det fall, att den, som då infriade växeln, handlade i god tro och utan grov vårdslöshet. I sjölagen har överhuvud någon sådan bestämmelse icke upptagits. Orsaken till denna avvikelse från växellagen framgår icke av förarbetena till sjölagen. Det ligger dock nära att antaga, att orsaken varit, bland annat, att en regel av antydda art obetingat lärer gälla endast, om gäldenären är i god tro. Beträffande legitimationen för borgenären vid ett löpande skuldebrev genom dess innehav har sålunda inom doktrinen framhållits nödvändigheten att med avseende å legitimationsregeln göra en begränsning för det fall, att gäldenären icke är i god tro. I sådant fall måste anses gälla, att gäldenären, i rätt borgenärsintresse, icke kunde anses frigöras från sin förbindelse genom att utan vidare betala till innehavaren av skuldebrevet, då detta innehav dock endast hade karaktären av en legitimation för borgenären och icke i och för sig grundade någon rätt. Då man skulle bestämma, huru långt hans skyldighet att därvidlag taga vara på rätt borgenärsintresse sträckte sig, hade man emellertid att taga hänsyn till, å ena sidan, att gäldenären genom att icke betala på förfalldag komme i mora och, å den andra, därtill, att gäldenären, om han ej ville betala, vore skyldig bevisa, att innehavaren av skuldebrevet icke vore rätt borgenär. Hänsyn till de nu anförda förhållandena hade till följd, att gäldenären icke med för sig frigörande verkan finge betala, då han sutte inne med bevis om, att innehavaren av skuldebrevet ej vore rätt borgenär, och även i annat fall, om han, utan att komma i mora, hade möjlighet att underrätta rätt borgenär om kravet och denne åtog sig att föra beviset. Gäldenären kunde för övrigt,

även om han icke vore i ond tro, pröva legitimationen, om han så ville, men bevisbördan för invändningar mot densamma ålåg då honom.

Med hänsyn till det nu anförda har det ansetts riktigast att inskränka sig till vad i 23 § av förslaget uttalas.

Av paragrafen framgår till en början, att upplagshållaren — liksom bortfraktaren med avseende å orderkonossement — har att tillse, att upplagsbevis ställt till order blivit transporterat till den, som företeer detsamma, genom behörigen sammanhängande och till honom fortgående följd av överlåtelser eller genom överlåtelse in blanco. Liksom med avseende å konossement har alltså icke tillämpats regeln beträffande skuldebrev till order, att transport icke erfordras för att legitimera innehavaren.

Föreligger sådan transport eller är beviset ställt på innehavaren, åligger det icke upplagshållaren att verkställa särskild undersökning om giltigheten av innehavarens åtkomst, därest icke de vanliga reglerna om löpande skuldebrev föranleda sådant. Upplagshållaren är i normala fall både berättigad och pliktig att prestera till bevisets innehavare. Företes åter icke-löpande bevis av annan än den, varå det utställts, bliva vanliga regler om behörighet vid icke-löpande skuldebrev att tillämpa.

Stadgandet avser såväl upplagsbevis som upplagspantbevis. I motsats till vad förhållandet, åtminstone omedelbart, är enligt sjölagen har regelns tillämplighet icke inskränkts till utfående av varan eller till utövande av panträtt däri. Åt densamma har fastmera givits sådan avfattning, att den blir direkt tillämplig även med avseende å de i 10 § i förslaget berörda befogenheterna.

Genom paragrafens lydelse antydes slutligen, att upplagsbevis och upplagspantbevis äro att anse såsom presentationspapper i betydelsen av handling av den beskaffenhet, att dess företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller påkalla fullgörande av annan förpliktelse.

24 §.

Förvärv i god tro av upplagsbevis och upplagspantbevis. I 24 § i förslaget har upptagits stadgande om *godtrosförvärv av upplagsbevis och upplagspantbevis*, på sätt förut skett i fråga om växel och konossement.

Tidigast skedde detta beträffande *växel*. Det framhölls vid tillkomsten av 1880 års växellag, huru föga en vidsträckt vindikationsrätt överensstämde med växelns natur. Beträffande den i växellagen medgivna vindikationsrätten för det fall, att förvärvaren därvid förfarit med grov vårdslöshet, uttalades, att skillnaden mot att medgiva sådan rätt, endast om förvärvaren ej var i god tro, vore föga betydande, enär även utan lagens uttryckliga ordalag den, som förvärvat växeln med grov vårdslöshet, i de flesta fall torde bliva lika ansedd med den, som icke förvärvat den i god tro.

Då en motsvarande bestämmelse upptogs i de nordiska *sjölagarna*, 168 §, motiverades detta därmed, att stadgandet innefattade en tillämpning på konossementet av den i § 76 växellagen i avseende å växlar uttalade grundsats; att konossementets egenskap av omsättningspapper uppenbarligen påkallade en dylik analogisk behandling; samt att sådant överensstämde även med vår rätts allmänna uppfattning. Sjölagarnas formulering står i nära överensstämmelse

med växellagens, trots en vid granskningen i H.D. gjord erinran, att då till begreppet av god tro hörde, att den, som återopade sådan, icke eftersatt den uppmärksamhet och omsorg, som vederbort, orden »eller att han därvid handlat med grov vårdslöshet» borde utgå. Allenast av en ledamot av H.D. framställdes anmärkning mot stadgandets upptagande överhuvud. Denna anmärkning gjordes av det skäl, att stadgandet förmenades uttala en rättssats, vilken lika väl gällde andra fordringshandlingar, men lätt kunde få sken av undantag, varav ville slutas till en motsatt regel.

Angående behovet att beträffande upplagsbevis och upplagspantbevis uttala en rättsgrundsats av den art som den i förut berörda lagrum upptagna kunna meningarna visserligen vara delade. Beträffande skuldebrev har sålunda trots saknaden av särskilt stadgande inom teorien hävdats, att om detta är löpande och tredje man är i god tro, det måste anses, att hans förvärv är ett lagligt sådant och att vindikation av skuldebrevet från rätt ägares sida överhuvud taget ej kan komma i fråga. I betraktande av, å ena sidan, saknaden av särskilt stadgande beträffande skuldebrev och, å den andra, förefintligheten av sådant med avseende å växel och konossement har det emellertid förmenats vara lämpligast att även vad angår upplagsbevis och upplagspantbevis lagfästa det extinktiva förvärvet.

Avfattningen av 24 § i förslaget företer avvikelse från motsvarande bestämmelser i växel- och sjölagarna därutinnan, att orden »eller att han därvid handlat med grov vårdslöshet» utesluts. Detta sammanhänger därmed, att i köplagen, kommissionslagen och avtalslagen uttrycket »vara i god tro» användes för att beteckna det förhållandet, att den person, om vilken detta omdöme fälles, varken ägt eller bort äga vetskap om visst förhållande. Särskilt kommer denna uppfattning till synes i avfattningen av 39 § avtalslagen. Det bör i detta sammanhang anmärkas, att även i det nordiska fraktavtalslagstiftningsutkastet 168 § sjölagen omformulerats på enahanda sätt till vinnande av terminologisk överensstämmelse med den nya skandinaviska lagstiftningen.

I enlighet med vad i nämnda fraktavtalslagstiftningsutkast iakttagits och vad som måste antagas vara meningen i såväl växel- som sjölagen har stadgandet begränsats till överlåtelse. Uppenbart torde vara, att stadgandet icke bör äga tillämpning vid övergång »mortis causa».

Från det praktiska livets sida hava några erinringar icke framkommit i anledning av vad i denna paragraf föreslagits.

Till vad i den danska texten upptages i andra stycket av denna paragraf få de sakkunniga anledning återkomma vid 29 § i förslaget.

25 §.

Med förevarande paragraf avses att klargöra, bland annat, förhållandet mellan den rätt, som på grund av uppläggningsavtalet tillkommer uppläggaren, och den rätt, som innehavare av upplagsbevis och upplagspantbevis förvärvar genom sådant bevis.

Endast i några av de *utländska* rättssystemen hava de här mötande spörsmålen föranlett särskilt lagstadgande.

Upplagsbevisets och upplagspantbevisets karaktär av utfästelser.

I 1894 års *danska* lag förklaras upplagshållaren gentemot godtroende tredje man innestå för riktigheten av de uppgifter, som upplagsbevis eller upplagspantbevis innehåller om varorna, med mindre han på bevisen anmärkt, att han icke kunnat förvissa sig om uppgifternas riktighet.

För den *tyska* rättens del var detta ämne föremål för synnerlig uppmärksamhet vid överläggningarna på den tjuguförsta tyska juristdagen. Därvid förordades att genom lagstiftningen utbilda upplagshållarens förpliktelse på grund av upplagsbevis och upplagspantbevis till en »skripturobligation».

Beträffande den *österrikiska* rätten göres inom doktrinen gällande, att den rätt, som tillkommer legitimerad innehavare av upplagsbevis och upplagspantbevis, visserligen principiellt överensstämmer med uppläggarens rätt, men dock skiljer sig från densamma till sin juridiska art och sitt innehåll. Den vore nämligen abstrakt, lösgjord från uppläggningsavtalet såsom causa, och upplagshållaren svarade principiellt för riktigheten av bevisens uppgifter.

Även med avseende å *schweizisk* rätt göres gällande, att upplagsbeviset åtminstone i det väsentliga måste betraktas såsom ett »skripturrättsligt värdepapper».

Anmärkas må slutligen, att i den *japanska* handelslagen stadgas, att om upplagsbevis och upplagspantbevis utfärdats, de däri upptagna betingelserna i förhållandet mellan upplagshållaren och bevisens innehavare bestämma de rättsföljder, som förvaringen medför.

Vad härefter angår den gällande *svenska* rätten, må till en början erinras, att i *frihamnsreglementena* föreskrives, att frihamnsinnehavaren är ansvarig för riktigheten av de i mottagningsbevis intagna uppgifterna angående godsets slag och kvantitet, endast då särskild undersökning föregått dess utfärdande. Till denna föreskrift fogas en bestämmelse, att i beviset »förty» skall finnas angivet, om i detsamma härutinnan förekommande uppgifter grundats allenast på gjord anmälan eller därjämte på företagen särskild undersökning. Huruvida åsidosättande av detta stadgande går ut över frihamnen eller över godtroende förvärvare, anges icke i reglementena.

Vid tillkomsten av de nu gällande *sjölagarna* var motsvarande spörsmål med avseende å konossement föremål för behandling. I förslaget till sjölag bestämdes, bland annat, att enligt konossementet skall rättsförhållandet mellan befälhavaren och lastemottagaren bedömas och lasten till den sistnämnde avlämnas; att vad befraktningsavtalet innehåller förty icke är mot lastemottagaren i denna hans egenskap gällande, där icke konossementet i något avseende därtill hänvisar; att befälhavaren ej äger för godsets utlämnande till lastemottagaren kräva fullgörande av andra villkor, än konossementet föranleder; att betalning för överliggedagar, som ägt rum vid godsets inlastning, icke må avfordras lastemottagaren, där ej konossementet utvisar, att fordringen är ogulden; samt att befälhavaren är lastemottagaren ansvarig för riktigheten av de i konossementet meddelade uppgifterna angående godset.

I förarbetena till sjölagen framhålles, att konossementet icke längre vore ett bevismedel angående rättsförhållandet mellan avlastare och befälhavare. Det hade i stället blivit en *utfästelse* av befälhavaren till lastemottagaren, den till

vilken varan skulle avlämnas. Konossementet avlöste befaktningsavtalet såsom grundval för *detta* rättsförhållande. En annan sak vore, att om lastemottagaren vore samma person som befaktraren eller med honom lika förbunden, befaktningsavtalet kunde komma att mot honom göras gällande, liksom att befälhavaren överhuvud kunde mot lastemottagaren, oberoende av konossementet, åberopa sitt omedelbara rättsförhållande till denne. Principiellt gällde sålunda, att om befälhavaren icke i konossementet angivit, att något av det äldre förhållandet skulle ingå i det nya, lastemottagaren stode utanför det äldre förhållandet. Befälhavaren vore med hänsyn till det i konossementet upptagna godset förpliktad »non quia recepit, sed quia scripsit». Hans förpliktelse bedömdes i detta hänseende uteslutande efter konossementets lydelse. Intet hindrade visserligen avlastaren att låta nämna sig själv som lastemottagare, och i sådant fall finge han finna sig däri, att befälhavaren mot honom gjorde gällande invändningar, som grundade sig på det äldre rättsförhållandet. Detta berodde emellertid då på den tillfälliga omständigheten, att lastemottagare och avlastare vore samma person, men icke därpå, att lastemottagarens rätt såsom sådan sammanföle med avlastarens. Förhållandet vore här intet annat än vad som gällde för varje lastemottagare, nämligen att han finge underkasta sig de invändningar, som av befälhavaren kunde göras gällande mot *hans* utövning av rätten.

Vad av sjölagskommittén sålunda föreslagits har i sjölagen, 144 §, fått en väsentligen förkortad avfattning. Vid granskningen i H.D. anmärktes nämligen, att stadgandet syntes böra innehålla allenast, att konossementet bestämmer rättsförhållandet mellan bortfraktaren och lastemottagaren och att lasten förty bör i överensstämmelse med konossementet till den sistnämnde avlämnas, varemot vad stadgandet därutöver innehölle syntes böra, såsom obehövt eller innefattande ett upprepande, utgå. Den svenska sjölagen innehåller såvitt nu är ifråga — förutom föreskrift, att konossementet bestämmer rättsförhållandet mellan bortfraktaren och lastemottagaren och att lasten förty skall i överensstämmelse med konossementet till den sistnämnde utlämnas — blott bestämelse, att betalning för överliggedagar eller för annat uppehåll, som ägt rum vid godsets inlastning, ej må avfordras lastemottagaren, där ej konossementet utvisar, att fordringen är ogulden. De danska och norska sjölagarna hava emellertid en avfattning, nära överensstämmande med den, som föreslogs av sjölagskommittén.

Vid utarbetandet av *förslaget* till lag om upplagshus har det synts de sakkunniga vara uppenbart, att om upplagsbevis och upplagspantbevis skola kunna fylla sin uppgift som omsättningspapper, innehållet i dessa bevis principiellt måste vara avgörande för rättsförhållandet mellan bevisens innehavare och upplagshållaren. Näringslivets behov synas icke bliva på ett tillfredsställande sätt tillgodosedda genom en handling av sådan art som t. ex. den nuvarande järnvägsfraktsedeln, om vilken i järnvägstrafikstadgan föreskrives, att den skall anses visa, där ej annat styrkes, att godset med hänsyn till vikt, stycketal och innehåll så avlämnats samt att i övrigt så avtalats och förfarits, som fraktsedeln angiver, i vilken föreskrift för övrigt göras vissa modifika-

tioner till järnvägens förmån. Upplagsbevisets och upplagspantbevisets innehåll lär med andra ord först och främst böra vara avgörande därutinnan, att villkor i uppläggningsavtalet angående den upplagda varans förvaring och utlämnande principiellt icke kunna åberopas mot bevisens innehavare, såvida de icke på ett eller annat sätt upptagits i bevisen och sålunda gjorts till en del av dessas innehåll. Liksom enligt gällande sjölag bortfraktaren måste anses genom konossementet ikläda sig en förpliktelse i förhållande till lastemottagaren och konossementet avlöser befaktningsavtalet såsom grundval för detta rättsförhållande, måste uppläggaren anses ikläda sig en från uppläggningsavtalet frigjord förpliktelse i förhållande till bevisens innehavare. Upplagsbevis och upplagspantbevis synas emellertid böra vara avgörande även med avseende å de däri intagna uppgifterna angående den upplagda varan, under förutsättning naturligen att icke i bevisen angivits, att uppgift är uppläggarens eller att dess riktighet är upplagshållarens okänd, eller eljest däri gjorts förbehåll mot densamma.

I enlighet med förut berörda tankegång uttalas i 25 § första stycket första punkten, att upplagsbevis och upplagspantbevis bestämma rättsförhållandet mellan upplagshållaren och innehavaren av sådant bevis.

Beträffande tillämpligheten av denna regel göres i förslaget ingen skillnad mellan löpande och icke-löpande bevis. Att beakta är beträffande icke-löpande bevis särskilt det fallet, att sådant utställts på annan än uppläggaren. Rättsläget är då principiellt detsamma, som då ett rekta-konossement utställts på annan än avlastaren. Beträffande åter möjligheten att åberopa det bakomliggande förhållandet, då innehavaren av upplagsbevis eller upplagspantbevis är samma person som uppläggaren eller med honom lika förbunden, hänvisas till vad förut anförts beträffande motsvarande förhållande med avseende å konossement. En sådan möjlighet är tydligen icke utesluten med avseende å ett löpande upplagsbevis, så länge det befinner sig i uppläggarens hand. Vida större betydelse har den emellertid med avseende å ett på uppläggaren utställt, icke-löpande upplagsbevis, då den, till vilken sådant bevis cederas, principiellt ej får bättre rätt än den, på vilken det utställts, och detta icke ens om han är i god tro. Å den andra sidan må beträffande löpande bevis anmärkas, att så snart ett sådant en gång kommit i godtroende mans hand, det saknar betydelse, om det sedermera kommer i händerna på person i ond tro.

Genom *andra* punkten göres en viss *inskränkning* i vad som uttalats i den första punkten. Med bevisens angivna karaktär överensstämmer, att den, som förvärvar ett upplagsbevis eller upplagspantbevis, principiellt bör kunna räkna med, att icke utan anteckning å bevisen åtgärder vidtagas med varan, varigenom kostnaderna för dess utlösande ökas. Av praktiska skäl har emellertid från denna regel gjorts undantag för det fall, att fråga är om utgift av den beskaffenhet, att upplagshållaren haft fog att göra den utan särskilt uppdrag. Ett strängt fasthållande av huvudprincipen har synts i detta avseende kunna föranleda ett åsidosättande av bevisinnehavarens eget intresse. Upplagsbevis- och upplagspantbevisinnehavare måste därför vara beredda på att dylik ersättning, förutsatt att den avser tiden *efter* bevisens utfärdande, kan häfta vid

varan. Likaledes har det ansetts utan åsidosättande av bevisens värde kunna medgivas upplagshållaren att för tiden efter bevisens utställande fordra i taxan bestämd avgift för varans förvaring.

I de yttranden, som av näringsorganisationerna avgivits över det förberedande utkastet, hava inga erinringar gjorts mot att utveckla upplagsbevis och upplagspantbevis till handlingar, som bestämma rättsförhållandet mellan bevisens innehavare och upplagshållaren.

Redan ovan har berörts stadgandet i 144 § andra stycket sjölagen, att betalning för överliggedagar eller för annat uppehåll, som ägt rum vid godsets inlastning, icke må avfordras lastemottagaren, där ej konossementet utvisar att fordringen är ogulden. Likaså har nämnts, hurusom i H. D. vid granskningen av förslaget till sjölag gjordes gällande, att detta följde redan av det allmänna stadgandet om konossementet såsom bestämmande rättsförhållandet mellan bortfraktaren och lastemottagaren. Uppenbarligen har man emellertid vid tillkomsten av sjölagen ansett denna slutsats icke vara så självklar, att stadgande i ämnet kunde undvaras. Tydligt är, å andra sidan, vilket värde för konossementet som omsättningspapper det måste äga, att konossementet lämnar visshet om, huruvida fordran å sådan betalning föreligger. I bägge dessa avseenden göra sig liknande synpunkter gällande med avseende å uppläggningsavtalet. På grund därav föreslås i andra stycket av 25 § stadgande, att betalning för vederlag eller utgift, som belöper å tiden före utfärdandet av upplagsbevis och upplagspantbevis, ej må avfordras innehavaren av sådant bevis, med mindre det utvisar, att betalningen är ogulden.

Vederlag och utgift, som belöper å tiden före bevisets utställande.

På grund av viss i rättspraxis och teori förekommen tvekan angående förhållandet mellan 144 § andra stycket och 276 § första stycket 4. sjölagen har i förevarande paragraf uttryckligen utsagts, att för betalning för vederlag eller utgift, som belöper å tiden före utfärdandet av upplagsbevis och upplagspantbevis, icke heller panträtt kan utövas i den upplagda varan. Behovet av detta, allenast i tydlighetens intresse tillkomna stadgande synes framgå av ett flertal över det förberedande utkastet avgivna yttranden. Jämföras må även 36 § i det danska förslaget.

26 §.

Därest upplagshållare i upplagsbevis och upplagspantbevis anmärkt, att i bevisen intagen uppgift är uppläggarens eller att dess riktighet är upplagshållaren okänd, eller om han i bevisen gjort annat sådant förbehåll beträffande däri förekommande uppgift, är upplagshållaren principiellt fri från ansvarighet, där uppgiften finnes vara oriktig. Undantagslöst kan emellertid en sådan regel genomföras lika litet på detta område som på sjörättens.

Ansvarighet trots gjort förbehåll m. m.

I regeln i 145 § *sjölagen*, att om befälhavaren i konosment anmärkt, att innehållet av gods eller dess mått, vikt eller antal är honom obekant, han är utan ansvarighet, där uppgiften angående godsets art och beskaffenhet eller dess myckenhet finnes oriktig, göres inskränkning för det fall, att vid inlastningen uttrönts eller med användande av vanlig uppmärksamhet bort kunna utrönas, att uppgiften var oriktig. Beträffande denna inskränkning fram-

hålles i motiven till sjölagen, att befälhavaren icke borde obetingat befrias från ansvarighet för uppgifter i konossementet, därför att han genom en »befrielseklausul» fränsagt sig ansvar för desamma och läte dem stå för avlastarens räkning. Det måste anses vara hans plikt att icke låna sin medverkan till något, som icke kunde undgå att lända lastemottagaren till skada. Han vore visserligen icke skyldig att anställa särskild undersökning för att utröna, huruvida uppgiften vore riktig eller icke. Funne han emellertid, att den vore oriktig, eller vore uppgiftens oriktighet så påtaglig, att han icke utan en oursäktlig försummelse kunnat undgå att märka den, måste han bliva ansvarig, emedan han icke förhindrat, att lastemottagaren genom konossementet missleddes. Det tillhörde emellertid i sådant fall denne att bevisa, det befälhavaren åsidosatt sin skyldighet. På liknande sätt göres i sjölagen inskränkning i möjligheten att åberopa klausulen »fri från läck, bräck eller skada» eller annat dylikt förbehåll i konossement. I 147 § sjölagen stadgas nämligen, att om gods inlastas, som tydligen kan skönjas vara skadat eller illa beklätt, det åligger befälhavaren att uttryckligen anmärka sådant i konossementet. Underlåtenhet därav medför, att förhållandet ej må åberopas till bortfraktarens fritagande från ansvarighet, fastän han i konossementet tecknat klausulen »fri från läck, bräck eller skada» eller annat dylikt förbehåll. Det framhålles i motiven, att grunden till befälhavarens skyldighet att i konossementet anmärka, att gods är skadat eller illa beklätt, ligger däri, att befälhavaren icke får låna sin medverkan till att bedraga lastemottagaren.

Inom den *utländska* lagstiftningen om upplagsbevis är detta ämne, om också icke alldeles obeaktat, dock i det hela icke så uppmärksammat som på sjörättens område. I 1894 års *danska* lag förklaras emellertid, förutom att upplagshållaren är ansvarig för riktigheten av upplagsbevisets uppgifter om varorna, såvida han icke på bevisen anmärkt, att han icke kunnat förvissa sig om riktigheten av deras uppgifter om varorna, därjämte att upplagshållaren är ansvarig för sådan skada, som orsakats genom en vid uppläggnings föreliggande, utvärtes och synlig brist med avseende å varornas förpackning, med mindre han på bevisen anmärkt bristens förekomst. Ehuru väl närmast dikterat av annat skäl, må därjämte nämnas stadgandet i *finska* rätt, att upplagshållare till sitt fritagande från ansvar för förlust av eller skada å upplagd vara kan åberopa »sådant fel i förpackningen, som vid emottagandet ej av det yttre kunnat varnas».

I såväl det *förberedande utkastet* som därefter i *förslaget*, 26 §, hava intagits bestämmelser, som giva uttryck åt den tankegången, att upplagshållaren icke obetingat blir fri från ansvarighet för uppgifter i upplagsbevis och upplagspantbevis därigenom, att han gör förbehåll mot desamma. Har han före bevisens utfärdande insett eller med användande av vanlig uppmärksamhet kunnat inse, att meddelad uppgift var oriktig, har han ansetts böra vara skyldig att svara för uppgiften, såvida han icke gjort särskild anmärkning om dess oriktighet. Skäl att i detta avseende behandla en upplagshållare mildare än en bortfraktare föreligga tydligen icke, utan förefinnes snarare anledning att med avseende å honom tillämpa strängare regler. I enlighet därmed

föreslås i första stycket av 26 § en mot 145 § sjölagen svarande bestämmelse. Såsom vid 21 § anmärkts, inträder härigenom en viss komplettering av vad i nämnda paragraf föreslås. Betydelsen av det föreslagna stadgandet för upplagsbeviset som omsättningspapper torde icke behöva framhållas.

På liknande grund vilar stadgandet i andra stycket av 26 §. Förvärvare av upplagsbevis och upplagspantbevis har ansetts böra kunna förlita sig på, att uppenbar skada å vara eller uppenbar brist med avseende å dess förpackning ej förelegat vid bevisets utfärdande, då anmärkning därom ej skett i beviset.

Angående betydelsen av god tro hänvisas till vad vid 25 § därom anförts.

Någon erinran mot vad härutinnan föreslagits har ej framkommit från *näringsorganisationernas* sida. I ett över det förberedande utkastet avgivet danskt yttrande har till och med ifrågasatts, att om upplagshållare konstaterade, att vara under uppläggnings tagit skada, han borde vara skyldig infordra tidigare utställets bevis för att utbytas mot annat, vari förhållandet angivits.

27 §.

Ovan har som ett av upplagsbevislagstiftningens viktigaste spörsmål be- *Tvingande bestämmelser angående ansvarigheten för upplagd vara.* tecknats frågan om det ansvar för den upplagda varan, som bör åläggas upplagshållaren.

Till stärkande av upplagsbevisets och upplagspantbevisets värde som omsättningspapper har genom 27 § i förslaget förbehåll, varigenom göres inskränkning i vad enligt denna lag åligger upplagshållare med avseende å ansvarigheten för upplagd vara, förklarats vara ogiltigt.

Redan av vad i 25 § första stycket stadgas följer, att en bestämmelse i uppläggningsavtalet, varigenom upplagshållarens ansvarighet inskränkes i förhållande till vad i 12 och 13 §§ föreskrives, saknar verkan, om den icke intages i upplagsbevis och upplagspantbevis.

Förevarande paragraf går emellertid ett steg vidare och förklarar dylikt avtal om inskränkning i ansvarigheten ogiltigt, så snart upplagsbevis utfärdats, och således även om avtalet upptagits i beviset. Att i nyss antydda utsträckning förklara vad på sjörättens område brukar benämnas negligence-klausul ogiltig har synts de sakkunniga vara oeftergivligt.

Under övervägande har varit att gå än längre och förklara avtal om inskränkning i den lagbestämda ansvarigheten för den upplagda varan under alla förhållanden ogiltigt. Till förmån för en så långt gående regel kunna tydligen åberopas samma skäl, som anförts för att på sjörättens område göra vårdnadsreglerna tvingande jämväl med avseende på certepartiet och icke blott från det att konossement bestämmer rättsförhållandet mellan fraktföraren och innehavaren av sådan handling.

1924 års konossementskonvention förklarar som bekant, att konventionen har avseende blott på det fraktavtal, varom upprättats ett konossement eller liknande åtkomsthandling rörande befordring av varor till havs. Härunder inbegripes konossement eller liknande omförmäld handling, utställd i kraft av ett certeparti, från det sådan fångeshandling bestämmer rättsförhållandet mellan

fraktföraren och innehavaren av handlingen. Bakom denna konventionens standpunkt ligger framför allt den uppfattningen, att vad det i främsta rummet kommer an på är att stärka konossementet såsom omsättningspapper. Jämsides därmed göres även gällande, att innehavaren av konossement har en annan ställning än parterna i certeparti, vilka själva kunna iakttaga sitt intresse. Å den andra sidan åter framhålles, att även med avseende å certe-partier befraktarna i stor utsträckning sakna möjlighet att mot redarna iakttaga sina intressen, på grund varav avtalsfrihet för dem ej sällan förefinnes blott på papperet, och att det är ett allmänt intresse, att möjligheten att friskriva sig icke leder till förslappande av känslan av ansvar för anförtrott gods.

Hos de svenska sakkunniga hava starka sympatier funnits för att göra vårdnadsreglerna tvingande över lag och sålunda oberoende av om upplagsbevis utställts. När reglerna icke gjorts tvingande i så stor utsträckning, beror detta i främsta rummet därpå, att å annat håll förefunnits betänkligheter mot att kringskära kontraktsfriheten i större utsträckning än som oundgängligen kräves av hänsyn till upplagsbevisets värde som omsättningspapper. Självfallet har det å svensk sida ansetts synnerligen önskvärt att på detta centrala område uppnå överensstämmande regler. Även om man å denna sida icke haft samma betänkligheter mot att kringskära kontraktsfriheten, har det, även bortsett från önskvärdheten av överensstämmande rättsregler, synt i viss mån betänkligt att göra reglerna tvingande i större utsträckning än på sjörättens område. I betraktande har även tagits det makt-påliggande i att anordna upplagshusinstitutet så, att de, som driva eller ämna driva magasineringsrörelse och äro förtjänta att erhålla koncession, icke avskräckas från att söka sådan. Under det att i det förberedande utkastet bestämdes, att om genom förbehåll i avtal om uppläggning av vara gjorts inskränkning i vad enligt upplagshuslagen åligger upplagshållaren med avseende å vårdnaden av varan, sådant förbehåll skulle vara utan verkan, stadgas därför i förslaget allenast, att förbehållet ej må av upplagshållaren åberopas, då upplagsbevis utfärdats.

I de yttranden, som av näringsorganisationerna avgivits över det förberedande utkastet, hava, såsom i sammanhang med 12 § anförts, från åtskilliga håll uttalats betänkligheter mot att uppställa alltför stränga vårdnadsregler. Närmast hava dessa erinringar rört vårdnadsgraden. I ett par av de avgivna yttrandena har emellertid berörts även sambandet mellan denna fråga och upplagsbeviset. Från ett håll har förordats, att upplagshållaren skulle kunna avtala inskränkningar i ansvaret för upplagd vara under föutsättning, att inskränkningen framginge av upplagsbevis och upplagspantbevis. Från ett annat håll har gjorts gällande, att lagen, framför allt dess ansvarsregler, skulle äga tillämpning, blott om upplagsbevis utställts.

Som av det förut anförda framgår, hava de sakkunniga såtillvida tillmötesgått dessa önskemål, som lagens ansvarsregler gjorts tvingande blott för det fall, att upplagsbevis utställts.

Det torde beträffande tolkningen av stadgandet i 27 § böra framhållas, att

därmed avses ej blott 12 §, utan även 13 § i förslaget. Självfallet är, att beträffande vårdnaden reglerna om ansvarigheten äro tvingande, även om försummelsen icke ligger upplagshållaren personligen till last utan någon, för vilken han svarar enligt 11 § andra stycket i förslaget.

Slutligen må i detta sammanhang anmärkas, att under överbäggande varit att begränsa stadgandet om den tvingande karaktären av ansvarsreglerna till förhållandet mellan upplagshållaren och innehavaren av upplagsbevis eller upplagspantbevis. Man har emellertid ansett det mest överensstämmande med klarhet och reda att ej göra det beroende av negotiering av upplagsbevis, huruvida reglerna i förslaget bliva tvingande eller icke, och att, då upplagsbevis väl utställts, låta samma regler gälla i förhållande till uppläggaren som mot innehavaren av upplagsbeviset. Överbäggande hava i detta avseende gjort sig gällande samma synpunkter som vid inarbetandet av 1924 års konossementskonvention i det nordiska fraktavtalslagstiftningsutkastet.

28 §.

Den rätt att uttaga varan, resp. tillgodogöra sig densamma som pant, vilken förmedlas genom upplagsbevis och upplagspantbevis, har ansetts böra medföra, att de i 10 § i förslaget angivna befogenheterna genom överlåtande av nämnda bevis principiellt övergå från uppläggaren till förvärvaren av bevisen.

Rätt till besiktning m. m.

För den händelse allenast upplagsbevis utställts, är tillämpningen härav klar.

Mera komplicerad blir situationen, då dubbla bevis utställts. Det har visserligen förmenats icke vara förenat med betänklighet att inrymma besiktningsrätt såväl åt den, som innehar upplagsbeviset, som åt upplagspantbevisets innehavare. Rätten att taga prov av varan och att vidtaga för dess bevarande nödiga åtgärder har däremot ansetts vara av den beskaffenhet, att för dess utövande kräves, att vederbörande innehar såväl upplagsbeviset som upplagspantbeviset.

Med hänsyn till vikten för innehavare av upplagsbevis och upplagspantbevis att erhålla kännedom om fel eller brist i upplagd vara samt om eventuellt förestående auktion har meddelande, varom i 8, 17 och 18 §§ sägs, förklarats skola givas även den senaste innehavare av upplagsbevis, resp. upplagspantbevis, vilkens namn och hemvist uppgivits för upplagshållaren eller eljest äro av denne kända. Stadgandet vilar på samma grund som föreskriften i första stycket av denna paragraf, men har ansetts kunna tillämpas på både uppläggaren och bevisens innehavare.

Till vem meddelande skall lämnas.

29 §.

Vid sidan av det under 23 § i förslaget berörda stadgandet angående vem i förhållande till befälhavaren är att anse såsom legitimerad konossementsinnehavare förekommer bestämmelse i *sjölagen* angående befälhavarens *plikt* att utlämna godset till legitimerad konossementsinnehavare. Genom 139 § sjö-

Skyldigheten att utlämna varan m. m.

lagen ålägges sålunda befälhavaren att utlämna lasten till den, vilken är innehavare av sådant exemplar av konossementet, som enligt 134 § berättigar honom att fordra godsets utlämnande. På de i denna regel genom 140 och 141 §§ gjorda modifikationerna lär icke vara anledning att i detta sammanhang ingå, varemot torde böra framhållas befälhavarens rätt och skyldighet att fordra konossementets återställande. Det stadgas nämligen, att sedan godset till lastemottagaren avlämnats, konossementet, med åtecknat bevis om godsets avlämnande, skall till befälhavaren återställas. Därjämte meddelas bestämmelse om konossementets sättande i taka händer under lossningen. I motiven betonas, att i intet fall avlämnandet må ske till annan än innehavare av konossement.

Vad angår *upplagsbevis*, hava i *utländsk* lagstiftning i stor utsträckning bestämmelser ansetts erforderliga till reglering av upplagshållarens plikt att, mot företeende och återställande av upplagsbeviset, avlämna varan till mottagaren.

I 1866 års *danska* lag förklaras, att upplagshållaren vid risk av ersättnings-skyldighet för uppkommande skada icke må utlämna de upplagda varorna annat än mot återställande i kvitterat skick av de å varorna utfärdade upplagsbevisen.

Liknande bestämmelse finnes i 1894 års *danska* lag.

Den *finska* förordningen uttalar, att den, som genom behörig överlåtelse visar sig vara rätt innehavare av ej mindre upplagsbevis än därtill hörande warrant, äger från upplagsmagasinet vid anfordran utbekomma den däremot svarande varan mot återlämnande av upplagsbeviset och warranten.

I *österrikisk* rätt förklaras upplagshållaren pliktig att utlämna den upplagda varan till ägaren av upplagsbevis och upplagspantbevis mot det att dessa samtidigt återställas.

Den *japanska* lagen förordnar, att om upplagsbevis och upplagspantbevis utställts, utlämnande av den upplagda varan kan fordras blott mot bevisen.

I den *schweiziska* obligationsrätten stadgas, att om ett varupapper utställts över den upplagda varan, får och måste upplagshållaren utlämna varan blott till den enligt varupapperet berättigade.

Angående *tysk* rätt må, med hänsyn till dess ofullständiga reglering av upplagsbeviset, beträffande sjörätten anmärkas, att bortfraktaren förklaras pliktig att i lossningshamnen utlämna lasten till legitimerad innehavare av ett exemplar av konossementet; att som legitimerad till godsets mottagande är att anse den, till vilken godset enligt konossementet skall avlämnas eller på vilken konossementet, om det är ställt till order, överlåtits genom indossament; samt att bortfraktaren är pliktig att utlämna godset blott mot ett kvitterat exemplar av konossementet. I den tyska teorien göres gällande, att som upplagsbevis i egentlig mening äro att anse blott sådana bevis, som innehålla s. k. »äkta presentationsklausul», varigenom uppläggarens eller den eljest förfogande-berättigades rätt anknytes till upplagsbevisurkunden.

I *förslaget* hava de sakkunniga likaledes ansett böra upptagas, förutom stadgandet i 23 § angående vem i förhållande till upplagshållaren är att anse

såsom legitimerad bevisinnehavare, bestämmelse angående upplagshållarens skyldighet att utlämna varan. Denna skyldighet har i förevarande paragraf fastslagits med den begränsningen, att upplagsbeviset med påtecknat kvitto återställs till honom.

För det fall, att upplagspantbevis överlåtits till säkerhet för fordran, gäller emellertid den ytterligare förutsättning, som framgår av 38 § i förslaget. I tydlighetens intresse har en hänvisning därom ansetts böra göras i denna paragraf.

Någon erinran i anledning av vad sålunda ifrågasatts har icke förekommit från det praktiska livets sida.

I anknytning till 23 § i förslaget har i vissa från näringsorganisationerna avgivna yttranden framhållits önskvärdheten av stadgande om *rätt att utfå del av upplagd vara*. *Rätt att utfå del av upplagd vara.*

Att rätt att utfå en del av upplagd vara principiellt bör erkännas har syntts vara uppenbart.

De villkor, varunder denna rätt kan utövas, bero emellertid i viss utsträckning på förhållandena i det särskilda fallet. Först och främst begränsas denna rätt av upplagshållarens säkerhetsrätt i den upplagda varan och av däri möjligen inrymd panträtt för innehavare av upplagspantbevis. Än vidare är emellertid att taga i betraktande, bland annat, att villkoren i uppläggningsavtalet kunna anses utgöra hinder för att utan vidare förplikta upplagshållaren att finna sig i ett partiellt återtagande av varan. Som exempel kan anföras, att avgiften för uppläggningen rabatterats med hänsyn till den upplagda varans mängd.

Avgörandet av detta spörsmål har därför ansetts böra bero på en prövning med hänsyn till de konkreta förhållandena.

I samband med förevarande paragraf i förslaget torde böra anmärkas, att upplagsbevisinnehavarens rätt till varan i viss mån modifieras genom reglerna om stoppningsrätt i 30 § av förslaget. På analogt sätt som beträffande en konossementsinnehavares anspråk på det fraktade godset resa sig emellertid därjämte med avseende å en upplagsbevisinnehavares anspråk på upplagd vara frågorna om hans skydd mot uppläggarens borgenärer samt om konflikten dels mellan bevisets innehavare och den, som i god tro förvärvat själva varan, dels ock mellan rätt ägare till varan och den, som, efter det varan upplagts av någon som ej varit behörig att förfoga däröver, i god tro fått upplagsbevis å densamma. *Upplagsbevisets s. k. sakrättsliga verkningar.*

I den *utländska* rätten har man ock flerstädes gjort försök att reglera upplagsbevisets betydelse jämväl med avseende å *övergången av äganderätt* till den upplagda varan.

Så är förhållandet i den *danska* rätten. I 1894 års lag stadgas, dels att genom överlåtelse (indossament) av upplagsbeviset överföres äganderätt till de upplagda varorna, dels ock att den, som är vederbörligen legitimerad och som icke visas vid förvärvandet av upplagsbeviset hava varit i ond tro eller därvid handlat med grov vårdslöshet, kan göra sin rätt på grund av bevisen över varorna gällande även mot den, vilken kunnat påstå bättre rätt till dem än uppläggaren.

I *tysk* rätt förordnas, att om av upplagshållaren utfärdats ett upplagsbevis, som kan överlåtas genom indossament, medför, om varan mottagits av upplagshållaren, överlåtandet av upplagsbeviset till den, som genom beviset legitimeras till mottagande av varan, för förvärv av rättigheter till varan samma verkningar som överlämnande av varan.

På liknande sätt bestämmes i *schweizisk* rätt, att om för varor, som överlämnats till en fraktförare eller ett upplagshus, utställts värdepapper, som representera dem, överlåtande av en sådan urkund gäller som överlåtande av varan. Om en godtroende förvärvare av själva varan står mot godtroende förvärvare av varupapperet, äger dock den förre företräde framför den senare.

Bremens upplagshuslag innehåller ävenledes bestämmelse, att genom indossament och överlämnande av upplagsbeviset uppstå för förvärv av rättigheter, som bero på föremålets överlämnande, samma rättsliga verkningar som genom överlämnande av de föremål, på vilka upplagsbeviset lyder.

I *österrikisk* rätt förordnas likaledes, att överlämnande av det indosserade upplagsbeviset till indossatarien har för förvärvande av rättigheter, som bero på varans tradition, samma rättsliga verkningar som tradition av själva varan. Tillika stadgas, att om ett upplagsbevis utställts, överlåtelse av varan icke kan äga rum på annat sätt.

Beträffande *engelsk* rätt har warranten ofta betecknats som »the genuine representative of the delivery of goods and the indicia of the property».

Nu ifrågavarande spörsmål voro föremål för mycket ingående dryftande vid utarbetandet av de nordiska *sjölagarna*.

I 1882 års danska sjölagsutkast stadgades, att genom överlåtelse av konossement överföres äganderätt eller annan rådighetsrätt till de avlastade varorna. I sammanhang därmed uttalades i motiven, att utkastets författare ansett sig böra taga avstånd från stoppningsrätten.

De nu gällande nordiska sjölagarna intaga däremot i båda dessa avseenden en annan ståndpunkt.

Av förarbetena till dessa lagar framgår, att man ansåg konossementets rättsverkan att grunda en från själva fraktavtalet fristående rätt mot bortfrakturen icke vara allt, som omsättningsens trygghet krävde. Lastemottagaren måste fastmera i och med innehavet av konossement vara säker om själva varan och med konossementet i hand kunna inrätta sig, som om han hade varan själv. Den, som mottog konossementet av honom, måste vara lika tryggad i sin rätt till varan, som om denna till honom överlämnats. Vore icke detta möjligt, kunde icke varuomsättningen på ett tillfredsställande sätt förmedlas. Sådan rättsverkan vore längesedan förverkligad ej blott i de nordiska ländernas, utan i hela den handelsidkande världens rätt. Sin förklaring funne detta förhållande däri, att dispositionsmakten över varan från det ögonblick, konossementet vore lämnat, icke tillkomme avlastaren såsom sådan, utan bestämdes genom innehavet av konossementet. Genom detta vore, bildligt talat, förfärdigad den nyckel, som ensam kunde öppna tillgång till varornas gömma. Den, som vore innehavare av denna nyckel, besutte, men ingen annan. Genom att sända denna nyckel — konossementet — kunde sålunda besittningen av varan med full

säkerhet flyttas från den ene till den andre. Verkan av konossementets överlåtelse, såsom innefattande en överflyttning av varubesittningen, vore oberoende därav, om konossementet vore löpande eller icke-löpande.

Oaktat nu berörda uppfattning ansåg man vid sjölagarnas tillkomst riktigast att icke däri uttryckligen uttala, det äganderätt och annan rådighetsrätt överfördes genom överlåtelse av konossement. Särskilt två omständigheter synas hava föranlett detta förfaringsätt.

Den ena omständigheten var, att enligt 165 § sjölagen i vissa fall icke det tidigare konossementsförvärvet, utan det tidigare besittningstagandet av själva varan blir avgörande. Konsekvensen av en allmän sats, att äganderätten till varorna överföres genom överlåtelse av konossement, borde — uttalades det under förarbetena till sjölagen — föra till att den, till vilken konossement först överlätits, kunde göra anspråk på varorna utan hänsyn till att dessa genom lossningen kommit i en annan konossementsinnehavares besittning. Denna konsekvens hade man, med hänsyn till den allmänna sjörettsuppfattningen, likväl icke velat draga.

Den andra omständigheten var, att man ansåg stoppningsrätt böra erkännas på förevarande rättsområde. Att den, som till annan förtyttat varor, — såges det i motiven till sjölagen — icke kunde vara skyldig att till köparen överlämna varorna, utan att de för överlåtelsen avtalade villkoren uppfylldes, vore en rättssats av allmän giltighet. Ägde konossementet icke en alldeles särskild betydelse för omsättningen av den vara, å vilken det lydde, skulle alltså något särskilt stadgande icke erfordras för att i det fall, då konossement å den sålda varan överlämnats, bevara säljarens ovan angivna rätt mot köparen. Så länge lossning icke skett, skulle han äga den oförkränt. Så vore emellertid icke fallet. Konossementet vore något mer än en utfästelse av befälhavaren. Därvid fästes i alla lagstiftningar rättsverkningar, som visserligen kunde olika förklaras, men som alla innebure, att konossementet i viss mån »representerade varan», att innehav av konossement i viss mån vore likställt med innehav av vara. Då sålunda överlämnande av konossement otvivelaktigt ställde förhållandet mellan köpare och säljare på en väsentligt annan grund, än köpeavtalet innefattade, måste det ock, därest man förmenade rätt böra medgivas säljare att, oaktat han till köparen överlämnat konossement å varan, under angivna förutsättningar förfoga däröver, anses nödvändigt att stadga därom i sammanhang med regleringen av konossementets rättsverkan. Beträffande frågan, om säljaren i detta fall *borde* äga en sådan befogenhet, kunde det, om man uppfattade konossementsinnehavarens ställning så, som vore han besittare av varan, synas mindre följdriktigt att i *något* hänseende ställa honom annorlunda än besittare i allmänhet och att mot honom medgiva säljaren en rätt, vilken han icke ägde mot köpare, som fått själva varan i handom. I varje fall syntes det emellertid böra medgivas, att konossementsinnehavaren faktiskt icke besatte på samma sätt som den, vilken hade varan själv i handom, och det kunde därför icke anses onaturligt att vid den ena arten av besittning fästa en rättsverkan, som man icke ville tillägga den andra. I nästan alla handelsidkande länders rätt vore en sådan olikhet erkänd. Genom

överlämnande av konossement berövade säljaren sig icke rätt att under vissa förutsättningar hindra varans utlämnande till köparen. Det förhållandet, att stoppningsrätt kunde utövas i viss utsträckning, syntes, å den andra sidan, icke helt förenligt med ett konsekvent fasthållande av uppfattningen, att äganderätt slutligt överfördes genom överlåtande av ett konossement på varorna.

Såsom orsak till att berörda allmänna regel ej upptogs i sjölagarna har må hända medverkat tvekan om dess förenlighet med reglerna om lösning av konflikten mellan konossementets innehavare och den, som i god tro förvärvade själva varan, resp. rätt ägare till upplagd vara.

Beträffande frågan, huru man har att bedöma det fallet, att vara, varå konossement utfärdats, utan konossementets överlåtande komme i händerna på någon, som icke hade skäl misstänka föryttringens olaglighet, uttalades under förarbetena till sjölagarna den uppfattningen, att den svenska rätten skyddade sådan varuförvärvare, under det att så icke vore förhållandet med den dansk-norska rätten. Den dansk-norska rätten vore sålunda i detta fall bättre än den svenska ägnad att tillgodose konossementsomsättningen. Å svensk sida framhölls emellertid, att denna fråga, vilken betydelse skulle tillkomma det redliga förvärvet av varan *utan* konossement gentemot konossementsinnehavarens rätt, måste bli beroende av varje särskilt lands rättsuppfattning i fråga om lösöreförvärvet i allmänhet och att det icke kunde vara på sin plats att här skydda konossementsbesittaren mer eller mindre än annan rättsägare.

Vad åter angår det fallet, att någon i god tro förvärfvar konossement å vara, varöver avlastaren ej varit berättigad att förfoga, visade sig vid sjölagarnas tillkomst en liknande motsättning, fast i omvänd riktning, förefinnas mellan de olika nordiska rättssystemen. Enligt dansk-norsk rätt kunde — uttalades det — den rätte ägaren, oberoende av konossementets överlåtelse, vindicera varorna från innehavaren trots hans goda tro. Mot anspråk på själva konossementet kunde han vinna trygghet, trots överlåtarens bristande dispositionsrätt däröver, men mot äldre anspråk på själva varan däremot icke, även om avlastaren i fråga om dem intagit alldeles samma ställning som konossementsöverlåtare till konossementet, d. v. s. på grund av rätte ägarens förtroende innehaft dem. Efter svensk rätts uppfattning vore konossementsbesittarens rätt tryggad jämväl mot varuägarens disposition. Han besatte varan i och med konossementet, och hans förvärv skyddades, där det vore grundat på god tro.

I de motiv, som åtföljde det *förberedande utkastet*, framhölls, att man, i likhet med vad som skett i sjölagen och då någon olägenhet ej uppstått av dess tystnad, underlätit att lagstadga i dessa avseenden. Särskilt hade ett allmänt uttalande om förvärv av äganderätt ansetts föga vägledande och möjligen förenat med betänklighet med hänsyn till, bland annat, stoppningsrätten, om vilken särskilt stadgande ansetts påkallat.

Såsom naturligt är, hava här berörda mera rent juridiska spörsmål tilldragit sig mindre uppmärksamhet i de *yttranden*, som avgivits *över det förberedande utkastet*. En handelskammare har emellertid betonat, dels att den funne det icke vara erforderligt att i lagen upptaga bestämmelser angående rättsförhållandet mellan innehavaren av upplagsbevis och uppläggarens borgenä-

rer, dels att någon anmärkning icke syntes kunna göras mot inrymmandet av stoppningsrätt, när i motsatt fall upplagsbeviset skulle bliva mera rättsbärande än ett konossement eller en sådan fraktsedel, som avsåges i 16 § köplagen. En annan handelskammare har ävenledes framhållit, att det måste anses principiellt riktigt, att den rätt, som enligt köplagen tillkommer säljare att, på grund av köparens obestånd eller underlåtenhet att fullgöra vad honom i följd av köpet åligger, hindra det sålda godsets utgivande eller i visst fall kräva det åter av köparens borgenärer, skall äga tillämpning, ändå att upplagsbevis å godset blivit till köparen överlämnat.

Den ståndpunkt, som intagits i det förberedande utkastet, hava de sakkunniga icke funnit anledning att frångå i *förslaget*.

Först och främst har det syntes de sakkunniga vara uppenbart, att det icke kan ifrågakomma att i förevarande lag göra ett allmänt uttalande om övergång av äganderätt genom överlåtande av upplagsbevis.

Bekant är, hurusom redan vid granskningen av nya lagberedningens förslag till lag om köp och byte inom H. D. framhölls, att med hänsyn till den mängd spörsmål och de mot varandra stridande meningar, som förefunnes med avseende å frågan om äganderättens övergång, det syntes vanskligt att söka fastslå någon viss tidpunkt, då äganderätten till det omhandlade godset skulle anses övergå från säljaren till köparen. Därtill komme, att i det ifrågavarande lagförslaget icke några rättsföljder härleddes från själva äganderättsfrågan, utan att dessa blivit ordnade med hänsyn till andra förhållanden. Då något behov att å lagstiftningens väg lösa frågan således icke föreläge, syntes anledning saknas att i lagen meddela föreskrifter därom. Såsom allmänt känt, saknar även köplagen bestämmelser i ämnet.

De sakkunniga vilja i detta sammanhang erinra om, att i den svenska teorien den meningen lärers få anses hava slagit igenom, att — t. ex. vid köpeavtalet — de olika konkreta spörsmålen om köparens och säljarens befogenheter vid olika stadier av deras mellanhavande först måste klargöras och problemet om äganderättens övergång därmed sönderdelas i dess olika element. Det betraktas med andra ord som en terminologisk och systematisk fråga, huruvida och i vilken mening de på nyss antydda väg vunna resultaten kunna sammanfattas i en allmän sats om tidpunkten för äganderättens övergång.

Med denna utgångspunkt har för de sakkunniga spörsmålet om övergång av äganderätt genom överlåtelse av upplagsbevis, såsom av det redan anförda i viss mån framgår, upplöst sig i frågorna dels om skydd för upplagsbevisets innehavare mot, i första hand, uppläggarens borgenärer, dels om förhållandet mellan upplagsbevisets innehavare och den, som innehar varan på grund av förvärv i god tro, dels om rätt ägares befogenhet att vindicera varan från den, som i god tro fått upplagsbevis på densamma.

Beträffande då först frågan om skydd mot överlåtarens borgenärer hava de sakkunniga av olika skäl förmenat särskilt lagstadgande ej böra upptagas i förslaget. Redan nu torde vara klart, att både vid benefik och onerös överlåtelse det krav på tradition, som må krävas för förvärvarens sakrättsliga skydd, är uppfyllt därigenom, att egendomen överlämnas till tredje man eller

redan före överlåtelsen befinner sig i dennes vård, förutsatt att överlåtelsen meddelas denne. Uppenbart torde ock vara, att om upplagsbevis utfärdats, sådant meddelande, varom nyss sagts, ej är av nöden. Därest stadgandet i denna paragraf av förslaget upphöjes till lag, kommer förhållandet att te sig på alldeles samma sätt, som då konossement utfärdats på en vara.

Det må i detta sammanhang anmärkas, att man icke ansett lämpligt att, i likhet med vissa utländska rättssystem, i förslaget uttryckligen uttala, att vara, varå upplagsbevis utfärdats, icke såsom sådan är underkastad utmätning eller kvarstad, men att däremot upplagsbevis och upplagspantbevis kunna för innehavarens förbindelse tagas i mät och beläggas med kvarstad. Enligt 75 § utsökningslagen gäller, att om fordran eller rättighet utmätes, som grundas å löpande förbindelse eller annan handling, vilken gäller i innehavarens hand, utmätningsmannen har att taga handlingen i förvar. Inom teorien har framhållits, att uttrycket fordran eller rättighet, som grundas å handling, vilken gäller i innehavarens hand, innebär dels att denna handling måste hava upprättats och lämnats till borgenären såsom bevis om fordringen eller rättigheten, dels ock att ingen annan än den, som innehar handlingen, kan göra gällande eller eljest disponera över den på handlingen grundade fordringen eller rättigheten. Såsom sådan handling är, såsom förut framhållits, enligt förslaget upplagsbeviset att anse, vare sig det är löpande eller icke-löpande.

Vidkommande spörsmålet om förhållandet mellan innehavaren av ett upplagsbevis samt den, som i god tro förvärvat varan och fått den i sin besittning, har det syntts de sakkunniga, att det lika litet här som beträffande konossement bör ifrågakomma att, till stärkande av bevisinnehavarens rätt, tillerkänna honom företräde. Upplagsbevisinnehavare synes visserligen böra vara skyddad i lika stor utsträckning som innehavare av konossement. Att giva innehavare av upplagsbevis i förevarande avseende en starkare ställning än innehavare av konossement synes vara så mycket mindre påkallat, som dels risken lärer vara mindre, att upplagd vara kommer på avvägar, än att så sker med fraktat gods, dels ock rätten till ersättning i sådant fall torde få anses väsentligen mera betryggande i förhållande till en upplagshållare än med avseende å en bortfraktare.

Vad därefter beträffar frågan, om rätt ägare kan vindicera den upplagda varan från den, som i god tro fått upplagsbevis på densamma, bör enligt de sakkunnigas förmenande även härutinnan i fråga om upplagsbevis tillämpas en uppfattning, motsvarande den som för svensk rätt hävdats beträffande konossement.

Vad till sist angår stoppningsrätten, återkomma de sakkunniga till detta ämne vid 30 § i förslaget.

Den ståndpunkt, som i de nu berörda avseendena intagits å svensk sida, har i det stora hela vunnit anslutning även av de danska och finska delegerade.

Det har å dansk och finsk sida visserligen varit ifrågasatt att till stadgandet om rätt att utfå de upplagda varorna foga ett tillägg, i den danska texten, att vederbörande därjämte äger råda över dem som ägare, och i den finska texten, att han är berättigad att i övrigt förfoga över varan. I båda fallen har

emellertid därmed åsyftats att framhåva motsättningen till den begränsade rätt, som tillkommer den till panträtt berättigade. Någon skillnad i sak mellan de olika texterna har alltså icke varit åsyftad. Särskilt må framhållas, att man å dansk sida ej önskat upptaga bestämmelsen i 1894 års lag om överförande av äganderätt.

Anmärkas må emellertid, att, på grund av den danska rättens allmänna ståndpunkt i fråga om exstinktivt förvärv, uttalas i den danska texten, 24 § andra stycket, att upplagsbevisinnehavares rätt till varan består även mot de rättigheter, som kunna göras gällande av tredje man. Härmed sammanhänger stadgandet i samma stycke, att om tredje man förvärvat panträtt genom överlåtelse av upplagspantbevis och har detta i handom, panträtten blir bestående, även om anteckningen om pantsättningen obehörigen avlägsnas från beviset och detta därefter förvärras i god tro.

Såsom redan i inledningen framhållits, anförde riksdagen i skrivelsen den 6 maj 1871, bland annat, att det vid införande av upplagshusinstitutet syntas av nöden att lagstadga, det innehavare av upplagsbevis hade samma rätt till *assuransbeloppet* för en förlorad vara, som han haft till själva varan.

Om rätten till försäkringssumma m. m.

Rätt för upplagsbevisinnehavare till ersättning, som utgår i anledning av förlust av eller skada å upplagd vara, är i den *utländska* lagstiftningen flerstädes erkänd. I 1894 års danska lag förklaras sålunda upplagsbevisets och upplagspantbevisets innehavare tillkommande rättigheter till upplagda varor omfatta även de ersättningsbelopp — däribland av upplagshållaren för bevisinnehavarens räkning tecknade försäkringssummor —, som uppstå i händelse av varornas undergång eller skadande. I den finska rätten stadgas i detta ämne, att innehavare av upplagsbevis eller warrant äger, i händelse varan förkommit eller skadats, samma rätt till skadeersättningen, som han annars skulle ägt till själva varan.

I förevarande *förslag* har däremot icke upptagits någon bestämmelse i detta avseende. I 54 § lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal föreskrives, att om försäkring tagits å gods utan angivande av det intresse, försäkringen avser, försäkringen, där ej annat framgår av omständigheterna, skall anses gälla till förmån för envar, som, i egenskap av ägare, panthavare eller innehavare av annan rättighet till godset eller emedan han i anledning av avtal om godset står faran för detta, har intresse av att dess värde icke minskas eller går förlorat. Tillika stadgas, att om förbehåll är träffat, enligt vilket försäkringen skall upphöra, i händelse äganderätten till godset övergår å annan, ny ägare dock skall, där försäkringsfall inträffar inom fjorton dagar, vara berättigad till ersättning för liden skada, i den mån han icke på grund av försäkring, som han själv tagit, äger rätt till gottgörelse för skadan. Med hänsyn till dessa bestämmelser i försäkringsavtalslagen hava ytterligare bestämmelser om rätten till försäkringssumma ansetts icke vara påkallade.

Frågan om upplagsbevisinnehavares rätt till skadeersättning, i händelse varan förkommit eller skadats, har förmenats behöva lika litet här uttalas, som en konossementsinnehavares motsvarande rätt ansetts kräva stadgande i sjölagen.

Utövande av
befogenhet
enligt 28 §.

I samband med stadgandet i 25 § första stycket har framhållits, hurusom med upplagsbevisets och upplagspantbevisets »skrifträttsliga» karaktär överensstämmer, att förvärvaren av sådant bevis kan trygga sig till bevisens innehåll även vad angår tiden efter bevisens utställande.

För sin egen säkerhet måste därför upplagshållaren tillse, icke blott att han förhandlar med vederbörligen legitimerad rättsägare, utan även att bevisens uppgifter icke bliva missvisande. Bortsett från fall, då åtgärd för godsets bevarande kan företagas utan särskilt uppdrag, måste densamma, om den medför utgift, antecknas å beviset, vid risk att upplagshållaren ej kan göra sin rätt till ersättning gällande. Tillåtande av provtagning kan på liknande sätt medföra ansvar för upplagshållaren, varför anteckning av samma skäl är påkallad.

I enlighet härmed förklaras i första stycket andra punkten av 29 §, att om genom utövande av annan befogenhet, som enligt denna lag tillkommer innehavare av upplagsbevis, för upplagshållaren kan inträda ansvarighet eller förlust av rätt efter vad i 25 § sägs, utövandet ej må äga rum, med mindre beviset företes för anteckning.

Även i detta fall är för övrigt att iakttaga den särskilda bestämmelse, som gives i 38 § för det fall, att upplagspantbevis överlåtits till säkerhet för fordran, och till vilken hänvisas i förevarande paragraf.

30 §.

Stoppnings-
rätt.

I samband med 29 § i förslaget har redan berörts frågan om modifierationer i rätten till den upplagda varan, för den händelse förutsättningarna för stoppningsrätt föreligga.

Principiellt synes förhållandet böra bedömas på enahanda sätt, som då konossement överlämnas på försald vara. Genom 166 § första punkten i *sjölagen* uttalas den allmänna regeln, att vad i lag finnes stadgat angående rätt för säljare att, på grund av köparens obestånd eller underlåtenhet att fullgöra vad honom i följd av köpet åligger, hindra det sålda godsets utgivande eller i visst fall kräva det åter av köparens borgenärer skall äga tillämpning, ändå att konossement å godset blivit till köparen överlämnat. Angående motiven till stadgandet hänvisas till vad vid 29 § anförts, varav framgår dels att man ansett stoppningsrätt böra tillerkännas säljare, även om köparen fått konossement på det försålda godset, dels ock förmenat särskilt uttalande därom vara påkallat med hänsyn till den gängse uppfattningen, att konossementet representerar varan. Från den allmänna regeln göres emellertid genom andra punkten i 166 § *sjölagen* det undantaget, att om på grund av överlåtelse från köparen löpande konossement kommit i annan mans hand, säljaren icke äger gentemot denne förut berörda rätt, där det ej visas, att innehavaren av konossementet vid dess förvärvande icke varit i god tro eller att han därvid handlat med grov vårdslöshet. Detta undantag från den allmänna regeln är dikterat av hänsyn till konossementets värde som omsättningspapper.

Angående tillämpningen av stadgandet yttras för övrigt i motiven till *sjölagen*, att detsamma närmast avser förhållandet mellan innehavare av konos-

sement och dennes fångesman, men däremot icke omedelbart angår befälhavarens ställning till lastemottagaren. Befälhavaren vore enligt sjölagen förpliktad att utlämna godset till innehavare av konossementet och ådroge sig ansvarighet, om han underlåte det. Först när flera innehavare av konossement, som icke vore betecknade med särskilda nummer, anmälde sig, vore han pliktig att upplägga godset för vederbörandes räkning. Den naturligaste och säkraste vägen för stoppningsrättens utövning vore därför den, att säljaren låte ett av exemplaren uppvisas av ett sitt ombud och därigenom framtvingade uppläggning. Då emellertid innehav av ett konossementsexemplar icke vore förutsättning för stoppningsåtgärdens befogenhet, kunde det icke förmenas befälhavaren att på grund av säljarens order förhindra köparen att utbekomma lasten. Någon skyldighet att efterkomma en dylik föreskrift eller att utan sådan bevaka säljarens rätt med äventyr att ådraga sig själv och redaren ersättningsskyldighet kunde däremot icke skäligen åläggas befälhavaren.

Huru man för närvarande enligt svensk rätt har att bedöma det fallet, att köparen fått *upplagsbevis* på den försålda varan, kan måhända vara föremål för olika meningar. Inom doktrinen har uttalats, att med avseende å stoppningsrätten en särskild grupp utgöres av de köpeavtal, då godset vid tiden för köpet befinner sig i tredje mans besittning och skall hos denne av köparen avhämtas, utan att därvid eller förut fordras någon medverkan från säljarens sida. Därvid har antagits, att åtminstone så länge den person, i vilkens omedelbara besittning godset befinner sig, ännu icke fått kännedom om köparens på avtalet grundade rätt, det torde stå säljaren öppet att på grund av köparens obestånd förbjuda den omedelbare besittaren att utgiva godset till köparen. Häri har dock gjorts modifikation för det fall, att den, som hade godset i besittning, utfärdat annan handling än konossement (t. ex. en »warrant») gällande i innehavarens hand och medförande självständig rätt för denne att utbekomma godset. Hade säljaren till köparen utfärdat en sådan handling, syntes han icke sedermera kunna hindra godsets utgivande. Även den uppfattningen är emellertid företrädd, att överlämnande av upplagsbevis till köparen lika litet inverkar på stoppningsrätten, som detta är förhållandet med utfärdandet av konossement, men att däremot övergången av löpande sådant bevis till tredje man i god tro bör medföra samma verkan som förvärv under motsvarande förhållanden av löpande konossement.

De sakkunniga hava i 30 § av *förslaget* givit uttryck åt samma uppfattning, som fastslagits genom 166 § sjölagen i fråga om konossement. Överlämnande av upplagsbevis verkar alltså icke i och för sig som överlämnande av själva varan. Därmed är naturligen icke avsett att uttala, att förhållandet skulle vara att bedöma på samma sätt, om varan redan överförs på köparens namn, då stoppningsrätten göres gällande.

Då i förslaget sålunda upptagits stadgande om stoppningsrätt, har ingalunda förbisetts, att denna icke här kan få samma faktiska betydelse som på sjörättens område. Ovan beträffande konossement framhållna möjlighet att framtvinga uppläggningsförfarande saknas här. Av en handelskammare har, under betonande av det riktiga i att i lag fastslå, att stoppningsrätt skall

förefinnas, ändå att upplagsbevis å godset blivit till köparen överlämnat, framhållits olikheten mot förhållandena vid konossement därutinnan, att upplagsbeviset icke såsom konossement kan utfärdas i flera exemplar. Denna handelskamraren ifrågasätter därför, om icke stadgandena om stoppningsrätt borde kompletteras för beredande av ökad möjlighet för överlåtaren av upplagsbevis att göra sin stoppningsrätt gällande. De sakkunniga hava emellertid förmenat det röra sig om förhållanden, som kunna antagas förekomma så sällan, att man bör kunna avvara särskilda bestämmelser för att underlätta utövande av stoppningsrätt. Det rättsliga läget är här icke annat än beträffande utövande av stoppningsrätt vid t. ex. järnvägsförsändelser, där, såsom inom doktrinen framhållits, utövandet av stoppningsrätt *rent faktiskt* kan vara utesluten, efter det köparen blivit innehavare av fraktsedelsdubblotten, men man dock måste fasthålla, att säljarens materiella rätt gentemot köparen icke upphört samtidigt med legitimationen gentemot fraktföraren. Liksom det antagits i fråga om järnvägsförsändelser, att säljaren, då köparen blivit innehavare av fraktsedelsdubblotten, måste utverka sig kvarstad å godset för att kunna göra stoppningsrätten gällande, har man under förarbetena till förslaget utgått från att en säljare får förfara på enahanda sätt för att utöva stoppningsrätt, sedan upplagsbevis eller upplagspantbevis överlåtits.

Angående skälen till att förslaget i motsats till 166 § sjölagen inskränker sig till att uppställa krav på god tro och icke tillika uttalar, att innehavaren av upplagsbevis eller upplagspantbevis icke får vid förvärvandet hava handlat med grov vårdslöshet, hänvisas till vad vid 24 § anförts.

Om överlåtelse till säkerhet för fordran.

31 §.

*Stiftande av
pant
rätt i
upplagd
vara.*

Denna paragraf inleder den rad av bestämmelser, varmed man sökt reglera användandet av upplagsbevis och upplagspantbevis såsom medel att stifta pant-rätt till säkerhet för fordran.

Vid 20 § äro angivna de skäl, som föranlett de sakkunniga att medgiva uppläggaren val mellan enkelt upplagsbevis och upplagsbevis jämte upplagspantbevis. I nämnda sammanhang är även antytt, varför de sakkunniga ansett förslaget böra beakta även det fallet, att endast enkelt upplagsbevis utställts och detta överlättes till säkerhet för fordran. I 32—38 §§ av förslaget givas regler om överlåtelse av upplagspantbevis, varefter i 39 § förordnas beträffande överlåtelse av upplagsbevis till säkerhet för fordran.

32 §.

*Upplags-
pantbevisets
särskilda
innehåll.*

Då upplagsbevis överlättes å annan, åsyftas därmed principiellt och i regel, att denne skall vinna befogenhet att fordra den upplagda varans utlämnande. Med överlåtelse av upplagspantbevis åter avses allenast att bereda förvärvaren möjlighet att till säkerhet för fordran ur varan uttaga ett visst penningbelopp. Det åsyftas att förmedla i det förra fallet, för att använda en gammal

term, det huvudsakliga och i sig obegränsade förfogandet över varan, i det senare fallet åter blott en begränsad rätt, panträtt i varan.

Beträffande *konossement* är dess betydelse för stiftande av en sådan begränsad rätt till det fraktade godset sedan länge erkänd i den svenska rätten. Då genom förordningen den 6 oktober 1848 stadgades, att om någon till försäljning mottagit varor samt på blivande köpeskillning lämnat förskott eller i och för uppdraget haft kostnad, kommissionären för samma förskott och kostnad med ränta, därest förskottstagarens egendom till hans borgenärer avträdde, innan förskottet blivit guld, skulle njuta betalning ur varorna med den rätt, som i 17 kap. 3 § handelsbalken är tillagd innehavare av lös pant, förordnades tillika, att samma lag vore, om förskottet vore lämnat på grund av sådant »Connoissement», som i sjölagen omtalas, ändå att varorna före konkursen ej kommit förskottsgivaren tillhanda; dock att därigenom icke någon inskränkning skedde i den rätt, som i 5 och 7 §§ av förutnämnda kapitel bestämdes för sjöfolks lön, frakt och skeppslega, bilbrev och på bodmeri taget lån. Såsom redan berörts, gäller numera, att försäljningskommissionär, som givit kommittenten förskott å köpeskillingen eller som eljest i anledning av uppdraget har fordringsrätt hos kommittenten, äger i det gods, som lämnats honom till försäljning, panträtt till säkerhet för sådan fordran, icke blott såvida han själv eller genom annan är i besittning av godset, utan även om han själv eller genom annan är i besittning av konossement eller sådan fraktsedel därå, att avsändaren icke utan företeende av densamma äger förfoga över godset.

Under förarbetena till sjölagen behandlades även nu ifrågavarande rättsverkan av konossement. Så uttalades, att när avlastaren vore ägare av inlastade varor och avsände konossementet icke »animo dominii transferendi», utan för att giva mottagaren handpant i dem, sådan rätt förvärvades genom konossementets mottagande, i det att den för stiftande av handpant nödvändiga besittningen för panträttshavaren därigenom komme till stånd. Ifrågasatt var, att avlastaren genom en särskild art av indossament — prokura- eller speditiionsindossament — skulle kunna utmärka, under vilken rättstitel lastemottagaren erhöle godset, i följd varav var och en, som om godset inlät sig i avtal med en dylik lastemottagare, skulle genom indossamentet kunna se, att lastemottagaren icke hade äganderätt till godset. Som känt inflöto emellertid icke i sjölagen några bestämmelser om panträtt för tredje man genom överlåtande av konossement. Allmänt bekant är emellertid, att konossement i mycket stor utsträckning överlättes fiduciariskt i säkerhetssyfte.

Av de olika spörsmål, vartill begagnandet av upplagspantbevis giver anledning, upptages i förevarande paragraf till en början reglering av *formen* för överlåtelse av upplagspantbevis.

De *utländska* rättssystemen innehålla i detta avseende med varandra i det väsentliga överensstämmande regler.

I motiven till 1866 års *danska* lag uttalas, att man icke upptagit några bestämmelser om pantsättning. Därigenom vore dock möjligheten att begagna upplagsbevis för pantsättning ingalunda utesluten. Dels kunde dokumentets innehavare, då ett särskilt förtroendeförhållande föreläge, t. ex. gentemot ban-

ker och liknande penninginrättningar, företaga pantsättning genom ett indossament, som vore bestämt att få betydelse blott för det fall, att given försträckning icke återbetalades å förfallodagen. Dels kunde upplagsbeviset t. ex. överlätas med anteckning om pantsättning jämte underrättelse till och medverkan av vederbörande upplagshusstyrelse. I 1894 års lag hava däremot ingående regler upptagits. Upplagspantbeviset skall, för stiftande av panträtt i upplagd vara, förses med en av pantsättaren underskriven uppgift om lånets uppkomsttag och belopp, den avtalade räntan, förfallodagen samt pantsättarens namn, yrke och bostad eller förrättningslokal. Vidare stadgas, att upplagsbeviset skall företes med behörig åtkomst och förses med avskrift angående den företagna pantsättningen. Överhuvud skall allt, som efter bevisens utställande åtecknats ettdera av dem, ordagrant överföras på det andra. Ytterligare skola båda bevisen uppvisas för upplagshållaren, som, vid äventyr av ansvar i förhållande till förvärfvare i god tro, har att tillse, att alla anteckningar äro i överensstämmelse med lagens föreskrifter, och att förse bevisen med anteckning därom. På samma sätt, som nu angivits, skall förfaras, om lånet ökas eller förändras eller om, sedan lånet guldits, upplagspantbeviset på nytt begagnas för pantsättning.

I *finsk* rätt stadgas, att innehavare av upplagsbevis med därtill hörande warrant, som vill begagna den upplagda varan såsom säkerhet för penningförsträckning, äger överlåta warranten särskilt för sig till långivaren. Sådan överlåtelse skall angiva långgivarens namn eller firma och boningsort, tiden, då skulden bör gäldas, samt skuldens belopp å förfallodagen. Överlåtelsen skall undertecknas av låntagaren med utsättande jämväl av hans boningsort. Är låntagaren bosatt å samma ort, där upplagsmagasinet är beläget, och har han ej uti indossamentet angivit annan person eller inrättning å samma ort, hos vilken betalning skall erläggas, anses warranten ställd att betalas hos låntagaren. Är åter låntagaren bosatt å annan ort än den, där upplagsmagasinet är beläget, skall han i indossamentet angiva, hos vem å sistnämnda ort betalning skall erläggas. Om han underlåter detta, anses warranten ställd att betalas hos upplagsmagasinet. Den första överlåtelsen av warranten skall, för att medföra laga verkan, ordagrant införas å upplagsbeviset samt anmälas till anteckning i registerbok, som bör föras vid upplagsmagasin. Det åligger upplagsmagasinets föreståndare att över sådan anmälan teckna intyg såväl å upplagsbeviset som å warranten.

Enligt *österrikisk* rätt skall, om warranten överlåtes för sig, det första, den särskilda överlåtelsen åsyftande, indossamentet av upplagspantbeviset innehålla: 1. namn och hemvist för upplagspantbevisindossatarien; 2. uppgift om den penningssumma jämte eventuella räntor, varför panträtt skall inrymmas i den upplagda varan; och 3. pantsummans förfallodag. Vad sålunda angivits skall framgå även av upplagsbeviset. Indossamentet skall ock till hela sitt innehåll och under angivande av datum införas i upplagshusets bok över upplagda varor. Införandet jämte datum därför skall av upplagshuset anmärkas på såväl upplagsbeviset som upplagspantbeviset. Underlåtes något av det, som sålunda föreskrivits, är indossamentet utan verkan.

Lagen för *Bremen* stadgar, att den genom upplagsbevis legitimerade innehavaren av detsamma kan förpanta de varor, på vilka upplagsbeviset lyder, genom att indossera och överlämna ett på order lydande upplagspantbevis. Upplagspantbeviset innehåller detsamma som upplagsbeviset, men dessutom pantsummans belopp till kapital och eventuella räntor, betalningsdagen samt intyg av upplagshållaren, att panträtten med angivande av pantsumman till kapital och eventuella räntor samt betalningsdagen antecknats i upplagshållarens register och på upplagsbeviset.

I *fransk* rätt gäller, att indossamentet måste dateras samt angiva den pantsäkrade fordringens belopp till kapital och räntor, dess förfallodag samt borgenärens namn, yrke och hemvist. Den förste förvärvaren av upplagspantbeviset måste ofördröjligen i upplagshusets register låta införa indossamentet jämte detsamma åtföljande uppgifter. Denna inskrivning skall omnämnas på warranten.

Den *italienska* lagen stadgar, att det första indossamentet av upplagspantbeviset skall upptaga beloppet av den fordran, varför det utställts, utgående räntor och fordringens förfallotid. Indossamentet skall jämte nämnda uppgifter antecknas på upplagsbeviset. Överlåtandet måste undertecknas av indossatarien.

Samtliga nu berörda rättssystem utgå från användning, i varje fall alternativt, av dubbelbevissystemet. Beträffande begagnande av enkelt bevis för belåning hänvisas till 39 § i förslaget.

Vid utformandet av *förslagets* regler har man naturligen sökt att uppställa sådana stadganden, att, å ena sidan, den borgenär, till vars skydd pant rätt skall medgivas, blir vederbörligen säkerställd, men att, å den andra, inkräktande ej sker å upplagsbevisinnehavarens rätt i större utsträckning, än som kräves för tillgodoseende av nyssnämnda syfte. Uppenbart är sålunda först och främst, att överlåtelsen måste innehålla uppgift om storlek till kapitalbelopp och ränta av den fordran, för vilken pantsättning sker, samt vara undertecknad av överlåtaren-pantsättaren. Någon motivering härav är icke av nöden, liksom ej heller av föreskriften att överlåtelsen skall tecknas å upplagspantbeviset. Till innehållet överensstämmer vad i nu berörda avseenden föreslagits i huvudsak med det för vinnande av in-teckning i fast egendom uppställda kravet, att någon skriftligen utfäst, att hans fasta egendom skall utgöra pant för fordran.

Vad sålunda stadgats är enligt förslaget att anse såsom en formföreskrift. I överensstämmelse därmed står bestämmelsen i andra stycket av 32 §.

Under övervägande har varit att som formföreskrift upptaga även angivande av fordringens förfallodag. Ofta torde denna emellertid icke angivas annorlunda, än att betalning skall erläggas vid anfordran. Särskilt torde detta ofta bliva fallet vid s. k. »utsträckta rembourser», d. v. s. i de talrikt förekommande fall, då definitiv reglering av fordran icke sker vid en varas ankomst till bestämelseorten, utan lämnad kredit förlänges, med den upplagda varan som säkerhet. På grund därav har man ansett riktigast att i stället upptaga en mot § 3 växellagen i viss mån svarande bestämmelse. Jämföras må 33 § i förslaget.

Likaledes har under överbäggande varit att upptaga tiden för överbättelsen och fordringens betalningssort. Ingendera uppgiften har emellertid ansetts av den betydelse, att den borde göras obligatorisk. Att tiden för överbättelsen tilldelats viss betydelse framgår emellertid av 33 § i förslaget. Vad åter angår betalningssorten, lär ett angivande helt allmänt av denna, enligt vad från det praktiska livets sida upplysts, sakna större betydelse.

För att bereda förvärvare i god tro av upplagsbevis vederbörlig säkerhet kräves emellertid ytterligare, att överbättelsen, om den skall vara giltig mot honom, införts å upplagsbeviset. Detta föranleder åter i sin ordning, att upplagspantbeviset bör lämna upplysning om, att sådant införande skett. Stadganden i dessa avseenden hava införts i första stycket andra punkten av 32 §.

I tredje stycket av 32 § föreskrives slutligen i ordningens intresse, att upplagshållaren har att införa överbättelsen i det för upplagshuset förda registret samt att därom å bevisen meddela intyg. Att en försummelse från upplagshållarens sida i detta avseende icke bör medföra pantsättningens ogiltighet har synts vara tydligt.

Till belysning av bestämmelserna i denna paragraf må jämföras vad i förevarande hänseende föreslagits i det formulär till upplagsbevis och upplagspantbevis, som fogats till det av de sakkunniga utarbetade normalreglementet.

I samband med denna paragraf och anförda formulär må erinras om stadgandet i 22 § i förslaget angående betecknande av den, till vilken upplagsbevis eller upplagspantbevis ställes. Då undantag ej göres därför i denna paragraf, framgår därav, att den, till vilken upplagspantbeviset överbättas, må betecknas på samma sätt. Regeln i förevarande paragraf är ej inskränkt till löpande papper.

I enkelhetens intresse har man vid lagtextens avfattning hänfört sig till normalfallet, att pantträttens stiftas genom överbättelse av upplagspantbevis, och sålunda bortsett från den tänkbara möjligheten, att upplagspantbeviset skulle kunna av upplagshållaren direkt utställas till borgenären. Likaledes har i enkelhetens intresse lagstiftningen icke berett möjlighet att stifta flera pantträtt i samma vara.

Det har icke ansetts av nöden att meddela stadgande om tidpunkten för pantträttens uppkomst i annan mån, än som framgår av andra stycket i förevarande paragraf.

Redan i annat sammanhang hava berörts vissa yrkanden från det praktiska livets sida, att lagstiftningen måtte ansluta sig till enkelbevissystemet. Några särskilda erinringar i anledning av vad här föreslås hava däremot icke framkommit från näringsorganisationernas sida, om man bortser från ett uttalande av en handelskammare, att upplagspantbevis borde innehålla uttryckligt meddelande, att det icke gäller mot innehavare av upplagsbevis, som saknar anteckning om förskrivningen av upplagspantbeviset. En sådan erinran i upplagspantbeviset utöver det uttryckliga uttalandet i denna paragraf har emellertid förmenats överflödig.

33 §.

Vid 32 § i förslaget har framhållits, att man icke ansett uppgift om *förfallodagen* för den fordran, varför varan pantförskrivits, vara av den betydelse, att den borde göras obligatorisk.

Tiden, då pantfordringen skall betalas.

Beträffande växel är som bekant betalningstidens angivande icke att anse såsom en formföreskrift. I § 3 växellagen stadgas, att växel kan endast lyda på betalning: å viss dag, vid uppvisandet, å viss tid efter uppvisandet eller å viss tid efter utställandet. Tillika bestämmes, att om någon betalningstid ej är nämnd, växeln anses såsom betalbar vid uppvisandet. Det framhålles i motiven till växellagen, att av växeln naturligtvis med tillräcklig tydlighet måste framgå, vilken förfallotid avsetts. Den tyska och den svenska lagen vore i detta hänseende så avfattade, att växlar, som ej omtalade förfallotiden, bleve ogiltiga. Man hade emellertid i sådant fall till följd av sakens natur och med väsentligt stöd av en allmän civilrättslig grundsats fullt skäl att betrakta växeln förfallen vid anfordran eller vid sikt.

På förevarande område har man förmenat så mycket större skäl förefinnas för anslutning till denna uppfattning, som, enligt vad förut framhållits, betalning vid anfordran i stor utsträckning torde bliva den vanliga vid sådana fordringar, som tryggas genom panträtt i upplagd vara.

I 32 § har *begynnelse tiden för ränteberäkningen* icke upptagits som en obligatorisk uppgift vid pantsättning genom upplagspantbevis.

Begynnelse tiden för ränteberäkningen.

Avgörande i detta avseende är naturligen i främsta rummet överlåtelseförklaringens eget innehåll. Måhända kan man räkna med, att i denna utgångspunkten för ränteberäkningen i regel angives. Innehåller densamma intet i detta avseende, har tiden för upplagspantbevisets överlåtelse synts böra vara avgörande, om denna angivits. Har icke heller denna angivits, blir enligt förevarande paragraf tiden för bevisets utställande avgörande. Vad sålunda föreslagits lär överensstämma med den uppfattning, som i detta avseende omfattas i det praktiska livet.

34 §.

Upplagsbevisinnehavarens intresse i att få full förfoganderätt över den upplagda varan har i stor utsträckning föranlett den *utländska* lagstiftningen att medgiva honom rätt att i förtid betala den fordran, för vilken den upplagda varan pantförskrivits, och att göra avbetalning å densamma.

Rätt att betala i förtid och att göra avbetalning.

Enligt *finsk* rätt gäller sålunda, att innehavaren av upplagsbeviset är berättigad att jämväl före förfallodagen till warrantinnehavaren betala den skuld, för vilken varan häftar, dock utan rätt till räntegottgörelse för den återstående tiden. Stadgandet har motiverats med nödvändigheten av att, i fall av behov, bereda innehavare av upplagsbevis tillfälle att utbekomma varan, innan warrantskulden är betald, samt för sådant ändamål tillösa sig warranten. Angående särskilt föreskriften, att ränta i alla händelser skall erläggas till förfallodagen, framhålles i motiven, dels att det synts obilligt, att en långivare, som med hänsyn till rådande penningförhållanden m. m. belånat en warrant på

vissa villkor, skulle utan sitt förvållande gå miste om denna placering, dels ock att stadgandet ansetts jämväl i någon mån bidraga till att underlätta belåningen av warrants. I den finska rätten föreskrives tillika, att om ej hela summan betalas, warrantinnehavaren dock är skyldig taga emot vad honom erbjüdes.

På liknande sätt förklarar 1894 års *danska* lag innehavaren av upplagsbeviset berättigad att när som helst, mot att till innehavaren av upplagspantbeviset betala pantfordringens belopp med ränta till förfallodagen samt, om betalningen sker efter förfallodagen, med ytterligare ränta och omkostnader, få upplagspantbeviset utlämnat och, om det är indosserat på den ifrågavarande innehavaren, försett med kvitto av honom.

Den *österrikiska* lagen giver ävenledes uttryck åt rätten att genom förtidsbetalning frigöra de upplagda varorna från den på dem vilande panträtten. Liknande är förhållandet med *belgisk*, *italiensk* och *japansk* rätt.

I lagen för *Bremen* stadgas, att innehavaren av upplagsbeviset städse äger genom betalning till upplagspantbevisinnehavaren av pantskulden jämte eventuella räntor till förfallodagen och kostnader erhålla fritt förfogande över de förpantade varorna. Den *franska* rätten förklarar likaledes innehavaren av ett från upplagspantbeviset avskilt upplagsbevis berättigad att även före förfallodagen betala den genom upplagspantbeviset garanterade skulden.

Enligt *svensk* rätt lærer få antagas, att gäldenär i regel icke är berättigad att fullgöra sin betalningsskyldighet före förfallodagen. Såsom uttryck för gällande svensk rätt torde, bortsett från vissa undantag, få anses det av lagkommittén och lagberedningen föreslagna stadgandet, att förfallotid anses vara satt lika till borgenärs som till gäldenärs fördel, där ej utmärkt är, att den blivit betingad endast till gäldenärens fördel. Lagkommittén erinrar i sina motiv därom, att i enlighet med romersk rätt i senare tider andra länders lagstiftare antagit förfallotid vara en gäldenären i synnerhet beviljad fördel, den han ägde begagna eller icke, därest ej i skuldebrevet vore utsatt eller eljest av omständigheterna funnes, att förfallotiden även varit till borgenärens fördel betingad. Enligt lagkommitténs mening syntes emellertid — framhållles det — borgenären böra lika med gäldenären kunna trygga sig vid det avtal, som dem emellan skett, utan att äventyra förlust av ränta å det försträckta.

Såsom en allmän privaträttslig regel gäller även, att gäldenär icke är berättigad att prestera delvis, till stöd varför brukar åberopas dels stadgandet i 9 kap. 2 § handelsbalken, att det, som försträckt är, skall till fullö återgäldas, dels ock att det ansetts nödigt att beträffande vissa rättsinstitut uttala motsatsen.

Genom 34 § i *förslaget* fastslås emellertid, med avvikelse från berörda regler, rätt till betalning i förtid och till avbetalning.

I likhet med vad som skett i åtskilliga utländska rättssystem, på vilka exempel lämnats i det föregående, har man förmenat, att liksom uppläggarens intresse kräver, att även om vara upplagts för bestämd tid, han före utgången av denna tid kan uttaga varan, upplagsbevisinnehavarens intresse att kunna helt förfoga över den upplagda varan bör medföra befogenhet för honom att i förtid avveckla varans häftande som pant. Tvivelaktigare har det däremot

synts de sakkunniga vara, huruvida ränta för den återstående tiden borde betalas eller icke, respektive, om densamma redan utgivits till borgenären, återbetalas eller icke. Såsom redogörelsen för den utländska lagstiftningen utvisar, går denna lagstiftning i allmänhet i den riktningen, att hela räntan skall gäldas trots inbetalning i förtid. Till förmån för en sådan regel kan måhända åberopas, att det länder till viss fördel för möjligheten att belåna upplagspantbeviset, om borgenären sålunda säkerställes i sin rätt till ränta. De sakkunniga, som lämna oavgjort, huruvida en regel om rätt att på dylika villkor återbetala i förtid icke följer redan av allmänna rättsregler, hava emellertid ansett riktigast att icke giva uttryck åt densamma i lagen. Någon invändning mot dess upptagande har visserligen icke framkommit från dem, som närmast representera uppläggarna. Däremot har från bankernas sida invänts, att en dylik regel komme i strid med gängse kutym, enligt vilken vid efterskottsränta i allmänhet och vid förskottsränta stundom ränta fordras blott till betalningsdagen, och att ett lagfästande av en motsatt praxis vore så mycket mera betänkelig, som räntesatsen vid varubelåning i allmänhet vore jämförelsevis hög. De sakkunniga hava på grund därav inskränkt sig till att föreslå stadgande om rätt att återbetala fordringen före förfallodagen. Med hänsyn till avtalets innehåll och gängse kutym blir i följd därav att avgöra, huru det ställer sig med skyldigheten att gälda, respektive återbetala ränta för tiden från betalningen till förfallodagen.

Vad åter angår rätt att göra *avbetalning*, har sådan fastställts med hänsyn till upplagsbevisinnehavarens intresse i att kunna delvis frigöra varan. Enligt vad från det praktiska livets sida upplysts, förekommer det i synnerligen stor utsträckning, att avbetalningar ske vid varubelåning.

35 §.

Vid föregående paragraf beröres upplagsbevisinnehavarens rätt att verkställa betalning före förfallodagen och att göra avbetalning å gälden. Det syfte, som föranlett stadganden i sådant avseende, har i den *utländska* upplagsbevislagstiftningen medfört uppställande av regler om befogenhet att deponera betalning för sådana fordringar, vilket skett antingen så, att dessa regler träda in kompletterande, eller ock så, att de givas såsom ett självständigt institut.

I den *finska* förordningen fogas till det förut berörda stadgandet om rätt att betala warrant före förfallodagen bestämmelse, att om warrantinnehavaren är frånvarande eller okänd, innehavaren av upplagsbeviset må hos upplagsmagasinet deponera beloppet av den fordran, för vilken varan utgör säkerhet.

1894 års *danska* lag stadgar, att om upplagsbevisets innehavare kan lämna tillfredsställande upplysningar om att upplagspantbevisets innehavare icke har hemvist eller kontor i Köpenhamn eller också icke är att träffa därstädes eller icke kan eller vill utlämna upplagspantbeviset, försett med erforderligt kvitto, upplagsbevisets innehavare äger hos upplagshållaren deponera det belopp, vartill fordringen uppgår å förfallodagen, jämte, om deponeringen sker efter denna dag, ränta och kostnader. Varorna kunna i sådant fall fordras utlämnade mot att allenast upplagsbeviset återlämnas. Upplagspantbevisets

*Rätt att
nedsätta
betalning.*

innehavare åter kan, när han vill, uppbära det deponerade mot avlämnande av upplagspantbeviset vederbörligen kvitterat.

Enligt lagen för *Bremen* kompletteras bestämmelsen om rätt att betala före förfallodagen genom stadgande om rätt att deponera. Om innehavaren av upplagspantbeviset är okänd eller frånvarande eller vägrar mottaga betalning, kan nämligen innehavaren av upplagsbeviset erhålla fritt förfogande över de upplagda varorna, så snart han hos upplagshållaren deponerar pantbeloppet jämte ränta till förfallodagen och, i den händelse depositionen sker efter förfallodagen, ställer säkerhet för räntor, som belöpa på tiden därefter, ävensom för uppkomna kostnader.

Dylika kompletterande bestämmelser möta även i *fransk* rätt, nämligen för det fall att innehavaren av upplagspantbeviset är okänd eller oense med gäldenären om villkoren för betalningen.

Enligt den *österrikiska* lagen kan ägaren av upplagsbeviset icke fordra utlämnande av varan utan återställande av upplagspantbeviset. Undantag göres dock för det fall, att pantsumman jämte eventuella räntor till förfallodagen deponeras hos upplagshållaren för utlämnande till upplagspantbevisets ägare. Att upplagspantbeviset icke förfallit eller att dess ägare är obekant utgör icke hinder för tillämpning av vad sålunda stadgats. Är särskild domiciliat nämnd på upplagspantbeviset, har upplagshållaren att underrätta denne om den skedda deponeringen. Upplagshållaren har att utgiva det deponerade beloppet till ägaren av upplagspantbeviset mot dettas återlämnande och att, om beloppet icke lyftes inom tre månader efter upplagspantbevisets förfallodag, deponera det hos domstol.

Den *italienska* lagen bestämmer ävenledes, att innehavaren av upplagsbevis utan upplagspantbevis kan frigöra den upplagda varan även före förfallodagen för den skuld, varför den häftar som pant, genom att hos upplagshållaren deponera kapitalet jämte räntor till förfallodagen. Denna summa utbetalas till innehavaren av upplagspantbeviset mot utlämnande av beviset. Under upplagshållarens ansvar och såvitt fråga är om homogena varor kan innehavaren av upplagsbevis utan upplagspantbevis få förfoganderätt över del av den upplagda varan, om han hos upplagshållaren deponerar en summa, svarande mot förhållandet mellan den genom upplagspantbeviset garanterade skulden och mängden av de återtagna varorna.

En liknande reglering av förevarande spörsmål återfinnes i den *japanska* lagen. Upplagsbevisets innehavare förklaras däri berättigad att, även innan den i upplagspantbeviset upptagna fordringen förfaller till betalning, hos upplagshållaren deponera fordringens kapitalbelopp jämte räntor till förfallodagen och fordra utlämnande av de upplagda varorna. De sålunda deponerade penningarna skola mot återställande av upplagspantbeviset betalas till dess innehavare.

Vid utarbetandet av *förslaget* har man utgått därifrån, att för att giva effektivitet åt vad i 34 § föreslagits kräves uppställande av regler om rätt till deposition.

Enligt lagen den 24 mars 1927 om gälds betalning genom penningars ned-

sättande i allmänt förvar medgives gäldenär sådan befogenhet, dels om borgenär vägrar att mottaga erbjuden betalning av förfallen gäld, som skall erläggas i penningar, eller om på grund av borgenärs bortovaro eller sjukdom eller någon annan av honom beroende omständighet gäldenären är hindrad att verkställa betalning av sådan gäld, dels om gäldenären ej vet eller bör veta vem som är borgenär, dels ock där ovisshet råder om vem av två eller flera som är rätt borgenär samt gäldenären icke skäligen kan anses pliktig att på eget äventyr bedöma, till vem av dem betalningen skall erläggas. Dessa bestämmelser avse emellertid, såsom av deras lydelse framgår, endast förfallen gäld. Det framhålles ock i motiven till lagen, att det låge i sakens natur, att den åt en gäldenär medgivna rätten att fullgöra sin betalningsskyldighet genom att nedsätta vad han hade att erlägga icke kunde komma till användning, förrän skulden vore till betalning förfallen. I det av särskilda kommitterade utarbetade förslaget till nu ifrågavarande lag uppställdes för övrigt den restriktionen, att fråga ej vore om gäld, för vilken borgenären vore pliktig att mottaga betalning, när helst gäldenären det påfordrade. Beträffande sådan gäld föreslogs nämligen, att nedsättningsrätten skulle vara beroende av att gäldenären givit borgenären tillkänna, att han ville fullgöra sin betalningsskyldighet, eller borgenären själv påkallat betalning. Detta undantag från huvudregeln uteslöts emellertid i det till lagrådet remitterade förslaget, efter det departementschefen yttrat, att om gäldenären när helst han ville ägde infria sin förbindelse genom betalning direkt till borgenären, det knappast syntes tillräckligt motiverat att i dylikt fall förvägra honom rätten att fullgöra betalningen genom att nedsätta beloppet i allmänt förvar, därest förutsättningarna för dylikt nedsättande i övrigt vore förhållande.

I de i detta förslag ifrågavarande fall, då gäldenären medgives befogenhet att betala gälden före förfallodagen, torde det icke vara förenat med betänklighet att inrymma rätt jämväl att fullgöra betalningen genom att nedsätta beloppet i allmänt förvar. På grund därav har upplagsbevisets innehavare, utan avseende å att förfallodagen ej är inne, i förslaget förklarats berättigad att, om innehavare av upplagspantbevis vägrar att mottaga erbjuden betalning, om på grund av hans bortovaro eller annan av honom beroende omständighet upplagsbevisets innehavare är hindrad att verkställa betalning, om han varken vet eller bör veta, vem som är borgenär, eller om tveksamhet råder, vem av två eller flera som är rätt borgenär, samt han icke skäligen kan anses pliktig att på eget äventyr bedöma, till vilken av dem betalningen skall erläggas, nedsätta beloppet, på sätt om gälds betalning genom pennings nedsättande i allmänt förvar är stadgat. Man har vid stadgandets utarbetande utgått därifrån, att detsamma bör äga tillämpning även vid avbetalning.

Att skäl kunna anföras såväl för att deposition skall ske hos upplagshållaren som för att den göres hos överexekutor, ligger i öppen dag. För det förre talar upplagshållarens befattning med själva varan, för det senare åter den större säkerhet, som därmed vinnes. I det förberedande utkastet föreslogs deposition hos upplagshållaren. I vissa av de över utkastet avgivna yttrandena gjordes emellertid vissa erinringar däremot. Så betonades av en handelskam-

mare, att nedsättning syntes böra ske hos överexekutor eller hos bank. Kommerskollegium framhöll, att lämpligare än nedsättning hos upplagshållaren syntes vara, att beloppet nedsattes hos bank, varigenom ränta å detsamma kunde påräknas. De sakkunniga hava med hänsyn härtill icke funnit anledning frångå nedsättningslagens föreskrift om deposition hos överexekutor. Av nedsättningslagen följer därjämte skyldighet att, såvitt ej antagas kan, att medlen komma att lyftas inom fjorton dagar, göra dem räntebärande genom insättning i bankinrättning.

Angående upplagsbevisinnehavarens rätt att, sedan nedsättning sålunda skett, utfå den upplagda varan hänvisas till 38 § i förslaget.

36 §.

*Upplags-
pantbevisin-
nehavarens
försälj-
ningsrätt.* I 34 och 35 §§ har varit fråga om upplagsbevisinnehavarens ställning, sedan upplagspantbevis överlåtits till säkerhet för fordran. Genom 36 § regleras dels upplagspantbevisinnehavarens försäljningsrätt, dels, bland annat, förhållandet mellan hans panträtt och den panträtt, som tillkommer upplagshållaren.

Vad först angår *försäljningsrätten*, meddelas därom i allmänhet i den *utländska* lagstiftningen om upplagsbevis särskilda bestämmelser.

Så är förhållandet i 1894 års *danska* lag. Sker icke betalning eller nedsättning senast på förfallodagen, skall enligt denna lag upplagspantbeviset uppvisas för den förste pantsättaren. Om betalning icke lämnas vid uppvisandet, skall protest »de non solutione» ske av notarius publicus. Företages ändock icke betalning eller deposition inom tre dagar, kan upplagspantbevisets innehavare mot avlämnande av protesten fordra, att upplagshållaren låter försälja de upplagda varorna på offentlig auktion eller genom mäklare.

Med den *danska* lagen överensstämma till sin grundtanke de bestämmelser, som meddelas i den *finska* förordningen. Warrantinnehavare, som ej inom åtta dagar efter förfallodagen erhållit full betalning, är berättigad att hos upplagsmagasinet äska varans försäljning till betäckande av sin fordran. Vid påföljd av viss rättsförlust skall anhållan om sådan försäljning göras inom trettio dagar efter förfallodagen. Försäljning av i allmänt upplagsmagasin insatt vara äger inrättningen föranstalta genom offentlig auktion antingen å varubörs eller inom inrättningens lokal. I sistnämnda fall må upplagshållaren för auktionens förrättande anlita ojävig, sakkunnig person efter eget val. Försäljningen bör äga rum inom fyra veckor efter det anhållan därom gjorts hos upplagsmagasinets föreståndare och får icke uppskjutas utan särskilt tillstånd av den, som äskat försäljningen.

Liknande är regleringen enligt lagen för *Bremen* och *österrikisk* rätt. Den *belgiska* lagen förklarar, att upplagspantbevisets förvärvare, om betalning icke sker å förfallodagen, är berättigad att efter 24 timmars föregående anmaning till låntagaren och på ansökan till presidenten i handelsdomstolen erhålla befogenhet att sälja de för hans fordran häftande varorna antingen offentligen eller under hand enligt presidentens val. Enligt *fransk* lag kan upplagspantbevisets innehavare, om skulden icke betalas å förfallodagen, låta åtta dagar efter skedd protest utan någon »formalité de justice» offentligen försälja

varan. Den *italienska* lagen medgiver innehavaren av det å förfallodagen icke betalade, vederbörligen protesterade upplagspantbeviset att efter förloppet av sju dagar från protestdagen låta försälja panten på auktion utan iakttagande av särskilda juridiska formaliteter.

Vad angår den gällande *svenska* rätten, må till jämförelse erinras om regleringen av motsvarande spörsmål i lagen den 20 juni 1924 om viss pant-rätt i spannmål. I lagen givas vissa bestämmelser, genom vilka borgenären beredes möjlighet att komma i besittning av spannmålspartiet. Dessa bestämmelser avse dels att i skuldebrevet utfäst förfallet kapital- eller räntebelopp icke blivit erlagt, dels vissa fall, då förfallotiden ej är inne men borgenärens rätt äventyras. Sedan panthavaren försatts i besittning av det pantförskrivna spannmålspartiet, äger han i den ordning, som i lag stadgas eller mellan parterna med laga verkan avtalats, ur partiet förskaffa sig betalning för sin fordran till kapital och ränta ävensom för samtliga med besittningens erhållande och fordringens utfående förenade kostnader.

Förslaget utgår därifrån, att åt innehavare av upplagspantbevis bör inrymmas försäljningsrätt under liknande förutsättningar, som i 17 § i detsamma upptagits beträffande försäljningsrätt för upplagshållare för hans fordringar. Någon motsvarighet till vad i 17 § stadgats angående rätt att sälja varan i händelse av alltför kostsam vård har dock icke föreslagits i förevarande paragraf. Riktigheten därav torde icke behöva närmare motiveras. Uppenbart torde även vara, att försäljningen bör äga rum på enahanda sätt, som i 17 § föreskrivits för det fall, att upplagshållaren gör gällande sin befogenhet att försälja upplagd vara. Beträffande till sist den anmaning att erlægga betalning för fordringen, vid äventyr att varan eljest kommer att säljas, och den underrättelse om tid och plats för auktionen, som upplagshållaren enligt andra stycket av 17 § i förslaget har att, där så ske kan, meddela uppläggaren, lär ävenledes motsvarande böra tillämpas vid realisationen av upplagspantbevisinnehavarens panträtt. Enligt 28 § i förslaget skall, då upplagsbevis eller upplagsbevis jämte upplagspantbevis utställts, meddelande lämnas jämväl den senaste innehavare av sådant bevis, vars namn och hemvist uppgivits för upplagshållaren eller eljest äro av denne kända. Tydligt torde vara att i nu ifrågasvarande fall upplagspantbevisets innehavare bör likställas med upplagshållaren.

Då i den danska texten i detta sammanhang uttalas, att försäljning icke må äga rum, förrän beviset deponerats hos upplagshållaren, beror denna skiljaktighet från svensk och finsk text därpå, att då enligt det danska förslaget försäljningen icke behöver äga rum på offentlig auktion, utan kan ske även genom mäklare, sådant stadgande ansetts av nöden.

Några erinringar mot vad förslaget i detta avseende innehåller hava icke framkommit från det praktiska livets sida.

Vad därefter beträffar *företrädesrätten till betalning*, stadgar den *finska Konkurrens-spörsmål*. förordningen i detta avseende, att upplagshållaren är berättigad att ur köpeskillingen för försåld vara framför varuägarens alla andra borgenärer utbekomma betalning för sitt tillgodohavande och för försäljningskostnaderna; att warrantinnehavaren näst efter upplagshållaren äger enahan-

da rätt för sin fordran jämte ränta därå efter sex för hundra om året från förfallodagen och ersättning för protestkostnaden; samt att återstoden av köpeskillingen tillkommer innehavaren av upplagsbeviset. Det bestämmes tillika, att upplagshållaren är pliktig att till innehavare av warrant eller upplagsbevis utgiva dennes tillgodohavande endast mot erhållande av warranten och upplagsbeviset.

I 1894 års *danska* lag stadgas ävenledes, att av försäljningssumman skall — efter avdrag av försäljningskostnader och upplagshållarens tillgodohavande — upplagspantbevisets belopp jämte ränta och omkostnader utbetalas till bevisets innehavare mot dess återställande eller, om hans fordran icke helt täckes, mot avskrivning därå. Om däremot försäljningssumman överstiger panthavarens krav, skall det överskjutande beloppet tagas i förvar av upplagshållaren och utbetalas mot återlämnande av upplagsbeviset, vederbörligen kvitterat.

Liknande bestämmelser finnas t. ex. i den *österiska* rätten, vilken dock som i främsta rummet betalningsberättigade upptager tull och offentliga pålagor, och i lagen för *Bremen*.

I *förslaget* uttalas genom andra stycket första punkten i 36 §, att innehavaren av upplagspantbevis äger njuta betalning med den rätt, som tillkommer den, vilken har lös pant i händer.

Enligt 17 kap. 3 § handelsbalken är med avseende å förmånsrätt med handpanthavare likställd hantverkare vad angår arvode å det gods, som hos honom kvar är. I överensstämmelse därmed skulle det möjligen kunna synas berättigat att likställa upplagspantbevisets innehavare och upplagshållaren. I likhet med vad i allmänhet sker i den utländska lagstiftningen har man emellertid ansett det riktigare att tillerkänna upplagshållaren företräde, då det av honom å varorna nedlagda arbetet måste antagas vara ägnat att bevara deras värde. I sakens natur ligger, vad ock av stadgandets formulering framgår, att en förutsättning för sådant företräde är, att upplagshållarens fordran över huvud kan göras gällande mot innehavaren av upplagsbevis och upplagspantbevis.

Att försäljningskostnaderna skola utgå före upplagshållarens och upplagspantbevisinnehavarens fordringar har förmenats ligga i sakens natur och framgår för övrigt i viss mån även av hänvisningen till 17 § i förslaget. Det har ansetts icke behöva uttryckligen utsägas, att möjligen uppkommande överskott skall redovisas till upplagsbevisets innehavare, liksom ej heller, huru det skall förfaras, om behörig innehavare av upplagsbevis ej anmäler sig.

Särskild uppmärksamhet har ej ansetts behöva ägnas den möjligheten, att upplagsbevis innehaves blott med retentionsrätt.

Angående skyldighet att återställa beviset må jämföras 37 § i förslaget.

Icke heller med avseende å vad i andra stycket av denna paragraf föreslagits hava några erinringar framkommit från det praktiska livets sida.

I samband med 29 § i förslaget hava diskuterats vissa spörsmål, som pläga sammanfattas under frågan om upplagsbevisets betydelse för övergången av äganderätt till den upplagda varan. Motsvarande spörsmål resa sig även, då upplagspantbevis överlåtes till säkerhet för fordran.

Hit hör först och främst frågan om skydd mot upplåtarens borgenärer. I detta ämne torde för närvarande enligt svensk rätt förefinnas en viss olikhet mellan överlåtelse och pantförskrivning, i det att överlåtelse, om lösören kommit ur säljarens vård, lärer stå sig mot överlåtarens borgenärer, under det att pantförskrivning, för att vara sakrättsligt skyddad, måste fullbordas genom tradition. Redan i inledningen till motiven har erinrats om kungl. förklaringen den 24 maj 1872, att med det i 17 kap. 3 § handelsbalken förekommande stadgandet, att den, som haver lös pant i händer, därutur njuter betalning framför gäldenärens övriga fordringsägare, avses även det fall, att gods, vari panträtt är av ägaren medgiven, innehaves av tredje man, som förbundit sig att godset eller dess värde panthavaren tillhandahålla. Angående innebörden av detta stadgande rörde sig redan vid granskningen i H. D. en viss tvekan. Det uttalades, bland annat, att orden »förbundit sig att godset eller dess värde panthavaren tillhandahålla» möjligen kunde giva anledning till missförstånd och olägenhet. Olika meningar hava ock inom doktrinen gjort sig gällande med avseende å stadgandets tolkning både i fråga om ett uttryckligt erkännande vore av nöden och därom, huruvida utfästelsen måste ske i förhållande till viss person.

Uttryckligt uttalande i detta ämne har därför ansetts vara av nöden. På grund, bland annat, därav betecknas i *förslaget* den säkerhetsrätt, som tillkommer innehavare av upplagspantbevis, som panträtt och förklaras denne berättigad att tillgodonjuta betalning med den rätt, som tillkommer den, vilken har lös pant i händer. På betydelsen för utmättnings- och konkursförfarandet av rättighetens karaktär av panträtt torde här icke behöva närmare ingås.

Förslaget intager i detta avseende samma ståndpunkt som flertalet *utländska* upplagsbevislagar.

1894 års *danska* lag förklarar, att genom den särskilda överlåtelsen av upplagspantbeviset genom upplagsbevisets rätte innehavare för mottagaren stiftas rätt som handpanthavare i de upplagda varorna, vilken handpanträtt kan ytterligare överlätas genom indossament av upplagspantbeviset. Den *finska* förordningen bestämmer, att innehavare av warrant, som är avskild från upplagsbeviset, äger panträtt i varan för den fordran, warranten angiver. I *österrikisk* rätt stadgas, att för stiftande av en handpanträtt i den upplagda varan räcker och kräves det, om ett upplagsbevis utställt, att den vederbörligen indosserade warranten överlämnas till indossatarien. Enligt lagen för *Bremen* gäller, att överlåtelse av det indosserade upplagspantbeviset har samma verknin-
gar med avseende å panträtt i de föremål, upplagspantbeviset avser, som överlämnande av dessa föremål; att överlåtelse av upplagsbeviset med pantklausul icke förringar den handpanträtt, som tillkommer innehavare av upplagspantbevis; samt att den genom upplagspantbeviset grundade panträtten går framför den förpantning, som må stiftas genom det med pantklausul försedda upplagsbeviset. Det stadgas vidare t. ex. i *belgisk* rätt, att upplagspantbeviset utan upplagsbevis representerar besittning av varorna i och för panträtt.

I samband med 29 § i förslaget har vidare dryftats frågan om upplagsbevis-

innehavarens ställning gent emot den, som må hava i god tro förvärvat själva varan och fått densamma i sin besittning. Liknande synpunkter, som där framhållits, göra sig gällande även med avseende å upplagspantbevisinnehavarens ställning.

Vad därefter angår det fallet, att den, som upplagt vara, beträffande vilken upplagspantbevis utfärdats, icke varit behörig att förfoga däröver, bö enligt de sakkunnigas mening även här tillämpas detsamma som med avseende å upplagsbevis.

Med avseende å stoppningsrätt hänvisas till vad ovan anförts i samband med 30 § i förslaget och beträffande rätt till ersättning på grund av försäkring eller av annan orsak till vad därom yttrats med hänsyn till upplagsbevisinnehavarens ställning.

37 §.

Skyldighet att återställa upplagspantbevis och att lämna kvitto.

Stadgandet i denna paragraf, att vid betalning av upplagspantbeviset detta skall avlämnas med påtecknat kvitto, giver för upplagspantbevisets del uttryck åt samma tanke som 29 § första stycket beträffande upplagsbevis. Upplagspantbeviset bör uppenbarligen liksom upplagsbeviset vara ett presentationspapper.

Bestämmelsen i andra punkten av paragrafen, vilken står i överensstämmelse med § 38 växellagen, har antagits få betydelse även med avseende å räntebetalning.

38 §.

Upplagsbevisinnehavarens rätt att utfå varan, då upplagspantbevis överlåtits.

I förslagets 29 § har i upplagsbevisinnehavarens rätt att av upplagshållaren utfå den upplagda varan gjorts förbehåll, bland annat, för det fall, att upplagspantbevis överlåtits till säkerhet för fordran. Inskränkningen beror därpå, att för sådan händelse den panträtt, som tillkommer innehavaren av sådant bevis, måste tillgodoses. I enlighet därmed föreskrives i denna paragraf, att innehavaren av upplagsbeviset ej äger utfå varan, med mindre upplagspantbeviset med åtecknat kvitto återställs till upplagshållaren. Undantag från denna regel uppställs för det fall, att i enlighet med stadgandena i 35 § nedsättning av upplagspantbevisinnehavarens fordran ägt rum utan förbehåll om rätt att återtaga det deponerade.

Det torde icke behöva anmärkas, att för tillämpning av ifrågavarande stadgande kräves, att jämlikt 32 § första stycket panträtten är bindande mot upplagsbevisets innehavare.

Då i förevarande paragraf är fråga om en inskränkning i upplagsbevisinnehavarens rätt att utfå den upplagda varan, hava i detta sammanhang ej behövt beröras av lagen i övrigt uppställda villkor för utövande av denna rätt.

En uppfattning överensstämmande med vad här föreslagits kommer till uttryck i ett flertal till själva innehållet överensstämmande, men till formuleringen från varandra något avvikande bestämmelser i *utländsk* rätt. I 1894 års *danska* lag föreskrives sålunda, att den handpanträtt, som stiftats med iakt-

tagande av föreskrifterna om överlåtande av upplagspantbevis, går före den envar innehavare av upplagsbevis tillkommande rätt. Den *finska* förordningen stadgar, att innehavare av upplagsbevis, från vilket warranten avskilts, äger, med beaktande av warrantinnehavarens panträtt, förfoga över varan, men är däremot icke berättigad utbekomma densamma från upplagsmagasinet, innan han guldit warrantinnehavarens fordran. Den *österrikiska* lagen förklarar, att vid överlåtelse av upplagsbevis och upplagspantbevis var för sig upplagsbevisinnehavarens rätt inträder blott med begränsning genom de rättigheter, som uppstått genom den särskilda indosseringen av upplagspantbeviset.

Några erinringar hava icke framkommit från näringsorganisationernas sida i anledning av vad här föreslagits.

På liknande grunder, som ovan anförts beträffande 29 § första stycket andra punkten, vilar stadgandet i förevarande paragraf andra punkten. Med avseende å befogenhet, som avses i förstnämnda lagrum, måste, där genom dess utövande för upplagshållaren kan inträda ansvarighet eller förlust av rätt efter vad i 25 § sägs, till upplagshållarens säkerhet uppställas det kravet, att upplagspantbeviset företes för anteckning. Även i detta fall gäller, att bevisinnehavarens säkerhetsrätt måste vederbörligen tillgodoses.

Rätt att utöva i 29 § första stycket andra punkten avsedda befogenheter.

39 §.

Genom denna paragraf förordnas om motsvarande tillämpning av reglerna i 32—38 §§ för det fall, att enkelt upplagsbevis utställt och detta överlätas till säkerhet för fordran.

Tillämpning av panträttsreglerna, då enkelt upplagsbevis utställes.

I sakens natur ligger, att vid den sålunda bestämda motsvarande tillämpningen av 32—38 §§ avvikelser inträda på vissa punkter.

Beträffande 32 § är sålunda att märka, att upplagshållarens befattning med ämnet består allenast däri, att han har att införa överlåtelsen i det för upplagshuset förda registret och meddela intyg därom å upplagsbeviset.

I 33 § i förslaget blir för ränteberäkningen, när ej annat framgår av upplagsbeviset, den tid avgörande, då upplagsbeviset överlätits till säkerhet för fordran, om tiden för denna överlåtelse angivits, men eljest den, då beviset utställdes.

Den upplagsbevisets innehavare genom 35 § i förslaget tillerkända befogenheten måste, då upplagsbevis överlätits till säkerhet för fordran, tillerkännas den, som överlätit beviset, eller den, som är innehavare av dennes rätt.

Beträffande stadgandet i 38 § angående rätt att — sedan det belopp, varför varan häftar, nedsatts utan förbehåll om rätt till dess återtagande — utfå varan utan hinder därav, att upplagspantbeviset ej företes, är att anmärka, att upplagshållaren enligt 29 § — så länge upplagsbeviset icke dödat — ej är pliktig att utlämna varan, med mindre upplagsbeviset återställes till honom. Ett åläggande för upplagshållaren att utlämna varan, trots det att upplagsbeviset icke återställes, skulle kunna medföra, att upplagshållaren ådroge sig ansvar i förhållande till den, som i god tro förvärvat beviset.

Innan de sakkunniga lämna de bestämmelser i förslaget, som röra överlåtelse till säkerhet för fordran, må framhållas, att under förarbetena till lagen varit

Regressrätt.

under öfvervägande, huruvida däri borde upptagas bestämmelser om rätt för innehavare av upplagspantbevis att vid bristande betalning föra återgångstalan mot överlåtarna av beviset.

I denna fråga skilja sig de olika rättssystemen väsentligen från varandra.

Särskilda stadganden om regressrätt saknas i England, Nederländerna och Schweiz. I lagstiftningen för vissa av Nord-Amerikas förenta stater förklaras, att den, som genom indossament mot vederlag negotierar ett upplagsbevis, inestår, där ej annat avtalats, för dels att upplagsbeviset är äkta, dels att han har laglig rätt att negotiera upplagsbeviset, dels ock att han ej känner något förhållande ägnat att förringa upplagsbevisets giltighet eller värde. Det tillägges uttryckligen, att indosserandet av ett upplagsbevis icke gör indossanten ansvarig för underlåtenhet av upplagshållaren eller föregående indossanter vid uppfyllandet av deras förpliktelser.

I åtskilliga andra rättssystem tillägges däremot upplagspantbevisets innehavare regressrätt mot överlåtarna enligt i huvudsak samma regler, som gälla i växelrätten. Så är förhållandet enligt 1894 års *danska* lag. I motiven till densamma betecknas det dock som ett av upplagsbevislagstiftningens mest tvivelaktiga spörsmål, om och i vilken omfattning panthavaren skall hava ett personligt krav vid sidan av det sakrättsliga. Den *finska* förordningen stadgar, att innehavare av warrant, om han icke tidigare blivit föfnöjd och beloppet av hans fordran ej heller befinnes vara hos upplagsmagasinet deponerat, skall på förfallodagen uppvisa warranten, där den är ställd att betalas, till inlösen av den, som först indosserat densamma. Erhåller han ej därvid full betalning för sin fordran, skall han för bevarande av sin återgångstalan mot efterföljande indossanter protestera sist andra dagen därefter, på sätt om växel är stadgat. Åskar warrantinnehavaren icke försäljning inom trettio dagar efter förfalldagen, är han förlustig sin återgångstalan mot den förste överlåtaren och följande indossanter. Warrantinnehavare, vars fordran ej till fullo betäcks av vad genom varans försäljning influtit, är, om han inom nyss angivna tid anmält varan till försäljning, berättigad att av den, som först överlåtitt warranten, fordra betalning för det oguldna beloppet jämte ränta därå efter sex för hundra om året samt ersättning för vad han i övrigt varit nödsakad att å saken kosta. Enahanda rätt till återgångstalan äger han jämväl mot senare överlåtare av warranten, där han i avseende å protest och varans anmälan till försäljning iakttagit vad i förordningen föreskrives. Om anställande av sådan återgångstalan gäller i övrigt vad om växel är stadgat, förutom att tiden för återgångstalans väckande räknas från den dag, då varans försäljning slutfördes. Bestämmelser om återgångstalan finnas även i lagen för *Bremen* samt i *österrikisk, belgisk, fransk, italiensk* och *japansk* rätt.

Vad angår *Tyskland*, har detta ämne vid två olika tillfällen diskuterats av juristdagen. I två för överläggningarna på den tjuguförsta juristdagen angivna utlåtanden förordades regressrätt. Från det praktiska livets sida utvecklades emellertid betänkligheter mot anordningen. Juristdagens majoritet ställde sig avvisande mot tanken på upplagspantbevis överhuvud. Även på den tjugunionde tyska juristdagen var ämnet föremål för behandling i samband

med frågan, huruvida upplagsbevis- och upplagspantbevisrätten borde regleras genom rikslagstiftning. Redan i annat sammanhang har nämnts, att juristdagen uttalade sig för att lagstiftningen anordnades så, att man ägde möjlighet att använda dubbla bevis. Därvid tänkte man sig, att med de fakultativt medgivna upplagspantbevisen skulle vara förenad regressrätt.

Beträffande *svensk* rätt gäller som bekant med avseende å konossement, att särskilda regler ej äro meddelade. Allmänna rättsregler bliva således avgörande. Med avseende å skuldebrev förhåller det sig även så, att överlåtare enligt svensk rätt icke anses garantera betalning. Reglerna om växel och check äro nämligen att anse såsom undantagsbestämmelser från den allmänna regeln. En pantsättare är visserligen hemulsskyldig i avseende å panten. Däremot svarar han icke för pantens »godhet», om ej särskild utfästelse gjorts därom.

Varken i det *förberedande utkastet* eller i *förslaget* hava upptagits några bestämmelser om regressrätt. Mot upptagande av sådana bestämmelser talar i viss mån redan det förhållandet, att dylika saknas just i de länder, där upplagsbevissystemet visat sin största praktiska betydelse. Även från länder, där lagstiftningen upptager regressrätt, meddelas emellertid, att dess tillämpning i praktiken är så gott som okänd. Från ett håll, där man är synnerligen förtrogen med de finska förhållandena, har sålunda uppgivits, att man i Finland icke kände något fall, då regressrätten använts. Samtliga representanter för det praktiska livet, med vilka de sakkunniga rådfört sig, hava även uttalat sig mot regressrättens upptagande i förslaget, enär man befarade, att denna i stället för att befordra upplagsbevisinstitutet snarare skulle verka avskräckande från dess användning. Särskilt har från bankhåll framhållits, att då vid upplagspantbevis realsäkerhet föreläge, regressrätten här icke ägde samma betydelse som vid växeln. I betraktande av nu angivna förhållanden hava de sakkunniga ansett riktigast att, liksom i sjölagen skett med avseende å konossement, icke upptaga stadganden om regressrätt. Man har för övrigt förmenat detta vara önskvärt även ur den synpunkten, att lagens bestämmelser också i andra avseenden därigenom kunnat göras väsentligen enklare, än vad i motsatt fall blivit händelsen. Ej heller i de danska och finska lagtexterna hava upptagits bestämmelser om regressrätt, trots dess erkännande i den hittills gällande rätten.

Mot den ståndpunkt, de sakkunniga härutinnan intagit, har erinran ej gjorts i yttrandena över det förberedande utkastet.

Fjärde huvudavdelningen.

Särskilda bestämmelser.

40 §.

För att kunna erhålla koncession att driva upplagshusrörelse med rätt att *Tillsyn över* å de upplagda varorna utfärda upplagsbevis och upplagspantbevis uppställas *upplagshus.*

i 1 § i förslaget som villkor, att betryggande säkerhet förefinnes för fullgörande av de förpliktelser, varom i förevarande lag stadgas. Sådan säkerhet måste, såsom vid 1 § framhållits, förefinnas, icke blott då koncessionen beviljas, utan även under dess utövande. Endast om så är förhållandet, inträder full trygghet i fråga om magasineringsrörelsen och de under dess utövande utfärdade bevisen.

Till uppnående av vad sålunda åsyftas har det ansetts nödvändigt att genom lagen anordna viss *tillsyn* över dem, som driva upplagshus med rätt att å upplagda varor utfärda upplagsbevis och upplagspantbevis.

Bestämmelser i sådant avseende finnas i flera av de utländska rättssystemen. Det torde vara tillräckligt framhålla, att den *finska* förordningen bestämmer, att »Senatens Ekonomidepartement» för övervakande av allmänt upplagsmagasins behöriga skötsel utser å orten bosatt lämplig person. Om det yppas skäl till anmärkning mot inrättningens förvaltning, har kontrollanten att noggrant undersöka förhållandet, att meddela de föreskrifter till missbrukets undanröjande, som finnas vara av behovet påkallade, samt att, om rättelse icke följer, göra anmälan om förhållandet hos vederbörande »expedition i Senaten». Det bestämmes vidare, att »Senaten» även annars kan föranstalta särskild undersökning av upplagsmagasins förvaltning. Slutligen stadgas, att även handelsförening i stad och kommunalnämnd å landet må genom utsedda förtroendemän taga del i övervakande av upplagsmagasin, där de sådant åstunda.

I flera av de utländska upplagshuslagarna hava därjämte upptagits straffbestämmelser för det fall, att upplagshusförvaltningen i det ena eller det andra avseendet åsidosätter beträffande magasineringsrörelsen givna stadganden.

I de anmärkningar, som bifogades det *förberedande utkastet*, framhölls, att av de sakkunniga dryftats förslag att göra antingen Konungens befallningshavande eller kommerskollegium till tillsynsmyndighet och att meddela bestämmelser om anordnande av årlig revision av upplagshållarnas förvaltning genom två revisorer, utsedda av tillsynsmyndigheten, varvid man tänkte sig, att av dessa den ene borde vara vederbörligen auktoriserad revisor.

I de *yttranden*, som avgivits *över det förberedande utkastet*, har med stor samstämmighet förordats vad sålunda av de sakkunniga tilltänkts. Förordande av en sådan anordning har sålunda skett av Bankföreningen, Stockholms handelskammare, Stockholms speditörförening, Skånes handelskammare och Handelskammaren i Gävle. Även därutinnan har rätt samstämmighet, att man ansett det för vinnande av enhetlighet på ifrågavarande område önskvärt, att tillsynen centraliserades hos kommerskollegium. Överhuvud hava i detta sammanhang framhållits enahanda synpunkter som beträffande frågan, vilken myndighet fastställandet av reglementet borde anförtros. Kommerskollegium har för sin del — under erinran om vad de sakkunniga i ämnet ifrågasatt — uttalat, att kollegium ansåge, det tillsynen borde överlämnas till samma myndighet, åt vilken anförtroddes att fastställa reglemente; att hinder icke syntes möta att anförtro dessa åligganden åt kollegium; att vad formerna för kontrollen anginge, det av de sakkunniga dryftade förslaget syntes välbetänkt;

att det ifrågasattes, huruvida icke tillsynsmyndigheten borde äga utse på orten bosatt sakkunnig person att som kontrollant övervaka upplagshusets skötsel med ungefär de befogenheter, som tillkomme sådan enligt den finska lagen; samt att kostnaden för sådant övervakande borde få uttagas genom lämplig avgift av vederbörande upplagshållare.

I 40 § av *förslaget* föreslås, att tillsynen över upplagshusen skall utövas av kommerskollegium. Vid 3 § här ovan hava de sakkunniga redogjort för de skäl, som föranlett dem att förorda, det reglemente för upplagshus skall fastställas av kommerskollegium. Samma skäl göra sig med icke mindre styrka gällande med avseende å spörsmålet, vem som har att utöva tillsynen över upplagshus. Uppenbart är för övrigt, att alldeles oberoende av dessa skäl det vore mindre lämpligt att lägga fastställandet av reglementet och tillsynens utövande i olika händer.

Beträffande sättet för tillsynens utövande bestämmes i *förslaget* allenast, att kommerskollegium årligen skall föranstalta om revision för varje upplagshus av dess förvaltning genom två revisorer, vilka utses av kollegium och av vilka den ene skall vara av handelskammare i riket eller på annat, av Konungen godkänt sätt auktoriserad. Några detaljregler om tillsynen och kostnaden därför hava de sakkunniga icke ansett behöfligt eller lämpligt att upptaga i lagen. Det har synts tillräckligt och lämpligare, att lagen inrymmer befogenhet åt Konungen att därom bestämma.

Föranstaltandet av årlig revision är själfvallet blott en sida av den tillsyn, som kommerskollegium har att utöva över upplagshusen. På grund av sin allmänna plikt och rätt att utöva tillsyn kan kommerskollegium naturligen, närhelst anledning därtill föreligger, föranstalta om undersökning av upplagshållarens förvaltning.

De sakkunniga hava förmenat, att ett för svenska förhållanden mera betryggande övervakande uppnås genom den av dem föreslagna årliga revisionen än genom att, på sätt å finsk sida föreslagits, en kontrollant å orten har att följa verksamheten. Att i lagen föreslå en dubbel kontroll, såsom kommerskollegium förordat, genom dels revisorer och dels kontrollant har antagits åtminstone för mindre upplagshållare kunna medföra alltför stora kostnader. Det torde ock kunna betvivlas, att en genom kontrollant utförd tillsyn städse kommer att visa sig effektiv.

I det danska *förslaget* hava öfverhuvud icke upptagits några bestämmelser med avseende å tillsynen över upplagshus. Det har å dansk sida förmenats, att bestämmelser icke påkallades i Danmark. Dessutom har erinrats om möjligheten att vid koncessionens beviljande, om så ansåges nödigt, upptaga särskilda föreskrifter angående tillsynen. För Sverige åter lära bestämmelser i förevarande avseende icke kunna helt avvaras. De sakkunnigas uppfattning härutinnan har bestyrkts genom vad som framkommit i åtskilliga av de yttranden, som från det praktiska livets sida avgivits över det förberedande utkastet.

Det förhållandet, att man i den danska texten icke upptagit någon bestämmelse om tillsynen, har föranlett, att stadgandena därom, för att paragraf-

följden i de olika texterna icke måtte rubbas, i den finska och den svenska texten upptagits i detta sammanhang och icke i den första huvudavdelningen.

41 §.

Återkallande av koncession.

I samband med åtskilliga paragrafer i förslaget har det varit anledning att betona den säkerhet för allmänheten, som vid begagnande av koncessionerade upplagshus ligger däri, att åsidosättande av vad lagen ålägger upplagshållaren kan medföra *förverkande av rätten att driva sådant upplagshus*. I flera avseenden har man för övrigt, såsom av det föregående framgår, ansett sig kunna undvika att meddela särskilda stadganden just med hänsyn till detta förhållande. Förslaget står härutinnan på samma ståndpunkt som flera utländska upplagshuslagar.

Den *finska* förordningen fogar till stadgandet om övervakande av upplagshus bestämmelsen, att om inrättningen finnes hava överskridit stadgandena i reglementet eller i förordningen om allmänna upplagsmagasin, »Senatens Ekonomidepartement» kan efter prövning förklara upplagsmagasinet hava förverkat de detsamma medgivna rättigheterna.

1894 års *danska* lag förklarar, att de däri givna bestämmelserna äro gällande, så länge den Köpenhamns frihamnsaktiebolag meddelade koncessionen på drivandet av Köpenhamns frihamn är i kraft.

Enligt *österrikisk* rätt gäller, att upplagshållare, som åsidosätter bestämmelserna i upplagshuslagen, koncessionen, reglementet eller taxan eller icke iakttagit finansförvaltningens föreskrifter, kan dels träffas av ordningsstraff dels ock vid iteration berövas koncessionen. Avgörandet tillhör principiellt den myndighet, som har att meddela koncession.

I *fransk* rätt bestämmes, att handlande i strid mot koncessionen eller med missbruk därav (»contravention ou abus») från upplagshållarens sida, vilket är ägnat att allvarligt skada handelns intressen, kan medföra, att koncessionen efter hörande av intressenterna återkallas, vilket i sådant fall skall ske i den ordning, som är föreskriven med avseende å koncessionens meddelande.

Det *förberedande utkastet* upptog icke några bestämmelser i detta avseende. Man utgick nämligen därifrån, att när det enligt utkastet tillkomme Konungen att meddela koncession, där betryggande säkerhet förefunnes för fullgörande av upplagshållarens förpliktelser, samt att bestämma de villkor och förbehåll, som funnes erforderliga för tillståndets åtnjutande, Konungen vid koncessionens meddelande komme att uppställa i förevarande avseende erforderliga bestämmelser.

I åtskilliga av de *yttranden*, som avgivits *över det förberedande utkastet*, har emellertid framhållits önskvärdheten av uttryckliga stadganden härutinnan.

Bankföreningen uttalar sålunda, att i lagen borde infogas stadganden angående befogenhet för vederbörande myndighet att återkalla meddelat tillstånd ävensom angående villkoren för utövande av denna befogenhet. I samma riktning yttrar sig även Stockholms handelskammare. Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare betonar, att då lagförslaget upptagit konces-

sionssystemet och stadgat en del skyldigheter för upplagshållaren, för vilka påföljd saknades i händelse av överträdelse, det syntes bliva nödvändigt, att koncessionen antingen lämnades på viss tid eller — vilket ansåges vara att föredraga — möjlighet öppnades för indragning av beviljad koncession. Sveriges allmänna lantbrukssällskap framhåller, att i lagen måhända borde intagas en bestämmelse av innebörd, att om upplagshållaren icke behörigen ställde sig bestämmelserna i lagen eller reglementet till efterrättelse eller eljest handhade rörelsen på ett sätt, som äventyrade uppläggharens intressen eller rätt, tillståndet kunde återkallas. Även kommerskollegium har givit uttryck åt uppfattningen, att bestämmelser syntes önskvärda angående förutsättningarna för förverkande av den upplagshållaren meddelade koncessionen ungefär av det innehåll, att om upplagshållaren funnes hava överskridit stadgandena i sitt reglemente eller i upplagshuslagen, upplagshållaren kunde förklaras hava förverkat honom medgivna rättigheter.

I enlighet med den uppfattning, som sålunda gjorts gällande från det praktiska livets sida, hava i *förslaget* i förevarande paragraf upptagits bestämmelser om koncessionens förverkande. Befogenhet att förklara koncessionen förverkad tillkommer Konungen. Materiellt förutsättes, för att koncessionen må förklaras förverkad, antingen att betryggande säkerhet ej längre förefinnes för fullgörande av de förpliktelser för upplagshållare, varom i denna lag stadgas, eller ock att upplagshållaren åsidosatt stadgandena i lagen eller föreskrifterna i koncessionen eller reglementet. Till sitt innehåll skiljer sig vad sålunda föreslagits icke från vad de sakkunniga förmena även utan särskilt stadgande skulle blivit en följd av föreskrifterna i 1 § av förslaget. Med utgångspunkt därifrån har i det danska förslaget överhuvud icke upptagits någon bestämmelse i detta avseende. Det lär emellertid icke kunna helt förnekas, att det innebär en i någon mån större trygghet, att ämnet finner sin reglering genom uttryckligt lagstadgande.

Då det uppenbarligen är av synnerlig vikt, att beslut om förverkande av koncession bringas till allmänhetens kännedom, föreslås i andra stycket av 41 §, att kungörelse därom skall införas i allmänna tidningarna och i tidning inom orten.

42 §.

I 1 § av förslaget omnämnes icke staten såsom idkande upplagshusrörelse. Såsom vid sagda paragraf erinrats, har emellertid i Sverige staten under en följd av år idkat ett slag av sådan rörelse, nämligen genom Statens lagerhus- och fryshusstyrelse.

Statens drivande av upplagshusrörelse.

De i förslagets första avdelning upptagna bestämmelserna hava visserligen ansetts icke böra göras tillämpliga på staten.

Annorlunda förhåller det sig däremot med de rent privaträttsliga bestämmelserna i förslaget, nämligen 8—39 §§. I yttrande, som Statens lagerhus- och fryshusstyrelse avgivit över det förberedande utkastet, erinras ock om den form av upplagshusrörelse, som styrelsen bedreve, och framhålles, att det knappast syntes lämpligt, att andra regler gällde för denna än för annan upp-

lagshusrörelse. Därifrån borde dock undantag göras såtillvida, att dels reglemente för rörelsen fastställdes antingen av Kungl. Maj:t eller av lagerhus- och fryshusstyrelsen, dels ock taxa liksom dittills fastställdes av Kungl. Maj:t. På liknande sätt har kommerskollegium erinrat om statens upplagshusrörelse och framhållit, att densamma lämpligen borde underkastas samma rättsregler som övrig dylik verksamhet. Kommerskollegium har dock gjort gällande, att det knappast syntes behöfligt att i lagen särskilt omnämna staten såsom behörig att idka sådan rörelse, som i lagen avses, detta så mycket mindre som vissa av dess bestämmelser, såsom angående fastställande av reglemente och taxa samt angående tillsyn över verksamheten, icke gärna kunde bringas i tillämpning i fråga om statliga företag.

De sakkunniga hava utgått därifrån, att de rent privaträttsliga bestämmelserna böra kunna bringas i tillämpning, även när staten idkar upplagshusrörelse. Det har emellertid icke ansetts riktigt att utan vidare förklara dessa bestämmelser tillämpliga med avseende å sådan rörelse. Liksom den enskilde upplagshållaren kan underlåta att förvärva sig tillstånd att utfärda upplagsbevis och upplagspantbevis, bör även staten kunna förfara på liknande sätt. Staten kan t. ex. med avseende å en på viss ort driven upplagshusrörelse finna det med sin fördel förenligt, att i samband därmed utfärdas upplagsbevis och upplagspantbevis, men med avseende å en å annan ort driven rörelse anse det motsatta lämpligast. I enlighet med det sagda uttalas i 42 § i förslaget, att Konungen äger förordna, att vad i 8—39 §§ är stadgat skall tillämpas, där staten driver sådan rörelse, som i denna lag avses.

Motsvarande bestämmelse har ansetts icke behöva upptagas i dansk och finsk lag, då i Danmark och Finland staten icke driver rörelse av här avsett slag.

Övergångsbestämmelser m. m.

Särskilda *övergångsbestämmelser* hava icke ansetts erforderliga, vid vilket förhållande allmänna rättsregler bliva avgörande.

Anmärkas må i detta sammanhang, att de sakkunniga förmenat ändring icke böra föreslås vare sig i fråga om *kungl. förklaringen* den 24 maj 1872 till 17 kap. 3 § *handelsbalken* eller beträffande *kungl. kungörelsen* den 13 februari 1830 angående åtskilliga föreskrifter i avseende på järn- och vågeffekter, som i banken belånas, varmed må jämföras *kungl. kungörelsen* den 13 mars 1830. För riksbankens rörelse lära dock nämnda kungörelser numera sakna praktisk betydelse.

Erinras må vidare därom, att vid utarbetandet av *lagen om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar* var under övervägande frågan om den räckvidd, som borde givas åt den blivande lagstiftningen. Man företrädde därvid den uppfattningen, att en lagstiftning på detta område åtminstone tillsvidare borde inskränkas till sådana fall, då föremålet för prestations-skyldigheten bestode av penningar. Det framhölls, att det för det dåvarande skulle möta svårigheter av praktisk art att i vårt land anordna ett nedsättningsförfarande beträffande handelsvaror. Nedsättning av varor för det än-

damål, varom vore fråga, förutsatte tillgång till offentliga eller auktoriserade upplagsmagasin, som vore inrättade för att mottaga gods till förvaring mot upplagsbevis samt så dreves, att de erbjöde säkerhet för att nedsatt gods bleve för vederbörande rättsägares räkning på ett betryggande sätt vårdat och förvarat. Hos oss befunne sig emellertid upplagshusrörelsen ännu på ett utvecklat stadium. Därtill komme, att de rättsförhållanden, som uppstode, när gods inlämnades till förvaring i ett allmänt upplagsmagasin, icke vore i lag reglerade. Frågan om införande av rättsregler på detta rättsområde stode emellertid på dagordningen. Men även sedan sådana bestämmelser kommit till stånd, mötte en lagstiftning om leverantörs rätt att med befriande verkan deponera varor den betänklighet, att dess genomförande skulle påkalla vissa ändringar i den för Sverige, Danmark och Norge gemensamma lagstiftningen om köp och byte av lös egendom. Att utan starka praktiska skäl, vilka i förevarande fall ej vore förhanden, skrida till en sådan lagstiftning syntes därför ej heller då vara att förorda. Med anslutning till vad sålunda anfördes hava de sakkunniga ej heller i detta avseende ansett det påkallat att föreslå ändring i gällande rätt, och detta så mycket mindre som Norge ej tagit del i lagstiftningen om upplagsbevis.

Under omprövning har vidare varit, huruvida förslaget, varigenom upplagsbevis i det väsentliga utvecklats till en med konossement likställd handling, påkallade tillägg till de paragrafer i *Köplagen*, *kommissionslagen* och *försäkringsavtalslagen*, som innehålla särskilda regler för det fall, att konossement utställts.

I 71 § *köplagen* stadgas, att om köparen förbundit sig att erlægga betalning mot konossement eller att mot erhållande av konossement godkänna växel, som av säljaren drages, han ej är berättigad att undandraga sig betalning eller godkännande på den grund, att godset ej framkommit eller han ej haft tillfälle att det undersöka. Tillika bestämmes, att då betalning eller godkännande kräves, säljaren skall hålla köparen tillhanda, förutom konossementet, räkning å godset samt, där det skall av säljaren försäkras, jämväl försäkringsbrev. Slutligen förklaras, att vad sålunda är föreskrivet skall äga motsvarande tillämpning, där köparen förbundit sig att mot sådan fraktsedel, som i 16 § är nämnd, erlægga betalning eller godkänna växel. När paragrafen tillkom, avsågs därmed att fastslå vad enligt härskande sedvänja kunde anses gällande. På nu förevarande område, där nya rättsregler införas, ligger det åter i sakens natur, att det är omöjligt att tala om en sedvänja. Ehuru de sakkunniga anse det sannolikt, att sedvänjan kommer att utveckla sig lika på detta område som beträffande konossement, hava de därför ansett det böra undvikas att nu föreslå något tillägg till 71 § *köplagen*. Problemet komplicerats för övrigt i viss mån, bland annat, dels därigenom, att 71 § *köplagen* avfattats med tanke på distansköp, dels ock därför, att det med skäl kan göras gällande, att om 71 § *köplagen* skall ändras, även vissa andra arter av försäljning »mot dokument», t. ex. »delivery orders», samtidigt borde upptagas till behandling. Behovet av lagändring minskas ock genom möjligheten att vid en mera fast sedvänja analogt tillämpa 71 § i nämnda lag. Även här har för

övrigt för de sakkunniga framstått klart, att ändring i den för Sverige, Danmark och Norge gemensamma lagstiftningen icke utan starka praktiska skäl vore att förorda.

Enligt 31 § *kommissionslagen* gäller, såsom i andra sammanhang berörts, att försäljningskommissionär, som givit kommittenten förskott å köpeskillingen eller som eljest i anledning av uppdraget har fordringsrätt hos kommittenten, äger i det gods, som lämnats honom till försäljning, panträtt till säkerhet för sådan fordran, såvida han själv eller genom annan är i besittning av godset eller av konossement eller sådan fraktsedel därå, att avsändaren icke utan företeende av densamma äger förfoga över godset. Att motsvarande bör gälla i fråga om upplagsbevis är tydligt. Enligt vad av de danska motiven till kommissionslagen framgår, var detta förhållande föremål för uppmärksamhet redan vid lagens tillkomst. I motiven framhålles nämligen, att det ansetts onödigt att nämna t. ex. »innehav av sådant upplagsbevis på godset, som omhandlas i lag av 23. februari 1866 och lag nr. 34 av 30. mars 1894». Då någon tvekan icke torde kunna uppstå genom underlåtenhet att i 31 § kommissionslagen infoga ordet upplagsbevis och då Norge saknar lagstiftning om upplagsbevis och ej deltagit i det nu pågående arbetet, varför motsvarande ändring icke kan vidtagas i den norska köplagen, hava de sakkunniga ansett sig böra underlåta att föreslå ändring i ifrågavarande paragraf.

Av liknande skäl, som nyss anförts med hänsyn till köplagen och kommissionslagen, kan ock ifrågasättas, om anledning föreligger att föreslå ändring av 56 och 57 §§ i *försäkringsavtalslagen*.

I 56 § försäkringsavtalslagen stadgas, att om försäkring gäller till förmån för tredje man, försäkringstagaren likväl, så framt ej annat kan anses vara avtalat mellan honom och tredje man eller eljest följer av särskilt rättsförhållande mellan dem, äger rätt att med försäkringsgivaren träffa avgörande om försäkringens ändring eller upphörande samt att mottaga uppsägning eller annat meddelande rörande försäkringen. Även om försäkringstagaren saknar denna rätt, är åtgärd, som vidtages av eller mot honom, gällande mot tredje mannen, såvida försäkringsgivaren icke insett eller bort inse rätta förhållandet. Undantag göres emellertid för det fall, att avtalet rör sjöförsäkring eller annan transportförsäkring å varor, å vilka utfärdats konossement eller fraktsedelsdublett. I sådan händelse förklaras nämligen åtgärden vara gällande mot tredje mannen, endast såframt försäkringstagaren företer försäkringsbrevet för erforderlig anteckning om åtgärden. Det framhålles i motiven till lagrummet, att enligt allmänt rådande uppfattning innehavet av försäkringsbrevet i dylika fall spelar en viktig roll och att hänsynen till omsättningens trygghet kräver, att den, som fått försäkringsbrevet i handom, skall kunna lita på att försäkringsavtalet icke utan hans medverkan kan ändras eller uppsägas.

Det lider visserligen intet tvivel, att innehavet av försäkringsbrev, då varor upplagts, enligt rådande uppfattning spelar en roll motsvarande den, som tillmätas detsamma vid transportförsäkringen. Ur principiell synpunkt

lära därför vissa skäl tala för att ändra försäkringsavtalslagen på denna punkt, så att en motsvarande regel komme att tillämpas beträffande upplagsbevis. Då denna ändring måste avse annat än transportförsäkringen, har det emellertid ansetts mindre lämpligt att beträffande ett enstaka rättsförhållande föreslå en ändring i försäkringsavtalslagen. I varje händelse torde ett avvaktande av erfarenheterna i det praktiska livet här vara att förorda. Större risk med uppskjutande av lagstiftningsåtgärder är så mycket mindre att befara, som långivarna, enligt vad de sakkunniga erfarit, redan nu pläga vidtaga åtgärder till sitt trygghande. Från försäkringsgivaren brukar sålunda fordras särskilt godkännande av att försäkringen skall gälla för långgivaren.

I 57 § försäkringsavtalslagen föreskrives — förutom att, då försäkringsfall inträffat, tredje man, till vars förmån försäkringen gäller, äger rätt till utfallande ersättningsbelopp, ändå att försäkringstagaren ej före försäkringsfallet underrättat honom om försäkringen — därjämte, att försäkringstagaren dock äger förhandla med försäkringsgivaren och uppbära ersättningsbeloppet, så framt icke tredje mannen är i avtalet namngiven eller eljest bestämt utmärkt eller anmält sig vilja själv bevaka sin rätt. Om avtalet rör sjöförsäkring eller annan transportförsäkring av varor, å vilka utfärdats konossement eller fraktsedelsdublett, äger emellertid försäkringstagaren sagda behörighet, endast såframt han företer försäkringsbrevet för erforderlig anteckning om åtgärden. Det uttalas i motiven, att detta undantag vilar på samma grund som motsvarande bestämmelse i 56 §. De sakkunniga hava beträffande frågan, huruvida liknande bestämmelse borde upptagas beträffande varor, å vilka utfärdats upplagsbevis, intagit samma ståndpunkt som med avseende å motsvarande spörsmål i 56 §.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank.

*Panträtt
genom över-
låtelse av
upplags-
pantbevis
eller upp-
lagsbevis.*

Enligt 13 § *lagen* den 12 maj 1897 för *Sveriges riksbank* gäller, bland annat, att riksbanken äger att driva utlåningsrörelse medelst utlåning mot förbindelse till återbetalning å bestämd tid av högst sex månader samt mot pant av varor, liggande å allmän våg eller satta i förvar hos tredje man, som förbundit sig att hålla dem eller deras värde riksbanken tillhanda samt prövas för en sådan förbindelse vederhäftig. Detta stadgande lär böra ändras med anledning av det nya medel för pantsättning, som skapas genom införande av upplagsbevis och upplagspantbevis. Riksbanken torde sålunda böra förklaras berättigad till utlåning mot säkerhet jämväl genom överlåtelse av upplagspantbevis eller upplagsbevis. I enlighet därmed hava de sakkunniga, efter det bankofullmäktige beretts tillfälle att yttra sig beträffande denna lagändring, ansett sig böra framlägga förslag till lag om sålunda ändrad lydelse av 13 § c) i riksbankslagen.

Beträffande *sparbankerna* var som bekant på sin tid vid utarbetandet av *lagen* om viss panträtt i spannmål ifrågasatt att göra visst tillägg till *sparbankslagen*. Angående detta tillägg yttrade emellertid lagrådet, att för det avsedda syftet, att *sparbankerna* skulle erhålla möjlighet att utlåna penningar mot säkerhet av panträtt i spannmål enligt de i den föreslagna *lagen* om viss panträtt i spannmål intagna bestämmelserna, det syntes icke vara erforderligt att i *sparbankslagen* vidtaga ändring. Den nya med besittning ej förenade säkerhetsrätten skulle nämligen vara en panträtt lika väl som handpanträtten. Sedan panträtt enligt den nya *lagen* kommit till stånd, skulle också å densamma i regel tillämpas vad som gäller om handpanträtt. Med hänsyn därtill, och då införandet i *sparbankslagen* av det ifrågasatta stadgandet kunde föranleda oriktiga antaganden om det nya institutets karaktär, ansåge sig lagrådet icke kunna tillstyrka, att det föreliggande förslaget gjordes till föremål för proposition till riksdagen. Med anledning av lagrådets granskning anförde chefen för justitiedepartementet, bland annat, att utgångspunkt för förslaget om visst tillägg till *sparbankslagen* varit, att under begreppet pant i *sparbankslagen* kunde hänföras endast pant medförande sådan panträtt, som enligt den vid tiden för *sparbankslagens* tillkomst gällande lagstiftningen kunde uppkomma, varför det, för att *sparbankerna* skulle erhålla möjlighet att utlåna penningar mot säkerhet av sådan panträtt, som avsåges i *lagen* om viss panträtt i spannmål, ansetts erforderligt

att i sparbankslagen införa det tillägget, att såsom pant skulle räknas jämväl pant tillkommen enligt bestämmelserna i lagen om viss panträtt i spannmål. Då man på grund av nämnda uttalande av lagrådet syntes äga utgå därifrån, att det med den föreslagna ändringen i sparbankslagen avsedda syftet kunde vinnas, utan att denna lagändring komme till stånd, hade vidare åtgärder i denna fråga icke vidtagits.

I enlighet med vad sålunda förekom vid införlivandet med svensk rätt av institutet panträtt i spannmål hava de sakkunniga icke ansett det påkallat att nu föreslå någon ändring i sparbankslagen.

Förslag till förordning angående ändrad lydelse av 152 § tullstadgan den 7 oktober 1927.

Då här föreslås den ändring i 152 § tullstadgan, att som i paragrafen avsedd säkerhet icke skall kunna godtagas gods, varå upplagsbevis eller upplagsbevis jämte upplagspantbevis utfärdats, beror detta på samma tankegång som den, åt vilken de sakkunniga givit uttryck såväl vid 21 § i förslaget som genom bestämmelsen i § 20 i utkastet till normalreglemente.

Preliminärt utkast till reglemente.

R e g l e m e n t e

för

..... upplagshus; fastställt av Kungl. kommerskollegium
den

Allmänna bestämmelser.

§ 1.

Till förvar i enlighet med vad i lagen om upplagshus med rätt att utfärda upplagsbevis (Svensk författningssamling 193 . nr), här nedan kallad upplagshuslagen, samt i detta reglemente föreskrives mottagas av upplagshus inhemska samt utländska, förtullade eller oförtullade, varor, dock icke sådana som kunna skada magasinssrummen eller andra varor eller som eljest äro olämpliga för uppläggning.

§ 2.¹

Med mindre skälig anledning annat föranleder, är upplagshållaren pliktig att, i den mån utrymmet medgiver, mottaga varor i den ordning de erbjudas, utan att en uppläggare därvid gynnas framför en annan.

Önskar den, som fått vara upplagd, fortfarande hava den förvarad, skall vederbörlig hänsyn tagas till hans behov av fortsatt uppläggning.

§ 3.

I fråga om lös spannmål och likartade varor äger upplagshållaren förbehålla sig rätt att i stället för mottagen vara utlämna lika mängd vara av samma art och beskaffenhet (samlagring).

Vid samlagring skall upplagshållaren i närvaro av uppläggaren eller, om han eller hans ombud icke är tillstädes, ojävig person taga prov av varan att i lämplig förpackning under upplagshållarens och den andres sigill förvaras.

§ 4.

Upplagshållaren utför efter anmodan följande uppdrag:

1. Spediering och befordring dels till upplagshuset av dit bestämda, dels från upplagshuset av därifrån utgående varor.

2. Förmedling av försäkring av upplagda varor, såvida skriftlig anhållan därom göres med uppgift, mot vilka faror, för vilken tid och till vilket belopp försäkring önskas.

§ 5.

För förvaring av upplagd vara må icke krävas högre avgift än enligt taxa, offentliggjord såsom i 4 § upplagshuslagen sägs. Finnes varan ej upptagen i taxan, må icke beräknas högre avgift än för närmast likartade varuslag.²

¹ Äyses att användas blott beträffande monopolartade företag.

² Angående taxans betydelse se ovan s. 49.

§ 6.

Av upplagshållaren skola särskilt föras:

1. *Register (magasinsliggare)*, upptagande varje parti å särskilt konto eller kort. Å kontot eller kortet skall antecknas dels partiets lagringsplats, dels huruvida mottagningskvitto, resp. upplagsbevis eller upplagsbevis jämte upplagspantbevis utfärdats, i sistnämnda båda fall med hänvisning till kopia av beviset, dels ock varje i mottagningskvitto, resp. upplagsbevis och upplagspantbevis intagen uppgift. Uttagning av partiet eller del därav samt omflyttning av vara skola å kontot eller kortet antecknas.

2. *Journal*, upptagande dels inkomna varupartier i dato- och nummerföljd, dels ock utgående partier i datoföljd med angivande av förenämnda nummer.

§ 7.

Upplysningar om upplagd vara eller om rättsförhållande, som rör densamma, må icke meddelas andra än dem, som äro därtill berättigade.

§ 8.

Arbete med uppläggning och skötsel av de i upplagshuset eller å dess område upplagda varor, som upplagshållaren mottagit, ombesörjes av honom genom hans tjänstemän och arbetare, såvida icke särskilda skäl föreligga att därifrån medgiva undantag.

Genom anslag skall tillkännagivas, när expedition för upplagshuset äger rum.

Om rättsförhållandet mellan upplagshållare och uppläggare.

§ 9.

Den, som önskar i upplagshuset upplägga vara, skall därom till upplagshusets kontor göra skriftlig anmälan å blankett, som tillhandahålles å kontoret.

§ 10.

Upplagshållaren må, då så kräves, på uppläggarens bekostnad ombesörja förbättring och lagning av varas förpackning samt vidtaga annan åtgärd till dess skyddande.

Om behövligheten av dylik åtgärd skall uppläggaren, där så kan ske, förut underrättas. Föreligger fara, att varan eljest ytterligare skadas eller minskas, äger upplagshållaren genast vidtaga åtgärden, men underrättas så snart ske kan uppläggaren därom.

§ 11.

Är anmäld vara vid dess ankomst i så fördärvat skick eller dess förpackning så bristfällig, att varan ej kan till förvaring mottagas, äger upplagshållaren, om avsändaren ej förfogar över varan, för dennes räkning och på hans risk återsända varan eller därmed vidtaga annan sådan åtgärd, så ock, där varan är underkastad förskämning eller snar förstörelse, låta försälja densamma, på sätt i 17 § andra stycket upplagshuslagen stadgas.

Vad nu sagts gäller ock, om till upplagshuset ankommer vara, som ej förut anmälts och vilken upplagshuset finner sig icke kunna mottaga.

§ 12.

Vill den, som enligt upplagshuslagen äger besiktiga vara och därav taga prov, utöva sådan befogenhet, göra därom anmälan å upplagshusets kontor.

Vid samlagring hänför sig besiktningen till det i upplagshuset förvarade provet.

För tagande av prov skall uttagningssedel avlämnas. Provtagning av vara, varå upplagsbevis eller upplagsbevis jämte upplagspantbevis utfärdats, må ske endast mot avskrivning å beviset av vad som uttages, utan så är att provet är för ringa att inverka på varans värde.

Är i lag eller författning inskränkning gjord i förfoganderätten över vara, skall vad sålunda är stadgat iakttagas.

§ 13.

Upplagshållaren äger öppna varan, väga densamma och i övrigt verkställa kontroll av riktigheten av lämnad uppgift, men svare själv, där uppgiften befinnes riktig, för kostnad och skada, som orsakas genom undersökningen.

Angående upplagshållares ansvar för innehållet i upplagsbevis och upplagspantbevis stadgas i upplagshuslagen. Mottagningsbevis skall, där ej förbehåll skett eller annat styrkes, anses visa att varan mottagits sådan den beskrives i beviset.

§ 14.

Vill upplagshållaren företaga sådan flyttning av vara från en plats till en annan, som inverkar å försäkringsgivares ansvarighet, skall meddelande dessförinnan göras till uppläggaren samt, om upplagshållaren ombesörjt försäkringen, anmälan ske till försäkringsgivaren.

§ 15.

Avgift för förvaring erlägges i förskott, vid uppläggnings för tiden intill den löpande månadens slut och sedermera för varje ny månad för tiden till dess slut. Uttages vara under en ny månads första hälft, skall halva avgiften återbetalas.

Äger vara så ringa värde, att den ej utgör betryggande säkerhet vid längre tids förvaring, må upplagshållaren kräva, att avgiften nedsättes hos upplagshuset för sådan tid, att hans rätt säkerställes. Vad sålunda stadgas äger motsvarande tillämpning i fråga om annat vederlag och utgift, vartill upplagshållaren har fog.

§ 16.

Finnes vara vid utlämnandet hava skadats eller minskats, medan den var under upplagshållarens vård, och vill uppläggaren på sådan grund kräva ersättning, bör skadan eller minskningen genast hos upplagshållaren anmälas och besiktning anställas av sakkunniga män, utsedda en av vardera parten.

Kan skadan eller minskningen ej genom yttre undersökning upptäckas, bör uppläggaren göra anmälan inom åtta dagar efter varans mottagande samt låta besiktning, som ovan sägs, ofördröjligen försiggå.

Genom vad i första och andra styckena stadgas inskränkes icke den uppläggare enligt upplagshuslagen tillkommande rätt att föra talan i anledning av att upplagd vara skadats eller minskats.

Om bevis över upplagd vara samt om varas överlåtande och uttagande.

§ 17.

Då vara mottagits, skall, på uppläggarens begäran och enligt dennes val, utfärdas antingen upplagsbevis med eller utan upplagspantbevis eller kvitto (mottagningskvitto).

Upplagsbevis och upplagspantbevis, varom i upplagshuslagen stadgas, skola utfärdas å blankett enligt i bil. A. och B. fastställt formulär.¹

Mottagningskvitto skall vara icke löpande. Det utvisar endast vad i upplagshuset blivit upplagt, icke vad senare finnes i behåll.

Kopior av utlämnade bevis och kvitton skola hos upplagshuset förvaras.

§ 18.

Har vara upplagts utan rätt till samlagring, äge uppläggaren eller hans rättsinnehavare få varan fördelad i smärre partier, dock, i händelse upplagsbevis eller upplagsbevis jämte upplagspantbevis utfärdats, endast om bevisen i kvitterat skick återlämnas till upplagshållaren för utbyte mot nya bevis.

Uppläggaren eller hans rättsinnehavare äger utbyta mottagningskvitto mot upplagsbevis med eller utan upplagspantbevis å hela partiet eller del därav.

Då nya bevis eller kvitton utfärdas, skall hänvisning göras till de tidigare bevisen, resp. kvittona. För varje utbytt bevis eller kvitto äger upplagshållaren uppbära en avgift av en krona.

§ 19.

Om överlåtelse av upplagsbevis och upplagspantbevis är i upplagshuslagen stadgat. Skall del av vara, varå sådant bevis utfärdats, uttagas ur upplagshuset, skall beviset företes och den uttagna delen därå avskrivas, varjämte uttagningskvitto till upplagshuset avlämnas.

Därest vara, å vilken endast mottagningskvitto utfärdats till uppläggaren, skall överföras till annan, skall uppläggaren eller hans rättsinnehavare utställa utlämningsedel å partiet eller den del därav, som skall överföras, varefter, mot densammas kvitterande och sedan överlåtelsen godkänts av förvärvaren, nytt kvitto utfärdas.

Särskilda föreskrifter.

§ 20.

I fråga om gods under tullverkets kontroll iakttages vad därom är stadgat.

Befinner sig vara på tullnederlag, må upplagsbevis eller upplagsbevis jämte upplagspantbevis icke utfärdas, innan bevis företetts från tullverket, att varan i dess handlingar antecknats såsom överlåten på upplagshuset.

§ 21.

Förutom de i detta reglemente upptagna bestämmelser skola av upplagshållaren utfärdade Ordningsföreskrifter lända till efterrättelse.

§ 22.

Vill någon för förvaring av varor för egen räkning förhyra särskilt upplagsrum i upplagshuset eller öppen plats å dess område, upplåtes rum eller plats i mån av utrymme, dock ej för varor som kunna skada lokalerna eller varor upplagda i grannskapet.

Hyresgästen må icke utan skriftligt medgivande av upplagshusets förvaltning inom lokal eller å upplagsplats, som sålunda förhyrts, för annans räkning mottaga varor eller till annan överlåta plats eller del därav. Såvida icke annat skriftligen överenskommits, skola för upplagshuset utfärdade Ordningsföreskrifter lända till efterrättelse.

Stadgandena i upplagshuslagen och i detta reglemente gälla i övrigt icke lokal eller plats, varom här sägs.

¹ Särskilda formulär för samlagring hava icke utarbetats. Att beträffande samlagring viss komplettering erfordras framgår av 21 § i upplagshuslagen.

Formulär till upplagsbevis.

AKTIEBOLAGET X Y Z Upplagshus

Adress: (koncessionerat av Kungl. Maj:t.).

Telefon:

Telegramadress:

UPPLAGSBEVIS Nr

Undertecknade hava till förvaring inom vårt upplagshus
(adress)

för en tid
mottagit följande (med
ankomna) varor, att mot återställande av detta upplagsbevis utlämnas till

eller order.
innehavaren.
icke till order.

Märke	Nummer	Stycketal	Art	Vikt eller mått

Anmärkningar: *)

Varorna häfta för vederlag eller utgift till belopp av kr.....

Förvaringen sker i enlighet med vad i lagen om upplagshus (Svensk För-
fattningssamling 193 . nr) samt i det för upplagshuset av Kungl.
kommerskollegium den fastställda reglementet föreskrives.

Överlåtelse av detta upplagsbevis, utlämnande av varor m. m. antecknas
å bevisets baksida.

..... d. / 193.....

AKTIEBOLAGET X Y Z Upplagshus.

*) Här angivas, i förekommande fall, uppläggare, det för uppläggnings utgående vederlaget,
övriga för uppläggnings avtalade villkor, om och mot vilka faror varorna försäkrats, huruvida tull-
behandling underkastade varor äro förtullade eller oförtullade samt tullagers art.

Formulär till upplagsbevis jämte upplagspantbevis.

AKTIEBOLAGET X Y Z Upplagshus

Adress: (koncessionerat av Kungl. Maj:t.).

Telefon:

Telegramadress:

UPPLAGSBEVIS Nr

med upplagspantbevis.

Undertecknade hava till förvaring inom vårt upplagshus
(adress)

.....
för en tid
mottagit följande (med
ankomna) varor, att mot återställande av detta upplagsbevis jämte därtill
hörande upplagspantbevis utlämnas till
..... eller order.
..... innehavaren.
..... icke till order.

Märke	Nummer	Stycketal	Art	Vikt eller mått

Anmärkningar: *)

Varorna häfta för vederlag eller utgift till belopp av kr.....

Förvaringen sker i enlighet med vad i lagen om upplagshus (Svensk För-
fattningssamling 193 . nr) samt i det för upplagshuset av Kungl.
kommerskollegium den fastställda reglementet föreskrives.

Överlåtelse av detta upplagsbevis, avbetalningar, utlämnande av varor
m. m. antecknas å bevisets baksida.

..... d. / 193.....

AKTIEBOLAGET X Y Z Upplagshus.

*) Här angivas, i förekommande fall, uppläggare, det för uppläggnings utgående vederlaget,
övriga för uppläggnings avtalade villkor, om och mot vilka faror varorna försäkrats, huruvida tull-
behandling underkastade varor äro förtullade eller oförtullade samt tullagers art.

(Baksida å upplagsbeviset, då upplagspantbevis utfärdas.)

Å det till detta upplagsbevis hörande upplagspantbeviset har tecknats en så lydande överlåtelse:

»Överlåtes jämlikt upplagshuslagen på
 till säkerhet för bekomna
, vilket belopp jämte % ränta från
 betalas den *)

..... den

.....;»

vilket, ävensom att denna överlåtelse på grund av därom gjord anmälan blivit införd i upplagshusets register, härmed intygas.

..... den

Överlåtelser av upplagsbeviset.

*Avbetalningar, utlämnade
 varor m. m.*

*) Här angives, förutom förfallotiden, i förekommande fall särskilt bestämt betalningsställe.

Formulär till upplagspantbevis.

AKTIEBOLAGET X Y Z Upplagshus

Adress: (koncessionerat av Kungl. Maj:t.).

Telefon:

Telegramadress:

UPPLAGSPANTBEVIS,

tillhörande upplagsbevis Nr.....

Undertecknade hava till förvaring inom vårt upplagshus
(adress)

för en tid
mottagit följande (med
ankomna) varor, att mot återställande av detta upplagspantbevis jämte det
upplagsbevis, vartill det hör, utlämnas till.....
..... eller order.
..... innehavaren.
..... icke till order.

Märke	Nummer	Stycketal	Art	Vikt eller mått

Anmärkningar: *)

Varorna häfta för vederlag eller utgift till belopp av kr.....

Förvaringen sker i enlighet med vad i lagen om upplagshus (Svensk Författningssamling 193 . nr) samt i det för upplagshuset av Kungl. kommerskollegium den fastställda reglementet föreskrives.

Överlåtelse av detta upplagspantbevis, avbetalningar, utlämnande av varor m. m. antecknas å bevisets baksida.

..... d. / 193.....

AKTIEBOLAGET X Y Z Upplagshus.

*) Här angivas, i förekommande fall, uppläggare, det för uppläggnings utgående vederlaget, övriga för uppläggnings avtalade villkor, om och mot vilka faror varorna försäkrats, huruvida tullbehandling underkastade varor äro förtullade eller oförtullade samt tullagers art.

(Baksida å upplagspantbeviset.)

Överlåtes jämlikt upplagshuslagen på
 till säkerhet för bekomna
, vilket belopp jämte % ränta från
 betalas den *)
 den

Att ovanstående överlåtelse blivit antecknad å det upplagsbevis, vartill
 detta upplagspantbevis hör, samt på grund av därom gjord anmälan införd
 i upplagshusets register, intygas härmed.

..... den

Mått	Antal	Värde	Mått
Ytterligare överlåtelser.			

*) Här anges, förutom förfallotiden, i förekommande fall särskilt bestämt betalningsställe.

PARALLELTEXT

Förslag
till
Lag
om upplagshus med rätt att utfärda upplagsbevis.

Om inrättande av upplagshus och om rörelsens drivande.

1 §.

Upplagshus med rätt att å upplagda varor utfärda upplagsbevis eller upplagsbevis jämte upplagspantbevis (warrants) må med Konungens tillstånd inrättas av kommun, bolag, förening eller enskild man, där betryggande säkerhet förefinnes för fullgörande av vad enligt denna lag åligger den, vilken driver upplagshusrörelse.

Den, som erhållit sådant tillstånd, kallas i denna lag upplagshållare, och den, som lämnar vara till uppläggning, benämnes uppläggare.

Konungen äger bestämma de villkor, som för tillståndets åtnjutande finnas erforderliga.

2 §.

Tillstånd, som i 1 § sägs, må icke överlåtas utan Konungens medgivande.

Avlider upplagshållare eller försättes han i konkurs, må rörelsen för boets räkning drivas under tre månader från dödsfallet eller, vid konkurs, från det beslut om egendomsavträde meddelades. Konungen äger medgiva förlängning av denna tid, i den mån det kräves för en ändamålsenlig utredning av boet.

Dansk Tekst.

Finsk text.

Udkast

til

Lov**om Oplagshuse med Ret til at udstede Oplagsbeviser.****Oprettelse og Drift af Oplagshus.****Förslag**

till

Lag**om upplagshus med rätt att utfärda upplagsbevis.****Om inrättande av upplagshus och om rörelsens drivande.****§ 1.**

Tilladelse til at oprette og drive Oplagshus med Ret til for de oplagte Varer at udstede Oplagsbeviser og Oplagspantebeviser (warrants) med de i denne Lov angivne Retsvirkninger kan af Justitsministeriet meddeles Kommuner, Selskaber eller Personer, der yder betryggende Sikkerhed for Opfyldelsen af de dem i Overensstemmelse med denne Lov paahvilende Forpligtelser.

Den, som har faaet saadan Tilladelse, kaldes i denne Lov Oplagshaver. Den, som oplægger Varer, kaldes Oplægger.

Justitsministeriet fastsætter i hvert enkelt Tilfælde de nærmere Betingelser for Udøvelsen af saadan Virksomhed.

§ 2.

Retten til at oprette og drive saadant Oplagshus som i § 1 nævnt kan ikke overdrages uden Justitsministeriets Tilladelse.

Hvis Oplagshaveren dør eller kommer under Konkurs, kan Virksomheden fortsættes af Dødsboet eller Konkursboet i 3 Maaneder fra Dødsfaldet eller Konkursdekretets Afsigelse. Justitsministeriet kan tillade, at Virksomheden yder-

1 §.

Upplagshus med rätt att å upplagda varor utfärda sådana upplagsbevis eller upplagsbevis jämte upplagspantbevis (warrants), som nedan omförmälas, må med Statsrådets tillstånd inrättas av kommun, bolag, förening eller enskild man, där betryggande säkerhet förefinnes för fullgörande av vad enligt denna lag åligger den, vilken driver upplagshusrörelse.

Den, som erhållit sådant tillstånd, kallas i denna lag upplagshållare, och den, som lämnar vara till uppläggning, benämnes uppläggare.

Statsrådet äger bestämma de villkor, som för tillståndets åtnjutande finnas erforderliga.

2 §.

Tillstånd, som i 1 § sägs, må icke överlåtas utan Statsrådets medgivande.

Avlider upplagshållare eller försättes han i konkurs, må rörelsen för boets räkning drivas under tre månader från dödsfallet eller, vid konkurs, från det beslut om egendoms avträdande fattades. Statsrådet äger medgiva förläng-

3 §.

För upplagshus skall upprättas reglemente innefattande bestämmelser angående:

1. de varor som mottagas till uppläggning;
2. huruvida upplagshållaren äger förbehålla sig att i stället för mottagen vara utlämna lika mängd vara av samma art och beskaffenhet (samlagring);
3. formen för upplagsbevis och upplagspantbevis; samt
4. huruvida och mot vilka faror upplagd vara utan särskilt avtal försäkras av upplagshållaren.

Reglementet skall, efter prövning av dess överensstämmelse med vad i denna lag och eljest är stadgat, fastställas av kommerskollegium.

Upplagshållaren skall genom anslag eller annorledes hålla reglementet tillgängligt å lokal i upplagshuset, där allmänheten betjänas.

4 §.

Avgift för förvaring av upplagda varor skall utgå enligt taxa. Taxan bestämmes av upplagshållaren men skall, innan den må tillämpas, ingivas till kommerskollegium och göras tillgänglig, såsom om reglemente stadgas.

Ändring av taxan, som innebär höjning av avgift, må ej träda i kraft, förrän en månad förflutit sedan den sålunda offentliggjorts.

Dansk Tekst.

Finsk text.

ligere fortsættes i saa lang Tid, som Boets Behandling kræver.

ning av denna tid, i den mån det kräves för en ändamålsenlig utredning av boet.

§ 3.

3 §.

For Oplagshuset udfærdiges af Justitsministeriet et Reglement, der skal indeholde Bestemmelser om:

För upplagshus skall upprättas reglemente innefattande bestämmelser angående:

1. Hvilke Varer der modtages til Oplægning.

1. de varor, som mottagas till uppläggning;

2. Hvorvidt Oplagshaveren kan forbeholde sig Ret til i Stedet for de modtagne Varer at udlevere Varer af samme Art, Beskaffenhed og Mængde (Samlagring).

2. huruvida upplagshållaren äger förbehålla sig att i stället för mottagen vara utlämna lika mängd vara av samma art och beskaffenhet (samlagring);

3. Formen for Oplagsbeviser og Oplagspantebeviser.

3. formen för upplagsbevis och upplagspantbevis; samt

4. Hvorvidt og mod hvilke Farer Oplagshaveren uden særlig Aftale holder de oplagte Varer forsikret.

4. huruvida och mot vilka faror upplagd vara utan särskilt avtal försäkras av upplagshållaren.

Reglementet skal altid være opslaaet paa et let tilgængeligt Sted i Oplagshusets Kontor og skal paa Forlangende udleveres enhver Oplægger.

Reglementet skall, efter prövning av dess överensstämmelse med vad i denna lag och eljest är stadgat, fastställas av handels- och industriministeriet.

Upplagshållaren skall genom anslag eller annorledes hålla reglementet tillgängligt å lokal i upplagshuset, där allmänheten betjänas.

§ 4.

4 §.

Betaling for de oplagte Varers Opbevaring erlægges efter Takst. Taksten fastsættes af Oplagshaveren, men maa først anvendes, efter at den er indsendt til Justitsministeriet og offentliggjort paa de i § 3 angivne Maader.

Upplagshållare åligger att fastställa tariff för de avgifter, vilka skola erläggas för förvaring av varor.

Tariffen skall, innan den må tillämpas, inlämnas till handels- och industriministeriet, varjämte den bör anslås å lokal i upplagshuset, där allmänheten betjänas, samt därstädes finnas i tryckta exemplar för allmänheten tillgänglig.

En Takstændring, hvorved Betalingen forhøjes, kan først træde i Kraft 1 Maaned efter dens Indsendelse og Offentliggørelse. Fra denne Regel kan ved Reglementet undtages Takstænd-

Ändring i tariffen, som innebär höjning av avgift, må ej träda i kraft, förrän en månad förflutit sedan den sålunda offentliggjorts.

5 §.

Utan uppläggarens samtycke må icke de villkor, varunder vara mottagits till uppläggning, ändras av upplagshållaren under den för uppläggnings avtalade tiden.

6 §.

Upplagshållare må icke giva försträckning mot säkerhet av upplagd vara, ej heller idka handel med sådana varor, som av honom mottagas till uppläggning.

7 §.

Över upplagda varor skall upplagshållaren föra särskilt register. Om sättet för dettas förande må bestämmas i reglementet.

Om rättsförhållandet mellan upplagshållare och uppläggare.

8 §.

Finnes, då vara mottages till uppläggning, fel eller brist i varan, eller yppas sedermera fel eller brist däri, skall upplagshållaren underrätta uppläggaren därom. Försummar upplagshållaren att giva sådan underrättelse utan oskäligt uppehåll efter det han märkt eller bort märka felet eller bristen, vare han pliktig att ersätta den skada, som uppkommer genom underrättelsens uteblivande.

Dansk Tekst.

Finsk text.

ringer, der ifølge særlig Hjemmel er godkendt af en offentlig Myndighed.

§ 5.

Uden Oplæggerens Samtykke kan de for Oplægningen gældende Vilkaar ikke ændres i den aftalte Oplægningstid.

§ 6.

Oplagshaveren maa ikke give Laan mod Sikkerhed i de oplagte Varer eller drive Handel med Varer af saadan Art, som modtages til Oplægning.

§ 7.

Oplagshaveren skal føre Bøger i Overensstemmelse med den almindelige Bøgeføringslovgivning samt et særskilt Register over de oplagte Varer. Reglementet kan give nærmere Regler for dettes Indretning.

Retsforholdet mellem Oplagshaver og Oplægger.

§ 8.

Viser der sig ved Modtagelsen eller senere Mangler ved Varer, som overgives Oplagshuset til Forvaring, skal Oplagshaveren underrette Oplæggeren derom. Forsømmer han at afgive saadan Underretning uden ugrundet Ophold, efter at han har eller burde have opdaget Manglen, er han erstatningspligtig for deraf følgende Skade.

5 §.

Upplagshållare är pliktig att, i enlighet med reglementet och i den mån utrymmet medgiver, till uppläggning mottaga varor i den ordning de erbjudas, utan att en uppläggare därvid gynnas framför en annan.

Utan uppläggarens samtycke må icke de villkor, varunder vara mottagits till uppläggning, ändras av upplagshållaren under den för upplägningen avtalade tiden.

6 §.

Upplagshållare må icke giva försträckning mot säkerhet av upplagd vara, ej heller idka handel med sådana varor, som av honom mottagas till uppläggning.

7 §.

Över upplagda varor skall upplagshållare föra särskilt register. Om sättet för dettas förande må bestämmas i reglementet.

Om rättsförhållandet mellan upplagshållare och uppläggare.

8 §.

Finnes, då vara mottages till uppläggning, fel eller brist i varan, eller yppas sedermera fel eller brist däri, skall upplagshållaren underrätta uppläggaren därom. Försummar upplagshållaren att giva sådan underrättelse utan oskäligen uppehåll efter det han märkt eller bort märka felet eller bristen, vare han pliktig att ersätta den skada, som uppkommer genom underrettelsens uteblivande.

9 §.

Vara, som mottages till uppläggning, skall hållas avskild från annat gods, dock att om samlagring må anses avtalad olika uppläggares varor av samma art och beskaffenhet kunna tillsammans uppläggas.

Hava olika uppläggares varor samlagrats, äge uppläggarna del i det upplagda envar i förhållande till vad han lämnat till uppläggning.

10 §.

Uppläggare är på grund av uppläggningsavtalet berättigad att besiktiga varan, att därav taga prov och att vidtaga för dess bevarande nödiga åtgärder.

Om sättet för utövande av dessa befogenheter må bestämmas i reglementet.

11 §.

Efter det vara mottagits till uppläggning och till dess den avlämnats skall upplagshållaren hava noggrann vård om varan samt i övrigt iakttaga uppläggarens intresse.

För skada, som genom fel eller försummelse i tjänsten åstadkommes av någon, vilken på uppdrag av upplagshållaren utför arbete för denne, vare upplagshållaren ansvarig.

12 §.

Förkommer, minskas eller skadas vara, medan den är under upplagshållarens vård, vare han därför ansvarig, med mindre det må antagas, att förlusten, minskningen eller skadan orsakats av omständighet, som ej kan tillräknas honom såsom fel eller försummelse.

Dansk Tekst.

§ 9.

Varer, som modtages til Forvaring, skal holdes adskilt fra andet Gods. Naar Samlagring maa anses for aftalt, kan flere Oplæggerses Varer af samme Art og Beskaffenhed dog oplægges uden Adskillelse.

§ 10.

Oplæggeren er berettiget til at besigtige Varerne, udtage Prøver deraf og træffe de til deres Bevaring fornødne Forholdsregler.

Reglementet kan give nærmere Bestemmelser om Udøvelsen af disse Beføjelser.

§ 11.

Fra Modtagelsen til Afleveringen paa-hviler det Oplagshaveren at drage Om-sorg for Varerne og iøvrigt varetage Oplæggersens Tarv.

Oplagshaveren er ansvarlig for Skade, der er foraarsaget ved Fejl eller For-sømmelse i Tjenesten af Oplagshusets Personale eller andre, der udfører Arbejde for Oplagshaveren.

§ 12.

Lider oplagte Varer Skade, eller gaar de tabt, medens de er i Oplagshaverens Varetægt, skal han betale Erstatning, medmindre det maa antages, at Skaden eller Tabet hidrører fra Omstændigheder, som ikke kan tilregnes ham.

Finsk text.

9 §.

Vara, som mottages till uppläggning, skall hållas avskild från annat gods, dock att om samlagring må anses avtalad olika uppläggares varor av samma art och beskaffenhet kunna tillsammans uppläggas.

Hava olika uppläggares varor samlagrats, äge uppläggarna del i det upplagda envar i förhållande till vad han lämnat till uppläggning.

10 §.

Uppläggare äge rätt att besiktiga den upplagda varan, att därav taga prov och att vidtaga för dess bevarande nödiga åtgärder.

Om sättet för utövande av dessa befogenheter må bestämmas i reglementet.

11 §.

Efter det vara mottagits till uppläggning och till dess den avlämnats skall upplagshållaren hava noggrann vård om varan samt i övrigt iakttaga uppläggarens intresse.

För skada, som genom fel eller försummelse i tjänsten åstadkommes av någon, vilken på uppdrag av upplagshållaren utför arbete för denne, vare upplagshållaren ansvarig.

12 §.

Förkommer, minskas eller skadas vara, medan den är under upplagshållarens vård, vare han därför ansvarig, med mindre han kan visa, att förlusten, minskningen eller skadan orsakats av omständighet, som icke kan tillräknas honom såsom fel eller försummelse, eller, där samlagring må anses avtalad, skadan orsakats av övermäktig tilldragelse.

Lämnas till uppläggning vara, som fordrar särskild vård, skall sådant uppgivas för upplagshållaren. Försummas det, må ersättning ej fordras för förlust, minskning eller skada, som icke utan sådan vård kunnat avvändas.

13 §.

Vill den, som mottager vara, tala å minskning eller skada, give han upplagshållaren meddelande därom utan oskäligt uppehåll efter det han märkt eller bort märka minskningen eller skadan. Försummas det, vare han sin talan förlustig, med mindre upplagshållaren förfarit svikligen eller visat grov vårdslöshet.

Har mottagaren ej inom ett år från det avlämnande ägt rum eller, om varan förkommit, från det han fick kunskap därom anhängiggjort talan om ersättning för förlust, minskning eller skada, have sin rätt därtill förlorat, utan så är att upplagshållaren förfarit svikligen.

14 §.

Giver uppläggare oriktiga eller ofullständiga uppgifter om vara, som lämnas till uppläggning, och kan detta tillräknas honom såsom fel eller försummelse, svare uppläggaren för skada, som därigenom orsakas.

Dansk Tekst.

Finsk text.

Kræver de oplagte Varer særlig Omhu og Forsigtighed i Behandlingen skal dette meddeles Oplagshaveren. Forsømmes det, kan Erstatning ikke kræves for Skade, som alene kunde være undgaaet ved Anvendelse af saadan Omhu og Forsigtighed.

Lämnas till uppläggning vara, som fordrar särskild vård, skall sådant uppgivas för upplagshållaren. Försummas det, må ersättning ej fordras för förlust, minskning eller skada, som icke utan sådan vård kunnat användas.

§ 13.

13 §.

Findes ved eller efter oplagte Varers Udlevering Mangler ved disse, har Modtageren, hvis han vil paaberaabe sig Manglen, at give Oplagshaveren Meddelelse derom uden ugrundet Ophold, efter at han har eller burde have opdaget Manglen. Forsømmer han dette, kan han ikke senere gøre Manglen gældende, medmindre Oplagshaveren har handlet svigagtigt eller har gjort sig skyldig i grov Uagtsomhed. Reglementet kan bestemme, at Modtageren af Varerne, hvor Manglen maa opdages ved Udleveringen, skal lade Manglen fastslaa ved Skøn eller ved Oplagshusets Personale, inden Varerne føres bort.

Vill den, som mottager vara, tala å minskning eller skada, give han upplagshållaren meddelande därom utan oskäligen uppehåll efter det han märkt eller bort märka minskningen eller skadan. Försummas det, vare han sin talan förlustig, med mindre upplagshållaren förfarit svikligen eller visat grov vårdslöshet.

Bortset fra Tilfælde, hvor Oplagshaveren har handlet svigagtigt, bortfalder Modtagerens Krav paa Erstatning for Beskadigelse eller Tab af Varerne, naar han ikke har gjort Kravet gældende ad retlig Vej inden 1 Aar, efter at Varerne er udleveret, eller — hvis Varerne er gaaet tabt — inden 1 Aar, efter at han er kommet til Kundskab herom.

Har mottagaren ej inom ett år från det avlämnande ägt rum eller, om varan förkommit, från det han fick kunskap därom anhängiggjort talan om ersättning för förlust, minskning eller skada, have sin rätt därtill förlorat, utan så är att upplagshållaren förfarit svikligen.

§ 14.

14 §.

Har Oplæggeren givet urigtige eller mangelfulde Oplysninger om Varernes Beskaffenhed, og kan dette tilregnes ham, er han ansvarlig for deraf følgende Skade.

Giver uppläggare oriktiga eller ofullständiga uppgifter om vara, som lämnas till uppläggning, och kan detta tillräknas honom såsom fel eller försummelse, svare uppläggaren för skada, som däri genom orsakas.

Svensk text.

15 §.

Avgift och annat vederlag för uppläggning skola gäldas senast, då varan helt eller delvis uttages.

Utgift, för vilken upplagshållaren haft fog och som ej kan anses gottgjord genom det vederlag han äger uppbära, skall gäldas vid anfordran.

16 §.

Upplagshållare, som i anledning av avtal om uppläggning av vara har fordringsrätt hos uppläggaren, äge i varan panträtt till säkerhet för sådan fordran, såvida upplagshållaren själv eller genom annan är i besittning av varan eller av konossement eller fraktsedelsdubblett därå.

17 §.

När den fordran, varför vara utgör pant, förfaller till betalning, äge upplagshållaren låta sälja så mycket av varan, att, utom kostnaderna, fordringen därmed betäcket. Finnes varan vid besiktning av ojäviga, sakkunniga män utsatt för förskämning eller snar förstörelse eller fordra alltför kostsam vård, må den, såvitt upplagshållarens säkerhet eljest skulle äventyras, säljas, ändå att fordringen icke är till betalning förfallen.

Försäljning, varom nu sagts, må ej äga rum annorledes än å offentlig auktion. Det åligger upplagshållaren att, där så ske kan, i god tid före försäljningen ej mindre anmana uppläggaren att erlägga betalning för fordringen, vid äventyr att varan eljest kommer att säljas, än även giva honom under-

Dansk Tekst.

Finsk text.

§ 15.

Godtgørelse af Udgifter, som Oplagshaveren har været beføjet til at afholde paa Oplæggerens Regning, skal betales ved Paakrav og Vederlag i Anledning af Oplægningen senest, naar Varerne helt eller delvis udtages.

15 §.

Avgift och annat vederlag för uppläggning skola gäldas senast då varan helt eller delvis uttages.

Utgift, för vilken upplagshållaren haft fog och som ej kan anses gottgjord genom det vederlag han äger uppbära, skall gäldas vid anfordran.

§ 16.

For Krav i Anledning af Aftalen om Oplægning har Oplagshaveren Panteret i de oplagte Varer, naar han eller nogen paa hans Vegne er i Besiddelse af Varerne eller af Konnossement eller — dersom Varerne er tilsendt Oplagshuset — Fragtbrev af saadan Beskaffenhed, at Afsenderen ikke uden at forevise det kan raade over Varerne.

Upplagshållare, som i anledning av avtal om uppläggning av vara har fordringsrätt hos uppläggaren, äge i varan panträtt till säkerhet för sådan fordran, så vida upplagshållaren själv eller genom annan är i besittning av varan eller av konnossement eller fraktsedelsdublett därå.

§ 17.

Betales en Fordring, for hvilken Oplagshaveren ifølge § 16 har Panteret i Varerne, ikke til Forfaldstid, kan han sælge Varerne i det Omfang, det er fornødent til Dækning af hans Krav. Naar det ved Skøn af sagkyndige Mænd udmeldt af Retten — i København Sø- og Handelsretten — antages, at Varerne er udsat for hurtig Fordærvelse, eller at deres Bevaring vil medføre uforholdsmæssig store Omkostninger, kan Oplagshaveren, forsaavidt hans Sikkerhed ellers vilde udsættes for Fare, sælge Varerne, selv om Fordringen ikke er forfaldet.

Salget skal ske ved offentlig Auktion eller ved autoriseret Mægler, som er underrettet om Salgets Art. Forinden Salg finder Sted, skal Oplagshaveren

17 §.

När den fordran, varför vara utgör pant, förfaller till betalning, äge upplagshållaren låta sälja så mycket av varan, att, utom kostnaderna, fordringen därmed betäckes. Finnes varan vid besiktning av ojäviga, sakkunniga män utsatt för förskämning eller snar förstörelse eller fordra alltför kostsam vård, må den, såvitt upplagshållarens säkerhet eljest skulle äventyras, säljas, ändå att fordringen icke är till betalning förfallen.

Försäljning, varom nu sagts, må ej äga rum annorledes än å offentlig auktion. Det åligger upplagshållaren att, där så ske kan, i god tid före försälj-

rättelse om tid och plats för auktionen. Inlämnas försändelse, innehållande sådan anmaning eller underrättelse, för befordran med post eller telegraf, eller avsändes den eljest på ändamålsenligt sätt, må ej den omständigheten, att försändelsen försenas eller icke kommer fram, föranleda därtill att upplagshållaren icke anses hava fullgjort vad honom åligger.

18 §.

Uttages icke vara på den i avtalet bestämda tiden eller, om viss tid ej är däri nämnd och sex månader förflutit efter uppläggningen, inom en månad från det anmaning därefter skett, äga upplagshållaren sälja varan. Vad i 17 § andra stycket sägs skall i sådant fall äga motsvarande tillämpning.

Kan ej försäljning sålunda ske, eller är det uppenbart, att de med försäljningen förenade kostnaderna ej skulle kunna utgå ur köpeskillingen, äga upplagshållaren bortskaffa varan.

19 §.

Om vara uttages före den avtalade tidens utgång, äga upplagshållaren rätt till ersättning för den förlust, han därigenom lider.

saavidt muligt med rimeligt Varsel afkræve Oplæggeren Betaling med Tilkendegivelse af, at Varerne vil blive solgt, hvis Betaling ikke erlægges, samt underrette ham om, hvornaar og hvorledes Salget vil ske. Er de nævnte Henvendelser til Oplæggeren indleveret til Befordring med Post eller Telegraf eller afsendt paa anden forsvarlig Maade, paavirkes Oplagshaverens Salgsret ikke ved, at de forsinkes eller ikke kommer frem.

§ 18.

Er det aftalt, at de oplagte Varer skal afhentes til bestemt Tid, kan Oplagshaveren lade Varerne sælge, naar de ikke afhentes i rette Tid. I andre Tilfælde kan Varerne sælges, naar Oplagshaveren mindst 6 Maaneder efter Oplægningen har forlangt, at Varerne skulde afhentes, og dette ikke er sket inden 1 Maaned, efter at Paakravet er afgivet. Bestemmelsen i § 17, 2. Stk. finder tilsvarende Anvendelse. 6 Maaneders Fristen kan forkortes ved Reglementet.

Kan Salg ikke finde Sted, eller er det aabenbart, at de med et Salg forbundne Omkostninger ikke vil kunne dækkes af Salgssummen, er Oplagshaveren berettiget til at skaffe Varerne bort.

§ 19.

Hvis de oplagte Varer fordres udleveret før den aftalte Tids Udløb, kan Oplagshaveren kræve Erstatning for det Tab, han derved lider.

ningen ej mindre anmana uppläggaren att erlägga betalning för fordringen, vid äventyr att varan eljest kommer att säljas, än även giva honom under rättelse om tid och plats för auktionen. Inlämnas försändelse, innehållande sådan anmaning eller underrättelse, för befordran med post eller telegraf, eller avsändes den eljest på ändamålsenligt sätt, må ej den omständigheten, att försändelsen försenas eller icke kommer fram, föranleda därtill att upplagshållaren icke anses hava fullgjort vad honom åligger.

18 §.

Uttages icke vara på den i avtalet bestämda tiden eller, om viss tid ej är däri nämnd och sex månader förflutit efter uppläggningsen, inom en månad från det anmaning därefter skett, äge upplagshållaren sälja varan. Vad i 17 § andra stycket sägs skall i sådant fall äga motsvarande tillämpning.

Kan ej försäljning sålunda ske, eller är det uppenbart, att de med försäljningen förenade kostnaderna ej skulle kunna utgå ur köpeskillingen, äge upplagshållaren bortskaffa varan.

19 §.

Uppläggaren äger, när helst han det åstundar, hos upplagshållaren för egen räkning utverka försäljning av den upplagda varan.

Om vara uttages före den avtalade tidens utgång, äge upplagshållaren rätt till ersättning för den förlust, han däri genom lider.

Om upplagsbevis och upplagspantbevis.

Allmänna bestämmelser.

20 §.

Sedan vara mottagits till uppläggning, vare upplagshållaren pliktig att, när uppläggaren så begär och enligt dennes val, utfärda upplagsbevis eller upplagsbevis jämte upplagspantbevis.

21 §.

Bevisen skola innehålla, förutom beteckningen upplagsbevis eller upplagspantbevis samt tid och ort för utfärdandet och utfärdarens underskrift, uppgift å upplagshuset, varans art, dess vikt, mått eller stycketal samt till vem den skall avlämnas.

Där sådant fordras, skall i bevisen tillika angivas uppläggaren, det för uppläggnings utgående vederlaget, övriga för uppläggnings avtalade villkor, uppläggnings tiden där denna är bestämd, huru varan är märkt, om och mot vilka faror varan försäkrats samt huruvida tullbehandling underkastad vara är förtullad eller oförtullad, så ock, vid samlagring, varans beskaffenhet.

Upplagshållaren äge anmärka, att uppgift är uppläggarens eller att dess riktighet är upplagshållaren okänd, eller göra annat sådant förbehåll beträffande uppgift av uppläggaren, vars riktighet han skäligen icke må anses pliktig att undersöka.

22 §.

Upplagsbevis och upplagspantbevis må ställas till viss man, till viss man eller order eller till innehavaren. Är sådant bevis ställt till viss man, anses

Dansk Tekst.

Finsk text.

Oplagsbeviser og Oplagspantebeviser.**Om upplagsbevis och upplagspantbevis.****Almindelige Bestemmelser.****Allmänna bestämmelser.****§ 20.****20 §.**

For de oplagte Varer kan Oplæggeren straks eller senere fordrø udstedt et Oplagsbevis, eller, hvis han foretrækker det, tillige et Oplagspantebevis. Naar der alene er udstedt Oplagsbevis, kan Bevisets Indehaver til enhver Tid kræve Oplagspantebevis udstedt.

Sedan vara mottagits till uppläggning, vare upplagshållaren pliktig att, när uppläggaren så begär och enligt dennes val, utfärda upplagsbevis eller upplagsbevis jämte upplagspantbevis.

§ 21.**21 §.**

Beviserne skal foruden Betegnelsen Oplagsbevis eller Oplagspantebevis samt Tid og Sted for Udstedelsen og Udstederens Underskrift indeholde en Angivelse af Oplagshuset, de oplagte Vares Art, deres Vægt, Maal eller Stykkeit, samt hvem Varerne skal udleveres til.

Bevisen skola innehålla, förutom beteckningen upplagsbevis eller upplagspantbevis samt tid och ort för utfärdandet och utfärdarens underskrift, uppgift å upplagshuset, varans art, dess vikt, mått eller stycketal samt till vem den skall avlämnas.

Hvis det forlanges, skal Beviserne yderligere angive Oplæggeren, Vederlaget og de øvrige aftalte Vilkaar for Oplægningen, Oplægningstiden, hvis denne er forud bestemt, hvorledes Varerne er mærket, hvorvidt og mod hvilke Farer Varerne er forsikret, om Varerne er fortoldet, ved Samlagring derhos Varernes Beskaffenhed.

Där sådant fordras, skall i bevisen tillika angivas uppläggaren, det för uppläggnings utgående vederlaget, övriga för uppläggnings avtalade villkor, uppläggnings tiden där denna är bestämd, huru varan är märkt, om och mot vilka faror varan försäkrats samt huruvida tullbehandling underkastad vara är förtullad eller oförtullad, så ock, vid samlagring, varans beskaffenhet.

Med Hensyn til de Angivelser om Varerne, der optages i Beviset efter Oplæggerens Opgivelser, kan Oplagshaveren tage Forbehold, forsaaavdt det ikke med Rimelighed kan forlanges af ham, at han forvisser sig om deres Rigtighed.

Upplagshållaren äge anmärka, att uppgift är uppläggarens eller att dess riktighet är upplagshållaren okänd, eller göra annat sådant förbehåll beträffande uppgift av uppläggaren, vars riktighet han skäligen icke må anses pliktig att undersöka.

§ 22.**22 §.**

Oplagsbeviser og Oplagspantebeviser kan udstedes til bestemt Person, til

Upplagsbevis och upplagspantbevis må ställas till viss man, till viss man

utfärdaren hava givit lov att låta det komma i annans hand, såvida han icke genom orden »icke till order», eller dylikt, gjort förbehåll däremot.

23 §.

Den, som företer upplagsbevis eller upplagspantbevis och genom innehållet av dess text eller, vid orderbevis, genom behörigen sammanhängande och till honom fortgående följd av överlåtelse eller genom överlåtelse in blanco framträder såsom rätt innehavare av beviset, är på grund därav behörig att göra gällande den rätt, som grundas å beviset.

24 §.

Har någon med sådan åtkomst, som i 23 § sägs, genom överlåtelse fått upplagsbevis eller upplagspantbevis i händer, vare han ej pliktig att utlämna beviset till den, för vilken det förkommit, med mindre det visas att han vid dess förvärfvande icke var i god tro.

25 §.

Upplagsbevis och upplagspantbevis bestämma rättsförhållandet mellan upplagshållaren och innehavaren av sådant bevis. Upplagshållaren äge dock,

bestemt Person eller Ordre, eller til Ihændehaven. Et Bevis, som er udstedt til bestemt Person, er undergivet samme Regler som et Bevis, der er udstedt til bestemt Person eller Ordre, medmindre Forbehold er taget, f. Eks. ved Ordene »ikke til Ordre«.

§ 23.

Den, som efter Oplagsbevisets eller Oplagspantebevisets Tekst eller — hvis Beviset er omsætteligt — ved en sammenhængende og til ham fortsat Række Overdragelser eller ifølge Overdragelse in blanco staar som ret Indehaver af Beviset, er legitimeret som Indehaver af den Ret, Beviset hjemler.

§ 24.

Den, som ved Overdragelse har faaet et omsætteligt Oplagsbevis eller Oplagspantebevis i Hænde med saadan Adkomst som i § 23 nævnt, er ikke pligtig at udlevere Beviset til den, fra hvem det er bortkommet, medmindre det godtgøres, at han ikke var i god Tro ved Erhvervelsen.

Med Retten over Beviset erhverver han den deri hjemlede Ret over de oplagte Varer, og hans Ret fortrænger Trediemands Rettigheder, forsaavidt de er uforenelige med den. Hvis Trediemand har erhvervet Panteret ved Overdragelse af Oplagspantebeviset og har dette i Hænde, bliver hans Panteret dog bestaaende, selv om Paategningen om Pantsætningen er fjernet fra Oplagsbeviset og dette derefter erhverves i god Tro.

§ 25.

Oplagsbevis og Oplagspantebevis forpligter Oplagshaveren i Overensstem-

eller order eller till innehavaren. Är sådant bevis ställt till viss man, anses utfärdaren hava givit lov att låta det komma i annans hand, såvida han icke genom orden »icke till order», eller dylikt, gjort förbehåll däremot.

23 §.

Den, som företer upplagsbevis eller upplagspantbevis och genom innehållet av dess text eller, vid orderbevis, genom behörigen sammanhängande och till honom fortgående följd av överlåtelse eller genom överlåtelse in blanco framträder såsom rätt innehavare av beviset, är på grund därav behörig att göra gällande den rätt, som grundas å beviset.

24 §.

Har någon med sådan åtkomst, som i 23 § sägs, genom överlåtelse fått upplagsbevis eller upplagspantbevis i hand, vare han ej pliktig att utlämna beviset till den, för vilken det förkommit, med mindre det visas att han vid dess förvärvande icke var i god tro.

25 §.

Upplagsbevis och upplagspantbevis bestämma rättsförhållandet mellan upp-

ehuru fordringen ej framgår av beviset, för tiden efter dess utfärdande kräva i taxan bestämd avgift för varans förvaring samt ersättning för utgift, till vilken han varit befogad utan särskilt uppdrag.

Förbehåll angående vederlag eller ersättning för utgift, som belöper å tiden före utfärdandet av upplagsbevis eller upplagsbevis jämte upplagspantbevis, må ej åberopas mot innehavaren av sådant bevis, med mindre det utvisar att fordringen är ogulden. Ej heller gälle mot honom panträtt i varan för sådan fordran.

26 §.

Har upplagshållare före utfärdandet av upplagsbevis eller upplagspantbevis insett eller med användande av vanlig uppmärksamhet kunnat inse, att uppgift av uppläggaren var oriktig, må förbehåll, som i 21 § tredje stycket sägs, icke åberopas till upplagshållarens fritagande från ansvarighet, med mindre i beviset gjorts särskild anmärkning om uppgiftens oriktighet.

Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning, om skada å varan eller brist med avseende å dess förpackning ej anmärkts i upplagsbevis eller upplagspantbevis, oaktat upplagshållaren före utfärdandet uttrönt eller med användande av vanlig uppmärksamhet kunnat utröna skadan eller bristen.

27 §.

Har upplagsbevis utfärdats, må förbehåll, varigenom göres inskränkning i vad enligt denna lag åligger upplagshållare med avseende å ansvarigheten för vara, icke åberopas av upplagshållaren.

melse med Bevisets Indhold. Oplagshaveren kan dog, selv om Beviset intet indeholder derom, kræve takstmæssigt Vederlag for Opbevaring i Tiden efter Oplagsbevisets Udstedelse samt Godtgørelse af Udgifter, som han har afholdt efter samme Tidspunkt, og som han var beføjet til at afholde uden Aftale.

Et Forbehold giver ikke Oplagshaveren Ret til for Tiden før Oplagsbevisets Udstedelse at kræve Vederlag eller Godtgørelse, medmindre Forbeholdet angiver, hvilke Krav der tilkommer Oplagshaveren.

§ 26.

Hvis Oplagshaveren før Udstedelsen af Oplagsbevis eller Oplagspantbevis har indset eller ved Anvendelse af almindelig Opmærksomhed kunde have indset, at en fra Oplæggeren hidrørende Oplysning var urigtig, fritager et Forbehold ikke Oplagshaveren for Ansvar for Oplysningen, medmindre der paa Beviset er gjort Bemærkning om dens Urighed.

Paa tilsvarende Maade ifalder Oplagshaveren Ansvar, naar der ikke paa Beviset er gjort Bemærkning om, at Varerne har lidt Skade, eller at der er Mangler ved Indpakningen, skønt han har opdaget eller ved Anvendelse af almindelig Opmærksomhed kunde have opdaget Beskadigelsen eller Manglen, inden Beviset blev udstedt.

§ 27.

Aftale om Indskrænkning i det Oplagshaveren ved denne Lov paalagte Ansvar for de oplagte Varer har ingen Retsvirkning, efter at Oplagsbevis er udstedt.

lagshållaren och innehavaren av sådant bevis. Upplagshållaren äge dock, ändå att fordringen ej framgår av beviset, för tiden efter dess utfärdande kräva i tariffen bestämd avgift för varans förvaring samt ersättning för utgift, till vilken han varit befogad utan särskilt uppdrag.

Betalning för vederlag eller utgift, som belöper å tiden före utfärdandet av upplagsbevis eller upplagsbevis jämte upplagspantbevis, må ej avfordras innehavaren av sådant bevis, med mindre det utvisar, att fordringen är ogulden. Ej heller gälle mot honom panträtt i varan för sådan fordran.

26 §.

Har upplagshållare före utfärdandet av upplagsbevis eller upplagspantbevis insett eller med användande av vanlig uppmärksamhet kunnat inse, att uppgift av uppläggaren var oriktig, må förbehåll, som i 21 § tredje stycket sägs, icke åberopas till upplagshållarens fritagande från ansvarighet, med mindre i beviset gjorts särskild anmärkning om uppgiftens oriktighet.

Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning, om skada å varan eller brist med avseende å dess förpackning ej anmärkts i upplagsbevis eller upplagspantbevis, oaktat upplagshållaren före utfärdandet uttrönt eller med användande av vanlig uppmärksamhet kunnat utröna skadan eller bristen.

27 §.

Har upplagsbevis utfärdats, må förbehåll, varigenom göres inskränkning i vad enligt denna lag åligger upplagshållare med avseende å ansvarigheten för vara, icke åberopas av upplagshållaren.

28 §.

De i 10 § angivna befogenheter tillkomme, då endast upplagsbevis utfärdats, innehavaren av sådant bevis. Då upplagsbevis jämte upplagspantbevis utfärdats, tillkomme befogenheterna den, som innehar båda dessa bevis, dock må rätten att besiktiga varan utövas jämväl av den, som innehar allenast ettdera av bevisen.

Meddelande, varom i 8, 17 och 18 §§ sägs, skall, då upplagsbevis utfärdats, givas även den senaste innehavare av sådant bevis, vilkens namn och hemvist uppgivits för upplagshållaren eller eljest äro av denne kända. Har upplagspantbevis tillika utfärdats, skall vad sålunda stadgats tillämpas jämväl med avseende å sådant bevis.

29 §.

Innehavaren av upplagsbeviset är ej berättigad att av upplagshållaren utfå varan, med mindre upplagsbeviset med påtecknat kvitto återställes till upplagshållaren. Kan genom utövande av annan befogenhet, som enligt denna lag tillkommer innehavare av upplagsbevis, för upplagshållaren inträda ansvarighet eller förlust av rätt efter vad i 25 § sägs, må utövandet ej äga rum utan att beviset företes för anteckning.

Har upplagspantbevis överlåtits till säkerhet för fordran, gälle vad i 38 § stadgas.

30 §.

Vad i lag finnes stadgat angående rätt för säljare att, på grund av köparens obestånd eller underlåtenhet att fullgöra vad honom i följd av köpet åligger, hindra det sålda godsets utgivande eller i visst fall kräva det åter av köparens borgenärer skall äga tillämpning, ändå att upplagsbevis å varan blivit överlämnat till köparen. Har på grund av överlåtelse från köparen upplagsbevis eller upplagspantbevis, som icke innehåller förbehåll mot överlåtelse, kommit i annan mans hand, äge säljaren ej gentemot denne den rätt nu är sagd,

Dansk Tekst.

Finsk text.

§ 28.

28 §.

Naar Oplagsbevis er udstedt, kan Oplæggeren ikke udøve de ham ved denne Lov tillagte Beføjelser, medmindre han staar som ret Indehaver af Beviset.

De i 10 § angivna befogenheter tillkomme, då endast upplagsbevis utfärdats, innehavaren av sådant bevis. Då upplagsbevis jämte upplagspantbevis utfärdats, tillkomme befogenheterna den, som innehar båda dessa bevis; dock må rätten att besiktiga varan utövas jämväl av den, som innehar allenast ettdera av bevisen.

De i §§ 8, 17 og 18 nævnte Henvedelser skal, hvis der er udstedt Oplagsbevis eller Oplagspantbevis, tillige rettes til den sidste Indehaver af saadant Bevis, hvis Navn og Bopæl er opgivet til Oplagshaveren eller iøvrigt er ham bekendt.

Meddelande, varom i 8, 17 och 18 §§ sägs, skall, då upplagsbevis utfärdats, givas även den senaste innehavare av sådant bevis, vilkens namn och hemvist uppgivits för upplagshållaren eller eljest äro av denne kända. Har upplagspantbevis tillika utfärdats skall vad sålunda stadgats tillämpas jämväl med avseende å sådant bevis.

§ 29.

29 §.

Oplagshaveren er ikke pligtig at udlevere Varerne, medmindre Oplagsbeviset tilbagegives ham med paategnet Kvittring. Vil Indehaveren af Oplagsbeviset raade over Varerne paa anden Maade, maa han forelægge Beviset til Paategning, forsaavidt det er nødvendigt, for at Oplagshaveren kan undgaa at miste noget Krav eller ifalde Ansvar overfor andre Ihæندهavere af Beviset.

Innehavaren av upplagsbeviset är ej berättigad att av upplagshållaren utfå varan, med mindre upplagsbeviset med påtecknat kvitto återställles till upplagshållaren. Kan genom utövande av annan befogenhet, som enligt denna lag tillkommer innehavare av upplagsbevis, för upplagshållaren inträda ansvarighet eller förlust av rätt efter vad i 25 § sägs, må utövandet ej äga rum utan att beviset företes för anteckning.

Har upplagspantbevis överlåtits till säkerhet för fordran, gälle vad i 38 § stadgas.

§ 30.

30 §.

Den Ret, en Sælger efter gældende Lov maatte have til at hindre Udlivering af Varerne eller til at kræve dem tilbageleveret, naar Køberen bliver ude af Stand til at betale Købesummen eller undlader at foretage, hvad der ifølge Købet paahviler ham,

Säljare tillkommande rätt att, på grund av köparens obestånd eller underlåtenhet att fullgöra vad honom i följd av köpet åligger, hindra den sålda varans utgivande eller i visst fall kräva varan åter av köparens borgenärer, vare behållen ändå att upplagsbevis å varan

med mindre det visas att innehavaren av beviset vid dess förvärfvande icke var i god tro.

Om överlåtelse till säkerhet för fordran.

31 §.

Till säkerhet för fordran må panträtt i upplagd vara upplåtas genom sådan överlåtelse av upplagspantbevis eller av upplagsbevis, som nedan sägs.

32 §.

Överlåtelse av upplagspantbevis till säkerhet för fordran skall tecknas å beviset och innehålla, förutom överlåtarens underskrift, uppgift å fordringens storlek till kapitalbelopp och ränta. Tillika skall överlåtelsen antecknas å upplagsbeviset och upplagshållaren förse upplagspantbeviset med intyg om anteckningen.

Överlåtelsen medföre ej panträtt, innan sådant intyg tecknats å upplagspantbeviset.

Upplagshållaren åligger att införa överlåtelsen i det för upplagshuset förda registret samt att därom å bevisen meddela intyg.

33 §.

Då annat icke framgår av upplagspantbeviset, anses den fordran, för vilken varan häftar, förfallen vid anfordran och utfäst ränta räknas från upplagspantbevisets överlåtelse, om tiden därför angivits, men eljest från bevisets utfärdande.

Dansk Tekst.

Finsk text.

bortfalder ikke ved, at Køberen faar Oplagsbevis overleveret.

Sælgeren kan dog ikke gøre Retten gældende mod Trediemand, der ved Overdragelse fra Køberen har faaet et omsætteligt Oplagsbevis eller Oplagspantebevis i Hænde, medmindre det godtgøres, at han ikke var i god Tro ved Erhvervelsen.

blivit överlämnat till köparen. Har på grund av överlåtelse från köparen upplagsbevis eller upplagspantbevis, som icke innehåller förbehåll mot överlåtelse, kommit i annan mans hand, äge säljaren ej gentemot denne den rätt nu är sagd, med mindre det visas, att innehavaren av beviset vid dess förvärfvande icke var i god tro.

Pantsætning.

Om överlåtelse till säkerhet för fordran.

§ 31.

31 §.

Ved særskilt Overdragelse af Oplagspantebeviset eller ved Pantsætning af Oplagsbeviset kan der stiftes Haandpanteret i de oplagte Varer.

Till säkerhet för fordran må panträtt i upplagd vara upplåtas genom sådan överlåtelse av upplagspantbevis eller av upplagsbevis, som nedan sägs.

§ 32.

32 §.

Pantsætning ved Hjælp af Oplagspantebevis sker ved, at der paa Beviset tegnes en af Pantsætteren underskrevet Erklæring, der angiver Størrelsen af Pantefordringen, derunder Renten. Det kræves derhos, at Oplagsbeviset forsynes med en Afskrift af Overdragelseserklæringen og Oplagspantebeviset med Oplagshaverens Bevidnelse heraf.

Överlåtelse av upplagspantbevis till säkerhet för fordran skall tecknas å beviset och innehålla, förutom överlåtarens underskrift, uppgift å fordringens storlek till kapitalbelopp och ränta. Tillika skall överlåtelsern antecknas å upplagsbeviset och upplagshållaren förse upplagspantbeviset med intyg om anteckningen.

Oplagshaveren er pligtig at indføre Overdragelsen i Registret over oplagte Varer og give Beviserne Paategning herom.

Överlåtelsern medför ej panträtt, innan sådant intyg tecknats å upplagspantbeviset.

Upplagshållaren åligger att införa överlåtelsern i det för upplagshuset förda registret samt att därom å bevisen meddela intyg.

§ 33.

33 §.

Naar andet ikke fremgaar af Oplagspantebeviset, skal Pantefordringen betales ved Paakrav og Renten svares fra Pantsætningsdagen, hvis denne er

Då annat icke framgår av upplagspantbeviset, skall den fordran, för vilken varan häftar, betalas vid anfordran och utfäst ränta räknas från upplags-

34 §.

Innehavaren av upplagsbeviset må betala den fordran, för vilken varan häftar, ändå att dess förfallotid ej är inne, så ock göra avbetalning å gälden.

35 §.

Vägrar innehavaren av upplagspantbeviset att mottaga erbjuden betalning, eller är på grund av hans bortovaro eller annan av honom beroende omständighet upplagsbevisets innehavare hindrad att verkställa betalning, äge han fullgöra betalningen genom att för borgenärens räkning nedsätta beloppet, på sätt om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar är stadgat. Samma lag vare, där upplagsbevisets innehavare ej vet eller bör veta vem som är borgenär, så ock där ovisshet råder om vem av två eller flera som är rätt borgenär samt gäldenären icke skäligen kan anses pliktig att på eget äventyr bedöma, till vilken av dem betalningen skall erläggas.

36 §.

Betalas ej senast å förfallotiden den fordran, för vilken varan häftar, eller är varan utsatt för förskämning eller snar förstörelse, så att panthavares säkerhet äventyras, äge upplagspantbevisets innehavare till fordringens gäldande få varan såld. Vad i 17 § stadgas skall i sådant fall äga motsvarande tillämpning.

Upplagspantbevisets innehavare njute betalning med den rätt, som tillkommer den vilken har lös pant i händer. Upplagshållaren äge dock framför ho-

Dansk Tekst.

Finsk text.

anført, men ellers fra Bevisets Udstedelsesdag.

pantbevisets överlåtelse, om tiden därför angivits, men eljest från bevisets utfärdande.

§ 34.

Indehaveren af Oplagsbeviset har til enhver Tid Ret til helt eller delvis at betale Pantefordringen.

34 §.

Innehavaren av upplagsbeviset må betala den fordran, för vilken varan häftar, ändå att dess förfallotid ej är inne, så ock göra avbetalning å gälden.

§ 35.

Hvis Indehaveren af Oplagsbeviset giver fyldestgørende Oplysninger om, at han uden egen Skyld er uvidende om, hvem der er Indehaver af Oplagspantebeviset, eller at han paa Grund af Fordringshaverens Forhold er ude af Stand til at betale Pantefordringen, skal han være berettiget, til for Fordringshaverens Regning at deponere Fordringens Beløb hos Oplagshaveren.

35 §.

Vägrar innehavaren av upplagspantbeviset att mottaga erbjuden betalning, eller är på grund av hans bortovaro eller annan av honom beroende omständighet upplagsbevisets innehavare hindrad att verkställa betalning, äge han fullgöra betalningen genom att för borgenärens räkning nedsätta beloppet hos upplagshållaren. Samma lag vare, där upplagsbevisets innehavare ej vet eller bör veta vem som är borgenär, så ock där ovisshet råder om vem av två eller flera som är rätt borgenär samt gäldenären icke skäligen kan anses pliktig att på eget äventyr bedöma, till vilken av dem betalningen skall erläggas.

§ 36.

Saafremt Pantefordringen ikke betales i rette Tid eller Panthaverens Sikkerhed bringes i Fare ved, at Varerne er udsat for hurtig Fordærvelse, hvilket maa fastslaas ved Skøn, kan han lade Varerne sælge i det Omfang, det er fornødent til Dækning af hans Krav. Bestemmelsen i § 17, 2. Stk. finder tilsvarende Anvendelse. Salg maa ikke ske, før Oplagspantebeviset er deponeret hos Oplagshaveren.

36 §.

Betalas ej senast å förfallotiden den fordran, för vilken varan häftar, eller är varan utsatt för förskämning eller snar förstörelse, så att panthavares säkerhet äventyras, äge upplagspantbevisets innehavare till fordringens gäldande få varan såld. Vad i 17 § stadgas skall i sådant fall äga motsvarande tillämpning.

De Krav, för hvilka Oplagshaveren i Henhold til § 16 har Panteret i de

Upplagspantbevisets innehavare njute betalning ur köpeskillingen med den

Svensk text,

nom utfå betalning för de fordringar, för vilka han enligt denna lag äger panträtt i varan.

37 §.

Vid betalning av den fordran, för vilken varan häftar, skall upplagspantbeviset avlämnas med påtecknat kvitto. Betalas en del av fordringen, varde avbetalningen tecknad å upplagspantbeviset och, om det fordras, särskilt kvitto meddelat.

38 §.

Då upplagspantbevis överlåtits till säkerhet för fordran, må innehavaren av upplagsbeviset ej utfå varan, med mindre jämväl upplagspantbeviset med påtecknat kvitto återställes till upplagshållaren eller ock jämlikt 35 § det belopp, för vilket varan häftar, nedsatts utan förbehåll om rätt till dess återtagande. Ej heller må i 29 § första stycket andra punkten avsedd befogenhet utövas utan att jämväl upplagspantbeviset företes för anteckning.

39 §.

Vad i 32—38 §§ stadgas skall äga motsvarande tillämpning, då endast upplagsbevis utfärdats och detta överlåtes till säkerhet för fordran.

Dansk Tekst.

Finsk text.

oplagte Varer, dækkes forud for Pant-haverens Krav, jfr. dog § 25.

Et muligt Overskud skal, saafremt der ikke rejses Krav derpaa af nogen, der staar som ret Indehaver af Oplagsbeviset, deponeres hos Oplagshaveren for den berettigedes Regning.

§ 37.

Naar Pantefordringen betales, skal Oplagspantbeviset udleveres med paategnet Kvittering. Betales kun en Del af Fordringen, skal Afbetalingen afskrives paa Oplagspantbeviset og paa Forlangende særskilt Kvittering meddeles.

§ 38.

Naar Oplagspantbeviset er overdraget til Sikkerhed, er Oplagshaveren ikke pligtig at udlevere Varerne, medmindre ogsaa Oplagspantbeviset tilbagegives ham med paategnet Kvittering eller det godtgøres, at Pantefordringens Beløb er deponeret i Henhold til § 35. Derhos maa begge Beviser forelægges til Paategning i de i § 29, 2. Punktum nævnte Tilfælde.

Panthaveren har Ret til at besigtige de oplagte Varer.

§ 39.

Bestemmelserne i §§ 32—38 finder tilsvarende Anvendelse, naar et Oplagsbevis pantsættes.

rätt, som tillkommer den vilken har lös pant i handom. Upplagshållaren äge dock framför honom utfå betalning för de fordringar, för vilka han enligt denna lag äger panträtt i varan.

Möjligen uppkommande överskott av köpeskillingen skall, ifall behörig innehavare av upplagsbevis icke gör anspråk därpå, nedsättas hos upplagshållaren för den berättigades räkning.

37 §.

Vid betalning av den fordran, för vilken varan häftar, skall upplagspantbeviset avlämnas med påtecknat kvitto. Betalas en del av fordringen, varde avbetalningen tecknad å upplagspantbeviset och, om det fordras, särskilt kvitto meddelat.

38 §.

Då upplagspantbevis överlåtits till säkerhet för fordran, må innehavaren av upplagsbeviset ej utfå varan, med mindre jämväl upplagspantbeviset med påtecknat kvitto återställs till upplagshållaren eller ock betalning nedsatts, såsom i 35 § sägs. Ej heller må i 29 § första stycket andra punkten avsedd befoغنhet utövas utan att jämväl upplagspantbeviset företes för anteckning.

39 §.

Vad i 32—38 §§ stadgas skall äga motsvarande tillämpning, då endast upplagsbevis utfärdats och detta överlåtes till säkerhet för fordran.

Särskilda bestämmelser.

40 §.

Tillsyn över upplagshus utövas av kommerskollegium.

Kommerskollegium skall årligen beträffande varje upplagshus föranstalta om revision av dess förvaltning genom två av kommerskollegium utsedda revisorer. Av dessa skall den ena vara av handelskammare i riket eller på annat, av Konungen godkänt sätt auktoriserad revisor.

Konungen äger meddela närmare föreskrifter om tillsynens utövande.

41 §.

Prövas betryggande säkerhet ej längre förefinnas för fullgörande av de förpliktelser för upplagshållare, varom i denna lag stadgas, eller finnes upplagshållare hava åsidosatt här givna bestämmelser eller föreskrifterna i tillståndet att inrätta upplagshus eller i det för upplagshuset fastställda reglementet, äger Konungen förklara tillståndet förverkat.

Kungörelse om tillståndets förverkande skall införas i allmänna tidningarna och i tidning inom orten.

Dansk Tekst.

Finsk text.

Forskellige Bestemmelser.

Särskilda bestämmelser.

§ 40.

40 §.

Bortkomne Oplagsbeviser og Oplagspantebeviser kan mortificeres i Overensstemmelse med de i Retsplejelovens Kapitel 44 indeholdte Regler. Mortifikation søges paa det Sted, hvor Oplagshuset er beliggende. Indkaldelsen skal forinden den sidste Indrykkelse i Statstidende forkyndes for Oplagshaveren.

Naar Omstændighederne taler derfor, kan det ved Kendelse bestemmes, at de oplagte Varer imod en i Kendelsen fastsat Sikkerhedsstillelse skal kunne udleveres eller afhændes forinden det i Indkaldelsen fastsatte Retsmøde.

För övertvakande av allmänt upplagshus behöriga skötsel utser handels- och industriministeriet å orten bosatt lämplig person, vilken för sitt uppdrag äger av upplagshållaren åtnjuta ersättning till belopp, som av ministeriet fastställles.

Yppas skäl till anmärkning mot upplagshållarens förvaltning, åligger det den sålunda utsedda kontrollanten att, efter noggrann undersökning av förhållandet, meddela de föreskrifter till missförhållandets undanröjande, som finnas vara av behovet påkallade. Följer icke rättelse, skall om förhållandet anmälas hos handels- och industriministeriet, som äger vidtaga erforderlig åtgärd i saken. Ministeriet äger ock eljest, när anledning därtill förekommer, föranstalta särskild undersökning av upplagshållarens förvaltning.

§ 41.

41 §.

Oplagsbeviser og Oplagspantebeviser samt Overdragelser af disse er stempel-fri.

Prövas betryggande säkerhet ej längre förefinnas för fullgörande av de förpliktelser för upplagshållare, varom i denna lag stadgas, eller finnes upplagshållare hava åsidosatt här givna bestämmelser eller föreskrifterna i tillståndet att inrätta upplagshus eller i det för upplagshuset fastställda reglementet, äger Statsrådet förklara tillståndet förverkat.

Kungörelse om tillståndets förverkande skall införas i allmänna tidningarna och i tidning inom orten.

Svensk text.

42 §.

Konungen äger förordna, att vad i 8—39 §§ är stadgat skall tillämpas, där staten driver sådan rörelse, som i denna lag avses.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 193 .

Dansk Text.

Finsk text.

§ 42.

42 §.

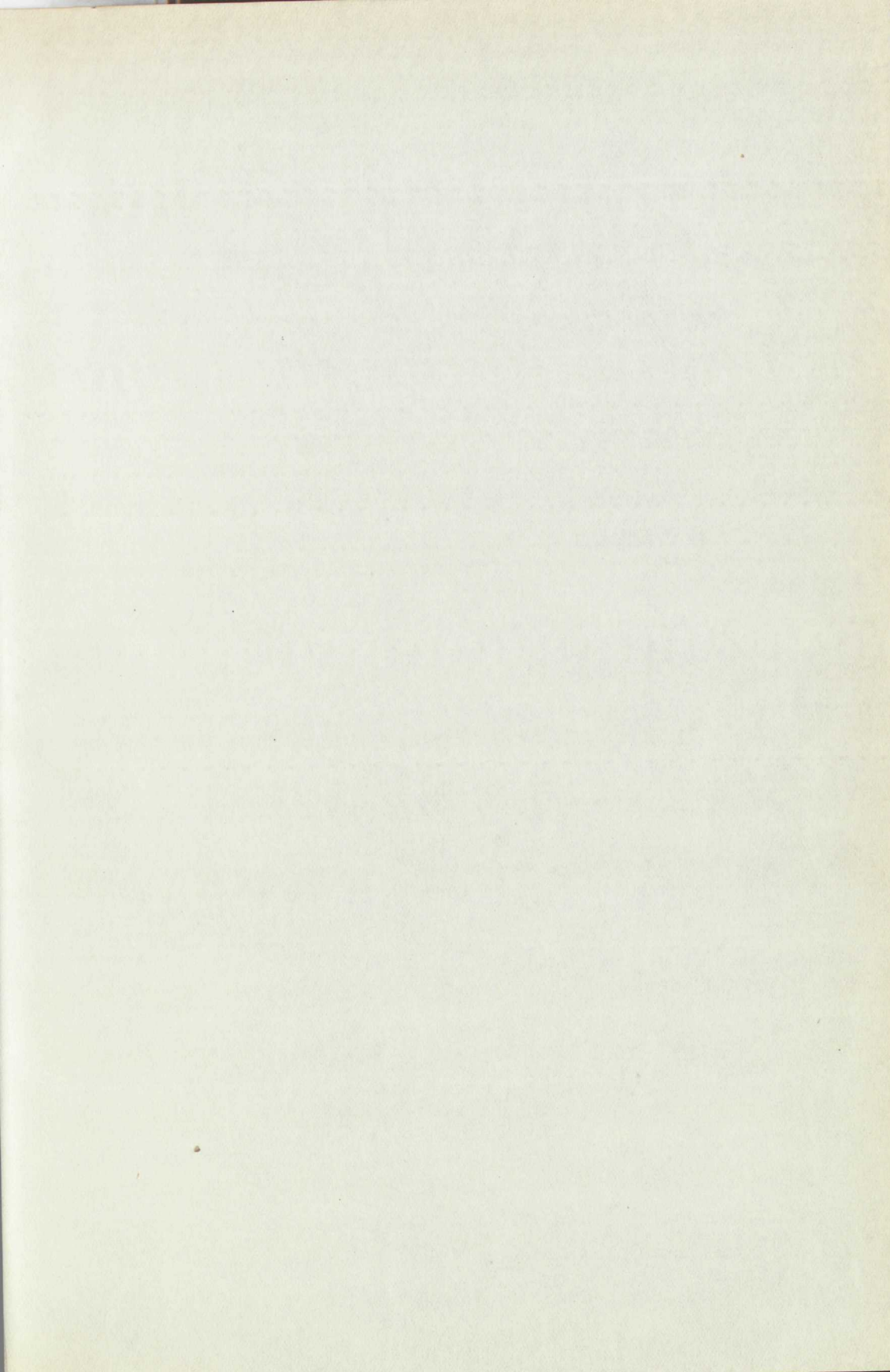
Denne Lov træder i Kraft den 1.
Januar 193 .

Om den förmånsrätt till ersättning ur
upplagshusets egendom, som i vissa fall
kan tillerkännas uppläggare för i upp-
lagshus upplagd vara, är särskilt stad-
gat.

Fra samme Tidspunkt ophæves Lov
af 23. Februar 1866 om Oplagshuse og
Lov Nr. 34 af 30. Marts 1894 om Op-
lagsbeviser og Garantibeviser for Varer,
der oplægges i Kjøbenhavns Frihavn.

INNEHÅLLSÖVERSIKT.

<i>Skrivelse till Konungen</i>	Sid. 3
Författningsförslag.	
<i>Förslag till</i>	
Lag om upplagshus	9
Lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank	17
Förordning angående ändrad lydelse av 152 § tullstadgan den 7 oktober 1927	18
Motiv.	
Inledning	21
Förslag till lag om upplagshus	36
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank	160
Förslag till förordning angående ändrad lydelse av 152 § tullstadgan den 7 oktober 1927	162
Utkast till reglemente	163
Formulär till upplagsbevis	167
Formulär till upplagsbevis jämte upplagspantbevis	169
Parallelltexter	173

Statens offentliga utredningar 1930

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättskipning. Fångvård.

Förberedande utkast till strafflag. Brott emot myndighet m. m. [24]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Förslag till vissa ändringar i vallagen för skyddande av partibeteckningar. [5]

Betänkanden med förslag ang. skärpta kontrollföreskrifter rörande landsfiskalers och med dem jämställda befattningshavares medelsförvaltning m. m. [16]

1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till allmänt avlöningsreglemente för ordinarie tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen. [17]

Distriktsveterinärlönesakkunnigas utredning och förslag beträffande ordnandet av distriktsveterinärernas anställnings- och avlöningsförhållanden. [18]

1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till löne-reglering för befattningshavare vid undervisningsväsendet. [20]

Kommunalförvaltning.

Utredning ang. kommunalförvaltningens ordnande i städerna efter processreformens genomförande. [18]

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Socialpolitik.

Domänverkets omfattning, uppgifter och organisation. [8]

Hälsö- och sjukvård.

Betänkande ang. granskning av för vissa sjukhus gällande sårbestämmelser. [21]

Medicinalstyrelsens utlåtande och förslag till epizootilag och epizootiförordning. [22]

Betänkande med förslag till ytterligare åtgärder för bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur. [28]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Jordbruksutredningens betänkanden. 1. Betänkande ang. åtgärder för vete- och rågmärknadens stödande. [1] 2. Betänkande ang. jordbrukets kreditförhållanden. [2] 3. Betänkande ang. vissa åtgärder för mejerihanteringens och smörexportens befrämjande. [4]

Utredning och förslag beträffande åtgärder för ökad användning av svenska lantbruksprodukter vid allmänna inrättningar m. m. [10]

Förslag till lag om upplagshus med rätt att utfärda upplagsbevis m. m. [25]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

Betänkande med förslag till lotsförordning samt andra författningar och föreskrifter rörande lotsverket. [7]

Utkast till lagbestämmelser om befraktning. [11]

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

1928 års pensionsförsäkringskommitté och organisationssakkunniga. Statistiska undersökningar samt kostnadsberäkningar. [15]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Skydd för äldre kulturföremål. [3]

Betänkande med förslag ang. ordnande av den lägre lantbruksundervisningen. [9]

Utredning och förslag rörande praktiska bildningslinjer på realskolans åldersstadium. [14]

Utredning angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indragna skolor och skolavdelningar. [19]

Försvarsväsen.

Utredning rörande Sveriges försvarspolitiska läge samt behov av försvarskrafter. [12]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Gränsen för Sveriges territorialvatten. [6]